MASTER
NEGATIVE
NO. 92-81114-5

MICROFILMED 1993

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States - Title 17, United States Code - concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that the photocopy or other reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

HUS, JAN

TITLE:

M. JAN HUS: LISTY Z PRAHY

PLACE:

V PRAZE

DATE:

[PREF. 1915]

Master Negative #

92-81114-5

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

931.89
H9572 Hus, Jan, 1359-1415.
... M. Jan Hus: Listy z Prahy (do r. 1412) - Listů Husových svazek první.- Podle pramenů české vydal a latinské přeložil V. Flajšhans. V Praze, vlastním nákladem vydal J. Otto, (pref. 1915)
126 (2) p. 15 cm.

At head of title: Světová knihovna čis. 1133-34.

154801

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 10X
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 2/25/93 INITIALS m D.C.
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

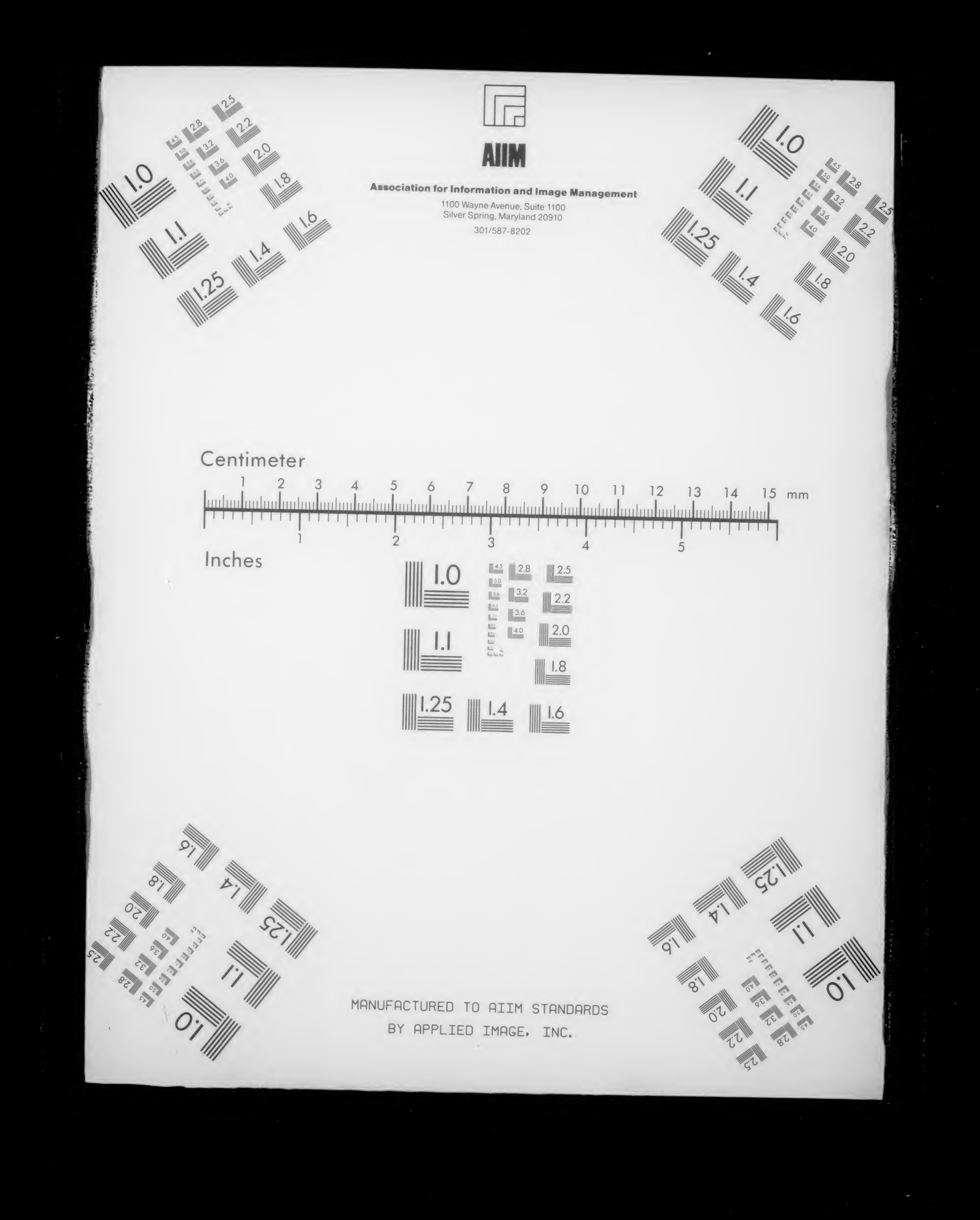
AIIM
Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202
Centimeter
Inches
MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

Columbia University
in the City of New York
LIBRARY

GIVEN BY
A. R. Konkel

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES

This book is due on the date indicated below, or at the expiration of a definite period after the date of borrowing, as provided by the library rules or by special arrangement with the Librarian in charge.

DATE BORROWED	DATE DUE	DATE BORROWED	DATE DUE
MAY 26 1950			
C28 (1149) 100M			

SVĚTOVÁ KNIHOVNA ČÍS. 1183-84.

M. JAN HUS:

LISTY Z PRAHY

(DO R. 1412)

— LISTŮ HUSOVÝCH SVAZEK PRVNÍ. —

PODLE PRAMENŮ ČESKÉ VYDAL
A LATINSKÉ PŘELOŽIL

V. FLAJŠHANS.

Made in Czechoslovakia.

VLASTNÍM NÁKLADEM VYDAL J. OTTO V PRAZE.

Veškera práva vyhrazena

931.85
H9572

Tiskem »Unie« v Praze.

Mar 19-1935 - AIM.

PŘIPOMENUTÍ.

O důležitosti a potřebě nového vydání listů Husových bylo by zbytečno mluviti.

Nejznámější a nejlepší podnes vydání, krásná knížka Marešova, která r. 1891, ačkoli měla jen snahu popularisační, znamenala přece také veliký vědecký čin, byla nedlouho (1898) potom pěknými úvahami Novotného o listech Mistrových takřka úplně antikvována. Prací Novotného zdála se na dlouho akta uzavřena. Bylo proto tím žalostnější, že nové otisky výborného vydání Marešova nedovedly nalézti vydavatele, který by se byl pokusil aspoň trochu přiblížiti novějším našim výzkumům.

A taková revise práce ukazuje se novými nálezy čím dále tím nutnější; také ovšem revise překladu latinských textů, které vyhovovaly svou dobou výborně, ale dnes již rovněž nedostačují. Z piety ke krásné této práci Marešově podržel jsem překlad (s laskavým svolením zejména pp. dv. r. Krska a vl. r. Neuderta),

pokud se jen dalo; ale pozorný čtenář pozná záhy, že nezustalo takřka řádky beze změn, nemluvě ani o četných doplňcích.

Pracemi profesora Sedláka (a snad smím také se zmíniti o svých) rozšířil se dnes rukopisný materiál měrou tak značnou, že také krásná práce Novotného dnes by již vypadala zcela jinak. Mnoho z toho, co jsme domněle věděli, zmizelo — a mnohé nerozřešené záhady nabyly netušeného osvětlení (srovnej zde jen n. př. listy Wychovi a Bradáčkovi). Proto, ačkoli jsem ještě před 15 lety přijal skoro všechny výsledky Novotného do svých prací, dnes tento spolehlivý vudce mne leckde opustil.

Za hlavní úkol vydání pokládal jsem podati správný text a nejnutnější vysvětlivky. Marešovo vydání dělá často více, nežli třeba — a proto potom mnohem méně. Shledává n. př. citáty — ale tu jenom biblické a i z těch opět jen ty, které jsou citovány zřetelně. Myslím, že této práce — úplné, jen pokud je lehká a pokud ji čtenář může udělati sám — čtenář od knížky populární nežádá; přeje si, aby měl dobrý text a textu rozuměl. To jsem se pokusil provésti tak, že jsem hlavní věci vyložil v úvodě před každým listem, méně důležité pak odkázal do abecedního rejstříku vzadu, kde čtenář nalezne vysvětlení pohromadě shrnuta pro všecky listy. Abych vykládal každý staročeský komparativ nebo tvar přehlasovaný, pokládal jsem

přece jen za zbytečné; odchylný význam jednotlivých slov jest však vyložen vzadu v slovníčku.

Listy Husovy rozsahem — a také dochováním — dělí se na tři veliké skupiny: listy z Prahy, jejichž hlavní sbírku obsahuje rukopis t. zv. boleslavský, listy z exilu, jichž máme sbírek několik — a konečně listy z Kostnice, jejichž hlavním pramenem je t. zv. Mladenovic. V tomto prvním svazečku jsou obsaženy pouze listy z Prahy.

Přijal jsem do své sbírky, následuje příkladu Marešova, raději více nežli méně: ale ovšem texty, které formou příliš byly odlehlé a které by jenom těžko někdo hledal mezi listy Husovými, jsou zde pouze registrovány — jinak jejich otisk jest odkázán do druhé části sbírek, do sbírky *obran Husových a odpovědí*. Proti tomu snad také nebude námitek.

Pokud se týče dochování rukopisného, jsou tyto nejstarší trosky korespondence Husovy dochovány velmi zubožené. Z 31 textu, zde zaznamenaných, jsou do jiných sbírek odkázány 4 (č. 7, 15, 19 a 28), ztraceny 3 (č. 9, 13 a 30); ze zbývajících 24 zde otištěných textů mohl býti z originálu otištěn jen jediný (č. 23), za to však 3 pouze z tisků XVI. století (č. 5, 12 a 18) a jeden z díla cizího (č. 31 ze spisu Štěpána z Dolan) — z ostatních 19 textů jest jich dokonce 17 dochováno pouze v jediném,

často nedostí spolehlivém rukopise. Je tu hojně práce ještě pro budoucí badatele.

U každého textu připomínám jeho dochování a jeho jazyk; vidíme zajisté, že Hus kolegum, panstvu, cizím, králi a vrchnostem píše latinsky, jenom prostým posluchačům a ženám, pak pánům latiny neznalým píše česky. Jest proto důležito všímati si jazyka — vždyť často mohou se české texty vyskytati jenom v pozdějším překladě latinském a naopak.

Text otiskuji (a překládám) přesně podle udaného rukopisu; mých konjektur v tomto prvním svazečku jest celkem deset, jsou jen nepatrné a vesměs opravy omylů takřka samozřejmých. Odborník je pozná snadno — a čtenáři zde na latinském textu nebo na staročeském přepsání (jako „vdov" místo „údóv") nesejde. Do závorek [rohatých] jsou vloženy přídavky pozdější, do závorek (špičatých) doplňky vydavatelovy.

Doufaje, že tato malá práce dojde tak vlídného přijetí, s jakou láskou byla pracována, má autor jen jedno ještě poznamenání. Mareš má v úvodech k jednotlivým oddílům také stručnou skizzu historickou. Toto vydání jí nepotřebuje — vyšelť v č. 1000. Světové knihovny Novotného „M. J. Hus" a vydavatel tohoto dílka předpokládá, že každý čtenář „Listů" má aspoň toto číslo po ruce.

V Praze 4. března 1915.

V. Flajšhans.

I.

V traktátu jednom bratrském proti tanci dokládá se mravokárce také Husa slovy: „zavru apoštolem naším m. Janem sv. paměti, kterýž paní jedné tento list napsal." Tento list, původně česky sepsaný, objevil v rukopise musejním prof. dr. Č. Zíbrt a podle něho jsem jej otiskl ve Věstníku České Akademie r. 1902. Nynější jeho forma jest značně porušena přídavky, jež zde jsou položeny do závorek [rohatých]; závěr jeho byl asi prvotně veršován; jazyk nyní má podobu XVI. století, kdy byl opsán. Kterou paní Hus míní, těžko říci; snad horlivou svou příznivkyni, paní Annu z Mochova. Také těžko říci, z které doby list pochází; jistě z nejstarších dob jeho českého spisovatelství. Důvody, jimiž své rady podpírá, nalézáme i v jiných jeho podobných traktátech latinských: a podle toho, že docela po vzoru latinském vkládá do listu svého celou kvesti-

učenou úvahu, můžeme jej položiti za nejstarší ze všech a na první místo jeho korespondence.

1. List paní jakési proti tanci (kolem r. 1412).

Prospěch ve všem dobrém a svaté skonání račť dáti milosrdný Spasitel, aby jsauc vedlé vůle jeho živa, s ním i na věky po smrti přebývala.

Paní urozená! Slyším, že své vdovství řádně vedeš, ale v tom nemáš opatrnosti, že na svém zboží her a tanců dopauštíš, jenž jest zjevné Božího zákona přestaupení. Neb ve hře cizího žádají, zle lají, tepau se, někdy Bohu i svatým lají, nevěru sobě činí, dílo užitečné meškají, svátku nesvětí. A prohrajíce pánům svým i přátelům svým i rodičům přikrádají a druhdy i na cestách proto laupí, lidi mordují věrné i jiné. A jsau-li sedláci, druhdy dědiny a své hospodářství opustíce pryč běží, aby volnější v kostky a v jiné hry hrajíc, ve dne i v noci v krčmách leželi a z toho veliké škody jim samým i pánům jich neb dětem přicházejí. Pakli tanečníci a tanečnice kdy tancují, svůj čas vešken od Pána Boha propůjčenej zle a nehodně strávíc v hříších smrtedlných mnohých, proti přikázaní Božímu mrhají, zvláště a nejvíce v ne-

děli aneb jiné svátky, v nichžto by se nejvíce měli pro své spasení ke všemu dobrému snažně v náboženství velikém připravovati, hříchův se vystříhati, o Pánu Bohu sladce mysliti a tělesného díla všeho, v němž v sedmý den se obírajíce své spasení meškají, ponechati, slovo Boží pilně slyšeti, nábožně se modliti, k tělu Božímu [a krvi] přistupovati. Tu pak tancujíce Boží přikázaní přestupují, všecky hříchy rozličné smrtedlné rodí a tak po cestě Antikristově chodí, neb o své spasení v tanci nic nedbají, ale Pánu Bohu svému i jeho svatým se porauhají příkladem starým židovským ohavným. Jakož o tom píše svatý Bernart rka: „Tanečníci a tanečnice Bohu, Pánu a Spasiteli svému v tanci se porauhají. Neb Kristus za ně pod trnovau korunau byl roztažen a jednu nohu přes druhau položil, a oni pod věnci pyšnými ruce roztahují, nohy překládají, ne aby pokorně hříchů zbyli, ale v lehkosti se pyšně ukázali."

Aj, kdo tu v tanci tancuje a dívaje se neb stoje jest bez hříchu, kdo jest s Bohem neb kromě Boha, vizme: ano se tu pohříchu mnoho smrtelných, nýbrž i němých hříchů děje, smilným, nečistým myšlením, frejováním, neřádným vzhlédaním, řečí oplzlau, marnau a mnohau, údův dotýkáním, makáním, objímáním i jiným zlým páchaním. Tu

jest smíchův, svárův i křikův dosti, tu pejchy, závisti, hněvové i jiné mnohé zlosti. Tu ten čas jest opuštění věcí lepších a dopuštění zlých, času zmaření, duší mnohých věčné zatracení, tu jest ďábelské chytré pokušení a dívkám i pacholkům v srdci veliké zprznění; neb z domu vyjdauce přijdau k tanci, nemajíce některých hříchův poznání a domů se vrátíce a mají zlá myšlení, lenivá, tesklivá svého díla opatrování, těla svá ztraudíce, raucho a střevíce derauce. Někteří neb některá strati tu košilku bílau, to jest panenství [neb vdovství, manželství], jenž stojí za všeho světa zboží, a jíž Bůh (jakž dí svatý Jeronym) nemůž navrátiti, ačkoli jest všemohaucí. Neb též vdova i manželka, jako panna, jsauci zlých žádostí velice naplněna, vrátí se domů od tance jsauc na svém stavu poškvrněna.

Aj vizme a znamenejme, co zlého tanečníkům a tanečnicem od tance přichází, kterak jim k nebi přijíti překáží. Jakož o tom Písmo svaté staré(ho zákona) ukazuje, Exodus (v) 24 kapitole, kterak pro jeden tanec, jejž jsau učinili před teletem, Boží slauha Mojžíš způsobe(ní)m Božím kázal těm, kteříž sau netancovali, aby každý opáše se mečem bil bratra a bližního svého. A tak zabili sau jich třimecítma tisícův. A poněvadž tak mnoho hříchův v tanci se děje a skrze tance ďábel

tak mnoho duší sobě získává, slušíť se křesťanům jeho pilně varovati a každému od něho utíkati.

Otázka. Ale jistě toho jest znamenati, že řekl by snad někdo: Poněvadž jest tanec aučinek nebo sebrání takového velmi zlého a příčina hříchův mnohých, však proto mnozí dávno i nyní rádi tancují anebo se tanci dívají — kterak jest jich ďábel tak mnoho oslepil, že jedni říkau: „Není hřích tancovati, neb jest to obyčej dávní a starý," a druzí dějí, že má tanec býti, neb se tady mají přátelé poznati a své děti k manželství vydávati. A také dějí: „Však i kněží tancují; byť to hřích byl, kněží by netancovali, ani žáci, ale tohoť by bránili."

Odpověď toho jest taková: Tanec jest hřích přetěžký a smrtelný před Bohem a jeho svatými, skutek velmi ohavný, dávno od mnohého svatého Písma potupený. A že mnozí lidé rádi tancují, to jest tady: nejprve, že kněží zlí, zaufalí, smilní tancují, zlý příklad lidem sprostným dávají, Pána Boha se nebojí, pravdy a spravedlnosti Boží nemilují, ani na ni dbají, na saudný den a na peklo horaucí nepomnějí, ani o tom jiným neumělejším praviti chtí; neb se jim zatracení více duší lidských nežli spasení líbí. Druhé: snad proto se děje, že páni světští zákona a přikázaní Božího nemilujíc toho nestavují a

nebrání, nýbrž v tom rozkoš a potěšení mají a tak sau všichni těmi ďábelskými tanci dávno přivyklými oslepeni. Ach přetěžké lidské omámení! Ach přenemaudré a hlaupé takové oslepení! Ach hanebné panské a jiných lidí auřadných nedbání! Ach přelenivé kněžské zmeškání, že tak lehce své i jiných duší váží, kteréžto Pán Kristus přetěžce na kříži svau předrahau krví vykaupil! Co k tomu dí, když z toho ze všeho Kristus bude v den saudný počet bráti a na ně jich hříšné svědomí s ďábly i se vším stvořením bude žalovati a na pomstu jich křikem velikým bude volati! Aj, učení, slyšme a pilně znamenejme pánův světských i jich auředníkův nedbání a mnohých kněží, ani lidu světského podlé povinnosti svých nevystříhají. Někdy páni i jich auředníci člověka některého snad chudého oběsiti káží, když snad pro nauzi svau kozu aneb krávu ukradne, a to jest jeden hřích, jehož ihned náhle pomstí; ale tance býti dopauští, v němž se mnozí zárodové hříchův a zlostí dějí, v němž jeden druhému dceru neb sestru nebo ženu ulaudí neb dívku zprzní, až i nezví. Ty jsau daleko lepší, dražší nežli všecky kozy, krávy i koně ani která věc na všem světě nejdražší. Že pak páni kostek také i jiných her dopauštějí, činí to pro svůj zisk, aby jim platův (aurokův) přibývalo, neb se chudoby tělesné zde na

světě brzo pomíjející bojí a Pánu Bohu svému uplně nedaufají, ani věří, by on je milostivě smrti dochoval a tělesnau potřebu dal. Ale v tom ti jistí více se klamají, nežli sobě tím pomáhají. Neb jest to zjevná věc, že ti, jenž nehrají (a) netancují, lépe se mívají a bohatější i šlechetnější bývají a více sau takoví pilni díla svého i spíš pánu svému auroky a platy zaplacují. Ale buď to, že by kdo od kostek aneb tancův bohat byl, i co by to jemu platno bylo zboží míti, když za to svau duši aneb ženy i dětí ztratí, jakož dí sám Spasitel ve čtení svatého Matouše v 13. kap.: „Co jest platno člověku, aby všecken svět získal, ale své duši nedostatek by trpěl?“ A jiné o tom mnohé písma slýcháme, že zle dobytého zboží dědic třetí nedědí, nýbrž i to sami vídáme, že ten sám zlý dobyvač zboží ani jeho děti často nedlauho požívají takového zboží: neb (snad Božím dopuštěním) hlavy slámají, zbiti, stínáni, oběšeni bývají, snad jim zlodějové poberú, snad jim oheň hromový aneb jiný spálí, snad proto náhlau smrtí a němí bez spovědi a bez přijímání těla [a krve] boží(ho) umírají. Ach přehrozná a přetěžká taká odtucha, ach přebídné jich starosti, jimižto v tomto světě tak svůj život dokonávají v marnosti. Potomť poznají, potomť své oči protrau, kdyžto duše jich z těla vyskočí!

Protož tyto věci tak pověděné poznajíc, paní milá a vdovo Boží, ať Pán Bůh zde i po smrti na tě nepřepustí zatracení, ďábelské moci a bíd všech duchovních a tělesných! Ať tě zbaví i ostřeže škod a ať tobě dí na smrti tvé: „Má milá choti, podiž ke mně do nebes, ať dám věčnau radost!“ a odejme od tebe zatracených žalost — ať se tvá všecka dobrá vůle naplní a žádost! Zastav hry, tance na svém zboží — Pán Bůh tě tudy zde na světě ve všem dobrém rozmnoží; zastav, což na tobě jest, všecky marnosti, a dá tobě Pán Bůh s tvými se všemi nebeskau radost. Amen. —

II.

Podobně těžko lze určiti dobu, kdy Hus nějakému svému příteli-knězi, nastupujícímu patrně v hodnost soudce duchovního (oficiála?), dává některé všeobecné pokyny, podle výroků evangelia a oblíbených tehdy veršíků Katonových. List zachován (latinsky) pouze v rukopise boleslavském. Podle klidného tónu a nedostatku narážek klade se rovněž do nejstarší doby literární činnosti Husovy.

2. List knězi jakémus. (Před r. 1408?)

Spasení od Pána Ježíše Krista. Příteli nejdražší! Přes mou radu nevím, nastoupil-li jsi již dobrý úřad s velikým nebezpečenstvím spojený. Proto uvažuj a opět uvažuj ono křtitelem Kristovým publikánům předložené slovo: „Nic jiného nečiňte, než co ustanoveno jest vám“, a přidej ono Kristovo

z evangelia: „Co jest platno člověku, by všecken svět získal, své pak duši uškodil". Pročež, což spravedlivo jest, činiž, měj nejspravedlivějšího soudce před očima, abys ani vědomě netýral spravedlivého, ani nešlechetného nehladil. Odtáhni ruce od darů, což uzdu nešlechetnosti a pychu popouštívá. Hleď, ať osoby nepřijímáš; jak bohatému tak chudému služebnosti úřadu svého poskytuj, aniž vyhledávej smrti člověka třeba nešlechetného pro zisk. Neboť znáš výrok Katonův: „Na smrt bližního naděje neskládej." Neraduj se ze sporů, jak činívají soudcové nešlechetní: „Z nemoci se těší lékař, ze smrti kněz a ze sporů nespravedlivý soudce." Ne tak ty, ale usmiřuj rozepře, nezbedné kroť, nevěstkářství nič a zvláště kněžské; přízeň Tě od spravedlivé stezky kárání nestrhuj, ani strach, nebo lépe by bylo Tobě nepřijímati úřadu než přijmouti jej a nelámati jím nešlechetnost. Buď tedy ducha statečného, abys i nešlechetnost ničil a spravedlnost pozdvihoval; tak „prostředkem nejbezpečněji půjdeš", a ne tak, leč bys hledal a tloukl, hledal od Krista odpuštění hříchů, a tloukl, aby dopřál milosti na pomoc, jež by přišla, prostředkovala a naplnila Tvou službu k užitku svaté církve Boží. Buď zdráv v Kristu Ježíši a pozdravuj přátele věčné pravdy.

III.

Rovněž k nejstarším památkám české literární činnosti Husovy náleží jeho rada pánu jakémusi (snad panu Janovi z Ústí?), aby nebral odúmrtí. V čem tyto útisky lidu selského záležely, je vyloženo v listu dostatečně; Hus svým názorem připojuje se k ostatním mistrům českým, kteří vesměs zastávali se šlechetné reformy arcibiskupa Jana z Jenštejna, jenž aspoň na svých statcích hleděl tento nešvar potlačiti.

I tento list, jako list č. 1, má ještě značně formu traktátu, také proto, že Hus vložil sem (v kap. 3. a 4.) doslovný překlad veliké části svého synodního kázání, jež měl 18. října r. 1407. Odtud také můžeme souditi, že text náš vznikl až po r. 1407 — další určení jest ovšem obtížné. Text jest nám zachován v několika rukopisích i tiscích starých, o nichž jsem zevrubně vyložil při svém vydání tohoto dílka ve Věstníku král. č. Spo-

lečnosti nauk r. 1902; odtamtud jest i čerpán text tuto následující. Jazyk jeho není sice ještě úplně rozvit, ale blíží se již formou k nejlepším českým pracím Husovým.

3. List pánu jakémus o braní odúmrtí.

Pán Buoh rač tvú žádost v dobrém naplniti skrze zaslúženie Pána našeho Jezu Krista!

Milý přieteli!

Žádáš, abych tě zpravil, kterak sě máš mieti, aby v braní odmrtí nepochybil, duše nepoškvrnil, Boha nerozhněval, královstvie věčného neztratil a zatracenie těla i duše nezaslúžil. — Chválím tvú žádost, neb má pochop v slovu Pána Jezu Krista, jenž die skrzě sv. Marka v osmé kapitule: „Co platno jest člověku, že by všechen svět získal a své duši škodu trpěl? Anebo kterú dá člověk otměnu za duši svú?“ Jako by řekl milý Spasitel: „Nic nenie platno, ač by všechen svět získal, a duši své lakomstvím uškodil, jenž jest lepšie i dražšie nežli všechno zbožie světa tohoto.“ Ale pohřiechu, té pravdy milovníci světa neznají; protož směle hřešie, duši málo vážie a na zbožie věčné málo tbají. A však mají slyšeti: Co platno jest člověku, že by všechen svět získal a své duši škodu

trpěl, že by z nie ducha svatého vyhnal, diabla by v ni upustil, v jeho moc by ji dal, a milosti Božie by ji zbavil a k věčnému by ji zatracení připravil?“ Již zná bohatec v pekle pohřebený, co jest platno jeho duši, jenž jest zbožie choval, na chudého Lazara netbal; kterú již dá otměnu za svú duši, aby ji z věčného zatracenie vykúpil? Jistě: všechno zbožie světa tohoto by za jeho duši dali, již by jie z muk věčných nevykúpili! Neb die Pravda: „Kterú dá člověk otměnu za duši svú?“ Jakoby řekla Pravda: ‚Nenie nižádné otměny, jíž by duši vykúpil na věky zatracenú.‘ To znamenajíc lidé, mají pilni býti, aby lakomstvím své duše nezatratili, pamatujíc, že die Pán Ježíš: „Pilně sě ostřiehajte ot každého lakomstvie!“ A že v brání odmrtí aneb nápadóv veliké sě přídrží lakomstvie, protož mají věrní křesťané pilně patřiti, aby sě lakomstvie vystřěhli, bližnímu milosrdni byli, věčného zbožie neztratili a potom u věčné muky neupadli. Amen.

Dvě straně jsta při nápadiech: jedna bráti, druhá nebrati. Druhú ktož drží, ten nezablúdí v odmrtech a nápadiech, jedne ač nezřiezeně odmrti vydával by. Prvé strany ktož sě drží, brzy padne: aneb že nedá svobody svým lidem, aby mohli své prodati aneb přátelóm otkázati za živa a chudým rozdávati, aneb také, že vezma zbožíce,

lehčě je utratí, neb dá něco na kostel, aby Boha té kořisti účastna učinil. Protož já to znamenaje radím, aby sě každý pán strany jistějšie držel; a chceli kto dokonaně s těmi nápady učiniti, tehdy nebeř jich. Ale snad die někto: ‚Když nižádného přietele nemá mój člowěk, komu má býti to zbožíce?' Krátká otpowěd: ‚Komuž on dá své, toho bude.' Ale dieš: ‚Až umře, nedada nižádnému?' Chcešli wždy dokonaně dobře učiniti, rozdajž chudým, najprwe dluhy zaplatě, jsúli kteří. Když tak učiníš, jistě nezablúdíš; neb to zbožíce jest jeho úsilé a on jest pán toho zbožíce, a ty, pane, byl si aneb jsi jedne jeho obráncě a súdcě a za to béřeš platy a službu a w núzi welikú k uobraně mózeš skrownú pomoc wzieti. Neb jinak, by wšecko twé mělo býti, co sedláčkowé twoji mají, tehdy by wes, již za tři sta kúpíš, musel snad za tisíc kúpiti. Protož kupujíce wsi hledíte na plat, ale ne na nábytky lidí, jedne tak, aby mohli dobře plat dáwati pánu, jenž má panowati, tupě zlé, mstě nad nimi, welebě dobré, zbraňuje jich, zákon Boží weda, dáwaje každému, co na něho slušie, a požíwaje zbožie wedlé Božieho přikázanie. Wěrně ktož tak panstwie wede, tenť na wěky nezahyne; neb tak dokonaně stoje zachowá Božie přikázanie, pro něž mieti bude wěčný žiwot.

Ale že málo lidí nalézám, kteříž by tak uplně sě odmrtí a nápadów warowali — neb sú welmě k času posledniemu světa toho w lakomstwie zablúdili, wedlé swatého Písma proroctwie — a Písma swatého nenalézám, by welelo tak bráti odmrti, jakož berú: protož nesmiem raditi, kdy mají bráti a kdy nemají. A ze wšech příhod ku braní newízi jistějšie, než když poddací člowěk die: ‚Kamť pán obrátí mój statek, tam buď!' A také, když poddací umře bez poručenstwie, nemaje nižádného přietele. A to má wzwěděno býti wzjewným ohlášením w súdech a w trziech neb w kostelích; a tak ohlašují ti, kteříž nechtie lakomstwím swého zbožie i své duše naprzniti. Ale ta zpráwa lakomým jest welmě protiwná, ač jest wiece nežli odmrti k spasení i k zboží prospěšná; neb milý Pán Buoh dáwá wěrným swým také i zde prospěch, jakož Písmo swědčí. Protož ktož nechce lakomstwím své duše poškwrniti a chce Pánu Bohu sě líbiti, duši spasiti a řádem wedlé Boha i zde prospěch mieti, ten drž ty zprávy již řečené; neb Písmo swaté welmě wolá na pomstu těch, kteříž křiwě berú lidem jich statečky, a zwláště na ty, kteříž ustawují sobě práwa, aby lid swój dřěli. Na ty kwielí Pán Bóh skrze Izaiáše w desáté kapitule řka: „Běda, kteří ustawují zákony neb práwa křiwá, a píšíce nespraweďlwost psali sú, aby

v súdu utiskli chudé, a násilé učinili při pokorných lidu mého, aby byly vdovy kořist neb lúpež jich a sirotky roztrhali. Co učiníte v den navštievenie a truchlosti z daleka jdúcieho? k čí utečete pomoci?" Jakoby řekl: ‚K ničíž!' „A kde opustíte slávu svú?" Jako by řekl: ‚Nikdež! neb nižádné nebudete jmieti pomoci ani slávy a tak budete bez pomoci biední, hubení a zatracení; neb práva sobě ustavujíc, mój lid ste mútili a zákon mój ste zavrhli pro svá ustavenie.' Neb takto psáno jest v zákoně Božiem, v knihách Numeri, v sedmémezcietmé kapitule: „Dcerky Salfatovy stály jsú před Mojžiešem a před Eleazarem kněžem a přede všemi kniežaty lidu a řekly sú: ‚Otec náš umřel jest a neměl jest synóv; daj nám dědičstvie mezi přirozenými otce našeho!' A aj, Mojžíš, spravedlivý súdce a vuodce i knieže lidu, nechopil sě lakomě odmrti neb nápadu, ani jest všetečně súdil; ale podal jest přě těch dievek osiřelých k súdu Božiemu: „A řekl jest Bóh k němu: ‚Spravedlivé věci žádají dcerky Salfatovy; daj jim dědičstvie mezi příbuznými otce jich, ať po něm v dědičstvie vstúpie." A chtě Pán Buoh, aby ten zákon byl držien po všechny časy, die dále Pán Bóh: „A k synóm Izrahelským mluviti budeš toto: ‚Člověk když umře bez syna, k dcerce jeho pójde dědičstvie: pakli

dcerky nebude mieti, ale bude mieti vstúpci v dědičstvie bratří svú; pakli by bratří neměl, dáte dědičstvie bratří otce jeho. A pakli by ani strýcóv měl, dáno bude dědičstvie těm, kteříž jemu najpříbuznější jsú. A bude toto synóm Izrahelským svaté neb stvrzené zákonem věčným."

Aj, slyšíš zákon Boží, jejž jest sám vydal, zákon svatý, ne křivý; zákon věčný, ne vedlé vuole lidské proměnědlný; zákon zjevný, ne k rozumu zastieněný! Rozuměl tomu zákonu svatý Řehoř; protož jako papež v svých knihách, jenž slovú Registrum, die: „Poznali sme, že některým poddacím lidem, neb poddaným, rodiče jich, točíš otec, mátě, neb děd, neb bába, nebývají dopúštieni k dědičství, ale jich zbožíčko, neb jich věci, ku požitku kostelniemu přitaženy bývají. O kterézto věci usúdili sme neb ustavili sme, aby přietelé mrúcích neb mrtvých, kteříž v vládařství kostelniem jsú, jako dědicové po nich v zbožíce vstúpiti měli, aniž co z statku mrtvých buď utrženo neb ujato. Pakli by dietky malé po sobě ostavili, dokavad by k letóm takým nepřišly, aby statek svój zpravovati mohly, osoby neb lidé buďte vyvoleni opatrní, jimž jich přátel věci dány neb poručeny mají býti k uostřiehání." Tak mluví svatý Řehoř. Pak svatý Augustin v omelí neb obecném kázání na ono slovo svatého Lu-

káše v třetí kapitule: „Nic viece, než což ustaveno jest vám, nečiňte!“ die takto: „Bývá netrpědlná, to jest přeukrutná, věc, když nuzitelé núzě shromažďují, hřiechóm svým hřiechy přidvojují, to jest, že lsti své a lúpeže pózitky nazývají, když lúpež vnesena bude v komoru. A to ještě přidávají svým hřiechóm, že, kteréž nuznějšie a bez obrany vidie, ty radějše nuzie neb pudie, a mnějí, že by pózitky obecné zklamali, když by domóv nezklamali sirotčích . . . Tak že kterých sirotkóv otec před dvěma dnoma snad byl jest přietel neb tovařiš neb bratr, i až smrt zajde jeho, dietky mají jako neznámé, biedné a psotné. A vdova, budeli která, aneb křivdami bude puzena, aby muže pojala, aneb budeli chtieti v úmysle čistoty ostati, dadúci dary, v statečku neb zbožíci jedva ostane. Protož těmi lstmi naplnili sú miešky své, vidíte je vesely, zásobny, ani kostelu dávají a Bohu děkují, jakoby ot něho ti peniezi jim dáni byli. I tiem také hřešiece, že lúpežóv svých Boha chtie býtí účastna.“ Takť mluví svatý Augustin.

Již máš dóvod z Božieho zákona a z řěčí velikú dvú svatú, že otmrti slušejí na najbližšie přátely, a že jsú nuzitelé neb násilníci chudých sirotkóv a vdov, kteříž je od zbožíce jich mrtvých přátelóv tisknú. Neb die Pán Buoh skrzě Izaiáše v třetie kapitule:

„Lid mój nuzitelé jich lúpili sú.“ A netoliko ti, kteříž tak nuzie své lidi, ale i kněžie, jenž navodie lidi, aby jim otcové, nechajíc dětí a přátel, svá dědičstvie dávali. Toho sě svatý Augustin varoval; protož die v kázaní O životu kněžském: „Ktožkolivěk chce, vyučě syna, dědicem učiniti kostel, hledaj jiného, jenž by přijal, než Augustina.“ Věděl Augustin svatý, že hlas jest dědicóv v Pláči svatého Jeremiáše: „Dědičstvie naše obrátilo sě k cizím!“ Ale toho hlasu nechtie lakomci slyšeti; neb viece váží tohoto světa zbožie, nežli věčné spasenie. —

Ale ty ne tak, pamatuje slovo Pána Ježíše, jenž die: „Lačen sem byl, a nedali ste mi jiesti; žiezniv sem byl, a nedali ste mi píti; host sem byl, a nepřijeli ste mne; náh sem byl, a neodieli ste mne; nemocen a v žaláři, a nenavštievili ste mne: jděte ode mne zlořečení, v oheň věčný, jenž připraven jest diablu a anjelóm jeho!“ Na to mluví svatý Augustin řka: „Poněvadž v oheň puštěn bude, kterýž jest nedával věci své: kdeť sě zdá, kterýž chápal sě cizie, puščen má býti? A poněvadž s diablem hořeti má, ktož jest nahého neodiel: kdeť sě zdá hořeti bude, jenž jest lúpil?“ — Toto ty pamatuje, měj na svém dosti, nehledaj z úmrti kořisti, buď chudým milosrdný, aby došel milosrdenstvie. Amen. — —

Také napomínám tě, aby, když súdíš, peněz řěčí nehonil, jakož mnozí činie, že sprostná nebožátka pro jedno slovo, z sprostnosti řečené, odsuzují o peniezě a někdy i o hrdlo. Ale tu jest znamenati, že jiné jest, kdy z neopatrnosti bez zlosti člowěk promluví, a jiné, když ze zlosti ku pohanění pána nebo sudí. A to má múdrý súdcě dobrotivě roztíkati bez prchlivosti: mluvilli by nepokorně, ale vsaď jeho v kládu, aby přišel k sobě a pokořil sě; též urazilli by koho, aby utrpěl na životě a straně dosti učinil podle úmluvy a pánu aby sě pokořil; pakli by zabil ze zlosti, peněz nemá pán bráti, aby mordéře propustil. A zdá mi sě najjistějšie strana, když pán položí pod penězi pokutu, a kto ji přestúpí, aby vezma tu pokutu, dal chudým, neb cestu opravil, neb na jiné dobré obecné obrátil; neb tak by lakomstvie sě ostřiehl, jehož sě nebrzy ostřeže, ktož ty pokuty na sě tiehne. Neb, pohřiechu, taký rád vidí, když jeho poddací sě co přestupně dopustí; raduje sě někdy sěčbě, jako lékař ráně a kněz smrti, aby pán vzal vinu, lékař za uléčenie rány a kněz oběru. Ale ne tak člowěk nelakomý; neb k svému požitku tělestnému nehledí.

Také kdyžť sě udá býti domnievačem, ješto řiekáte ubrmanem, kterúž stranu uzříš pravú, neutrhuj jie, jedne ač by ta strana

přivolila; neb někteří mají obyčej, že pravé strany utrhnú a křivé přidadie a tak sami shřěšie, a stranu křivú v hřiech věčcí zavedú, že přijme cizie jako své.

Také událit sě kdy súditi a vieš jednu stranu pravú, odsuď inhed a nepuď na domnievače neb ubrmany, jako činie mnozí, nechtiec pravdy učiniti: aneb jedné straně nepřějí, aneb že sě pro pravdu nechtie ostuditi, aneb nuzie stranu chudší, aby sě jie stesklo a tak aby svého statka darmo neb za kus chleba ustúpila aneb své pravdy; a tak jsú nadávce, neb nuzníci, neb odstrkači, protiv Božiemu přikázaní.

Tyto věci, zdá mi sě, běžie obecně mezi vládykami; protož tobě sem napsal, aby sě uměl zpraviti a jiné témuž pro Pána Boha naučiti, aby vzal věčnú otplatu za malú. Tohoť Pán Ježíš pomoz, požehnaný na věky! **Amen.**

IV.

Pan Jan z Vartenberka na Ralsku, později stoupenec Zikmundův, zvaný „Chudoba", účastnil se rád domácích válek (n. př. 1406, 1417 a j.). V dobách dřívějších, po r. 1406, zdálo se, že se napraví — a Hus jeho kající úmysl s radostí lidu ohlásil. Ale Chudoba záhy se opět dal na lupičství a Hus zvláštním latinským listem, pouze v rukopise boleslavském zachovaným, ho napomíná k nápravě (marně) naposled. Podle toho, že se zmiňuje i o hrozných pomluvách proti sobě, náleží list asi k době 1406—1408, ještě před tím, než pomluvy nabyly formy žalob. List je porušen a nelze zjistiti, zdali jméno města, v němž Chudoba zajal panoši Viléma, zní Boleslav či (snad lépe) Bělá.

4. List panu Janovi z Vartenberka, řečenému Chudoba.

Spasení a milost od Pána Ježíše Krista. Urozený pane! S velikým dověděl jsem se srdce zármutkem, že někteří lidé povídají, kterak Vaše Urozenost k loupení se obrátila, brzo zabavujíc statky lidí, brzo jímajíc panoše a statky jejich odnímajíc. Jestli tomu tak s tebou, nevím, a kéž by nebylo! neboť běda! častěji mi vrhli výčitky v tvář pravíce:

„Ejhle, tvůj oddaný syn Chudoba, kterého jsi chtěl do nebe vynášeti, jehož pokání odvážil jsi se veřejně ohlašovati, již hezky se kaje! čeho dříve nemohl uloupiti, loupí; na to přijal rytířství, aby již byl k loupení smělejší." A aj! tato řeč mé probodává srdce. Avšak v pravdě, neurážela by ta řeč, jen kdybych věděl, že tomu tak není. O mně zajisté těžší věci se povídají. Ale utěšuje čisté svědomí, ano to, co nepřátelé tvrdí, odmítá, vědouc, že je to nepochybně křivé. Pročež, urozený pane a milý v Kristu, napomínám pokorně pro milostivost Boží, milosrdenství a spravedlivost, jež šetří hříšníků pokání činících a trestí vinníky nepřestávající, mějtež věčné slávy a trestu paměť, uvažte důstojenství své a stůjte pevně v dřívějším dobrém předsevzetí a nedávejte se na loupení, ježto praví Pán: „Běda tobě, kterýž kořistíš; zdaliž i ty za kořist nebudeš?" Strašná jest tato kletba, kterou Vaše Urozenost tuším uváží a dodrží Pánu Ježíši Kristu, co slíbila.

Někteří přátelé Viléma, jejž Vaše Urozenost jala v Boleslavi(?), žádali také, abych laskavě orodoval za Viléma. Pročež prosím více pro spásu duše Vaší nežli pro Viléma, jestliže ho bez viny Vaše Milost uvěznila, aby jej propustila na svobodu se všemi věcmi, jakž jej v zajetí má. Víme zajisté z Písma, že více sobě škodí ten, jenž jinému nespravedlivě něco odnímá, nežli onomu, jemuž odňal.

To jsem psal přeje si, aby Vaše Urozenost v úctě a milosti Pána Ježíše Krista nyní i budoucně úplně setrvala, čehož poskytnouti nechť ráčí ten, jenž chtěl, aby obloupen byl za nás hříšníky.

V.

V latinském vydání spisů Husových r. 1558 uvádí se poprve (původní vydání r. 1536—7 ho ještě nezná) jako poslední list z Kostnice před uvězněním napomenutí nějakému knězi, velmi podobné napomenutí knězi Havlíkovi. Starý seznam spisů Husových uvádí list tento jako český a také ve vydání Postily r. 1564 čteme list tento česky na posledním místě listů Husových vůbec. Český text vypadá sice jako by byl přeložen z latiny, ale poněvadž jest obšírnější a úplnější, nežli latinský text nyní nám známý, nemůžeme tak beze všeho ani český původ odmítnouti. V textu obojím doporučuje Hus přijímání pod obojí způsobou, což také vedlo vydavatele i kritiky k rozmanitým úsudkům a rozličné chronologii. Poněvadž však není jisto, co stálo v předloze původní, můžeme tato slova míti také za obvyklý dodatek pozdějších opisovačů. Potom však nám nezbývá téměř vůbec žádných pomůcek k datování, vyjma právě ten klidný tón; proto jest zde položen, v českém textu Postily z r. 1564,

k listům nejstarším, ačkoli bývá řazen mezi listy kostnické. Některé doplňky učiněny podle textu latinského; ale místo v textu porušené necháno, jako v Postile 1564.

5. Mistr Jan Hus z Husynce jednomu kněžy takto píše z Konstancý.

Spasení k životu, pokoj od hříchu a prospěch v milosti skrze Ježíše Krysta Pána našeho, právě (če)kajících Spasitele. Bratře milý, přičiň pilnost v prácy euangelium, čiň skutek oddaných k euangelium, službu svau vyplňuj, pracuj jako dobrý rytíř Krystův. Najprve čiň dobře, potom (věrně) uč, příklad dobrý vydej v skutku, aby nebyl pohanin v řeči, hříchy trestcy, ctnosti zvelebuj, hroz, kteříž zle jsau živi, mukami věčnými, slibuj dobrým radosti věčné. Kaž ustavičně, krátce a spasitedlně, rozšafně rozuměj písmům; nejistých nechtěj jistiti, aby nebyl lapán od protivníkuov, kteříž se radují, aby utrhali bližnímu, aby mohli kazatele před lidmi zhaněti. Přikazuoj zpověd častau aspoň z větších hříchuov a přijímání těla [a krve] Páně aspoň v větší svátky a kteří světu neslauží, aspoň aby častěji v nedělní dni přistaupali k stolu Pána Ježíše Krysta. Do krčem nechoď, ani s hostmi; nebývej obecní lidem, nebo čím víc kazatel jest od lidí vzdálenější, tím příjemnější. Ale proto vskutku potřebným v lidech se neodtrhuoj. Kdež muožeš, proti smilstvu ustavičně kaž, neb to jest šelma najnešlechetnější, kterážto lidi zžírá, za kterézto trpělo jest najušlechtilejší člověčenství Krystovo. A protož tebe prosím, najmilejší, aby se ho varoval a před ním utíkal; nebo kde budeš chtíti prospěti, tu se krýti bude. Neb ono vyslejchá zpovědi — a kdo slyší, tím býti . . . a zbuzuje zámutky a častokrát pokažuje. A také z dobrého skutku nechtěj častokrát jako požhříti člověka. A protož hleď tak jiné čistiti, aby se sám nezprznil. Mladých žen varůj se, mluvení jich nevěř (ani) náboženství jich. Neb praví svatý Augustýn: „Čím víc jest nábožnější, tím jest smilnější a pod přikrytím náboženství kryje se lest aneb jed smilstva.“ Také věz, najmilejší, že mnohé oklamalo společné bydlení s nimi, ježto nemohlo oklamati jich světské obcování ani zmazati. Také do domu svého pro každau potřebu žen nepřipauštěj, aby časté s nimi rozmlauvání tobě nebylo k pohoršení. A cožkoli činíš, P. Boha se boj a přikázaní jeho zachovávej. Tak upřímě půjdeš a nezahyneš, tělo skrotíš, svět potupíš, ďábla porazíš, v Boha se oblečeš, život najdeš, jiné upevníš, sebe korunovati budeš korunau slávy, kteraužť dá spravedlivý saudce. Amen.

VI.

Stíhání viklefovců v Čechách počalo ve větších rozměrech r. 1408 zakročením proti Husovým stoupencům, nejprve proti Matěji z Knína, řečenému „Otec" a pak proti Mikuláši z Velemovic, řečenému „Abraham" (spolu s knězem Zikmundem z Jistebnice). Tento musil před generálním vikářem Janem Kbelem, po předběžném vyšetřování, se postaviti počátkem července r. 1408 k soudu. Byl nucen k přísaze — a když nechtěl přísahati na krucifix a evangelium (jenom skrze Boha), dotírali naň generální vikář i oba inkvisitoři, m. Mařík a biskup Jaroslav, že je kacíř. Hus se ho zastal citátem ze sv. Jana Zlatoústého, že jsou pošetilí ti, kteří žádají přísahu na věci stvořené, jakoby bylo více přísahati skrze stvoření než skrze boha. Nicméně přes toto osobní zastání Husovo byl kněz ‚Abraham' odsouzen, exkomunikován a vypovězen. Kbel dostal potom lístek, jejž jeho nálezce, profesor Sedlák, přičítá také Husovi, v němž bylo (kromě několika slov závěrečních) sestaveno několik citátů z kanonického práva, že nespravedlivá kletba nevinnému neškodí. I když snad tento lístek není Husův, vyjadřuje přece jeho názor o té věci. Ale tyto důvody byly Kbelem odmítnuty, zůstalo při exkomunikaci. Hus proto se obrátil — někdy v polovici července — na představeného Kbelova, arcibiskupa pražského Zbyňka, zvláštním listem latinským, zde přeloženým (zachován v jediném rukopise, kdysi mitrovském) a ujímá se Abrahama, jenž byl exkomunikován, ale také Zikmunda z Jistebnice, jenž se podrobil. Oba byli na počátku vyšetřování hlavně tázáni, čí mocí káží; když se chtěli odvolávati na slova evangelia, byli trestáni, jak právě uvedeno. Arcibiskup totiž, podle buly papežovy, v červnu zakázal těm kázati, kteří nemají od něho dovolení. Snad má Hus na zřeteli i dřívější o něco případ Matěje z Knína, jenž donucen odvolati již v květnu t. r.

6. List arcibiskupovi Zbyňkovi, přímluvný, za Abrahama (1408, VII.).

Sebe sama pokorného u víře a v pravdě Pána našeho Ježíše Krista [doporučuji]. Otče nejdůstojnější!

Velmi často si opakuji, jak jste mi Vy, Otče, ustanovil na počátku správy Vaší za pravidlo, kdykoli bych zpozoroval nějakou vadu ve správě, abych hned oznámil vadu

takovou osobně nebo za (Vaší) nepřítomnosti písemně. Pravidlem tím jsem nyní nutkán vysloviti: Čím to je, že krvesmilní a rozmanitě hřešící (duchovní) bez trestu kárného, jako býci nezkrocení a hřebci plemenní, s šíjemi vypiatými vykračují si svobodně, kněží však pokorní, trní hříchu vytrhávající, povinnosti správy Vaší z lásky plnící, nenásledující lakomství, nýbrž zdarma pro Boha podnikající práci kázati evangelium, jako kacíři jsou žalařováni a právě pro kázání evangelia vyhnanství trpí. Ó, Otče! jaké to svědomí překážeti kázání evangelia, jež přikázal Kristus učeníkům svým hlavně, řka: „Kažte evangelium všemu stvoření"; jaká to rozvaha bedlivého dělníka a věrného zdržovati od práce? V pravdě myslím, že takové věci ne Vy, Otče, nýbrž jiných lidí sveřepost rozsévá. Který pak chudý kněz bude míti odvahu dorážeti na nepravosti? který bude míti odvahu vytýkati neřesti? „Žeň zajisté hojná jest, ale dělníků opravdových málo." Pročež, Otče, „proste pána žni, aby vypudil věrné dělníky na žeň svou." Neboť Vám, Otče, přísluší veškeru žeň království Českého sklízeti, do stodoly Páně shromažďovati a počet z každého snopu vydati v den smrti. Ale jakým způsobem budete moci Vy, Otče, tak veliké množství snopů do stodoly Páně dopraviti, odnímaje kosu

slova žencům k libosti lenochů, kteří sami nežnou a jiným brání když slovem Páně dotknou se jejich nepravostí? Na nich, ó žel, vyplňuje se [slovo] Apoštola, řkoucího: „Zdravého učení nebudou trpěti, odvrátí uši od pravdy a k básním je obrátí a majíce uši svrablavé shromažďovati sami sobě budou učitele." V pravdě naplní se toto slovo Apoštolovo, protože „ustydla láska v duchovenstvu a rozmnožena jest nepravost v lidu" pro úbytek lásky v duchovenstvu, které ustává od zbožného kázání evangelia a pravého následování Krista. Neboť kdo z nás, běda, následuje života Kristova v chudobě, čistotě, pokoře a ustavičném kázání? Běda, třikrát běda! Naplňuje se slovo Apoštolovo: „Všichni zajisté svých věcí hledají a ne těch, kteréž jsou Krista Ježíše." Pročež, Otče nejdůstojnější, otevřte oko vnitřní (nebo uvnitř), milujte dobré, poznávejte zlé, nechť si Vás neulahodí nádherní a lakomci, nýbrž ať těší Vás pokorní a milovníci chudoby; pohánějte lenivé do práce, nebraňte věrně pracujícím o žni Páně, protože není omezováno, čím uskutečňuje se spása duší.

Více bych psal, ale úkol kázati evangelium brání. Pán všemohoucí mysl Vaši, Otče, ve svrchu psaném řiď, abyste mohl pastýři pastýřů vydati počet povinný časem svým.

VII.

Asi koncem července r. 1408 podali faráři pražští arcibiskupovi žalobu na Husa, vytýkající předně, že v kázání o zemřelém m. Všerubovi bránil vůbec vybírati poplatky za udílení svátosti, podruhé že hájí a velebí Viklefa, po třetí, že proti synodnímu zákazu káže dále proti nešestem a hříchům kněžským.

Hus na tyto výtky napsal

7. odpověď arcibiskupovi (1408, VII.),

k níž připojil obšírnou a zevrubnou obranu proti těmto žalobám. Tento text náleží však do dlouhé řady Husových obran, třebas mě formu listu arcibiskupovi — a proto jest pojat do druhé části naší sbírky, do sbírky „obran Husových".

VIII.

Koncem r. 1408 přiostřila se otázka schismatu církevního; když oba papežové, přes svou přísahu (římský papež Řehoř při zvolení r. 1406 slíbil, že se zřekne tiary, zřekne-li se i protipapež Benedikt), nechtěli se zříci papežství, učinila Francie návrh, aby nový koncil zvolil nového papeže. To přijaly kardinálské sbory obou papežů, žádaly, aby do té doby nebyl podporován žádný z obou papežů — a toho mínění, o neutralitě, hájila i v Čechách strana mistrů českých. Arcibiskup Zbyněk, zůstávaje věren římskému papeži Řehoři, prohlásil všechny stoupence tohoto mínění za neposlušné syny církve (vyhláškou českou i latinskou) — a Husovi, jako náčelníku jejich, zakázal dále kázati. Hus (patrně koncem r. 1408) odpověděl na toto prohlášení arcibiskupovo obšírným, níže položeným, listem latinským (zachován v jediném rukopise vídeňské dvorní knihovny), v němž ukazuje, že neodpírá papeži římskému poslušnosti naprosto, nýbrž jen podporu ve sporných bodech s papežem avignonským. Zákazu arcibiskupova (dále kázati) neupo-

slechl — a dočkal se za krátko dostiučinění, že se arcibiskup sám zřekl Řehoře XII.

8. List arcibiskupovi Zbyňkovi o neutralitě (1408).

S poddaností pokornou a povinnou nyní i vždycky. Přikázání Spasitelovo ukládá, aby se otec neukvapoval syna ve zlou pověst uváděti, leč by syn vzepřel se přikázání otcovu, a vzpurnost jeho jasně známa byla; také nesluší se, aby hospodář syna pracujícího ode žni odháněl, leč by dříve jasně poznal, že chce syn žeň otcovu hanebně rozmrhati. Pročež u Lukáše v kapit. XVI. Spasitel náš ukazuje, že nezavrhl boháč šafáře narčeného vyslech obvinění, nýbrž moudře jej zavolav děl jemu: „Což to slyším o tobě? vydej počet z vladařství svého!“ A také Spasitel náš komusi ďábly vymítajícímu a nechodícímu s ním nezabránil ďáblů vymítati, nýbrž při takovém vymítání spíše chtěl vážnost utvrditi; neboť u Lukáše v kap. IX. se píše, že řekli učeníci k Ježíšovi: „Mistře, viděli jsme jednoho, an ve jménu vém ďábly vymítá, i bránili jsme jemu, protože nechodí s námi. I dí jim Ježíš: Nebraňtež; nebo kdož není proti nám, s námi jest.“

Hle, Otče nejdůstojnější! Těmito příklady Spasitele našeho jsa poučen, neměl jste na

liché nařčení protivníků mých písemně jak řečí latinskou, tak i českou zhanobiti a prohlásiti mne veřejně za neposlušného syna svaté matky církve, nýbrž, vyšetřiv pravdu, říci: „Co to slyším o tobě?“ a kdybych byl pochybil, uložiti mi spasitelný trest a, když bych neustal od neposlušenství svaté matky církve, potom příslušných prostředků užiti, mne za neposlušného veřejně prohlásiti a podle potřeby mně kázání svatého evangelia zabrániti. Pročež vězte, Otče nejdůstojnější, že nikdy nebylo a, jakož důvěřuji v Pána, nebude úmyslem mým, od poslušenství svaté matky církve odstoupiti, nýbrž podle přikázání svatého Petra apoštola jest úmyslem mým nejen papeže římského a Vás Otče nejdůstojnější, poslouchati, nýbrž i „všelikému stvoření lidskému poddánu býti pro Boha“, buďto králi, jakožto nejvyššímu, buďto vladařům jak od něho poslaným. A níže se dodává: „Poddáni buďte ve vší bázni pánům netoliko dobrým a mírným, ale i zlým.“ Hle, nařizuje apoštol Kristův, všelikého lidského stvoření i představených poslouchati zlých (ale pro Boha, ne v rozkazích zlých, nýbrž dovolených, znějících k chvále Boha všemohoucího) aby služebníci poslouchali pánů svých a prelátů. Cožkoli tedy římský papež Řehoř XII. nebo svatá matka církev nebo konečně Veledůstojnost Vaše dovoleně na-

řídí, chci pokorně poslechnouti. Ale spor o větší slávu nemohu začínati, poněvadž to Spasitel zapověděl učeníkům svým u Luk. XII., a také nemohu s náměstkem apoštolským souhlasiti v tom, že nedodržuje přísahy učiněné a všemu téměř křesťanstvu zřejmé, poněvadž bych tak se protivil Kristu, jenž praví u Mat. v kap. V.: „Buď řeč vaše: Jistě, jistě, nikoli, nikoli"; a který praví skrze proroka: „Sliby čiňte a plňte Hospodinu Bohu vašemu." A tak vzhledem k těmto dvěma věcem, totiž sporu papeže a protipapeže a nedodržení přísahy jsem neutrální: nikoliv jako lidé sprostí to pojímají, kteří nevědí, jak výraz „neutrální" jest relativum, vyžadující právě tak jako jeho základ, z něhož je odvozen, určení vztahu k ostatním. Pročež není to srozumitelno, řekne-li se: „tenhle jest neutrální", jestliže se nepřipojí ‚vzhledem k těmto dvěma věcem' a jestliže se nevymezí, v čem jest neutrální ‚vzhledem k úmyslu pomáhati'. A dále nenásleduje, že ten třetí jest neutrální, protože ani jednoho ani druhého nechce poslouchati: jako na příklad, jestliže matka Petrova má spor s otcem, Petr jako věrný syn má býti neutrální k otci i matce, vzhledem k pomoci ve sporu, ale jak otce, tak matky poslušen býti ve věcech dovolených. Tudíž nemá býti Petr neutrální vzhledem k poslušnosti, nýbrž neutrální vzhledem k pomoci ve sporu, poněvadž má podle možnosti spor takový zameziti, aby jak otec, tak matka mír učiníce a bezpečněji v lásce se scházejíce, Petrovi bratry plodili.

Ostatně, Otče nejdražší a spolu nejctihodnější, na mne strkají nepřátelé moji pomluvy, jak zvykli po dlouhý čas, o nichž bylo by obšírno psáti, ale pro nynějšek tolik dostačiž: Jestliže Vy, otče, na mně vinu shledáte, chci trestu pokorně se podrobiti. Nicméně prosím pokorně pro Boha, abyste Vy, Otče, všem víry nedával a mně úřadu kazatelského nezastavoval, poněvadž jste obdržel písemné svědectví, že jsem neodstoupil od poslušenství římského papeže Řehoře XII.; ano v neděli právě minulou veřejně jsem kázal na kazatelně, že jsem neodstoupil od papeže Řehoře, nýbrž, že chci svaté římské církve a jejího představeného poslušen býti ve všem dovoleném. Pročež kdyby to byla věděla Vaše Veledůstojnost, nebyla by mne snad ve svém listě označila za prvního syna neposlušného, jako cíl šípu. Avšak já jsem povinen pokorně trpěti, poněvadž dí Spasitel: „Radujte se a plesejte, poněvadž odplata Vaše hojná jest v nebesích." Tu Vám, Otče, rač uděliti Pán náš Ježíš Kristus. Amen.

IX.

Hnutí viklefské prvními těmi obětmi jenom rostlo; hlásáno horlivými kazateli — studenty i kněžími — o prázdninách tohoto roku (1408) i na venkově. A tak i ve venkovském klášteře mnich *Jan z Rakovníka*, předtím mistr umění, uslyšel, že se hlásá neposlušnost církevní vrchnosti, četl Husovu obranu proti žalobám pražských farářů a umínil si, že Husovi ukáže, jak chyby jsou na obou stranách: kněží chybují vydiráním, ale také Hus chybuje obranou Viklefova kacířství. Napsal *Husovi obšírný list* (dochovaný v rukopisech brněnského archivu, pražské kapitoly atd., vydaný 1909 prof. Sedlákem), v němž chválí Husovu odvahu a nadání (Hus prý je sůl země, nese prapor nového hnutí, národ si ho váží nade všecky), souhlasí s jeho výtkami proti lakotě kněží a jiným jejich hříchům — ale ukazuje cenu a důležitost kázně církevní a přimlouvá se,

aby Hus opustil Viklefa a poslouchal svých představených.

Hus nepochybně napsal

9. odpověď mnichu Janu Rakovníkovi (1408?),

ale není nám dochována.

X.

Ke sporům o Viklefa a o neutralitu přidružil se r. 1409 (rok ten vychází v korespondenci Husově skoro na prázdno) boj za práva národa českého na universitě, jenž skončil úplným vítězstvím Čechů, o něž nemalou zásluhu měl Hus sám. Tato jeho činnost dala však nový podnět jeho žalobcům — a nové žaloby uvádějí již poprve žalobu z viklefství, ale také žalobu, že Hus štve Čechy proti Němcům. Uváděly dále, že neposlouchá rozkazů vrchnosti duchovní (kázalť dále, přes zákaz, v kapli betlemské) a Hus, podle všeho jako nově zvolený rektor university (o Havle r. 1409), bránil se proti těmto pomluvám veřejnou vyhláškou latinskou, jejíž jediný exemplář, značně potrhaný a necelý (v našem překladu jsou slova některá podle smyslu doplněna v závorkách ‹špičatých›), chová se v Museu král. českého — a byl dlouho pokládán za autograf Husův (Sixt z Ottersdorfa připsal naň r. 1546 „list jest vlastní

rukou psán od božského Jana Husa svaté a zbožné paměti, nejstálejšího mučedníka Ježíše Krista . . .“; Berghauer r. 1706 jej nalezl a r. 1711 dal za rámec, „aby čtoucí mohli proklínati nešlechetnost arcikacíře“). Ale nezdá se, že by toto mínění bylo správné a také vročení není zcela jisté.

10. Vyhláška proti pomluvám (1409).

„Jan Hus, mistr v uměních, svatého bohosloví bakalář (zřízený, university)
Pražské rektor a kazatel slova Ježíše Krista
v kapli s(vatých Mladátek)
v městě Pražském, všem Kristovým věrným,
k nimž tento list do(jde,)
ke spasení. Ačkoli pomluva, jež jest převrácené mluvení o člověku(, jenž jest po-)
mlouván, neškodí, kdybych — snášeje ji — neúhonnost života podle svého zvyku za(chovával),
přece vymáhá řád zbožnosti, aby lék a ochrana byla dána(a tak aby aspoň)
posluchačové pomluvy od této morové neřesti byli očištěni. N(eboť i sám)
pomluvač i ochotný posluchač, oba ďábla nosí na jazyku.(A protože skrze)
mé nejbližší roznáší se pomluva, chtěl jsem raději tímto psaním zbožně odporovati (nežli)

právem. Doslechl jsem zajisté, že někteří nejbližší, nechci zlobně říci, pravdy ⟨nepřátelé, tvrdí⟩
že Hus kacířství hlásá, Hus Němce vyhnal, Hus jest ⟨neposlušný. Tu pomlu-⟩
vači sami poznávají, že, jestliže v třetím článku pomluvy sami js⟨ou oklamáni⟩,
jistě jsou pravdě na odpor a sami sebe i bližní klamou tak lst⟨ivě. To jsem⟩
vlastní rukou napsal. Žiji, což . . . . . áni a ⟨hodlám z víry své⟩
vydati počet, což jest proti narčení z kacířství, a vyhnati, c⟨ož . . .⟩
jest proti třetímu článku pomluvy. Ale proti tomu článku o vyhnání ⟨Němců, dím, že bylo⟩
snesení, které Němce vyhnalo z učení pražského, ⟨jejich vlastní, totiž pokuty čty⟩
ři, totiž křivopřísežnictví, ztráta cti, exkommunikace a pokuta ⟨peněžní, že než by⟩
chtěli národu českému tři hlasy dopustiti, že by chtěli ⟨raději na věky z Prahy⟩
vyjíti a nikdy na studie se nevrátiti. Když vznikla o přidržení ⟨papeže rozepře⟩
nechtěli Nejjasnějšímu knížeti a pánu Václavu, římskému a českému ⟨králi, býti po vůli a rozkazem⟩
jeho pohrdli, což by bylo obšírno vykládati. Pročež svrchuřečený ⟨král povolil národu českému svrchu⟩

čenému, aby podle založení svaté paměti císaře Karla, krále Č⟨eského, byl připuštěn⟩
ke třem hlasům, kteréžto připuštění ⟨té⟩ pomluvy podnět ⟨a⟩ příle⟨žitost bylo. A sotva mi strach⟩
jest, abych od bližních byl souzen, jen když v naději živ jsa zachovávám přiká⟨zaní Boží. Bohu též⟩
⟨při svou porou⟩čím, žádaje od něho pro pomluvače milost a odpu⟨štění hříchů.⟩

XI.

K listům, o jejichž datování se snadno může vésti spor, náleží také list český, tuto položený, určený asi šlechtickým pannám pospolu v nábožnosti žijícím (t. zv. bekyním), snad (?) u kaple betlemské obývajícím. V listu samem není narážek; píseň, již tam Hus slibuje, není nám dochována; není to, jak bylo domnění, píseň „Králi slavný, Kriste dobrý". Podle toho nejsnadnější je domněnka, že Hus psal list ve vyhnanství (někdy r. 1412) a že svými slovy „napíši vám viece", míní asi „Dcerku", složenou o něco později. Ale poněvadž mohlo by se ukazovati s jistou pravděpodobností na píseň „Otep myrry mně mój miły", zapsanou r. 1410 v rukopise vyšebrodském, mohl by list pocházeti snad z doby nemoci Husovy v Praze r. 1409. A jsou možny ještě jiné výklady; proto jest zařazen sem, do starší doby činnosti Husovy, tak jak učinili již Palacký, Erben a Mareš.

Náleží k nejkrásnějším listům Husovým a zachován v jediném rukopise knihovny mikulovské.

11. Pannám, žijícím při kapli betlemské(?)

Milost svú a potvrzenie v milosti a panenství rač vám dáti choť Pán Ježíš, jehož ste sobě nade všechny jiné zalíbily i jistě velmi múdře: neb on jest král najmúdřejší, najmocnější, najbohatější, najsilnější, najkrašší a tak najutěšenější; neb on svých chotí neruší, neprzní, neteskní, jim sě nestará, jim sě nikdy nezpronevěří, aniž móž sě sstarati i pronevěřiti jim. On s nimi na věky bude, a ony budú mieti, jakož samy budú chtieti jeho k své vóli; a tak každá bude plna bez újmy královstvie nebeského, v němž každý i každá bude k jejie vóli: neb každá bude mieti, co bude chtieti, a nic zlého nebude moci chtieti. Ó važte to, milé choti krále Krista tak oslavného! Neopúštějte jeho pro jiného hřiešného, mrzkého, biedného i zprznilého, s nímž viece jest tesknosti než utěšenie, buď jakž buď. Neb bude-li krásný, tožť bolest, aby sě jiné nechopil; bude-li škaredý, tožť tesknost; bude-li opilý, náhlý, neb jinak biedný, tožť diabla dosti; počne-li od něho dietě, tožť bolest v nošení i v rození i v chování; nebude-li plodu mieti, tožť hanba, tesknost a daremné spolu léhanie; urodí-li sě dietě, strach mrtvého neb jinak nezdařilého. A kto by mohl ty psotné příhody vypsati, od nichž drahé panictvo

v Kristovi a panenstvie v jeho matče jest vysvobozeno, a nad vdovstvo a manželstvo velmě povýšeno! O němž Písmo svědčí, v němž anjelé se kochají, k němuž Pán Ježíš volá řka: „Kto móž přijieti, přijmi!“ a sv. Pavel radí mnohými duovody. Protož, militké panny! choti Kristovy i dcerky! zachovajte jemu čisté panenstvie, jenž jest zachovánie vóle od tělesného porušenie v tom neb v té, jenž jest nikdy nepřivolil, jako Kristus, ani přivolila, jako Panna Maria, k tělesné libosti. Ó, blazě bude tomu panici a panně, když tak stojiece a jiná Božie přikázanie plniece, vezmú zvláščí korunu, to jest odplatu, u věčné radosti! Jiež sě, milé choti Kristovy, silně až do smrti držte! Věrně, lehce zdržíte, když věčné královstvie vážiti budete, marnost světa spatříte, obcování mrzkého varovati sě budete, pokoru v skutciech mieti budete, rúcha pyšného milovati nebudete a těla Kristova často požívati.

Za to prosím, aby pilně tyto věci pamatovaly: a když mi Buoh dá prázdnost a posla, napíši vám viece. A posielám vám pieseň, kteráž zpievána <móž býti> na nešpoře panen svatých, aby[ste] slova vážiece, radost v srdci měly a ústy spievaly, ale aby mužie neslyšeli; nebť by hnutie zlé měli, a vy by v hřiech pýchy neb pohoršenie upadly.

Mistr Jan Hus, kněz nestatečný.

XII.

Poslední mezi listy Husovými z vyhnanství jest ve vydání norimberském otištěn latinský list obyvatelům města Loun, kteréž po smrti Husově náleželo k nejhorlivějším jeho stoupencům. Opět není jisto, ze které doby list ten pochází; proti mínění vydavatelů norimberských myslí vydavatelé novější od dob Palackého, že náleží do dob starších, kdy Hus dlel ještě v Praze, ačkoli mínění starší by se lépe shodovalo s pobytem Husovým na Krakovci. Poněvadž však není určitých a bezpečných narážek, jest zařazen zde rovněž list tento do starší doby činnosti Husovy.

List zachován jest pouze ve vydání norimberském r. 1558; text (zdá se) jest zachován ve znění celkem málo pozměněném; podle toho textu jest také pořízen český překlad.

12. List občanům lounským (1410?).

Mistr Jan Hus, sluha Boží nehodný, věrným občanům, kteří jsou v Lounech, milost a pokoj Pána našeho Ježíše Krista.

Třeba jsem Vás, nejdražší, nespatřil tělesnýma svýma očima, nýbrž vnitřníma, nicméně o Vaší pevné víře a lásce k Bohu a jeho evangeliu doslýchám, jak sám Spasitel Vás sjednotil ve víře, pokoji, lásce a poslouchání slova Božího, tak že Vaše svornost a jednomyslnost přede všemi jinými obcemi království Českého v nitru mém složena jest. Zapřísahám tudíž Vás, nejdražší, ať již jsem Vám přece tváří neznám, ale upřímný v Bohu k spáse Vaší, milujte se vespolek, stůjte v jednotě, nedejte se nijakým způsobem mezi sebou rozděliti. Neboť ona jednota, která jest v pravé víře, Bohu spaseny Vás zachová. Bůh uděliž Vám na vzájem skrze milosrdenství své zdaru, abyste mohli vítěziti nad tělem, světem a ďáblem.

Toho, nejdražší, dbajíce na paměti mějte, aby nepovstávaly skrze Vás žádné rozkoly, zrady, nepřízně, hněvy atd. Jestli kdo mezi Vámi jest nesnášelivý, a rozbrojů rozsévač, toho mezi sebou jako bratra obviňtež. Před soudem sporů nesvádějtež, neboť obě strany velikou pohromu berou na duši, těle i statcích. Usilujte spíše stíhati křivdy, které Bohu se

dějí, než které Vám. V tom právě, ó žel, celý svět bloudí, že lidé smrtelní více křivdu vlastní, než <křivdu> proti Bohu stíhati touží. Tuto cestu Antikrist nejvíce upravuje a dobře dláždí, především nám kněžím, kteří chceme, aby ustanovení lidská přesněji zachovávána byla než slovo Boží. Hle tento kněz, mnich nebo prelát smilní nebo cizoloží, ten zločin bez trestu zůstane, a jestliže něčemu podle vůle své učí, to chce, aby se zachovávalo pod kletbou. Podobně světští, jestliže kdo Boha urazí, netrestají, ale jestliže někdo řekne jim: „Páni konšelé, nespravedlivě mne odsuzujete“, což častěji tak se děje, tu mečem trestají, že prý viní soudce z nespravedlnosti.

Já však doufám v Pána, že od toho zlého Vás osvobodí, abyste více zákona jeho ostříhali než ustanovení lidských. Ten když zachováte, nikdo Vám nebude moci škoditi. Pročež, nejdražší, dbejte těch věcí, které jsou věčné a které nikdy nehynou. Dvě zajisté jsou věci: zatracení a život věčný. V zatracení oheň ustavičný, temnoty, trápení nesmírné a s ďábly věčné pálení. V životě pak věčném radost dokonalá, světlo, kde není bolesti ani muk a s Bohem samým a anděly jeho obcování. Jakož sv. Pavel praví: „Čeho oko nevídalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské (rozumějte tu „lidské“ v plném

smyslu) nevstoupilo, připravil Bůh těm, kteří jej milují.“ Blaženi tedy budeme, dokud blaženství onoho užívati budeme, kde dokonalá láska bude; tam zajisté uvidíme, kdo jest vyobcován z církve, zatracen a zlořečen, tam všechny hříchy, nyní v srdci lidském utajené, na jevo vyjdou, tam takové radosti a útěchy dojdeme, které nikdy nebudeme zbaveni, a jestliže zde něco pro Krista vytrpíme, blaženi budeme. Neboť křížem a soužením jako zlato ohněm zkoušeni jsme mistrem, který celý svět z ničeho učinil. Blaženi tedy budeme, jestliže v dobrém až do konce setrváme.

To, nejdražší, vědouce, že svět k horšímu spěje, smrt přede dveřmi jest, a my v krátce odtud se odebrati máme, předně zbožně a svatě, hříchů se zřeknouce, žijte, potom o to se snažte, co jest nebeského, konečně Boha z celého srdce milujte a veň důvěřujte, poněvadž Vás pro zásluhy Ježíše Krista ve své slávě ozdobí a svého království účastnými učiní. Amen.

XIII.

Když arcibiskup Zbyněk přistoupil k poslušenství nově zvoleného papeže Alexandra V., podařilo se mu záhy vymoci bulu papežskou (20. prosince 1409), v níž nařizoval vypleniti kacířství, odníti knihy Viklefovy a zakázal kázati jinde mimo chrámy katedrální, kolegiátní, farní a klášterní. V Praze byla tato bula vyhlášena 10. března 1410.

Zákaz byl ovšem hlavně namířen proti viklefovcům a kapli betlemské. Arcibiskup jal se ihned zákaz prováděti, nařídil odevzdati knihy Viklefovy a zakázal Husovi kázati v Betlemě; Hus se však nepodrobil a napsal

13. apelaci od papeže špatně zpraveného k papeži lépe zpravenu býti majícímu (v březnu 1410).

— tato apelace se nám sice nedochovala, podstatný však obsah její jest pojat do druhé apelace (zde č. 15.).

XIV.

Když vymohl arcibiskup u papeže zákaz kázati v kaplích soukromých (r. 1410), snažil se opatřiti si moc světskou ku provedení tohoto zákazu. Tak byl Hus kacerován i u nějakého mocného pána, jemuž zvláštním latinským listem (někdy v prvé polovici tohoto roku) vykládá, proč neposlouchá zákazu vrchnosti církevní.

Dopis tento (snad některému pánu z družiny královy adresovaný) jest zachován pouze v jediném rukopise boleslavském. Tam jej nalezl a spolu s ostatními, zde dříve vzpomenutými listy, r. 1891 vydal V. Nedoma.

14. List nějakému pánu proti pomluvám (1410).

Spasení a milost od Pána Ježíše Krista! Urozený pane!

Od přemnohých jsem se dověděl spolehlivě, že mnozí nedbajíce bázně Pána Boha mne

pred Vaší Urozeností kacerují, že však nikdo z nich se neodvažuje sám jako odpůrce vystoupiti, ale ani ne arcibiskup, který se svými přívrženci jen nějakým potměšilým úskokem a falešnou obžalobou u papeže udání učinili ano, jak myslím, Vaši Urozenost proti mně popudili. Ale zdali se toho budu lekati, abych pravdu evangelia zamlčoval? Zajisté nikoli, protože sami jsou evangeliu Ježíše Krista odporni, chtíce je spoutati, aby se nekázalo svobodně, jak nejlaskavější Pán kázal. V pravdě pohanského a farizejského ducha nyní oblekli prelátové, v kaplích a jiných místech náležitých evangelium kázati zabraňujíce. Zdali jest někde v zákoně Kristově položeno to přikázání, aby se evangelium nekázalo nikde než ve farních chrámech a klášteřích? Věru snad chce pohltiti ono přikázání: „Jděte po všem světě a kažte evangelium všemu stvoření.“ A podobně chce onen hlas udusiti: „A oni kázali všude a Pán jim pomáhal.“ A tak o jiných přikázáních od Krista Pána jak slovem tak skutkem vyhlášených. Zdaž já jsem povinen poslouchati arcibiskupa v příkazu jeho, odporujícím příkazu Božímu? Odstup to ode mne! Neboť více sluší poslouchati Boha než lidí, řekli apoštolové, když velekněží bránili. Zdali jsem já větší Krista a jeho apoštolů, abych za evangelium netrpěl? Odstup to ode mne! Neboť praví

Spasitel náš: „Není služebník větší pána, ani učeník mistra svého.“ „Jestliže hospodáře Belzebubem nazývali, čím více domácí jeho.“ „Jestli mne pronásledovali, i vás pronásledovati budou . . .“ Ó, Kriste, jak trpké jest pronásledování těm, již Tě jako pána chtí následovati. Uděl tudíž pomoci, aby Tě následovali pokorně duchovní, preláti a světští páni, kteří se snaží evangelium tvé skutky (svými) udusiti. Pán budiž s Vámi. Amen.

XV.

Dne 3. května 1410 zemřel papež Alexandr V. a toho užil Hus se svými stoupenci, že se obrátil proti arcibiskupovým nařízením podle buly toho papeže vydaným. Arcibiskup zakázal totiž kázati v kaplích a nařídil (na synodě 16. června 1410) spáliti knihy Viklefovy. Proti tomu podal Hus k novému papeži Janu XXIII.

15. novou apelaci k stolici papežské (dne 25. června 1410) —

jest to obšírná obrana, kterou vedle Husa podepsali i Zdislav ze Zvířetic a jiní bakaláři a studenti. Tento zevrubný a rozsáhlý spis náleží však celým obsahem k obranám Husovým — a mezi ně, do druhé části naší sbírky, jest také zařazen.

XVI.

Apelace Husova nezadržela dalšího chodu jednání; arcibiskup dal slavně dne 16. července 1410 spáliti knihy Viklefovy a když nastaly nepokoje v Praze, odjel do Roudnice, vydav odtamtud dne 18. července t. r. klatbu na Husa a ostatní jeho přívržence.

Universita naproti tomu ujala se obrany některých odsouzených a spálených traktátů Viklefových; koncem července vydal Hus se svými přáteli a stoupenci veřejnou vyhlášku (latinskou), podle níž potom skutečně uvedené knihy Viklefovy hájeny. Tato vyhláška (zvaly se obyčejně *intimace*) zachovala se nám v jednom rukopise vídeňském; také ty obrany samy, i Husova knihy Viklefovy „de Trinitate", jsou nám největší části dochovány.

16. Intimace o veřejné obraně knih Viklefových (1410, VII).

M. Jan z Husince, svatého bohosloví bakalář zřízený, bude státi příští neděli (27. července) proti odsuzovatelům k obhájení

knihy M. Jana Viklefa O nestvořené, blahoslavené a velebné Trojici.

M. Jakub ze Stříbra, svatého bohosloví bakalář, bude státi v pondělí příští <28. července> o jedenácté hodině na katedře, aby obhájil Dekalog M. Jana Viklefa proti odsuzovatelům, tvrdícím, že jmenovaná kniha v sobě má zjevná kacířství.

M. Prokop z Plzně bude státi ve čtvrtek (31. července) na katedře, aby způsobem školským hájil, že traktát M. Jana Viklefa „O ideách" žádného kacířství jistě netvrdí, ani bludu proti katolické víře brojícího.

Zdislav z Vartenberka, jinak ze Zvířetic, mistr svobodných umění učení university Pražské, bude státi od příští středy za týden (6. srpna) o 11. hodině na katedře, hotov jsa obhájiti knihu M. Jana Viklefa pojednávající O všeobecných pojmech proti ctihodnému p. Zbyňkovi, arcibiskupu Pražskému a jeho mínění méně spravedlivě pronesenému a proti všem jiným jmenovaný výrok jakýmkoliv způsobem potírajícím.

M. Šimon z Tišnova, svatého bohosloví bakalář, zamýšlí v příští úterý (29. července) o 11. hodině, podaje napřed ohrazení víry, obhájiti traktát M. Jana Viklefa O dovozování tvrzení proti odsuzovatelům téhož traktátu a ukáže, že žádné kacířství ani nějaký zřejmý blud není v něm obsažen.

XVII.

Dlouhé spory Polska s řádem německých rytířů (v nynějších Prusích) vedly r. 1410 ke krvavému rozřešení. Řád s pomocí francouzských a říšsko-německých rytířů vypověděl Polsku válku a dne 15. července t. r. došlo u Grunvaldu ke srážce s vojskem polsko-litevským. Vojsku velel sám král Vladislav (Jagiello), bylo v něm také mnoho Čechů (z 50 praporů tvořila vojska česká prapor 4. a 49., ale Čechové byli i v jiných praporech hojní). Velmistr řádu, Ulrich von Jungingen, poslal králi polskému dva meče, vyzývaje ho tak k zápasu. V krvavé bitvě dobylo polské vojsko dokonalého vítězství; přes 2000 mrtvol rytířů večer pokrývalo bojiště, velmistr a komendoři Řádu padli do jednoho. Zpráva o tom velikém vítězství působila mohutným dojmem v celé tehdejší Evropě.

Do Čech přinesl tuto zprávu Oneš z Hůrky, nejspíše králi Václavovi. Hus toho užil, aby (latinsky) blahopřál králi polskému pěkným listem, jenž psán jest nejdříve asi v srpnu,

ale nejspíše ještě značně později. S jistotou však data určiti nemůžeme. Zachován jest pouze v jediném rukopise boleslavském.

17. List blahopřejný králi Polskému (r. 1410).

Spasení a milost, pokoj i vítězství od Boha Otce a Pána Ježíše Krista!

Nejjasnější kníže a králi velebný! Když Oneš z Huorky, Vašeho Veličenstva posel, o vítězství a chvalitebné svornosti jisté noviny donesl, velikou srdci mému radost přinesl, již ani péro vypsati, ani slovo mé není s to vyjádřiti, jak by slušelo. Vím však, králi nejkřesťanštější, že ne moc Vaší vznešenosti, ale nejvyššího krále pokojného Pána Ježíše Krista, pyšné Vaší slávy nepřátele a odpůrce ponížila přemocně, se stolce pýchy sesadila a vyvýšila nízké, aby obojí, před očima samého krále pokojného moc majíce, se třásli a jeho pomoc ve svých potřebách vzývali a věděli, že není vítězství leč od něho, jehož nikdo z lidí nemůže přemoci a jenž pokorným dává vítězství a za pokoru konečně vyvyšuje. Neboť učil častěji pravě: „Každý kdo se povyšuje, bude ponížen a kdo se ponižuje, bude povýšen.“ Naplnilo se obojí. Kde tedy jsou dva meče nepřátel? V pravdě těmi jsou potřeni, jimiž pokoušeli se děsiti

nízkého. Hle, dva napřáhli — zlosti a pýchy a mnoho tisíc ztratili neblaze pokořeni. Kde jsou meče, koně v čabrakách a v brnění, ozbrojenci, ve které důvěřovali? Kde zlaté bez počtu nebo pokladové? Zajisté všecko zmizelo. Nevěřili zpupní, že chudí <zvítězí> , jichž pokora předcházela; zklamali se, kteří zásadně neměli důvěry v Pána Ježíše. Pročež, kníže nejjasnější, o tom v duchu své moudrosti uvažujíce, držte se pokory, poněvadž ona povyšuje. Krále následujte, krále pokoje Pána Ježíše Krista, směřujte k míru s nejjasnějším knížetem králem Zikmundem, a bude-li on co chtíti ve zpupnosti takové, čehož dáli Pán, neučiní, však Vaše Veličenstvo pravé míry pokory se vždy přidržiž, aby nebyla vylita křesťanská krev opětně a nevzešlo veliké nebezpečenství duší. Já však sluha Kristův neužitečný neustanu s veškerým lidem pokorně vzývati milost všemohoucího Pána o svornost takovou, aby jí ráčil nejlaskavější Pán dopřáti.

Přeji si též, králi velebný, z hloubi srdce Vaši osobu očima spatřiti tělesnýma, což doufám, že Pán Ježíš Kristus ráčí mi dopřáti, budeli věděti, že to přispěje ke zdaru nějak Vašeho Veličenstva neb mého kázání. Bůh všemohoucí račiž Vašemu Veličenstvu pomáhati, skrze Spasitele našeho, prostředníka Boha a lidí, Pána Ježíše Krista. Amen.

XVIII.

Na druhém místě listů z doby klatby uveřejňuje norimberské vydání list Husův mistrovi a kanovníkovi *Závišovi*. Je to osobnost v dějinách našich dobře známá; jako student skládal písně (z nichž jedna česká nám dochována), jako mistr umění komponoval s úspěchem znamenitým. Domohl se kanovnictví v Praze i farářství v Prachaticích a byl také členem komise pro odsouzení knih Viklefových. Husa nazval kdesi kacířem a Hus latinským listem mu tuto pomluvu vytýká.

Dopis psán byl po spálení knih Viklefových (16. července 1410), ale těžko jest dále dobu určiti. Zachován jest pouze v tisku norimberském z r. 1558 a tam stojí po listu jiném z r. 1411.

18. List mistru Závišovi (1410—1411)?

Spasení od Pána Ježíše Krista! Mistře ctihodný! Doneslo se mi, že jste mne zřejmě nazval kacířem. Jestli tomu tak, prosím,

odpište mi, a pak uvidíte s Boží milostí, že víru, kterou chovám, veřejně vyznám a obhájím, ne pokoutně osočuje, nýbrž jak se sluší na pravého křesťana. A kéž byste poznal sebe sama, jak snad od třicíti let nebo více stříháte ovce v Prachaticích, a kde Vaše sídlo? kde práce? kde pastva ovcí? Nepomníte slov Páně: Běda pastýřům, kteří pasou sebe samy, ovcí však nepásli! Kde, prosím, ono evangelium Kristovo na Vás se vyplňuje: Dobrý pastýř před ovcemi kráčí a ovce následují ho, poněvadž znají hlas jeho? Jak, prosím, kráčíte před ovcemi a jak Vás následují a slyší, když za mnoho let zřídka Vás spatří? Přijde den, kdy vydáte počet z ovcí svých a obročí mnohých, o nichž čtete v právích svých, že kdo může z jednoho náležitě živ býti, nemůže jiného bez hříchu smrtelného držeti.

To máte v mysli uvažovati, ne bližního kacéřovati. Anebo kdybyste věděl, že je kacíř, měl byste podle pravidla Apoštolova jednou a dvakrát jej napomenouti, a kdyby nepřijal napomenutí, pak se ho jako kacíře varovati a zvláště, ježto jste mistr a doktor, který můžete, ba i máte na učitelskou stolici veřejně k obhájení pravdy vystoupiti. Ba, ježto jste z odsuzovatelův jeden vyvolený, měl byste odsouzení a spálení knih hodnověrně z Písma dokázati.

To Vám píši, bratrsky Vás napomínaje podle pravidla Kristova, které praví: Zhřeší-li by proti tobě bratr tvůj, potresci ho mezi sebou a jím samým. Tedy, bratře, přijměte to, a jestliže jste o mně tak mluvil, odpovězte, a až dokážete, že jsem kacířem, dám se pokorně napraviti, a Vy vezmete odplatu, že jste člověka odvrátil od bludu. Leč doufám od milosti Boha všemohoucího, že tak velikou víru chovám v Pána Ježíše Krista, jakou Vy a tak dobře, ochoten jsa pro ni v naději pokorně smrt podstoupiti.

XIX.

Ve sporu s arcibiskupem Hus často dovolával se pomoci světské vrchnosti proti kněžím nezdárným. Někdy v druhé polovici r. 1410 nebo snad přímo 8. února 1411 kázal na kazatelně betlemské opět týmž způsobem, vykládal, že horší nežli neposlušný kněz (Hus neposlechl zákazu arcibiskupova) jsou kněží smrtelně hřešící, že pro jejich hříchy plakal Kristus nad Jerusalemem a že králové mají, příkladem Kristovým, takové svatokupce vyháněti z chrámů.

Na toto své kázání dostal Hus dva dopisy; jeden od mistra *Haška* (nejspíše faráře u sv. Jakuba menšího), jenž příkře vytýká Husovi, že se dovolává moci světské neprávem a nesprávně proti duchovním a končí drsnými vtipy na jméno Husovo, že prý jako hus vše před sebou škube a za sebou nechává jen lejna — a druhý, ještě týž den, odpůldne, jejž nalezl Hus na kazatelně, od „neznámého odpůrce“. Tento „neznámý odpůrce“ byl profesor theologie, mistr *Mařík zvaný Rvačka*.

Jeho lístek, zcela stručný, staví se proti všem třem hlavním bodům Husova kázání a klade hlavní důraz na povinnost poslušnosti. Na tento poslední lístek napsal Hus obšírnou (latinskou)

19. (odpověď) proti skrytému protivníku (10. února 1411).

v níž zevrubně a důkladně vyvrací, slovo za slovem, námitky Maříkovy. Tato odpověď má opět, jako jiné, ráz obranného traktátu — a proto náleží do druhé části naší sbírky mezi obrany.

XX.

Z Anglie, kde stále dlelo několik Čechů na vzdělání a opisovalo traktáty Viklefovy (byli to zejména horlivý Mikuláš Faulfiš a Jiří z Kněhnic), došly do Čech dva listy dvou horlivých viklefovců. Byli to lord *John Oldcastle*, který na svém hradě Cowlingu v Kentu byl již r. 1410 vyšetřován pro viklefství — a který psal 8. září 1410 povzbudný list hlavnímu viklefovci u královského dvora českého, panu Voksovi z Valdštejna; a dále kněz *Richard Wyche*, který téhož dne (na den Narození P. Marie) posílá Husovi z Londýna krásný list povzbudný. Zvěděl o spálení knih Viklefových v Praze (10. července 1410) — a posílá proto nové exempláře, za něž Hus pak na konec své odpovědi zvláště děkuje, zvěděl o censurách církevní vrchnosti a proto těší svého spolubojovníka, v úvodě listu, že Antikristova zuřivost jim neublíží, vybízí k horlivé práci evangelické, pokud život stačí, dává příklady na mučednících Starého i Nového zákona. Vybízí: „ejhle tedy, Huse, bratře v Kristu zvláště

milý, třebas neznámý mi tváří, ne však věrou a láskou, protože nedovede rozloučiti vzdálenost zemí těch, které pojí působivá láska Kristova — posilni se v milosti, která byla dána tobě, pracuj jako dobrý vojín Kristův, kaž, doléhej slovem i příkladem.“ Raduje se, že v Čechách slovo Páně se tak šíří, že mnozí trpí již radostně žalář, vyhnanství a smrt pro zákon Páně, že Antikrist jich již nezastraší. Rád by své srdce vylil, mohl-li by jich tak posíliti v evangeliu. Vyřizuje pozdrav všech viklefovců anglických a prosí, aby Hus pozdravoval v Čechách všechny věrné, zvláště Jakoubka.

S oběma listy a exempláři Viklefa nepochybně byly přineseny do Čech také „Skotské novinky“, letáky rytíře Quintina Folkhyrde, jenž bojuje za zákon Kristův; nalézáme je také v překladě českém — a překlad ten nepochybně byl učiněn viklefovci pražskými.

List Wychův dostal se do Prahy, poněvadž doručitel jeho Šimon (z Tišnova?) byl s ním v Uhrách, teprve 8. března 1411 — v době, kdy právě dolehla na Husa první klatba stolice papežské, výrok Kolonnův. Snadno pochopíme, s jakou radostí Hus právě teď četl list Wychův — a z celé odpovědi Husovy, nedlouho potom psané, cítíme jasně radost, s jakou Hus četl a odpovídá. Hus jej lidu na kázání přeložil do češtiny: český překlad

toho listu Wychova máme zachován, možno, že je to práce Husova.

Odpověd Husova Wychovi zachována je (rozumí se latinsky) v rukopisech boleslavském (čtení správnější) a klementinském.

20. Odpověd knězi Richardu Wychovi (1411, III).

Pokoj Kristův vzmáhejž se v srdcích vašich skrze Ducha svatého, který dán jest Vám, nejdražší v Kristu Ježíši!

List Tvé Lásky, která s hůry od Otce světel sestoupila, mocně roznítil srdce bratřím v Kristu, ježto obsahuje v sobě tolik lahody, důraznosti, posily a útěchy, že kdyby jiné spisy jednotlivé skrze Antikrista jícnem (pekelným) byly pohlceny, sám by postačoval věrným Kristovým k spáse. Pročež jeho jádro a sílu v mysli své uvažuje, řekl jsem před mnohými lidmi na kázání veřejném, při kterém, jak myslím, bylo skoro deset tisíc lidí: Hle, bratří nejmilejší! jak velikou péči o spásu vaši hlasatelé Kristovi nejvěrnější mají v cizích krajinách, že žádají celé srdce své vyliti, aby mohli nás v zákoně Kristově posíliti. A připojil jsem: Hle, nejdražší bratr náš Richard, mistra Jana Viklefa soudruh v pracích evangelických, napsal vám tak posilňující list, že kdybych neměl žádného

písma jiného, musil bych se za evangelium Kristovo vydati až na smrt; a učiním tak s pomocí Pána našeho Ježíše Krista. Tak vzplanuli věřící Kristovi při dopise samém, že prosili mne, abych jej přeložil do jazyka našeho národa.

Než co bych měl psáti Lásce Tvé a ostatním bratřím, nevím. Méně učený učenější poučovati nemohu, a zdaž jsa mdlejší, mám statečnějších ve službě Kristově posilovati? a co bych měl říci? Slova poučení a posílení mi Tvůj, drahý, předem z úst vzal list. Jediné mi zbývá, abych prosil a děkoval; prosil o přispění modlitby, a děkoval, že z blahoslavené Anglie skrze namáhání Tvé pomocí Pána Ježíše Krista nabyly Čechy již tak velikých prospěchů; a nedivno, že nejedněm vůně jest k smrti, ale (je) radost, že pro mnohé je vůně k životu věčnému. V takové zajisté míře nepřítel člověka koukole v království našem nasel, že ztěží a zřídka zrno pšeničné se ukázalo, celé pole člověka zaujaly kopřivy že nesnadno nalezena býti mohla cesta spásy.

Již však lid, který chodil ve tmách, uzřel světlo veliké Ježíše Krista, poněvadž bydlícím v krajině stínu smrti světlo jeho pravda se objevilo, kterou s pomocí Spasitele našeho přehorlivě přijímá lid, páni, rytíoř měšťané a prostí lidé. A to kdyby přímy zouplna poznala svaté ono společen„sti-Anglie, radostně by s plesáním srdce provvo

lala: Vesel se, neplodná, kteráž nerodíš, vykřikni a zvolej, kteráž nepracuješ ku porodu, nebo ta opuštěná mnoho má synů.

Věz, nejmilejší bratře, že lid nechce slyšeti eč Písmo svaté, především evangelium a epištoly, a kdekoli v městě nebo v městečku nebo ve vsi nebo na hradě objeví se kazatel svaté pravdy, houfně sbíhají se lidé kněžstvem nepořádným povrhujíce. A proto zvedl se ďábel, poněvadž hnuto již ocasem samého Behemota a zbývá, aby Pán Ježíš Kristus potřel hlavu jeho. Hle, ocasu jeho zlehka jsem se dotekl a otevřel tlamu svou, aby mne spolu s bratřími pozřel. Zuří nyní a lživým slovem brzy kacěruje, brzy lichotí, brzy plameny trestu zveličuje, rozšiřuje pochodeň bleskotu hrůzného v diecesích okolních, ale doma neodvažuje se temene mého dotknouti. Neboť ještě nepřišla hodina, poněvadž ještě nevyrval z tlamy jeho skrze mne a bratry mé Pán těch, které k životu slávy předurčil; pro ně dá statečnost hlasatelům evangelia, aby samého Behemota aspoň při ocase trápili, dokud hlava jeho s jednotlivými údy jeho úplně by nebyla potřena. Toho přejeme si z duše, o to pracujeme, jak Tvá milá píše Láska, za to musíme pokorně smrt vytrpěti, a nesmíme vzhledem k pomoci všemohoucího Pána mysli pozbývati, ježto praví nejsvětější Pán: S ním jsem v soužení, vytrhnu

jej a oslavím jej. Ó, nejsvětější vytržení a oslavení! očekáváš Richarda s bratřími, který mnoho již soužení vytrpěl. Přijmiž i mne bídného, abych byl s bratry svými, kteří zákon tvůj uprostřed pokolení zlého a cizoložného neohroženě vyznávají, dej nám pomoc z soužení poněvadž marna jest ochrana lidská, v tobě budiž naděje naše, k tobě nás táhniž trojnásobný provázek, jehož nemůže Antikrist přetrhnouti, poněvadž jej zhotovil Pán Ježíš Kristus. On, nejmilejší bratře, dopřejž Tobě s pomocníky Tvými života v milosti nerušeného, abys mohl dlouhý čas žíti a ovce bloudící na cestu pravdy navracovati.

Velice jsem se zaradoval a všickni, kteří milujeme evangelium, že Láska Tvá tak dobrotivou se nám osvědčila, spasitelně nás poučujíc. O ostatním Mikuláš, jemuž píší, učiní zmínku. List byl nám donesen teprve na druhou neděli postní <8. března 1411>, protože Šimon byl s ním v Uhrách.

Pan král náš, všecek dvůr jeho, královna, páni a obecný lid jsou <zaujati> pro slovo Ježíše Krista. Pozdravuje církev Kristova z Čech církev Kristovu v Anglii žádajíc si býti účastna vyznání svaté víry v milosti Pána Ježíše Krista. Bůh milostivý buď odplatou Vaší, že s tak velikou prací nám potřebným exemplářе jste opatřil. Pokoj Vám, který všeliký rozum převyšuje. Amen.

XXI.

K horlivým stoupencům Husovým náležel kněz Jan, příjmím „Železná brada“ nebo „Bradáček“(latinsky Barbatus),farář v Krumlově, jenž také za mistrem se vypravil do Kostnice.

Tomuto „Bradáčkovi“ píše na počátku svých censur (někdy snad v první polovici r. 1411, ale možno i, že již před tím — dopis nyní lze jen těžko datovati) Hus list, latinský, v němž hlavně doklady z Pisma a církevních otců dovozuje, že správně se vzepřel vrchnosti duchovní. Důvody jsou celkem tytéž, jaké čítáme v jeho kázáních a traktátech z téže doby.

List se zachoval v jediném rukopise budyšínském, podle něhož jej otiskli již r. 1558 vydavatelé norimberští s některými drobnějšími opravami, bez data, před listy z exilu.

21. Panu Janu Bradáčkovi v Krumlově. (1411.)

Spasení a milost od Pána Ježíše Krista! Nejmilejší! Uslyšel jsem o soužení vašem; nuž za radost pokládejte, že v pokušení rozličná jste upadli ke zkoušení stálosti vaší.

Já, nejdražší, především počínám býti pokoušen, ale v tom radost shledávám, poněvadž pro evangelium jsem kacířem nazýván a do klatby dáván jako zločinec a neposlušný. Než k ochraně radosti mé přichází mi na mysl život a slovo Kristovo a slovo apoštolů; neboť v Skutc. v kap. IV. se praví, jak Annáš, kníže kněžské a Kaifáš a Jan a Alexander a kteřížkoli byli z pokolení biskupského, povolavše apoštoly přikázali jim, aby nikoli nemluvili ani neučili ve jménu Ježíšově. Petr však a Jan odpovídajíce řekli jim: Jestli to spravedlivé před obličejem Božím, abychom vás více poslouchali než Boha, suďte! Neboť my nemůžeme nemluviti toho, co jsme viděli a slyšeli. A opětně, když titéž kněží nařizovali, aby nekázali, řekli ve Skutc. v kap. V.: Více sluší poslouchati Boha než lidí. A na tomto výroku přestali pohané, židé a kacíři, pravíce, že Boha nade všecko jest poslouchati. Než, o žel! Přivrženci Antikristovi vzhledem k to-

mu pravidlu jsou zaslepeni, ne však svatí apoštolové a praví učeníci Kristovi.

Pročež blah. Jeroným při listu k Efezským praví: Jestliže pán nebo prelát poroučí to, co není protivno víře, nebo odporno Písmu svatému, podrobuje se jemu služebník; pakli protivné nařizuje, ať více poslouchá pána duše nežli těla. A níže dí: Jestliže dobré jest, co nařizuje císař, vyplň vůli rozkazujícího; pakli zlé, odpověz: Sluší Boha více poslouchati než lidí. Rovněž Augustin v káz. 6. O slovech Páně: „Jestliže to rozkazuje moc úřední, co bys neměl činiti, tu zajisté nedbej moci, boje se moci vyšší. Pozoruj stupně zřízení lidských. Jestliže by něco rozkázal náměstek, zdaž má se to vykonati, jestliže proti místodržícímu to nařizuje? A opět, jestliže by něco sám místodržící nařídil a něco jiného nařizoval císař, zdaž vznikne pochybnost, že onoho nedbati a tomuto sloužiti třeba? Tudíž jestliže něco jiného rozkazuje císař než Bůh, nutno onoho nedbati a poslouchati Boha. Mocnosti tedy ďábelské nebo lidské tedy na odpor se stavíme, když něco proti Bohu zavádí, v čemž zřízení Božímu neodporujeme, nýbrž ho posloucháme. Tak totiž Bůh nařídil, abychom ve zlém neposlouchali moci nižádné.“ Tak píše Augustin.

V témž smyslu dí Řehoř v poslední knize Moralií: „Věděti, vece, třeba, že nikdy z poslušnosti zlé se nemá díti.“ Rovněž bl. Bernard v kterémsi listě praví: „Páchati jakékoli zlo, byť na rozkaz, jisto jest, že není poslušnost, nýbrž neposlušnost. Podobně se vyslovuje bl. Isidor, a čte se v Kanon. XI. 3a: „Jestliže ten, kdo v čele jest, učiní něco, co jest proti Pánu, nebo činiti rozkáže, nebo jestliže pomine to, co psáno jest, nebo opomíjeti nařídí, jest mu uvésti výrok svatého Pavla, jenž dí: Bychom pak i my neb anděl s nebe sstoupil i kázal vám mimo to, což jsme vám kázali, proklet buď; a dále: Brání-li vám kdo v tom, co od Pána nařízeno jest, nebo opět poroučí-li, aby konáno bylo, co Pán konati zbraňuje, proklet buď všem, kteří milují Pána. A dále: Ten, kdo v čele jest, jestliže mimo vůli Boží nebo mimo to, co v Písmě svatém zjevně se nařizuje, praví něco nebo přikazuje, jako křivý svědek před Bohem nebo svatokrádce jmín buď.“

Z toho patrno jest, že ti, kteří zbraňují kázati, jsou křiví svědkové a svatokrádci a následovně od Pána v klatbu dáni podle výroku proroka klatbu pronášejícího: „Prokletí, kteří se odchylují od nařízení tvých.“ A vzhledem k mému případu, Jeroným k Rustikovi, biskupu Narbonskému, praví: „Ať nikdo proto z biskupu závisti z pokušení ďábelského pochodící se nenadýmá, ať se nehorší, jestliže by časem kněží lid povzbuzovali,

jestliže by v kostelích kázali, jestliže by, jak praveno, lidu žehnali, neboť jestliže by někdo mně v tom bránil, toto bych řekl: Kdo nechce, aby kněží činili to, co jim od Boha přikázáno jest, ať stanoví, co vyšší jest nežli Kristus. "Rovněž Beda na slova: „Naleznete oslici přivázanou a oslátko s ní; odvažtež je a přiveďte ke mně. A optal-li by se vás kdo, proč je odvazujete, tak díte jemu: Protože Pán jich potřebuje," praví: „Tu mysticky přikazuje učitelům, jestliže by protivného něco překáželo, jestliže by někdo bránil hříšníky z osidel vyprošťovati, skrze vyznání víry k Pánu přiváděti, aby nicméně od kázání neustali, nýbrž vytrvale namítali, že Pán takových k zbudování církve své potřebí má. "A kdo by mohl všecky výroky svatých sepsati, které vesměs učí poslouchati Boha více než lidí.

A proti tomu namítají tyranové slova Mat. v kap. 23. „Cožkoli by rozkázali vám, čiňte." Těm hned ústa zacpává následující zákaz, jenž praví: Podle skutků jejich nečiňte. Pročež v kap. 24. knihy 5. Mojžíšovy prav Bůh: „Učiníš všecko, jakž učiti budou vás kněží Levítové, jakož přikázal jsem jim." Hle, chce Pán, aby poslušností povinný poslušen byl jen podle přikázání jeho. Odtud slovo Petrovo (Petr. ep. I. 2.): „Služebníci poddáni buďte ve vší bázni pánům svým"

a níže: „také zlým"; ale odstup, aby kdo poslouchal zlých; neboť tak by poslouchal ďábla. Vůle tedy Boží učí i Písmo, že toliko ve věcech dovolených poslouchati jest vyšších.

Na to spoléhaje raději jsem chtěl v kázání více poslouchati Boha než papeže a arcibiskupa a ostatních zřízenců, protivících se slovu Kristovu: Jděte do všeho světa atd. To jsem poznamenal, abyste dovedli na odpor se postaviti psům ďábelským.

XXII.

O své při v Římě podává někdy v první polovici r. 1411 Hus zprávu nějakému knězi, nejspíše faráři, horlivému viklefovci. Při tom podává zprávu také o chystaném míru mezi králem polským a řádem (list ve mnohém připomíná list č. 17) a slibuje také, že pošle lepší exemplář spisů Viklefových, Trialogu a Dialogu (— oba byly někdy v této době přeloženy do češtiny, práce se účastnil také Hus; překlad Dialogu — Jakoubkův — máme ještě dochován). Podle toho se zdá, že list náleží až za dopis Wychovi, kdy teprve Hus nabyl z Anglie dosti nových exemplářů. M. Marek z Hradce jednal v Bologni, aby papež svěřil při Husovu jinému kardinálu; panem Mikulášem z Prahy rozumí se asi starý příznivec Husův na dvoře královském, pan Mikuláš Augustinův, jenž vymohl dekret kutnohorský r. 1409.

List (latinský) jest nám dochován pouze v jediném rukopise boleslavském; starší vydání Nedomovo doplnil novější profesor Sedlák.

22. Jakémus kazateli (1411).

Spasení a milost od Pána Ježíše Krista. Vážený pane a otče ctihodný! Velmi jsem se potěšil z listu Vaší otcovské lásky a více při srovnávání jsem nabyl statečnosti, abych pro zákon Ježíše Krista aspoň po nějaké stopě předchůdců vaších otců bojoval. Nejsem zajisté, ó běda! hodným nalézán utrpení, kteráž svatí otcové pro Pána nesli, avšak jako psík musím vyhledávati stopy starých, po nichž oni lovení ďáblovu unikli. Vy, jako lev, otče předem kráčejte, já jako psík, jestliže kterým způsobem budu moci, následovati budu jako otce syn, abychom marnosti světa stejně unikli majíce za vudce pána Ježíše Krista. Dialog dám opraviti, jakmile dostanu exemplář opravený. Opravím taktéž Trialog, nebylli k potřebě. Král polský, protože si pokorně vedl, má vítězství, protože se již příměří stalo a obecně se praví, že mají Prusové na věčné časy sloužiti králi Polskému se 300 kopí proti komukoli v Říši. Taktéž králi dáti 300.000 hřiven (?). O Pomořansku má býti zvláštní rozhodnutí. Mají králi zaplatiti dvě . . . jednu plnou zlata a druhou stříbra. Po-

tom více napíši. Buďte zdráv v Pánu Ježíši Kristu!

O věci mé stala se pře v kurii mezi kardinály. A kardinál Kolonna, soudce můj, velmi se hněvá, že listiny neseny byly do Čech o tom, že knihy neměli páliti, skrze usnesení mistrů, kteří tenkrát byli v Bononii, odkudž jsem měl psaní jak na sebe tak na pana Mikuláše z Prahy, že by dobré bylo, aby srovnal král věc aneb abych v celku svěřil při kardinálu Kolonnovi, poněvadž mistr Marek učinil návrh před papežem, aby jinému kardinálu svěřil mou při. Buďte zdráv v Pánu!

XXIII.

Srovnání, o kterém v předešlém listě Hus mluvil, se konečně králi Václavu povedlo. Arcibiskup i Hus přistoupili na určité podmínky, které zvolení smírčí soudcové (jména jejich jsou v listě položena) ustanovili. Hus byl povinen podle tohoto rozsudku vydati slavně počet z víry a podrobiti se rozhodnutí papežovu.

To také učinil. Dne 1. září r. 1411 přinesl Hus do koleje Karlovy, do valného shromáždění mistrů za předsednictví rektora Šimona Tišnova, vlastnoruční své příslušné prohlášení, nabídl se k odpovědem na námitky — a když nikdo nenamítal, dal o celém jednání učiniti notářský spis, do něhož celé jeho vyznání bylo pojato. Spis ten, latinský, jest nám zachován v originále v archivu pražské university. Jest dosti pravděpodobno, že byl přeložen také do češtiny.

Zde se otiskuje pouze překlad textu Husova, nikoli notářské formule úvodní a závěrečné.

23. Omluvný list papeži Janu XXIII. (1411, 1. září.)

Povinnou poslušnost, jež osvědčovati se má církvi Ježíše Krista a nejvyššímu jejímu kněži, <vyznávám>.

Ochoten jsa vždycky každému, kdo toho si žádá, k uspokojení vydati počet z té víry, kterou chovám, vyznávám srdcem čistým, že Pán Ježíš Kristus jest pravý Bůh a pravý člověk, a že všecek zákon jeho tak pevnou pravdu obsahuje, že ani jediná literka ani jediný puntík jeho klamati nemůže, potom že jeho svatá církev tak pevně založena jest na pevné skále, že brány pekelné nemohou jí nijakž přemoci, a poněvadž hotov jsem v naději k její hlavě Pánu Ježíši Kristu raději trest hrozné smrti podstoupiti nežli všetečně něco jiného mluviti nebo tvrditi, co by bylo na odpor vůli Kristově a jeho církve, proto věrně, pravdivě a pevně ujišťuji, že od protivníků pravdy neprávě jsem u stolice Apoštolské byl udán. Křivě najmě žalovali a žalují, že jsem učil lid, že ve svátosti oltářní zůstává podstata chleba hmotného; křivě, že když se pozdvihuje hostie, tu že jest tělem Kristovým, a když se položí, tu není; křivě, že kněz ve hříchu smrtelném neposvěcuje; křivě, že prý páni mají kněžstvu odníti statky časné, že nemají desátků

platiti; křivě, že odpustky nic nejsou; křivě, že jsem radil mečem hmotným kněžstvo biti; křivě, že jsem kázal, nebo držel nějaké bludy neb nějaký blud neb nějaké kacířství, nebo že sváděl jsem lid s cesty pravdy jakkoliv; křivě, že příčinou jsem byl, že někteří mistři němečtí vyhnáni byli z Prahy, kdežto sami nechtíce se držeti základního privilegie vysokého učení Pražského a nechtíce poslouchati rozkazu dovolených Nejjasnějšího vladaře a pána, pana Václava, krále Římského, stálého Říše množitele a krále Českého, myslíce, že bez jich přítomnosti nemohla by trvati universita Pražská, odešli, ač jich nikdo nevyháněl, do vlastí svých, nebo kam se jim líbilo. Vyznávám pak, že z rozhodnutí nejdůstojnějšího v Kristu otce pana Zbyňka odvolal jsem se ku stolici Apoštolské a dále ze sporu, které na základě nepravého zpravení od svaté stolice Apoštolské zavedeny byly. Nesprávně totiž protivníci pravdy, cti své a spásy nepamětliví, stolici Apoštolské udali, že v království Českém v městě Praze a v markrabství Moravském bludy se vylíhly a kacířství, a že srdce mnohých lidí tak nakazily, že pro množství těch, kteří takovými bludy jsou nakaženi, nutno by bylo nápravy kázáním užiti. Křivě konečně udali, že kaple Betlémská jest místo soukromé, kdežto ona jest místo od biskupa za obročí

církevní potvrzené, a zrušení její úctě Boží v lidu poněkud by ujmu učinilo, prospěch duší umenšilo, pohoršení zavinilo a lid proti rušitelům nemálo popudilo. Než předvolán byv osobně k Římské kurii, chtěl jsem pokorně se dostaviti, ale poněvadž o můj život bylo ukládáno jak v království, tak mimo království zvlášť od Němců, proto na radu mnohých spoléhaje jsem soudil, že život na smrt vydávati bylo by pokoušeti Boha, když prospěch církve toho nevymáhá. Pročež neuposlechl jsem osobně, nýbrž obhájce a zástupce jsem určil, chtě svaté stolice Apoštolské poslušen býti. Z té příčiny, nejvyšší Kristův náměstku, milost Vaší Svatosti pokorně vzývám, abyste mne ráčil skrze milosrdenství Boha všemohoucího osvoboditi milostivě od stání osobního a ostatních dalších následků, poněvadž prostřednictvím nejjasnějšího knížete a pána, pana Václava Římského a Českého krále, a prostřednictvím nejdůstojnějších otců a vznešených knížat pana Václava, patriarchy Antiochenského, pana Konrada, biskupa Olomúckého, jasného knížete pana Rudolfa, vévody Saského, svaté říše volence, prostřednictvím ostatních knížat, pánů a pánů, prostřednictvím vysokorodého pana Ctibora, vyslance nejjasnějšího knížete a pána, pana Zikmunda, krále Uherského, s nadřečeným nejdůstojnějším otcem

v Kristu panem Zbyňkem úplně jsem vyrovnán. Neboť nabízel jsem se k zodpovídání všech i jednotlivých námitek, též odvolávaje se k veškerému posluchačstvu svému, že chtěl bych, jestliže by něco proti mně dovozeno bylo, třeba ohněm hranice dáti se napraviti, když bych neustoupil. A hotov jsem dnes před universitou Pražskou a před veškerým shromážděním prelátů počet vydati o námitkách, když by někdo proti mně povstal. Ale až dosud nikdo nechce osobně se mi postaviti, aby k stejné pokutě zavázal se podle kanonických ustanovení. Psáno v Praze vlastní mou rukou na den svatého Jiljí. (1. září.)

M. Jan Hus, Vaší Svatosti kněz nejmenší.

XXIV.

Zároveň s listem papeži posílá Hus prosebný přípis (latinský) sboru kardinálů, žádaje za sproštění od osobního stání a všech následků, které jeho nedostavení (osobní) do Říma pro něho mělo a má. Dovolává se vděčnosti kardinálů za to, že r. 1409 byl pro neutralitu. List zachován v jediném rukopise vídeňském.

24. Sboru kardinálů (1411. kolem 1. září.)

Poddanost pokornou se vší úctou k rozkazům Vašim <osvědčuji>.

Otcové v Kristu nejctihodnější, kteří apoštolů ráz máte, ježto jste postaveni jako přední světla, která ozařovati mají jednotlivé krajiny světa, a ježto jste nadáni mocí, že můžete shlazovati nepravosti světa, vychvalovati duše z jícnu ďáblova a potlačeným ve jménu Kristově přispívati, v ochranu Vašich Veledůstojností pokorně se skláněje utíkám, nemoha unésti tíže břemene na mne vloženého, které na mne ubohého nalehlo, především odtud počátek majíc, že v době odpadnutí od Řehoře XII. přidržeti se svatého sboru kardinálů pro jednotu církve účinně jsem radil knížatům, pánům a rytířům a kněžstvu i lidu vytrvale jsem kázal. Pročež nejdůstojnější otec v Kristu pan Zbyněk, arcibiskup Pražský, tehdy odpůrce svatého sboru kardinálů, všem mistrům vysokého učení Pražského, kteří se přidali k svatému sboru, ale zvláště mně zejména dav přibiti na dvéře kostelní svůj otevřený list, zakázal vykonávati všecky i jednotlivé úkony kněžské ve své diecési, za příčinu udávaje, že mistři vysokého učení Pražského špatně jsouce poučeni odpadli od nejsvětějšího otce v Kristu Řehoře XII. a od poslušenství stolice Apoštolské. Ale že výsledek schvaluje jednání, to konečně se ukázalo, neboť po skončení sněmu Pisského pohnut schválil vlastním činem odpadnutí mistrů. Toť obžaloby mé a obvinění mého původní počátek! Ale poněvadž nadřečený svatý sbor kardinálů tehdy sliboval, že přívržencům svým mnohých dobrodiní poskytne, tudíž slib učiněný v paměti maje a pevně věře, že v platnosti trvá, ježto jest slibem sloupů církevních, na kolenou prose vzývám dobrotivé Důstojnosti Vaše, abyste na mne ubohého očima dobrotivýma shlédnouti ráčili

a osvobodili mne laskavým přispěním svým od osobního stání a ostatních se stáním tím souvisících obvinění. Neboť za svědka beru Ježíše Krista, že nevinen jsem v těch věcech, ze kterých mne protivníci žalují. Hotov zajisté jsem před vysokým učením Pražským a přede všemi preláty a vším lidem svého posluchačstva, k němuž se odvolávám, z víry, kterou v srdci chovám, slovem i písmem vyznávám, byť i trest ohně po rozsudku mne stihnouti měl, plný a jasný počet vydati. O tom pak vyznání listiny veřejné se svědectvím university Pražské nejzbožnější Veledůstojnosti Vaše zúplna zpraví.

Psáno atd.

XXV.

V září r. 1411 přibylo do Prahy (na cestě do Uher) poselstvo anglické, vedené rytířem Hartungem Cluxem, v jehož průvodu byl také licenciát práv John Stokes. Mistři čeští, domnívajíce se, že angličtí příchozí jsou viklefovci, pozvali hosti do koleje Karlovy. Stokes však pozvání odmítl a vyslovil se opovržlivě o Viklefovi a českých jeho stoupencích.

Hus dal potom na dveře jeho bytu přibíti vyhlášku (latinskou), níže uvedenou, v níž ho vyzývá, aby výroku svého hájil. Stokes odpověděl rovněž vyhláškou, na dveřích kostelních, že v Praze disputovati nebude. Hus však i v nepřítomnosti Stokesově disputaci konal — a dílo to je nám také v jeho latinských spisích zachováno. Nicméně setkal se se Stokesem později — na koncilu kostnickém.

Intimace ona Husova jest nám zachována v rukopisech třeboňském a kapitulním pražském.

25. Intimace proti Stokesovi.

Poněvadž jakýsi příchozí, Jan Stokes z Anglie, licenciát práv university Cambridgeské, přebývající v tomto domě tvrdil, že kdokoliv by knihy m. Jana Viklefa četl anebo v nich studoval, i kdyby byl jakékoliv povahy anebo v dobré víře vkořeněn, prodlením času v kacířství upadne: proto m. Jan Hus z Husince, svatého bohosloví bakalář zřízený, k jasné zřejmosti, zda bude moci jmenovaná věta v pravdě (ob)státi, vymezí ji v neděli před pozdvižením sv. Kříže (13. září) o hodině XVIII. Pročež nyní jmenovaného licenciáta vyzývá k obhájení svých výroků, aby jmenovaného dne a hodiny, jestliže o to dbá, aby mu nějaká víra dána byla, do posluchárny řádných disputací se dostavil.

XXVI

V tomto (latinském) listu, zachovaném v jediném rukopise vídeňském, datovaném „1412 v neděli sv. Prišky“ (správněji „o vigilii s. P.“), Hus dává některé rady zbožnému mnichu. (Ale Husovo původství tohoto textu není nade vši pochybnost zjištěno.)

26. List mnichu jakémus o řeholi (1412, 17. ledna.)

Spasení a milost od Pána Ježíše Krista. Nejmilejší bratře v Ježíši Kristu! Základním pravidlem kněží, pokud se týká majetku věci nějaké a obzvláště těch, kteří sliby vykonali jest míti vše společným podle místa ve Skutc. II.: „Měli všecky věci obecné.“ A z toho odvodil bl. Augustin a vložil do svého pravidla řádového tuto větu: „To nařizujeme abyste zachovávali, kteří v kláštěře umístěni jste“, a níže: „abyste neříkali, že nějaký osobní majetek máte“. Rovněž Řehoř v třetí kn. Dialogů ke konci ne-

chává mnicha bratra Justina asi tři zlaté peníze na smetišti pohoditi a poručil bratřím, aby řekli: „Peníze tvé buďte s tebou na zatracení.“ Též svatý Benedikt ve své řeholi praví: „Ať nikdo neosobuje si něco dávati nebo přijímati aniž míti osobní majetek, naprosto žádnou věc, ani knihu, ani obrazy, ani rytinu, vůbec dokonce nic, co nedopouští tělo a vůli svou míti ve vlastní moci. Všecko všem společno jest, jakož psáno jest: Aniž kdo co z těch věcí, kteréž měl, svým vlastním býti pravil.“ Rovněž Basil ve své řeholi takto praví: „Praví-li kdo, že něco jemu osobně patří, odcizuje se od vyvolených Božích a lásky Páně, který slovem učil a skutkem naplnil a duši za přátele své položil.“ Rovněž sv. Jan Kassijský, píše papeži Kastoriu o ustanoveních svatých otců, ve čtvrté knize své řehole takto praví: „Také v jiných klášteřích, ve kterých leccos z míry shovívavě se trpí, vidíme, že tohoto pravidla nejpřísněji se dbá, aby ani slovem neodvážil se nikdo něco sobě osvojovati, a aby bylo velikým proviněním, jestliže by mnich z úst svých vypustil: „Má kniha, mé obrazy, má rytina, můj šat, mé střevíce, moje kápě“; za to ovšem náležitým pokáním zadost učiniti by musil, jestliže náhodou nějakou z ukvapenosti nebo z nevědomosti nějaké takové slovo z úst jeho by vyšlo“. Rovněž bl. Fran-

tišek ve své řeholi takto položil: „Řád a život bratří menších tento jest: „Sv. evangelium Pána našeho Ježíše Krista pevně zachovávati životem bez vlastního majetku v poslušnosti a cudnosti“; a níže v prostřed řehole: „Bratří nic sobě nepřivlastňujte, ani domu, ani místa, ani některé věci, nýbrž jako cizinci a příchozí v tomto světě v chudobě a poníženosti Pánu sloužíce ať důvěřivě chodí po almužně.“ Tak píše v oné řeholi. V stejném smyslu mluví bl. Jeroným v listě k Heliodorovi, rovněž bl. Bernard v knize k papeži Eugeniovi, rovněž bl. Augustin o úkolu mnichů, rovněž sv. Tomáš v „Traktátu mnichů“. Též jsem četl, ale nevím místa, kde praví bl. Bernard: „Mnich mající groš, nestojí za groš“. A kdyby žádný z těch nic nepravil, slib každého mnicha váže. Prosím, jestliže naleznete někde něco k též věci, pošlete mi. Prosím také, abyste pozdravoval pana opata a abyste bratra Ondřeje, doručitele tohoto <listu,> přijal milostivě, a jestliže bez nesnází moci budete, podporoval pro Boha, aby zůstal s vámi. Buďte zdráv v Kristu. To jsem napsal, jak se mi namanulo, jestliže více se nahodí, někdy napíši.

XXVII.

Kromě jiných měst také Plzeň náležela k městům Husovým. Zdá se, že byly tam v letech 1411—1412 tuhé boje mezi jednotlivými kněžími a stranami. Jedni z nich zbraňovali čísti evangelium národním jazykem, česky nebo německy. Jiní zase přílš zveličovali důstojnost kněžskou; jeden z nich, novosvěcenec, kázal, že žádný smrtelný hříšník není syn ďáblův, dále že kněz při mši jest otec Boží a stvořitel, konečně pak, že nejhorší kněz je lepší nežli nejlepší laik. Hus zvláštním českým listem napomíná Plzeňské k setrvání v dobrém a vyvrací námitky odpůrců. Poslední tři námitky vyvrátil také zvláštním spiskem latinským „Contra praedicatorem Plznensem" (= proti kazateli plzeňskému), napsaným roku 1411. Podle toho soudíme, že i náš list vznikl buď koncem r. 1411 nebo nejpozději počátkem r. 1412.

List tento jest nám dochován pouze v jediném rukopise pražské knihovny klementinské; skládá se patrně ze dvou částí, z nichž

první snad je dosti starší. Hus čekal teprve na posla k Plzeňským.

27. Plzňanóm (1411—1412)?

Dobrým setrvánie v ctnosti a hřiešným svaté poznánie Pána našeho Jezu Krista.

Páni milí a bratřie v milosti Boží! Velmi tesklivě slyším, že máte mezi sebú roztrženie a nesvornost v pravdě Boží, že dobře počenše zle konáte, Boha hněváte, duše své tupíte, zlý příklad jiným dáváte a svú čest maříte, pro malý zisk světa tohoto málo vážíte život věčný. O proč nepomníte, že die Spasitel: Co platno jest člověku, ač veškeň svět získě, a své duši uškodí? a kterú dá člověk otměnu za duši svú? O proč nepomníte, že ste byli příklad dobrý vší České zemi v sjednání dobrém, v slyšení slova Božího, v stavení zlosti? O kterak ste pozapomenuli, že jednota vaše v dobrém svatá, ta vás od nepřátel bránila, bohatila a vzácny před Bohem i před lidmi činila! Znamenal to nepřietel Boží, diabel, želeje toho zbudil Antikristovy a své údy, aby z vás Boží milost a vóli vypudili, a jemu dóm, biednému duchu, z něhož byl jest vyhnán, navrátili, aby on pojma sedm duchóv horších zase se navrátil, aby hóře bylo nežli prvé. Již frýnorty, již hry, již

jiné nešlechetnosti, vyraziv z vás slovo Božie, v vás navrátil. Kde máte pastýře duší svých? kterak vás vede? rána nenie ukázána, nenie, ktoby se slitoval, aby raněné od lotrov, vína a oleje nalije, uvázal ránu vaši. Máte snad ty, jenž vám nalévají jedu lehčením Písma, a oleje, ne lásky pravé, ale pochlebenstvie. Neviete toho, že pochlebník jest sladký neprietel, ale ktož koho treskce, ten toho miluje, rány léčí, ač se neduživý hněvá a škeří. O svatý Řehoři, veliký papeži, ty dies: Ten jedne sám přietel bude, kterýž nečistoty s mé duše setře. Milý svatý, pros za Plzňany, ať tě v tom následují a tehdyť budú jako prve Božie slovo velebiti, kázanie protiv hřiechóm milovati, vódce pravé k sobě vinúti a vlky hltavé od sebe puditi. Znamenati budú, že kto je treskce, ten k Bohu vede, a kto pochlebuje, ten je ot Boha lúčí; kto pochlebuje, jedem krmí, kto treskce, vínem napájie. Vzpomenúť, žeť brzo zemrú, a blaze tomu, kterýž dobře umře, ale běda, kto hřiechem se naprzně, upadne do věčného ohně. O milí křestěné! viete, že pověst dobrá lepšie jest, než mast drahá. Kam chcte dieti svú dobrú pověst, jenž jest takto vzněla: „Plzněné jsú najsvornější, město své řádně zpravují, slovo Božie milují, pudie ven kněžské ženy a rufiány, kostky sú stavili a jiným městám dobrý příklad dali. „Věrně Buoh

byl zavítal mezi vás, pšenice nasál, a diabel kúkol vtrúsil, aby pšenici udusil. É pro milého Pána Boha, pro ohavné najukrutnějšie Božie umučenie, pro své spasenie, pro svú čest, pro jiných polepšenie, pro své zčestie: ktož ste chybili, uhoďte v pravdu; ktož jste svatí, buďte světější! Nebť die Pán Buoh: Čas blízko jest; kto škodí, škoď ještě, a kto v mrzkostech jest, mrzek buď ještě, a kto spravedliv jest, spravedliv buď ještě, a svatý osvěť se viece. Aj příduť brzo a otplata má se mnú jest: otplatiti každému vedlé skutkóv jeho. Takť die Pán Ježíš. Přijmete-li jeho slovo mile a zachováte, dá otplatu život věčný v radosti nesmierné; pakli neprijmete a nezachováte, dá zatracenie věčné v ohni věčném, v temnostech mezi diably, kdež nižádného nebude odpočinutie ani utěšenie. Ale ufám jeho svaté milosti a mám naději, a proto vám píši, že dobří setrváte, a druzí se polepšíte ve všem dobrém, a tak budete synové Boží, městěníné města, v němž nebude temnosti ani zamúcenie, a v němž budete otce Boha viděti a všecky věci znáti a jeden druhého plně jako sám se milovati a budete každý mieti, co bude chtieti. Toho města z Plzně, nynie rozbrojené, rač vám všem dopomoci otec i syn i duch svatý smrtí Pána Krista a s pomocí Panny Marie i všech svatých. Amen. — —

Po napsání lista přišel mi list, v němž psáno jest, že bránie kněžie čísti čtenie přirozeným jazykem česky neb německy. Druhé, že kázal některý kněz, že nižádný, jenž smrtedlně hřeší, nenie slúha ani syn diablóv. Třetie, že na nové mši kázal řka kněz tento: dokudž jest neslúžil, byl jest syn Boží: ale dnes i potom, když slúžiti bude, jest otec Boží a stvořitel těla Božieho. Čtvrté, že kněz ten kázal, že náhorší kněz jest lepší než laik nálepší. Jestli tak a nižádný se proti těm bludóm nepostaví, znamenie veliké jest nad vámi, že ste velmě pravdy otpadli, a zvláště kteří jste učení a rozum máte. Neb jakož die sv. Jan Zlatoústý na ono slovo Krista Spasitele našeho: „Neroďte sě báti těch, jenž zabíjejí tělo," že těmito slovy ukázal jest Kristus, že netoliko ten zrádce jest pravdy, kterýž nesměle praví pravdu, aneb (kto) nesvobodně brání pravdy, kteréž slušie svobodně brániti, zrádce jest pravdy. Neb jakož kněz dlužen jest, aby pravdu, kterúž ot Boha jest slyšel, směle kázal: též laik, to jest člověk nekněz, dlužen jest, aby pravdy, kterúž jest slyšal ot kněze vynešenú z Písma, bránil doufajně; pakli toho neučiní, zrazuje pravdu. Aj teď máte velikého svatého dóvod z toho slova Kristova: „Neroďte se báti těch, jenž tělo zabíjejí", že každý, i nekněz i kněz, ktož zná pravdu, má jie do smrti brániti, jinak

by byl zrádce pravdy a tak i Kristóv. A mnozí z vás znáte pravdu a jste naučeni, že každý móž zákon Boží mluviti, vyznávati a umie-li, i čísti, buď latině, jako sv. Marek čtenie psal, buď řecky, jako sv. Jan své čtenie a kanoniky neb epištoly psal, buď židovsky, jako sv. Mateus své čtenie popsal, buď syriansky, jako sv. Lukáš své čtenie popsal, buď persky, jako sv. Šimon čtenie kázal a popsal, buď judsky, jako sv. Bartoloměj, a tak o jiných jazyciech: kterakž dáte kněžím brániti, aby lidé zákona Božieho nečtli česky neb německy? Také k druhému kusu zda neviete, že nelze jest i Bohu v ctnosti i diablu v hřiešě slúžiti? Viem, že ste slýchali, že Kristus die: Nemóž nižádný dvěma pánoma slúžiti, a potom: Nemóžete slúžiti Bohu a mamonovi. A také viete, že sv. Petr die: Ktož ot koho přemožen jest, ten toho slúha jest; a Kristus die: Kto hřiech činí, slúha jest hřiecha; a sv. Pavel k Římenínóm die: „Slúhy ste byly hřiecha." — Kterak toto Písmo svaté vědúce trpíte, že kněz káže, že nižádný, ktož jest v hřiešě smrtedlném, nenie slúha diablóv? — Také viem, že ste slýchali, že Pán Ježíš die, že kúkol jsú synové zlostní, jichž jest diabel nasál v svět, a že také die zlým: Vy z otce diabla jste a žádosti otce svého chcte učiniti; a dává příčinu, řka: že nemóžete slyšeti řeči mé, protož z otce diabla jste.

A sv. Jan apoštol duchem svatým die: „Synáčkové, nižádný vás nesvoď; ktožť pravdu činí, spravedlivý jest, jakož Kristus spravedlivý jest, a ktož hřiech činí, z diabla jest. A potom die: V tom známi jsú synové boží a synové diablovi; každý, ktož nenie spravedlivý, nenie z Boha. "Aj teď máte, že každý smrtedlný hřiešník jest z ďábla a syn diablóv: kterak tehdy přepúštíte kázati kacéřstvie proti tomuto svatému Kristovu písmu? Vězte, že ten tak káže, jest slúha i syn diablóv a jest horší než najmenší laik dobrý. A tak nenie otec Boží ten kněz: neb by Bóh byl syn toho kněze, a ten kněz jest syn diablóv, tehdy by Bóh byl také syn diablóv! Také ten kněz, tak ten blud káže a drže, nenie stvořitel těla Božieho, ale jest rozmnožitel kacieřstvie velikého. Nechť vezme všechny tovařiše své na pomoc a stvoří s nimi jednu hnidu a tehdyť jim vyznám, že jsú stvořitelé! Nelze jest pro dlúhost písmem tuto dovésti. O srdnatí křesťané! zda jste již všichni zemřeli, že dáte bludy vésti a Božie slovo súžiti? Prozřete a nedajte diablu nad sebú vévoditi! Toho vám Pán Bóh, jenž sám móž býti a jest stvořitelem, pomáh(a)j. Amen!

XXVIII.

V únoru byly zaslány Husovi z Olomouce tři sporné články, o nichž se měl vysloviti. Hus tak učinil: a první pochybnost („zda se smí věřiti v papeže") rozřešil záporně, na druhou („zdali možno býti spasenu i bez zpovědi knězi") a třetí („zdali někteří z Egypťanů v Rudém moři ztonulých nebo ze Sodomských byli spaseni") odpovídá kladně.

O těch o všech svých odpovědech napsal zvláštní traktát a dal jej pojmouti dne 3. března 1412 do notářského potvrzení; slove pak obyčejně

28. (odpověď) o třech pochybnostech v Olomouci (1412, III, 3.)

ale práce, přes to že má formu písemné odpovědi na dotaz, je přece docela již rázu odborného a náleží tedy jinam, mezi drobné theoretické traktáty Husovy.

XXIX.

Tak jako Hus gratuloval králi Polskému k vítězství nad Řádem, tak mu blahopřeje i ke smlouvě se Zikmundem v Uhrách r. 1412., podle níž Uhry postoupily Polsku Spišsko.

Této příležitosti užil Hus k tomu, že v tomto (latinském) listu vybízí krále ku potírání svatokupectví. Bylo to thema, které ho stále a opětně zaměstnávalo a které právě v této době kupčením o pražské arcibiskupství a prodáváním odpustků působilo veliké pohoršení. List je datován na den sv. Barnabáše (11. června) r. 1412 a zachoval se nám pouze v jediném rukopise vídeňském.

29. Králi Polskému (o neřestech kněží) (11. června 1412).

Milost Spasitele Ježíše Krista k řízení lidu jeho a dosažení života slávy!

Nejjasnější kníže! Velikou potěšen jsem byl radostí slyše, že Vaše Jasnost s nejosvícenějším knížetem, králem Zikmundem, řízením všemohoucího Pána se shodla, a jen prosím s lidem, aby život Vás obou i národů na cestě spravedlnosti se udržoval. A proto, nejjasnější kníže, velice nutné zdá se jak pro Vaši Vznešenost, tak pro Jeho Jasnost krále Zikmunda, ba i pro jiná knížata, aby svatokupecké kacířství z říší Vašich bylo vyloučeno. Než mohu-li očekávati vyhlazení jeho, když v takové míře jed svůj rozlilo, že sotva někde nalezne se kněžstvo a lid, aby svatokupeckým kacířstvím nebyl stižen? Neboť kdo udílí biskupství nezištně pro čest Boží, pro spásu lidu a pro spásu vlastní? Kdož také z čistých pohnutek pro ono tré přijímá biskupství, faru nebo jiné obročí? Přál bych si, aby mnoho bylo těch, kteří by nebrali za služebnost a za přízeň lidskou. Ale zdaž nenaplňuje se slovo Jeremiáše řkoucího: Od nejmenšího až do největšího z nich, všichni lakomství následují, anobrž od proroka až do kněze všichni napořád provodí faleš? A zdaž klame učeník Kristův pravě: Všickni zajisté svých věcí hledají, a ne těch, kteréž jsou Krista Ježíše. Hlas kvílící církve se ozývá, poněvadž ztemněno jest zlato a setřena barva nejkrásnější. Poněvadž někdy kněžství bylo jako zlato ohněm lásky rozpálené, ctnostmi vyleštěné, nyní však stalo se znečištěným a ztmavělým, jak praví Bernard. Naplňuje se slovo Spasitele našeho:

Rozmnožena bude nepravost, totiž v kněžstvu, a ustydne láska v lidu. Běda tudíž v čase tom onomu, jenž nekvílí.

To, Nejjasnější kníže, slyšíc kněžstvo svatokupecké, nádhery milovné, zhýralé a zbujnělé, mne obviňuje před lidmi pomluvami a kaceřováními. Než, mám-li mlčeti? Odstup to ode mne! Běda mně, jestliže budu mlčeti! Lépe zajisté bylo by mi umříti než nestavěti se v cestu takové ničemnosti, která by mne účastna učinila nepravosti a pekla. Od čehož Král slávy račiž ochrániti Vaši Velebnost, panující svatě lidu svému.

Mistr Jan Hus,
kněz Kristův neužitečný.

XXX.

Když papež Jan XXIII. vyhlásil odpustky proti králi Ladislavovi Neapolskému, nastaly záhy v pražském duchovenstvu rozdvojení. Jedni z přátel Husových ustoupili autoritě stolice papežské, Hus však se nepodrobil a oznámil intimacemi (latinskými) „všudy v Praze, po všech dveřích kostelních a klášterských . . . pozývaje všech vóbec i každého zvláště: doktorov, mistrov, licenciátov, bakalářov, studentov, mnichov, kněží i všech, ktož by chtěli . . . do kolleje na velikú sień do lectorium ordinarium disputationum“ (podle Starých Letopisů k r. 1412), že bude o bulách odpustkových disputovati. Tak se i stalo dne 17. června t. r. a disputace tato je nám zachována ve spisech Husových. Ta

30. intimace o bulách odpustkových (1412, VI)

však se nám nezachovala; jen některá místa z ní, jak jsou shora uvedena — a dále thema, které Starý letopisec cituje takto: „Zdaliž podlé zákona Ježíše Krista jest dovoleno a prospěšno, za slávu Boží a spásu národa křesťanského a za prospěch království bully papežovy o vyzdvižení kříže proti Ladislavovi, králi Neapolskému a jeho spojencům věrným Kristovým, schvalovati."

XXXI.

Klášter Dolanský na Moravě — a zejména jeho převor Štěpán — náležel k nejhorlivějším odpůrcům nového učení viklefského. Převor Štěpán své výklady o Viklefovi uložil v knize „Antiviklef", kde Viklefa prohlásil za zatraceného po smrti — a toto odsouzení zavdalo Husovi podnět k tomuto listu, jejž Štěpán pojal do nové své knihy „Antihus". A pouze z rukopisu tohoto známého díla Štěpánova známe tento (latinský) list Husův. Palacký jej ještě vydal podle tisku Pezova, zde přeložen podle rukopisu klementinského.

Podle toho, že spis Štěpánův „Antihus" byl vydán r. 1412, soudíme, že Husův list pochází nejdéle z doby před vydáním tohoto díla; zevrubnější určení není ovšem snadné.

31. Klášteru Dolanskému (1412).

Ctěným mužům a zbožným pánům konventu Dolanského, milým bratřím v Kristu mistr Jan Hus, neužitečný sluha Kristův.

Láska Boží a pokoj Kristův vzmáhejž se

v srdcích Vašich skrze Ducha svatého, který dán jest nám.

Ctihodní pánové! Zvěděl jsem, jak pan Štěpán mnohými pohanami krutě pronásleduje nejen mne, ale (i) ty, kteří slova Kristova ode mne slyší; jestliže z příčiny spravedlivé, vezme odměnu spravedlnosti, pakli bez příčiny, odměnu nespravedlnosti obdrží od Pána, který zná srdce lidská. Pročež Vám bratřím v Kristu, které ač místní vzdálenost a osobní neznámost rozděluje, přece spojuje láska, (píši) zapřísahaje z hloubi srdce pro spásu Vaši, ne pro své ospravedlnění (ježto u mne velmi málo váží, abych byl od lidí souzen), abyste nevěřili žádným řečem o mně, jako bych se držel nebo držeti chtěl nějakého bludu, jenž Písmu svatému nebo dobrým mravům odporuje; nepravím, (kdyby) Viklef, ale ani kdyby anděl s nebe sestoupil a jinak učil, než učilo Písmo svaté. Vždyť pak bludu, které mi připisují, srdce mé hrozí se. Že však neposlouchám nepořádku vyšších, neprotivě se moci, která od Pána Boha jest, tomu naučilo mne Písmo a především slova i činy apoštolů, kteří proti vůli velekněží kázali Pána našeho Ježíše Krista, říkajíce, že více sluší poslouchati Boha než lidí. Že však povolán byv před stolici papežskou, jsem neuposlechl, toho mnohé jsou příčiny. Chtěl jsem zajisté s počátku obeslán byv na cestu se vydati, ale

zástupcové jak moji, tak strany protivné dopsali mi, abych neposlouchal, poněvadž zbuhdarma život bych zmařil, abych tedy lidu v slovu Božím nezanedbával, abych života na zmar nevydával; poněvadž onomu, jenž na zjevné hříchy soudcovy dotírá, od (téhož) soudce souzenu býti, znamená vydati se na smrt. Tudíž kdybych mohl míti domněnku pravděpodobnou, že bych mohl stánim svým a smrtí svou některým k spáse prospěti, rád bych s pomocí Pána Ježíše Krista k soudu stál.

Ale žel! Kdo v těchto časích při lidech nejvýše lakotných, nejvýše pyšných a zatvrzelých, kteří sluch svůj od pravdy odvrátili a k bájím se obrátili, prospěchu dojde? Pán všemohoucí račiž svou svatou církev spolu s Vámi chrániti od úkladů Antikristových a mne Vaší přízni doporučiti k dosažení blahoslavenství. Vy pak, pane Štěpáne, odložte podezření, které, jak doslýchám, o mně máte, až by Vám plné poznání vzešlo. Čtli jste slovo Kristovo: „Nesuďte a nebudete souzeni; nepotupujte a nebudete potupeni", a přece mne soudíte a Viklefa ve své knížce na duši odsuzujete. Kde (jest) jaké zjevení, Písmo nebo osobní poznání, že člověka odsuzujete, který stojí u soudu Božího? Nedostačilo-li by Vám odsuzovati výroky člověka a čekati odsouzení jeho samého skrze soud Boží nebo Písmo?

VYSVĚTLENÍ SLOV.

České texty Husovy jsou psány jazykem staročeským. Ale nejsou nám dochovány ve znění původním, nýbrž mnohdy až ve formě šestnáctého věku (jako č. 1. a 5.), tak že nalezneme v nich mnoho, co se od jazyka Husova a vůbec od staré češtiny uchyluje.

Jazyk Husův má určité své zvláštnosti z nichž však mnohé jsou pozdějšími opisovači setřeny. Hus psal *protiv* (místo našeho p r o t i), *vzjevný* (místo z j e v n ý), *nižádný* (m. ž á d n ý), *tělestný* (m. t ě l e s n ý), *všechny všci* (m. v š e c k y v.), *bychme* (m. bychom), *aby vy* (m. a b y s t e v y) atd. Tam, kde nalézáme místo těchto odchylných tvarů naše nynější obvyklé, můžeme všude předpokládati změnu pozdějšího opisovače.

Kromě toho má ovšem jazyk Husův své zvláštnosti staročeské; užívá ještě s t a r ý c h t v a r ů d u a l o v ý c h: *dvě straně jsta* (= dvě strany jsou), *velikú dvú svatú* (= dvou velikých svatých) atd.; užívá staročeského

způsobu zá poru: *každý nenie* ... (= žádný není) atd., staročeských tvarů *komparativních*: *raděje* (= radši) atd.; ukazuje často hlásku *přehlasovanou* (tiehne, nepřijeli = táhne, nepřijali) nebo *nepřehlasovanou* (slyšal = slyšel), kde v novém jazyce si vedeme opačně; místo našeho *ú* má ještě *ó*, *uo* (bóh, buoh), místo *ou* má *ú* (v XVI. stol. *au*) (novú, aučinek); místo *í* má ještě *ie* (*dietě* m. dítě) atd.; za krátkou samohlásku mívá dlouhou (*k uobraně* místo nového 'k obraně' atd.), za dlouhou jindy zase krátkou (*kázanie* místo 'kázání'); místo hlásky *d* nalezneme někdy *t*: *kto* (m. kdo), *tbáti* (m. dbáti), *ot* (m. od) atd., místo *i* někdy *ě*: *mátě*, *velmě* (m. velmi atd.); jinde v novém jazyce hlásky ubylo (m. *míti* píše Hus ještě *jmieti*), jinde přibylo (m. *zarmoutiti* píše *zamútiti*); někdy nalezneme jiný tvar (m. *ti peniezi* říkáme 'ty peníze') atd., jindy jinou předložku: *naprzniti* m. zprzniti, *zmazati* m. zamazati atd. Tyto a takové změny týkají se pouze formy slova, nikoli jeho obsahu; čtenář snadno se jich dovtípí, mnohé z nich nalézáme podnes v nářečích našich východních, nepotřebují tedy dalšího výkladu. Za to však takovy výklad je nutný při slovích významu odchylného; hlavní z nich tuto následují:*)

*) Číslice v závorkách označují čísla jednotlivých listů předchozích.

Antikrist (1, 12, 20, 27, 31 atd.) = budoucí odpůrce Kristův, podle sv. Jana, pak vůbec o zjevných náčelnících hříchu atd.

au- viz *ú-*

Behemot (6) = biblické zvíře obrovské, podle obyčejného výkladu „hroch".

co (3) = čeho (v stč. bylo původně Gt. sg.)

člověk (3) = poddaný.

domnievač (3) = rozhodčí (slovo asi Husem utvořené).

doufajně (2) = důvěřivě.

Exodus (1) = 2. kn. Mojžíšova.

frejovati (1) = milkovati (se).

frýnort (27) = ranní pitka (německé slovo, tehdy v Praze obvyklé).

hubený (3) = bídný.

inhed (3) = hned.

jedno, jedne (3, 27) = jen(om).

Kanon (21) = předpis církevního práva.

kláda (3) = trlice, tuhé vězení.

konati (27) = dokonávati, končiti.

miešek (3) = sáček, pytlík.

mútiti (3) = rmoutiti.

nábytek (3) = jmění.

nesmiem (3) = neodvažuji se.

nešlechetnost (27) = hanebnost.

netrpědlný (3) = nesnesitelný.

nevízi (3) = nevidím.

Numeri (3) = 4. kn. Mojžíšova

omelí (3) (z lat. 'homilia') = obecné kázaní.

ottucha, odtucha (1) = útěcha.

počenše (27) = počavše.

poddací (3) = poddaný.

pochop (3) = podklad, základ.

pravda (3) = spravedlnost.

přěpustiti, přepúščeti (1) = dopustiti, dovolovati.

přídvojovati (3) = (dvoj)násobiti.

přijieti (11) = pochopiti.
přirozený (3) = příbuzný, rodný.
proměnědlný (3) = proměnitelný.
psotný (3, 11) = bídný.
puditi (3, 27) = vyháněti.
roztíkati (3) = uvažovati, poznávati.
rufián (27) = nevěstkář.
sedmýmezcietmý (3) = dvacátý sedmý.
stesknúti sě (3) = omrzeti se.
šelma (5) = mor.
škeřiti sě (27) = šklebiti se.
točíš (3) = totiž.
třimecítma (1) = třiadvacet.
ubrman (3) = rozsudí, rozhodčí.
účinek, aučinek (1) = skutek.
úfati (27) = doufati.
uhoditi več (27) = přijíti k čemu.
upustiti (3) = vpustiti.
úrok, aurok (1, 3) = poplatek..
úsilé (3) = práce.
vina (3) = pokuta.
zbožie, zbožíce, zbožíčko (1, 3) = statek, stateček.
zlost (3, 27) = zloba.
zpráva (3) = pravidlo.
ztruditi, ztrauditi (1) = unaviti.
žák (1) = student, akademik, také o mladších učitelích a nižších duchovních.

VÝKLAD JMEN.

(Jsou tu podány opět jen stručné výklady; jména biblická, jako Mojžíš, Izaiáš, Matouš, Pavel atd., sem nejsou pojata. Číslice opět označují čísla listů.)

Abraham viz Velemovic Mikuláš.
Alexandr V. (13) papež (1409—1410), zvolený koncilem v Pise na místo dvou dřívějších, Řehoře a Benedikta.
Apoštol (6, 18) — u Husa pravidelně sv. Pavel.
Augustin (3, 5, 21, 26.), pův. Aurelius Augustinus, světec 4. století, „učitel církve", biskup Hipponský, přední autorita Husova; cituje zvláště často jeho „kázání"
Barbatus viz Bradáč.
Basilius (26), arcibiskup solunský 4. stol.
Beda (21), světec IX. století.
Benedikt (26), světec VI. stol. a zakladatel řádu mnišského.
Bernard, Bernart (1, 21, 26, 29 . . .) , pův. Bernhardus, světec XII. věku, „medový učitel", opat v Clairvaux, zakladatel řádu cisterckého; Hus cituje často jeho listy, hlavně list k papeži Eugeniovi.

Betlém (23 a j.), kaple v Praze na Starém městě, založená 1391 Hanušem z Milheima a Křížem Kramářem pro kázání slova Božího jazykem českým; prvním kazatelem byl m. Protiva, po něm Štěpán z Kolína, jehož 1402 následoval Hus.

Bradáč (*Bradáček*) *Jan* (21), lat. Johannes Barbatus (také nazýván „Železná brada"), farář v Krumlově, horlivý stoupenec Husův.

Cato viz K a t o.

Colonna viz K o l o n n a.

Ctibor (Stiborius) (23), vévoda Sedmihradský, jeden z rozhodčích mezi Husem a arcibiskupem r. 1410.

Dolany (31), ves na Moravě u Olomouce, blízko ní v „údolí Josafat" stával klášter Kartusiánů, jehož opat Štěpán byl horlivým odpůrcem Husovým; klášter ten ve válkách husitských rozbořen.

Faulfiš Mikuláš (20), stoupenec Husův, studoval v Oxfordu, opisoval tam traktáty Viklefovy spolu s Jiřím z Kněhnic; zahynul před r. 1414 na moři.

František (26) z Assisi, světec XIII. věku, zakladatel řádu františkánského.

z Hasenburka viz Z b y n ě k.

z Hórky Oneš (17), dvořan krále Vladislava polského, přinesl králi Václavu zprávu o polském vítězství nad Řádem německým.

z Hradce viz M a r e k.

Chudoba Jan (z Vartenberka na Ralsku) (4), pán český, kdysi Husův stoupenec, pak odpůrce viklefovců a přívrženec Zikmundův.

Isidor (21), biskup sevilský, v XII. stol., proslavený učenec.

Jakub ze Stříbra, obyčejně podle drobnější postavy *Jakoubek* (16), spolužák, přítel a stoupenec Husův, horlivý viklefovec, původce podávání svátosti oltářní pod obojí způsobou († 1429).

Jan XXIII., (15, 23 atd.) papež pisský (1410—1415), vlastním jménem Baltazar Cossa, vynikl jako kardinál legát válečnými skutky, ale také mnohými nešestmi; koncilem kostnickým uvězněn a sesazen.

Jan Zlatoústý (27), patriarcha cařihradský 4. století, světec církve, slavný kazatel; Husem často citován.

Jeronym (lat. Hieronymus) (1, 21, 26), světec kolem r. 400, překladatel bible do latiny, oblíbená autorita Husova.

Karel IV. (10), císař římský a král český (1346—1378), Husem velmi ctěný.

Kato (2), vlastně Cato Dionysius, skladatel mravoučných veršíků ve 4. stol.

Kolonna (22) a j., vlastně Odo de Colonna, kardinál římský, jeden ze soudců Husových; v Kostnici později koncilem zvolen za papeže jako Martin V. (1417—1431).

Konrád z Vechty (23), biskup olomucký, poslední arcibiskup pražský (1413—1431).

Ladislav (30), král neapolský († 1414), proti němuž 1411—1414 válčil papež Jan XXIII.

Marek z Hradce (22), přítel, stoupenec a zástupce Husův, později rektor university a kanovník pražský.

Mařík Rvačka (19), vlastně 'Mauritius', příjmení 'Rvačka' od jména řádu 'cyriaků', jehož byl členem; horlivý odpůrce Husův.

Mikuláš viz také F a u l f i š.

Mikuláš z Prahy (22), jinak Augustinův, mocný pán český, ochránce Husův; nazýván pro mnohé své statky „Bohatý"; hlavní původce dekretu kutnohorského.

Ondřej bratr (26), stoupenec Husův, zevrubněji neznámý.

Oneš viz z Hórky.

Pisský sněm (24) r. 1408—1409 odklidil dvojici papežů (římský Řehoř, avignonský Benedikt) tím, že oba sbory kardinálské se zřekly dosavadních papežů a zvolily nového, Alexandra V.; tak vzniklo potom trojpapežství.

z Plzně Prokop (16), horlivý stoupenec Husův a viklefovec.

Pravda (3) — u Husa často místo Kristus.

z Rakovníka Jan (9), mnich neznámého kláštera někde na venkově českém.

Řehoř I., Veliký (3, 21, 26, 27 atd.), papež (590—604), světec a učitel církve, oblíbená autorita Husova; cituje zvláště jeho 'Dialogi', 'Moralie' a 'Registrum'.

Řehoř XII. (8, 23, 24), římský papež od r. 1406, resignoval na svou hodnost r. 1415.

Richard viz W y c h e.

Rudolf (23), vévoda saský, jeden z rozhodčích mezi Husem a arcibiskupem.

Rvačka viz M a ř í k.

Stiborius viz C t i b o r.

Stokes John (25), anglický učenec, navštívil r. 1411 Prahu, stal se tu odpůrcem Husovým a vystoupil proti němu i na koncilu 1415.

ze Stříbra viz J a k u b.

Šimon viz T i š n o v.

Štěpán z Dolan (31), opat kartouského kláštera „údolí Josafat", horlivý odpůrce Viklefa a Husa; ze spisů jeho hojných, jsou zejména známy „Antiviklef" (1411) a „Antihus" (1412).

z Tišnova Šimon (16), horlivý stoupenec Husův, profesor a rektor pražské university r. 1411.

Tomáš (Akvinský) (26), nejslavnější theolog středověku, světec XIII. století.

Václav IV. (10, 23), král český (1378—1419), také římský (r. 1400 sesazený).

Václav Králík z Buřenic (23), patriarcha antiošský, 1413—1416 biskup olomucký.

z Vartenberka viz C h u d o b a, Z d i s l a v.

z Velemovic Mikuláš, řečený Abraham, stoupenec Husův, r. 1408 pro viklefství stíhaný a trestaný.

Viklef Jan (7, 16, 20, 22, 25, 31 a j.), vlastně John of Wycleffe, nejslavnější theolog anglický (1324—1384), nesmiřitelný odpůrce papežství a církve římské, první autorita Husova; hlavní jeho díla „Dialog" a „Trialog" Hus buď sám přeložil do češtiny anebo se jich překladu účastnil.

Vilém (4), neznámý zevrubněji panoše, zajatý Chudobou (v. t.) nejspíše v Boleslavi nebo Bělé.

Vladislav (17, 22, 29), dříve Jagello, kníže litevský, 1386—1434 král polský jako Vladislav II.; trůnu polského nabyl křtem (byl dříve pohan) a sňatkem s dědičkou koruny polské, Jadwigou; ve válkách s Řádem německých rytířů dobyl velikého vítězství u Grunwaldu 1410 a také ve válkách se Zikmundem dobyl na Uhrách Spiše.

Wyche Richard (20), anglický kněz, stoupenec Viklefův; odvolal sice později, ale přiznal se opět k viklefství a skončil smrtí mučenickou jako kacíř r. 1431.

Zajíc viz Z b y n ě k.

Záviše (18), mistr v uměních, kanovník pražský a farář v Prachaticích, člen komise pro odsouzení knih Viklefových.

Zbyněk Zajíc z Hasenburka (6, 8, 16, 53 a j.), arcibiskup pražský (1403—1411), z počátku veliký Husův příznivec, ustanovil ho svým rádcem a kazatelem při synodách knězských; na konec se s Husem rozešel, když Hus se domáhal (a domohl toho), aby římskému papeži Řehoři bylo v Čechách odňato poslušenství.

Zdislav ze Zvířetic a z Vartenberka (15), žák a horlivý stoupenec Husův, později mistr v uměních, přední pán český.

Zikmund (17, 23, 29 . . .), král uherský, pak římský a český († 1437), Husův z počátku ochránce, pak odpůrce.

Zvířetice viz Z d i s l a v.

Železná Brada viz B r a d á č e k.

OBSAH.

Připomenutí 3
1. List paní jakési proti tanci (kolem r. 1412) 8
2. List knězi jakémus (před r. 1408) . . 15
3. List pánu jakémus o braní odúmrtí (po r. 1407) 17
4. List p. J. z Vart. řeč. Chudoba (1406 až 1408?) 28
5. M. J. Hus jednomu knězi takto píše z Konstancí 31
6. List arcibiskupu Zbyňkovi za Abrahama (1408. VII) 34
7. Odpověd arcibiskupovi proti žalobám (1408 VII) 38
8. List arcibiskupovi o neutralitě (1408 XII?) 39
9. Odpověd mistru Janu Rakovníkovi (1408 říjen) 44
10. Vyhláška proti pomluvám (1409) . . 46
11. Pannám při kapli betlemské (1409—1410?) 50
12. List Lounským (1410?) 53
13. Apelace od papeže špatně zpraveného k lépe zpravenému (1410 VIII.) . . . 57
14. List nějakému pánu proti pomluvám (1410 II.—IV.) 58

15. Nová apelace (1410 25. VI) 61
16. Intimace o obraně Viklefa (1410, VII.) 62
17. Králi Polskému (1410 po 15. VII.) 64
18. List Závišovi (1410 po 16. VII.) 67
19. Odpověď skrytému protivníku (1411 10. II.) 70
20. List Wychovi (1411 III.) 72
21. List Bradáčkovi (1411?) 78
22. Jakémus kazateli (1411?) 84
23. Papeži Janovi (1411. 1. IX.) 87
24. Sboru kardinálů (1411 kolem 1. IX.) 92
25. Intimace proti Stokesovi (1411 v září) 95
26. Jakémus mnichu (1412 7. I.) 97
27. Plzňanóm (1411—12) 100
28. O třech pochybnostech v Olomouci (1412 3. III.) 107
29. Králi Polskému (1412 4. XI.) 108
30. Intimace o bulách odpustkových (1412. VI.) 111
31. Klášteru Dolanskému (1412 VI—VII) 113
Vysvětlení slov 116
Výklad jmen 121

SVĚTOVÁ KNIHOVNA ČÍS. 1197-98.

M. JAN HUS:

LISTY Z VYHNANSTVÍ.

(1412—1414.)

— LISTŮ HUSOVÝCH SVAZEK DRUHÝ. —

PODLE PRAMENŮ ČESKÉ VYDAL
A LATINSKÉ PŘELOŽIL

V. FLAJŠHANS.

VLASTNÍM NÁK

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

Tiskem Unie v Praze.

PŘIPOMENUTÍ.

To, co jsem pověděl při vydání Husových Listů z Prahy, platí i pro tento svazeček další, přinášející Husovy listy z vyhnanství.

Také do té sbírky přijal jsem raději více nežli méně, ale opět texty příliš formě listu odlehlé jsem odkázal jinam. I tato část listů Husových je dochována ve formě velmi zubožené. Z 31 textů zde zaznamenaných jsou do jiných prací odkázány 2 (č. 14 a 23), ztraceno 5 (č. 17, 22, 24, 25 a 26), odjinud (ze zprávy Mladenovicovy) otištěny 4 (č. 27, 28, 30 a 31), z tisku XVI. století otištěn 1 (č. 6) — a ze zbývajících 19 textů jest jich veliká část dochována pouze v jediném, dosti chybném rukopise pozdějším, žádný však v originále. Poměrně dobře dochován jest text pouze jediný (č. 3) — odvolání Husovo k Ježíši Kristu.

Dosti obtížno bylo náležitě tuto dobu omeziti. Některé listy, sem nebo ještě později kladené, nalezne čtenář v díle I. (n. př. č. 5, 11, 21, 27 atd.): ale mnohý čtenář by zde snad če-

kal listy s cesty do Kostnice a list rozluční. Zdálo se mi však, že přece většina obecenstva raději tyto listy bude míti při listech kostnických, k nimž vnitřně náleží — a proto jsem sbírku ukončil závětí Husovou, o níž vždy můžeme mysliti, že byla psána dříve, před vlastním odjezdem.

Mnohý by snad očekával srovnání listů Husových podle přijímatelů; byla by tím vznikla přílišná rozkouskovanost. Jiný by si snad přál také dotazy a odpovědi, k nimž Hus odpovídá nebo zavdává podnět. Po příkladu Marešově jsem cizí texty přijal v dostatečném výtahu do úvodu k textům Husovým, takže čtenář má skutečně list Husův v pragmatické souvislosti. Přijal jsem do těchto listů z vyhnanství ovšem i ty (jako č. 19, 31 a j.), které Hus psal na krátkých svých pobytech v Praze; byl tu vlastně „na zapřenou", úřední společnost i vrchnost církevní jeho pobyt ignorovala.

Text a vysvětlivky jsou upraveny tak jako při svazečku I., s jehož uspořádáním vyslovovali posuzovatelé celkem úplný souhlas; některé vysvětlivky se snad tu a tam opakují, ale to je nesnáz, které při uspořádání nynějším těžko se bylo vyhnouti.

Může-li vydavatel vysloviti nějaké přání, bylo by to toužba, aby tento druhý svazeček nalezl aspoň tolik přízně jako svazeček předchozí.

V Praze 15. června 1915.

V. Flajšhans.

I.

V jednom rukopise vídeňské dvorní knihovny (č. 4902) nalézáme také blíže neurčený list, jejž podle některých známek (shoda jest patrna zvláště s druhým kázáním posvícenským, přidaným k české Postile nedělní) můžeme snad přičísti Husovi. Jest psán patrně nějakému knězi, pohnanému od biskupa (asi pro viklefství) k osobnímu stání, jenž se k Husovi obrátil o radu, má-li poslechnouti. Při tom také připojil dva dotazy: jeden o slovech Písma, jednajících o základu víry, druhý o Kristově odpovědi ‚budiž řeč vaše ano, ano; ne, ne'; dotazy ty jsou ryze scholastické a Hus na ně dává rovněž ryze scholastickou odpověď.

List nepochybně psán jest ještě v Praze; ale poněvadž nemůžeme přesně dokázati ani autorství Husova (v tom se list podobá dopisu č. 26 ve svazku I.) ani doby sepsání ani konečně jména adresátova, jest položen sem na hranici jeho listů z Prahy a z exilu. Vydán posud nebyl

1. List neznámému knězi.

Spasení od Pána Ježíše Krista, mimo nějž jiného základu nikdo nemůže položiti, protože on jest alfa a omega, začátek a konec našeho vykoupení, on jest skála o sobě pravící: „Na této skále vzdělám církev svou“ (jež jest počet předurčených) „a“ (proto) „brány pekelné“ (jež jsou pokušení těla, světa a ďábla) „jí nepřemohou“ (naposled). Založenať jest na pevné skále, samém Kristu, věrou, nadějí a láskou. Onen však na Kristovi staví, který přichází ke Kristu a slyší jeho řeči a činí je. Dosvědčuje to sám Kristus, řka (Lukáš, kap. 6.): „Co pak mi říkáte: Pane, Pane, a nečiníte to, což pravím? Každý, kdož přichází ke mně a slyší slovo mé a zachovává je, ukáži vám, komu podoben jest. Podoben jest člověku stavějícímu dům, kterýž kopal a vytesal hluboko i založil grunt v skále.“ Ejhle, stavení na skále: kopání hluboké víry, naděje a lásky v Kristu, aby věrou přišel, v naději slyšel a v lásce činil řeč Pána našeho Ježíše Krista.Tak totiž zakládá na oné skále dům duchovní, klada víru jako podlahu a vyzdvihuje naději na čtyři zdi, aby naděje, kterou doufá že jest předurčen, stála od východu a naděje, kterou doufá, že bude spasen, stála od západu a naděje, kterou doufá, že jest v milosti, stála od jihu, a naděje, kterou doufá, že unikne zatracení při posledním soudu, stála se strany severní. První tedy zeď ‹jest› naděje předurčení proti předvědění, druhá zeď naděje poblíž smrti postavená k poslednímu nasycení, třetí zeď ‹naděje› z milosti oblažující, čtvrtá zeď jest naděje konečného přijetí do vlasti. A vyzdvihne střechu na těch čtyřech zdech, kdo pro Krista a v Kristu z vnitřní lásky zachovává jednotlivá přikázání Pána Ježíše Krista. Střecha tedy jest láska, která přikrývá množství hříchů.

Ejhle Kristus základ víry, naděje a lásky — a tak všeho dobrého. Na tom základě zlato staví, kdo rozsévá čistým srdcem nauku božství a nebešťanů ke vzdělání církve; stříbro staví, kdo čistým srdcem rozsévá nauku člověčenství Kristova a stvoření, jíž se vystupuje k známosti a lásce Boží; drahé kameny shora staví, kdo čistým srdcem učí pravdám a ctnostem duši zdobícím: a kdokoli v tom do konce setrvá, mzdu obdrží ihned po smrti, protože úplně ten ke Kristu obrácen unikne ohni očistce. Dřevo staví, kdo páše větší hříchy všední jsa v milosti; seno, kdo prostřední všední; slámu, kdo nejmenší. Anebo dřívím rozumí se láska k věcem časným, senem láska tělesná, slamou láska marné slávy (vždy rozuměje, že to jsou ‹hříchy› všední) — tak že by dříví hořelo nejdéle,

protože nejvíce se připravuje z ‹věcí› pozemských, seno tělesné prostředně, ale sláma slávy světské pomíjející nejrychleji. Ejhle, kohokoliv tak stavějícího dílo shoří (t. j. on místo díla) — sám však spasen bude tak však jaksi ohněm očistcovým.

K tomu, kde Spasitel praví: „Budiž řeč vaše: ano, ano, ne, ne“ věz, že podle Filosofa a Augustina jest pravda, že jest co jest a že není, co není. Když však praví Spasitel: „Budiž řeč vaše ‚jest, jest‘“ chce, aby pravda kladná byla tvrzena bez přísahy. Jako když jsem tázán: „Jest božská Trojice?“, mám odpověděti: „Jest.“ Podobně: „Jest pravda, žes ty zhřešil,“ mám odpověděti „Jest“. A když praví: „Buď řeč vaše ‚ne, ne‘,“ chce, aby pravda záporná záporně byla potvrzena. Jako když jsem tázán: „Není Bůh zlý?“ mám odpověděti: „Není.“ Podobně jestliže se praví: „Nejsi ty vinen skutku?“ — jestliže vím, že tak jest, že nejsem vinen skutku, mám říci: „Nejsem.“

Jest tedy jasný úmysl Kristův, aby pravda byla tvrzena bez přísahy a lež popírána bez přísahy, ježto co více jest, od zlého jest. Augustin praví: „Mluvil Pán o přísaze, kdež chtěl, abychom rozuměli, že sama přísaha od zlého jest. Jestliže bys byl od jiného vyzván, jeho zlé jest, že přísaháš, ne tvé — a to jest vlastně obecné zlé pokolení lid-

ského, že srdcí svých nemůžeme viděti. Neboť kdybychom srdce svá viděli, komu bychom ukázali, kdyžby byla žádána od nás přísaha, kdyžby očima bližního bylo spatřováno samo myšlení?“ To Augustin.

Ejhle ukazuje, že přísaha jest ze zlého, jež jest neznalost. Když tedy nedovoleně kdo přísahá, tehdy jest od zlého, totiž od zloby přísahajícího a od zlého neznalosti toho, jemuž se přísahá. Když však kdo dobře přísahá k potvrzení pravdy, jako Kristus a jeho apoštol, tehdy přísahání není od zloby přísahajícího, ale od zlého neznalosti ‹těch›, jimž se přísahá. V Kristu tedy nebylo ‚ano‘ a ‚ne‘, t. j klad a zápor o témž, protože tehdy v ústech jeho byla by bývala nalezena lež, což není pravda, jak dí Petr, že „hříchu neučinil a v ústech jeho nebyla nalezena lež“. Kdo tedy poznávaje pravdu, praví ‚ne‘, popírá pravdu; kdo však poznávaje, že se mluví lež, praví ‚ano‘, tvrdí lež. Ale ne tak Kristus. Ačkoli tedy Kristus praví to slovo ‚ano‘ a to příslovce ‚ne‘, přece v ústech jeho nebylo nalezeno ‚ano‘ a ‚ne‘, t. j. klad a zápor o témž.

O tom ‹místě› Lukášově ‹kap.› 15. „Ty pak nepřátely mé, kteříž nechtěli, abych nad nimi kraloval, přiveďte sem a zmordujte přede mnou“ se mi zdá, že oni nepřátelé člověka Krista, jenž nyní odešel do krajiny daleké, jsou všichni předvědění, kteří naposled ode-

prou, aby kraloval nad nimi. Oni mají býti přivedeni v den soudný a zabiti mečem slova Božího, totiž „Jděte, zlořečení, do ohně věčného", v němž smrt zatracení vás zhltí.

O puhonu neumím raditi, leč aby pán váš s pomocí jiných žádal pana biskupa, aby vás sprostil anebo abyste pod smlouvou se dostavil, protože jinak dá do klatby a bude stíhati a nikde nebudete moci státi v diecesi.

II.

Někdy v říjnu r. 1412 Hus opustil Prahu, když po vyhlášení všech stížení kletby papežské ležel nad místem jeho pobytu interdikt. Ale rozhodnutí toto nebylo ani snadné ani rychlé; o tom svědčí list, poslaný do Betléma všem jeho spolupracovníkům, hlavně pak kněžím a kazatelům, mistrům Havlíkovi, Martínkovi a Mikuláši z Miličína.

List tento (latinský) znal ještě Palacký jenom z vydání norimberského r. 1558; od té doby nalezen byl ve dvou rukopisích (vídeňském a boleslavském), jež se textem dosti uchylují; ale zdá se, že ani ve znění tomto není úplně dochován.

2. **Milým v Kristu mistru Mikuláši, Martinu a Havlovi,**
spolupracovníkům v slovu Páně a jiným bratřím v svatém Betlémě.

Pokoj Vám, kterého kdo hledá, s tělem, světem a ďáblem pokoje míti nebude. „Pro-

tivenství," dí Spasitel, „na zemi míti budete," ale jestliže horliví následovníci dobrého budete, kdož jest, kdo vám uškodí? Pročež maje horlivost hlásati evangelium, tesklivostí naplněn jsem, poněvadž nevím, co činiti mám.

Uvážil jsem v mysli své ono evangelické slovo Spasitelovo u Jana v kap. 10.: „Dobrý pastýř duši svou pokládá za ovce své; ale nájemník a ten, kterýž není pastýř, jehož nejsou ovce vlastní, vida vlka, an jde, i opouští ovce i utíká, a vlk lapá a rozhání ovce." Uvážil jsem i s druhé strany výrok Matoušův v kap. 10.: „Když se pak vám budou protiviti v tom městě, utecte do jiného." Hle, přikázání Kristovo nebo zaslíbení! Co při dvou protivných výrocích činiti bych měl, nevím.

Uvážil jsem list bl. Augustina k biskupu Honoratovi, tážícímu se v případě podobném, jenž odpovídaje jemu na konec takto uzavírá: „Kdokoli tudíž tím způsobem prchá, aby jeho útěkem nevyhnutelná služba církvi nechyběla, činí, co přikázal Pán nebo zaslíbil. Kdo však tak prchá, že stádu Kristovu odnímá se ten pokrm, z něhož ono duševně žije, nájemníkem oním jest, který vida vlka, an jde, utíká, poněvadž nemá péče o ovce. To ti, poněvadž jsi se mne o radu tázal, bratře nejmilejší, co za pravdu jsem uznal, z pravé lásky odepisuji, nepředpisuji však, abys lepšího mínění, jestliže bys nalezl, nenásledoval. Lepšího něco, co bychom v těchto nebezpečenstvích činili, nalézti však nemůžeme, než prosby k Pánu Bohu našemu, aby se smiloval nad námi, kteří to právě, aby totiž neopouštěli církví Božích někteří moudří a svatí mužové chtíti i činiti se odhodlali a mezi zuby zlolajců od úmyslu a předsevzetí svého dokonce neodpadli." Tak píše Augustin.

Vy tudíž, můžete-li přestati na radě Augustinově, mne zpravte, neboť mne tísní svědomí, aby má nepřítomnost nebyla k pohoršení, byť se i dostávalo ovcím nutného pokrmu slova Božího. S druhé strany strach se mne zmocňuje, aby má přítomnost pro interdikt zlomyslně smyšlený nebyla příležitostí k odnětí pokrmu, totiž velebné svátosti přijímání a jiných věcí směřujících k spáse.

Pročež modleme se pokorně, aby ráčil nás osvítiti všemohoucí Pán, co tedy já ubohý v případě přítomném činiti mám, abych nevykročil z cesty spravedlnosti. Pěkný jest výklad bl. Augustina v onom listě, neboť zřejmě podotýká tam, že v případě, kdy někdo jednotlivě jest stíhán, může dovoleně uprchnouti. Uvádí příklad na svatém Athanasiu. A kdyby všem hrozilo nebezpečenství, tu měli by snad los metati, kdo by budoucně pro církev byl užitečnější, aby on útěkem se spasil, když by los naň padl . . .

III.

Husova pře u kurie papežské, o níž Hus r. 1411 podal zprávu svému příteli (viz svazek 1. č. XXII.), vzala r. 1412 náhlý obrat. Po kardinálovi Kolonnovi byl soudcem Husovým ustanoven kardinál Zabarella, po tomto Ludvík Brankas, po něm kardinál Petr Stefaneschi titulu sv. Anděla. A když do Říma v červenci došly nové a opětované žaloby o Husově odporu proti bulám papežským o odpustcích (viz svazek 1. č. XXX.), vynesl kardinál Petr poslední a konečný rozsudek.

Kardinál potvrdil klatbu vydanou loni na Husa Kolonnou, stížil ji, tak aby byla veřejně vyhlášena, aby s ním nikdo neobcoval (tak jak bylo uvedeno I, č. 20) a aby čeleď jeho nebyla připouštěna k službám Božím. Když by pak do dvaceti dní v této klatbě zatvrzele setrval, měla nastoupiti r e a g g r a v a c e (opětné stížení): klatbou byl stíhán také každý, kdo by s ním obcoval, a v každém

místě, kde by pobýval, měly býti staveny služby Boží po dobu jeho pobytu, a zároveň bylo všude každou neděli a každý svátek ve všech kostelích ohlašováno jeho prokletí podle ritu církevního — zažžením svic a hašením jich metáním na zemi; kdyby pak po 12 dní se nepodrobil, leží na všech místech, kde by byl přítomen, interdikt a ještě tři dni po jeho odchodu: nesmí se posluhovati církevními obřady (vyjma večeří Páně nemocným), mše konati se mají při zavřených dveřích; kdyby v té klatbě zemřel, nesmí se mu dostati církevního pohřbu, a kdyby byl snad pochován v chrámě, má se vyhrabati. Všichni pak opati, převorové, faráři atd. mají v čas mše, když se lid sejde, v plném ornátu, za hlaholu zvonu, se zdviženými kříži a rozžatými svícemi ohlašovati tuto poslední klatbu Husovu, místa stižená proň interdiktem a mají za zpěvu obřadních písní hoditi třemi kameny směrem k jeho bydlišti na znamení věčného prokletí.

Hus již během obou lhut vyměřených, když duchovenstvo pražské přesně podle rozkazů papežských stavilo služby Boží, opustil na výslovné přání královo Prahu. Ale nebyl jist, učinil-li správně, že opustil své stádce. Dotazoval se proto (viz list předchozí) svých přátel, má-li k takovému „ústupu“ (tak Hus nazýval své vyhnanství) právo.

A teprve když se přesvědčil, že skutečně jeho osoba sama je na závadu při rozmanitých krocích, jež jeho stoupenci a příznivci podnikali, když konečně viděl, že Němci 1. října r. 1412 podnikli útok na Betlém, když on tam kázal — teprve tehdy bylo jeho rozhodnutí definitivní a on, zatím, na čas, ve svém dobrovolném vyhnanství setrval.

K synodě obvyklé vydal, dne 18. října t. r., krásnou (latinskou) apelaci ke Kristu, zde následující, ve mnohých rukopisích zachovanou, často (ale i posledně, u Palackého, neúplně) tištěnou, záhy do češtiny (a později i do jiných jazyků) přeloženou. Úvodní slova biblická mohutně otvírají toto krásné veřejné prohlášení mistrovo; přechází potom k třem svým předchůdcům, kteří rovněž jako on musili vrchní moci církevní ustoupiti do vyhnanství, a vyloživ o právních vadách své klatby obrací se na konec ke Kristu.

3. Odvolání M. J. Husi k Ježíši Kristu.

Poněvadž Bůh všemohoucí, jediný v bytnosti, trojí v osobách, potlačených jest první a poslední útočiště a pán, pravdu na věky chránící, právo zjednávající křivdu trpícím, blízko jsoucí všem vzývajícím ho v pravdě, rozvazující svázané, činící vůli těch, kdož se ho bojí, ostříhající všech, kdož ho milují, a

v záhubu uvozující všechny nenapravitelné hříšníky; — a poněvadž Kristus Ježíš, pravý Bůh a pravý člověk v úzkosti jsa biskupy, zákonníky a farizei, kněžími, nespravedlivými soudci a svědky obklopen, skrze nejtěžší a nejpotupnější smrt, chtěje před ustanovením světa vyvolené od věčného zatracení jako syn Boží vykoupiti, ten znamenitý příklad na paměť svým následovníkům zanechal, aby při svou všemohoucímu, vševědoucímu a všedobrému Pánu poroučeli, tak pravě: „Popatř, Hospodine, na soužení, an se pozdvihl nepřítel, nebo ty jsi spomocník a vysvoboditel můj; ty, Hospodine, oznámil jsi mi a dověděl jsem se, ty ukázal jsi mi předsevzetí jejich a já jako beránek tichý, kterýž veden bývá k zabití a nevěděl jsem, že o mne rady skládali řkouce: Zkazme strom s ovocem jeho a vyhlaďme jej ze země živých, a jméno jeho nebudiž připomínáno více; ty pak, Hospodine zástupů, kterýž spravedlivě soudíš a zpytuješ ledví a srdce, nechť se podívám na pomstu tvou příčinou jich. Nebo jsem tobě zjevil při svou, poněvadž rozmnožili se ti, kteří mne souží a radu činili společně řkouce: Bůh ho opustil, pronásledujte a chopte se ho, poněvadž není, kdo by ho vysvobodil. Popatř tedy, Hospodine, a viz, poněvadž ty jsi má trpělivost, vytrhni mne z nepřátel mých, Bůh můj jsi ty, neodstupuj ode mne,

nebo soužení blízké jest a není, kdo by [illegible] mohl. Bože můj, popatř na mne, proč jsi mne opustil? Nebo psi mnozí obskočili mne, rada zlostníků oblehla mne, nebo mluvili proti mně jazykem lživým a řečmi nenávisti mne obklopili, vrhli se na mne bez příčiny, místo aby mne milovali, olupovali mne a odplatili mně zlým za dobré a nenávistí za lásku mou."

Hle, o tento nejsvětější a nejpožehnanější příklad Spasitelův se opíraje, odvolávám se od těžkého potlačení, nespravedlivého rozsudku a předstíraného vyobcování biskupu, zákoníků, farizeů a soudců na stolici Mojžíšově sedících k Bohu, jemu poroučeje při svou, následuje šlépěje spasitele Ježíše Krista, tak jak i svatý a veliký patriarcha cařihradský Jan Zlatoústý od dvojího sboru biskupů a duchovních, a svatí v naději biskupové, Ondřej, pražský biskup, a Robert, biskup lincolnský, bývše nespravedlivě potlačeni, pokorně a s prospěchem odvolali se od papeže k nejvyššímu a nejspravedlivějšímu soudci, který ani bázní nedá se zastrašiti, ani láskou ohnouti, ani darem skloniti, ani falešnými svědky klamati.

Pročež si žádám, aby všichni Kristovi věřící a zvláště knížata, páni, rytíři, panošt a ostatní království našeho českého obyvatelé věděli a soucit měli se mnou, tak těžce potlačeným předstíranou klatbou, nabytou ze

jména skrze mého poštívače, soka a protivníka Michala de Causis, kdys faráře chrámu sv. Vojtěcha na Novém městě pražském, za souhlasu a pomoci kanovníku pražského chrámu, danou a metanou skrze Petra Sv. Anděla, římského kostela kardinála jahna, od římského papeže Jana XXIII. ustanoveného soudce, kterýž téměř po dvě leta žádného slyšení mým obhájcům a zástupcům nechtěl dáti, jež se ani židu, pohanu neb kacíři nesmí odepříti, ani jakékoliv rozumné omluvě mého osobního nestání nechtěl přisvědčiti ani svědectví obce učení pražského s přivěšenou pečetí a s ověřením veřejných notářů k svědectví povolaných s otcovskou láskou dobrotivě nechtěl přijmouti. Z čehož jasně vysvítá, že jsem si nezasloužil označení tvrdošíjnosti, poněvadž jsem byv pohnán ne z opovržení, nýbrž z příčin rozumných na římském dvoře nestál: jednak proto, že úklady na cestě ze všech stran byly mi učiněny a jinak proto, že mne cizí nebezpečenství opatrným učinila, totiž mistru Stanislava a Štěpána z Pálče oloupení a uvěznění, kteří v Bononii, chtíce předvoláni uposlechnouti, o peníze a jiné věci jsou oloupeni a hanebně uvězněni, jako zločinci smýkáni, ač naprosto žádné slyšení nepředcházelo; a i proto, poněvadž moji zástupcové se při dvoře římském s každým, kdokoliv by se

chtěl proti mně postaviti a odpůrnictví převzíti, k trestu ohně se zavázati chtěli, a konečně proto, poněvadž mého zákonného zástupce při jmenovaném dvoře uvěznili, ač toho žádné, jak myslím, zavinění nevyžadovalo. A konečně proto, že jsem byl smířen se svaté paměti panem Zbyňkem, pražským arcibiskupem, milostí krále pána. Mezi tím panem Zbyňkem a mnou i jinými mistry rozhodli knížata, páni a rádcové krále pána a své pečeti přivěsili, aby pan arcibiskup psal papeži, že nezná bludů kacířských v království českém, v městě pražském a markrabství moravském a že nikdo z kacířství nebyl usvědčen a že jest se mnou i s jinými mistry smířen. Také měl psáti, aby mne apoštolský velekněz od stání, puhonův a klatby osvobodil.

Poněvadž tedy jest nařízení všech práv starých, tak Božích starého a nového zákona jak církevních, že soudcové ta místa navštíviti mají, kde prý zločin byl spáchán a tam proti obžalovanému neb nařčenému výtku zločinu vyšetřovati od těch, kteříž z obecného vání obžalovaného znají a kteří nejsou zlovolní protivníci a nepřátelé obžalovaného anebo udaného člověka, ale jsou počestní lidé, ne utrhači, nýbrž zákona Ježíše Krista horoucí milovníci; poněvadž konečně předvolaný nebo obžalovaný vhodný a bezpečný

přístup k místu míti má, a soudce spolu se svědky jeho nepřítelem býti nemá, jest zřejmé, poněvadž těch podmínek při stání pro mne k zachování života mého nebylo: že před Bohem jsem od tvrdošíjnosti a předstírané a rouhavé klatby omluven.

Já Jan Hus z Husince, mistr v uměních, svatého bohosloví bakalář zřízený v slavné obci učení pražského, kněz a kazatel při kapli jmenované Betlém potvrzený, toto odvolání podávám Pánu Ježíši Kristu, soudci nejspravedlivějšímu, kterýž každého člověka spravedlivou při bez nedostatku zná, chrání a soudí, na jevo přivádí a odměňuje.

IV.

Kromě buly exkomunikační proti Husovi došla do Prahy v září r. 1412 další bula papežská, jež nařizovala zatčení a uvěznění Husa, zboření kaple betlemské a zavedení kanonického procesu s hlavními stoupenci Husovými (byli uvedeni pan Zdislav ze Zvířetic, probošt Marek z Hradce a mistři Jesenic, Jakoubek a Prokop z Plzně), neodpřisáhnou-li do 30 dnu bludu Husových. Tou dobou Hus dlel již ve vyhnanství a zvláštním českým listem vybízí tyto své přátele k stálosti v přesvědčení.

List tento zachován v několika souvěkých rukopisích, tištěn již r. 1563 a 1564 v Postille, potom pak častěji; přeložen záhy také do latiny. Jest určen hlavně dvěma prvním uvedeným mistrům, ale pak i ostatním, výslovně nejmenovaným nebo později snad přidávaným; proto asi jej Hus napsal jazykem rodným.

4. Mistrům pražským.

Bóh s vámi, páni mili a mistři! Prosím vás, aby najprvé vážili při Boží, jemuž sě křivda veliká děje, nebť chtie jeho svaté slovo utisknúti, kaplu užitečnú k slovu božiemu zbořiti, a tak lidu v jich spasení překaziti. Druhé vážte potupenie své země a národu neb pokolenie svého; a tepruv třetie vážte hanbu a křivdu, kteráž sě vám bez viny děje. Čtvrté vážte a vesele přijměte, žeť se na vás ďábel trhá a Antikrist šklebí, ale jako pes na řetěze nemť vám neuškodí když budete pravdy božie milovníci. Aj na měť sě již trhal několiko let, a ještě mi jest, úfám Pánu Bohu, za vlas neuškodil, nébrž vždy mi radosti a veselé přispěje.

Také vězte, že odpřisieci sě, jest věřené věci sě odpověděti. A tak, ktož sě odpřísahá, ten aneb viery pravé sě odpoviedá, již jest držal aneb kacieřstvie a bludu, jejž jest držal. U příkladě: Byl-li kto křesťanem a pro strach aneb ďáblem jsa sveden jde mezi židy aneb mezi pohany, a přisiehne, že nechce viece té viery držeti; druhé pak, držíli kto kacieřstvie jako věříli, že Kristus nenie pravý bóh, jakož i židé i pohané věřie. Protož vězte, že odpřisáhlliby sě kto z vás, jakož oni v listu píší, tehdy by odpřisáhl sě aneb pravé viery a pravdy, aneb kacieřstvie a

bludu, a tak aneb by po odpřiseženi držal kacieřstvie aneb blud, neb prvé, jehož sě odpřisahá. A tak z toho rozumějte, že v listu pokládají vás za kacieře, a žádají, aby odpřisáhli sě kacieřstvie, kteréž, jako oni se domnievají, že by drželi. Z toho máte, že každé vaše dietě a přietel mohl by potkán býti, když by kto sě z vás odpřisáhl, že jest měl otce nebo přietele kacieře. Druhé z toho máte, že každému, jenž by sě odpřisáhl, mohl by právě jiný řéci: Tys sě odpřisáhl kacieřstvie, kteréž jsi držal, a nejsi mne hoden. Třetie z toho máte, že odpřisáhlliby sě kto, a v srdci by nezachoval, buďto pravdu, jiež by se odpřisáhl, jakož pudie na to, tehdy by byl křivý přiseżník. Ty věci vážiece, položme pravdu Boží a chválu napřed, jsúce živi dobře z lásky, stójme proti lži Antikristově až do konce, majíce spasitele všemohúcieho s sebú na pomoc, jehož nižádný nemóž přemoci, a jenž nikoli neopustí nás, ač my jeho neopustíme, a dá nám věčnú odplatu, jenž jest nasycenie vóle, rozomu, paměti i všech smyslóv tělestných bez nedostatka.

Toto sem vám napsal neb nemohu k vám podobně přijíti, aby kněžie staviece službu nepřekazili vašemu úmyslu. Amen.

V.

Podobný list latinský, jako předcházející, podávají některé rukopisy s nadpisem „první list M. J. Husi pro slovo Boží pronásledovaného milovníkům slova Božího v Praze poslaný"; list ten jest také, ale ve znění naprosto odchylném, otištěn ve vydání norimberském r. 1558. Zdálo by se tedy, že i tento list psán byl původně česky. Pochází nepochybně ještě z října r. 1412 a můžeme věřiti udání rukopisu, že je to první list z vyhnanství, poslaný Husovým posluchačům.

5. List Pražanům.

Věrným a horlivým milovníkům Pána Ježíše Krista a slova jeho, kteří v Pražské obci obývají, M. Jan Hus, kněz nestatečný, žádost stálosti v milosti boží ‹pronáší›.

Nejmilejší! Zapřisahám vás, naplněn jsa převelikou žádostí, abyste od poznané pravdy nazpět neustupovali, kterou milosrdný

Spasitel poznati vám uštědřil. A ovšem doufám, že ve vás vyvolených, co Pán počal, dokoná a v pokušení vytrvalost prodlí. Tak jako i strany sebe sama důvěřuji nejmilostivější dobrotě našeho Spasitele, ačkoli nyní mohu s Apoštolem říci, že „Mně zajisté živu býti jest Kristus a umříti zisk, jestli mi pak prospěšněji živu býti v těle, pro práci, tedy nevím, co bych vyvolil. K obému se k tomu nakloňuji, žádost maje umříti a býti s Kristem, což by mnohem lépe bylo; ale pozůstati v těle, potřebněji jest pro vás"; tak praví Apoštol k Filipenským, v žaláři římském jsa uvězněn. Podobně vám, nejmilejší, pravím, třebas v žaláři nejsa zavřen, že bych volil zemříti za Krista a býti s ním, a s vámi pracovati si přeji o spásu vaši, a co mám voliti, nevím, milosrdenství boží vyčkávaje. Strachuji se arciť, aby na vás mnoho zlého nebylo spácháno, aby věřící netrpěli a nespravedliví na duši nehynuli. A ti nyní plesají a žádají, aby neřkuli slovo boží ve mně bylo uspáno, ale i aby místo slova božího Betlém kládou opět bylo zavřeno. Avšak zdali pak, aby mohli, co žádají, všemohoucí Pán jim dá? A jestli dopustí pro zločiny bezbožných, jak v Betlémě, ve kterém se narodil, a v Jerusalémě, ve kterém nás vykoupil, vždycky chválu milosti jeho hlásejme, kořice se moci jeho, jenž s těmi jest, kdo ho milují, osvobozuje ty, kteří pro něho trpí, a rouhače k věčnému ohni dochovává. Proto vás, nejmilejší v Pánu, zapřísahám, abyste z tesklivosti nemalátněli, nýbrž spíše Spasitele vzývali, aby nám stálost v dobrém dal a doufejme v jeho nesmírnou dobrotu, že slovo své osvobodí a pomoci nám proti Antikristovi propůjčí, proti němuž modlitbou vaší, budeli se Kristu líbiti, slovem božím budu bojovati. Pokoj a milost, prospěch v dobrém, potom život věčný ve slávě budiž vám od Pána našeho Ježíše Krista. Amen.

VI.

Podobný povzbudný list posílá Hus také později Pražanům; vzpomíná v něm dvanáctileté své práce kazatelské a proto list nebyl psán před sklonkem roku 1412; více však sotva můžeme o době jeho sepsání říci, mohlť býti psán i r. 1413 a 1414.

Zachován jest nám pouze v latinském textu ve vydání norimberském r. 1558, ačkoli podle analogie ostatních můžeme souditi, že jej asi Hus napsal původně česky. Z vydání norimberského pocházejí pak všecky ostatní otisky a překlady.

6. List Pražanům.

Mistr Jan Hus, sluha Ježíše Krista, všem, kdo v Praze jsou, milost a pokoj Ježíše Krista. Usilovně celým srdcem, nejmilejší, žádám, abyste prosti byli skrze Ježíše Krista všech hříchův, a přemáhali tělo, svět a ďábla, pohrdnouce marnostmi tohoto světa; abyste

tak skrze milost Ježíše Krista všecko pro spásu ochotně trpěli a v útrapách mohli setrvati až do konce. Toho vám, nejmilejší, vždycky žádám, v svých modlitbách na vás vzpomínaje. Neboť proto po více než dvanáct let v slově Božím mezi vámi, jak Bůh jest mi svědkem, jsem pracoval, a v tom největší mi byla útěcha, když vaši pilnost v slyšení slova Božího jsem poznal, pozoruje mnohých pravé a upřímné pokání.

Pročež, nejmilejší, pro utrpení Ježíše Krista vás zapřísahám, abyste evangelium jeho zachovávali a drželi, a ve všem, o čem tenkráte jsem rozjímal, abyste pokračovali s prospěchem. Nebuďte tedy na mysli kolísaví a vrtkaví a nedbejte těch, kteří na nejistou nastoupivše cestu jinam se obrátili, a již se stali nejprudčími nepřáteli božími a našimi.

Avšak víte, nejmilejší, že učedlníci Kristovi, kteří s ním obcovali, odpadli a s ním již více choditi nechtěli. Přišel tedy Kristus, aby lidi od sebe oddělil. Jakož sám praví: „Já jsem přišel, abych rozdělil syna proti otci a dceru proti matce.“ A opět: „A budete v nenávisti u všech pro jméno mé.“ A abychom jejich odporem nedali sebou pohnouti, ani pronásledováním nebo smrtí se uhroziti, hned dodává Spasitel: „Ale ani vlasové vaši s hlavy nikoliv nezahynou, neboť v trpělivosti duší svými vládnouti budete.“ Jest-

liže tedy jeden vlas nezahyne, jak tedy věřící zahynou? Pročež, nejmilejší, víru pravou, naději jistou snažte se zachovati, stůjte pevně v lásce k slovu božímu a lpěte na něm s největší toužeností poslouchajíce ty, jež Spasitel vám poslal, aby evangelium jeho hlásali bez strachu, v stálosti odporujíce vlkům hltavým a falešným prorokům. O těch Kristus k svým věrným praví: „Mnozí, vece, falešní proroci povstanou a svedou mnohé.“ Jich se varovati svým věrným Kristus káže a učí, jakým způsobem poznati je lze, po ovoci totiž, které jest pýcha, smilstvo, lakomství, svatokupectví, pohrdání slovem božím a pronásledování věřících, utrhání, pýcha, přílišná horlivost pro vynálezky lidské atd.

Neboť takoví mají roucho ovčí, již oblékají jméno a povinnost člověka křesťana a tak, ježto jsou uvnitř vlci hltaví, ovce Kristovy trhají a hubí. O těchto vlcích Kristus k svým učedlníkům promluvil: „Aj, vece, já posílám vás jako ovce mezi vlky; protož buďte opatrní jako hadové, a sprostní jako holubice.“ Opatrni aby byli, proto praví, aby nedali na sebe šlápnouti jako hadové a v sobě hlavu Kristovu potříti. Sprostní jako holubice, aby ukrutnost vlkův trpělivě snášeli. Hle, nejmilejší, již zjevnou vlkův známku máme, nadto i naučení, abychom se nedali od nich s cesty Kristovy svésti, po níž sna-

žíme se k nebeským dojíti radostem. Zachovejte a ostříhejte víru, naději, lásku, pokoru, mírnost, spravedlivost, skromnost, střízlivost, trpělivost a jiné ctnosti, dobrými mravy a skutky život zdobíce. Radujte se v tom, že pronásledování trpíte. Neboť praví Kristus: „Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou. Blahoslaveni, když vás lidé nenáviděti budou, když vás vyobcují a vyženou pro slovo Boží do klatby vás dávajíce. Radujte se v onen den, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích.“ Kdo tedy víru maje, naději a lásku, pro svého Spasitele netrpěl by takové potupy a pohany, když jest jist, že stonásob v životě věčném obdrží?

Toto tedy očekávajíce, pomněte, co řekl Kristus, že, vece, bude trápení, které nebylo od počátku světa, aniž bude. Proč to? O příčině sám Apoštol praví: „Že přijde,“ vece, „čas, kdy zdravého učení lidé nepřijmou, ale vedle svých vlastních žádostí shromažďovati sami sobě budou učitele uši navnazující, a odvrátit uši od pravdy a k básněm obráti.“

Že toto proroctví svatého Pavla již se vyplňuje, svýma očima vidíte. Neboť jinde praví: „Všickni, kteří chtějí pobožně živi býti v Kristu, protivenství míti budou.“ Zlí pak lidé a svůdcové pujdou v horší.

A proto, nejmilejší, jak napomíná svatý Petr, bedlivě se střezte, aby zároveň s jinými

bludem těch nešlechetných nebyli pojati a nevypadli od své pevnosti, ale rozmáhejte se v milosti boží a v známosti Ježíše Krista a za mne Boha proste, aby mně žádoucí v kázání slova svého zdar dáti ráčil na všech místech, kde nutnost toho vymáhati bude, v obcích, v městech, v dědinách, na hradech na polích, v lesích, kdekoli mohu prospívati, aby ve mně slovo Boží nebylo potlačováno.

Ochraňujte se vespolek a potěšu te na vzájem v milosti Boha Otce i syna jeho nejmilejšího i ducha svatého. Jenž vás od hříchův může ostříhati a do věčné radosti postaviti: jemuž chvála a sláva na věky Amen.

VII.

Podobně jako pražským posluchačům píše povzbudný list Hus také z vyhnanství všem svým stoupencům; nabádá k stálosti a mimo jiné věstí, že Bůh vzbudí silnější hlasatele pravdy, nežli jest on (toto proroctví často potom v XVI. stol. vykládáno o Lutherovi).

List znám byl hlavně v textu latinském, po prvé v otisku norimberském r. 1558 doloženém. Nověji byl nalezen v rukopise vídeňském text staročeský, avšak necelý, jenž tuto otištěn; další část v závorkách (kulatých) doplněna podle tisku Postily z r. 1563, zbytek konečně, v závorkách ⟨špičatých⟩ přeložen podle latinského textu. O původní formě listu toho za těchto okolností jest těžko povědĕti něco s úplnou určitostí.

List pochází patrně z pozdější doby vyhnanství, někdy z listopadu nebo prosince r. 1412, ačkoli dobu jest těžko určiti.

7. Věrným Čechům.

Mistr Jan Hus, kněz a sluha v naději Pána Ježíše Krista, všem, kteříž v pravdě Boha milují, jeho zákon vyznávají, čekajíce navštívenie Spasitele, s nímž žádají na věky prebývati.

Milost a pokoj ot Boha Otce a ot Pána Jezu Krista, jenž sě dal na smrt pro naše hříchy, aby vysvobodil nás z biedného světa tohoto a ot věčného zatracenie vedlé vůle Otce Boha, jemuž jest sláva na věky. Amen.

Najmilejší! Slyše žádost vaši i prospěch v božiem zákoně Bohu děkuji v radosti a žádám, aby ráčil vám dáti rozum dokonaný, aby znajíce chytrosti Antikristovy a jeho posluov nedali sě jim svésti ot Božie pravdy. I úfámť jeho svaté milosti, žeť dokoná v vás, což jest dobrého počal a nedá vám odpadnúti ot své pravdy, ot nież sú mnozí pro bázeň poběhli bojiece sě viece biedného člověka než všemohúcieho Hospodina, jenž má moc zabíti i obživiti, zatratiti i spasiti a svého věrného sluhu v pokušení zachovati a jemu za maličké utrpenie život v nesmierné radosti věčný dáti.

Protož najmilejší, nelekajte sě ani vás zamucuj, že některých z vás pokúšie Hospodin dopúštěje, aby sluhy Antikristovy vás póhony strašily, nebť die Buoh Otec každému

synu svému v Přísloví Šalomúnových: „Nelekaj sě brzké hrúzy a obořených na sě mocí zlých lidí. Hospodinť bude u boka tvého a ostřeže nohú tvú, aby nebyl popaden.“ A skrze Davida die o svém každém sluze, jenž pro něho trpí: „S ním sem v zamúcení, vysvobodím ho a oslavím ho.“ To vědúce, najmilejšie bratřie [moji], jakož die svatý Jakub: „Za všelikú radost mějte, když v rozličná pokušenie padnete, vědúce, že zkušenie viery vašie trpělivost činí a trpělivost sk‹u›tek dokonalý má, aby byli dokonalí a cel‹í›, v ničem‹ž› nedostateční.“ A potom die: „Blahoslavený muž, kterýž trpí pokušenie: neb když zkušen bude, vezme korun‹u› života, kterúž jest slíbil Buoh milovníkóm svým.“ Protož stuojte pevně v pravdě, kterúž ste poznali; vše, což činíte, čiňte jako synové Boží; doufajte, žeť jest Kristus svítězil, že i vy svítězíte. Pomněte na něho, jenž ‹jest› trpěl od hřiešníkuov protivenstvie, aby nepotuchli v své dobré žádosti a spolu všichni složiece každé břiemě a otstrčiece každý hriech běžmy trpělivostí k ústav[e]nému boji hledi‹e›ce na stvořitele viery a k dokonači Ježíšovi, jenž předloživ sobě radost strpěl jest kříž pohaněnie nedbav a již na praviei Boží sedí . . .

A poněvadž on Stvořitel pán i král všeho světa bez své potřeby ráčil jest sebe ponížiti

v člověčenství, že jsa bez vinny ráčil nám hřiešným tak slúžiti, že podstúpiv ži‹e›zeň i lačnost, zimu i vedro, trud i nespánie v modlení, ponocování, v kázání v práci i utiekanie, trpěl jest od biskupův, ot kněží, ot mistruov i ot zákoníkuov, veliké haněnie, tak že sú ho nazývali žráčem i opilcem, bláznem i diabelníkem, svódcí i božím rúhačem ‹a› řkúc také, že ten člověk od boha nenie jemuž vloživše vinu kacieřstvie i vyobcovali sú ho a z města vyvedše na kříži sú ho pověsili jako zlořečeného.

O poněvadž sú kněží tak učinili jemu, jenž jest všeliké neduhy slovem bez peněz a bez nákladuov [je] uzdravoval, diably vymietal, mrtvé křiesil, božiemu zákonu je učil, nic jim neškodil, hřiechu do sebe neměv jedne že jim jich zlost zevně pravil — i co sě divíte, že nyně‹j›ší Antikristovi poslové, jenž sú lakomě‹j›ší i smilně‹j›ší, ukrutnější i chytřejší nežli oni, že sě sluhám jeho protivie, hanějí je i pudie, zlořeči‹e›, žalařují i mordují?

Však ře‹k›l jest milostivý král, pán, mistr i otec, bratr milý, stvořitel mocný i vykupitel náš milosrdný: „Nenávidíli vás svět, vězte, že jest mě prvého nenáviděl. Byšte z světa byli, svět by, což jeho jest, miloval; ale že z světa nejste a že sem já vás vyvoli‹l› z světa, protož vás nenávidí svět. Pomněte

na onu řeč, kterúž pravil sem vám: Neníť větší sluha než pán jeho. Poněva‹d›ž mě pudili sú, i vás puditi budú; zachovalili sú mú řeč, i vašiť zachovají. Ale ty všecky věci čini‹ti› budú vám pro jmeno mé, neboť neznají toho, jenž poslal jest mě.“

Aj, teď mámy prorokováníe svého Spasitele, že jeho vyvolení mají trpěti od světa, to jest od zlých lidí, jenž Boha otce i Pána Ježíše v pravdě neznají. Neb ač ústy řkú, že Boha znají, ale zlými skutky sě jeho odřiekají. Tak die svatý Pavel: „A skutkové jich sú zevní: lakomstvie i svatokupectvie, přielišná pýcha i smilstvie, božieho slova opuštěnie i potupenie, nálezkuov jich nad Boží zákon velebenie a pokory i chudoby i nesmilnosti [i utrpení] Ježíšovy zavržení.“

Aniž přestanú zlí sě protiviti a věrní Ježíšovi údové trpěti, dokud zde boj Kristóv a Antikristóv stane. Neb die svatý Pavel: „Všickni, kteříž chtie věrně živi býti v Kristovi Ježíšovi, protivenstvie budú trpěti. Ale zlí lidé a svódce prospějí u větší zlé b údiece a v blud púštějíce.“

Miení svatý Pavel, že dobří všickni mají trpěti pro Krista Ježíše a zlosynové, ti budú blúditi a jiné svoditi a tak v zlosti svú vuoli k zatracení plniti. Protož prorokoval jest milosrdný Spasitel na výstrahu svým vy-

voleným řka: „Aj, já posielám vás jako ovce mezi vlky. Protož buďte opatrni jako hadové a sprostni jako holubice a varujte sě od lidí. Neb dadí vás v sbory své, to jest k pohanění a v školách svých budú vás mrskati. A dá bratr bratra na smrt a otec syna a vstanú děti proti otci a proti mateři a smrtí ⟨je⟩ zahubie a budete v nenávisti všem pro meno mé. — A ktož setrvá až do konce, ten spasen bude. A když vás budú puditi v městě tomto, utecte do jiného.“ A že ten běh stane do súdného dne, die dále: „Věru, pravi vám, neskonáte měst izrae'ských, ažť přide Syn člověka. Nenie učedlník nad mistra ani sluha nad pána svého. Dosti jest učedlníku, aby byl jako mistr jeho a sluze, aby byl jako pán jeho. Poněvadž otce čelednicho Belzebube⟨m⟩ jsú nazývali, čím viece čeledíny jeho? Protož neroďte sě jich báti.“

Aj takť jest mluvil Spasitel své budúcí vystřiehaje, uče i těše je. Vystřiehaje, aby opatrně sě měli, vlky hltavé po skutciech znali, jenž chtie lakomstviem vešken svět pohltiti. A ⟨uče⟩, falešné proroky aby po tom znali, že sě s pravými proroky ani v písmě ani v skutciech nesjednávají a jako falešné Kristy ⟨ty⟩, jenž praví, že jsú oni najprvnější Kristovi učedlníci a súce v skutciech najvěčší jeho protivníci. Rádi by, by mohli, jeho slovo udušili, jenž sě jich pýše, lakomství, svatokupectví, smilství i jiným jich skutkóm protiví.

Prvé sú sáhli na všecky kaply, aby v nich slova Božieho nekázali: toho jim Kristus nepřepustil. Již sú sáhli, jakož slyším, aby Betlém zbořili a v kostelích, v kterých proti jich zlosti káží, aby nekázali. Také, úfám Bohu, v tom neobdržie. Prvé sú sieti póhonu a kletby na Husi rozestřeli a již na mnohé sú zavlekli. Ale poněvadž Hus lenie, pták domácí, neletavý vysoko, jim ty sieti počala jest dříeti, ovšem jiní ptáci mnozí, jenž ⟨písmem⟩ i životem vysoko lécí, rozedrú jim jich sieti. Zavlekli sú póhonem, ostrašili sú kletbú jako dřevěným ostřešem a konečný z túlu Antikristova sú šíp vystřeli⟨di⟩, když sú boží službu a chválu stavili.

A čím viec⟨e⟩ chtie svú zlost tajiti, tiem ji viece oznamují; a čím viece chtie býti svobodni, tiem viece práce mají; a čím viece svá ustavenie jako sieti chtie tvrditi, tiem sě jim vi⟨e⟩ce drú a chtiece mieti pokoj těles⟨t⟩ný, ztratili sú jej i duchovní. Jiným chtiece škoditi a samým sobě viece škodie. Děje sě jim jako židovským kněžím a biskupóm, jenž, což sú chtěli zachovati, to sú ztratili a čeho sú sě chtěli vystřieci, v to sú upadli. Mnie, by pravdu přemohli v plně, jenž na věky přemáhá; mnie, by ji utlačili, ana tu zvláš⟨t⟩nost má, že čím ji viece ⟨za-

stíniti› chtie, tiem viece sě osvěcuje a čím ji viece doluov tlačie, ač druhdy padne, ale potom viece sě povzdvihne. Biskupové, kněžie, mistři a zákoníci, Herodes i Pilát, měštěné Jerusalemšcí i obec pravdu sú odsúdili i mrtvili i v hrob položili: (ona pak vstavši přemohla jest všecky; za jednoho kazatele, to jest (Ježíše), zase dala jim jich dvanácte i více.

A táž Pravda za Hus jednu nestatečnau dala jest Praze orluv mnoho i sokoluv, jenž zrak dobrý mají, vysoko milostí létají (neb lécí) a dobře králi a pánu Ježíšovi ptáky loví On jich posílí i všech svých věrných, jimž dí: „S vámi jsem až do skonání světa.“

O poněvadž on pravý Bůh všemohúcí jest s námi, obránce najmocnější a najjistější, král a dárce najštědřejší, kdo proti nám v boji ostojí, který strach nás od něho odlaučí, která smrt oddělí? I co stratíme, když pro něho zboží, přátely, čest, bídný svět i život bídný složíme? Jistě teprv bídy zbudeme, stokrát utěšenější zboží, přátely milejší a chválu radostivější přijmeme. Smrt nás od těch věrí neodlaučí, neb kdož pro Krista mře, ten vítězí, vší bídy zniká a radosti věčné požívá, jíž vám všem se všemi věrnými i se mnou rač dopomoci Spasitel milosrdný Ježíš Kristus.

Tuto řeč vám píši, bratří milí i sestry milé, aby stálí byli) ‹v poznané pravdě a nebáli se žádných půhonů a neposlouchali méně slova Božího, než před tím, pro ukrutné jejich hrozby. Neboť živ jest Bůh, který vás posílí a ode zlého ostřeže.

Na konec vás prosím, nejmilejší, modlete se za ty, kteří slovo Boží v milosti hlásají a také za mne se modlete, abych i já proti zlosti Antikristově hojněji psal a kázal, a aby mne Bůh postavil do řady, kde toho bude nejvíce potřeba žádati, abych jeho pravdy hájil. Neboť to vězte, že neutíkám potají, abych méně vydával toto bídné tělo za pravdu boží nebezpečenství nebo smrti, ‹nýbrž› protože vím, že vám nic neschází v slovu Božím, ano že den ode dne více se vzmáhá pravda evangelia.

Ale hodlám žíti pro ty, kteří násilí trpí a potřebují kázaní slova Božího, aby tím způsobem zlost Antikristova se odkryla, aby se jí zbožní mohli varovati. Pročež jinde káži a jim sloužím, věda že na mně vůle Boží se naplní, ať v smrti od Antikrista ať v nemoci. A jist jsem, přijduli do Prahy, že mi protivníci moji budou úklady strojiti a vás pronásledovati ti, kdož Bohu neslouží a jiným sloužiti zabraňují. My však za ně Boha prosme, aby se obrátili, jsouli mezi nimi kteří vyvolení, k poznání pravdy.

K tomu, co jsem vám napsal, dej vám Bůh rozum a stálost a žádost vaši rač vším dobrým naplniti pro zásluhy Ježíše Krista, jenž za nás nejpotupnější a nejukrutnější smrt vytrpěl, zůstavuje nám příklad, abychom my podobně trpěli podle jeho vůle. Amen.)

VIII

List Husův, psaný jeho žákům a stoupencům (viz zde č. 41), dostal se asi také do rukou starému Husovu příteli, mistru Křišťanovi, tehdy právě (16. října 1412) zvolenému za rektora pražské university. Přihlásil se ochotně k straně Husově a vyzval zvláštním listem Husa k stálosti v odporu, v němž citáty z Písma dodává Husovi odvahy.

Hus na tento milý list přátelský odpovídá (někdy ke konci listopadu r. 1412!) děkovným listem latinským, zachovaným v rukopise souvěkém, také r. 1558 vydavateli norimberskými otištěným. Je to první (podle všeho) Husův list Křišťanovi; posledně mu psal z kostnického žaláře.

8. Odpověď m. Jana mistru Křišťanovi.

Vysoce ctěný pane rektore, mistře a otče laskavý! Velice potěšen jsem z Vašeho listu, ve kterém mezi jiným píšete: spravedlivého

nezarmoutí, cokoli se mu přihodí; a opět: všickni, kteříž chtějí pobožně živi býti v Kristu Ježíši, protivenství míti budou. Z čehož dovozujete, aby mne nezlomilo, neporazilo a nezarmoutilo, ale posilnilo, povzneslo i potěšilo soužení časné a vzdálenost druhů. S vděčností velikou tuhle potěchu přijímám, uvažuje to, co předchází v Písmě. Protože jsem-li spravedliv, nezarmoutí mne, cokoli jest, abych od pravdy dal se odvrátiti; a jestliže pobožně v Kristu žiji a chci žíti, dlužno jest, abych pronásledování ve jménu Kristově trpěl. Poněvadž měli Kristus trpěti a do slávy své vejíti, nutno jest, abychom my bídní kříž vzali a tak ho v utrpeních následovali. Proto ujišťuji Vás, vysoce ctěný pane rektore, že nikdy mne pronásledování tesklivým nečiní, kdyby mne hříchy mé a nesporádanost křesťanského lidu tesklivým nečinily. Nebo co mně obtíží může způsobiti bohatství světa, které smetí jest, kdyby bylo odňato? Co ztráta přízně světa, která dovede od cesty Kristovy odvrátiti? Co potupa učiněná, která očišťuje a oslavuje syny Boží, snášenali jest pokorně, aby zářili jako slunce v království otce svého? Co kdyby mi byl odňat život bídný, který jest smrt, jejž kdo zde ztratí, smrt odloží a pravý život nalezne? Avšak takových věcí nechápou lidé pýchou, slávou, ctižádostí a lakomstvím za-

slepení, a někteří strachem, kde nebylo strachu, od pravdy odvrácení, kteří trpělivosti a tak i lásky a vší ctnosti zbaveni jsouce schnou, na mysli zmateni jsouce podivuhodně tím, že je tiskne s jedné strany pravdy poznání a s druhé strany strach, jímž se bojí dobrou pověst ztratiti a tělo bídné vydati až na smrt. To já (doufám v Pána Ježíše) vydám, jestliže milosrdenství udělí; poněvadž nepřeji si v tomto bídném světě žíti, leda bych mohl k pokání sebe i jiné podle ustanovení Božího povzbuzovati. To právě i Vám přeji a vybízím Vás v Kristu Ježíši se všemi Vašimi spolustolovníky, abyste připraveni byli k boji, poněvadž napřed počaly Antikristovy předehry, za nimiž hned pak následovati bude boj. A nutno, aby Hus křídel pozdvihl proti Vehemota křídlům i proti ohonu, který vždy přikrývá ošklivost zvířete Antikrista. Kdo jest ohon? ukazuje prorok řka: „Prorok, který učí lži, onť jest ocas a stařec pak vzácný, onť jest hlava; protož odetne Hospodin hlavu i ocas, t. j. papeže i jeho proroky, mistry, doktory a juristy, kteří falešným jménem svatosti přikrývají ošklivost zvířete. Která, prosím větší ošklivost, než kdyby nevěstka odkrývajíc se celá dole veřejně připravena byla komukoli, kdo by s ní chtěl smilniti? Ještě větší jest ohavnost zvířete, které připraveno

jest, ať přijde kdokoli, přijímati klanění, sedíc na místě hodnosti, jako by Bůh bylo, a jsouc hotovo prodávati, cokoli kdo zachce kupovati ve věcech duchovních; a prodává to, co nemá. Běda mně tedy, nebudu-li o téhle ošklivosti kázati, nebudu-li plakati a nebudu-li psáti! Mně běda, vy uvidíte, kterému není běda. Křičí orel létaje: běda, běda, běda lidem obývajícím na zemi!

IX.

Počátkem adventu r. 1412 (27. listopadu) byl Hus povinen, jako kazatel betlemský, k zdvojené činnosti pastýřské; nemoha však svých povinností konati, posílá aspoň z vyhnanství svým stoupencům zvláštní kázání, k němuž, jak upozornil Novotný, užil hojně staršího svého slavného latinského kázání z r. 1409 o výročí úmrtí císaře Karla IV. († 29. listopadu).

List jest nám zachován dnes jenom latinsky jako „druhý list Pražanům"; jednak v rukopisích, jednak — ale ve znění velmi odchylném — také ve vydání norimberském r. 1558. Mohli bychom souditi, že byl snad psán původně česky, což ovšem není jisto. (Také datování není jisto; Novotný jej klade k adventu r. 1413, ač ovšem nevíme, nebylli v té době Hus opět v Praze.)

9. List Pražanům.

M. Jan Hus, kněz a sluha v naději Pána Ježíše Krista, všem věrným pokání činícím

v milosti i utrpení, v příchodu syna Božího, který přijda s anděly svatými jednoho každého podle zásluh jeho odmění.

Nejmilejší! Posilněte srdcí svých, když příchod Páně se přibližuje. Víte, nejmilejší, že Pán Ježíš již jednou přišel; a to když víte, uvažujte v srdcích svých, v milosti i trpělivosti se posilňujte; uvažujte, nejmilejší, že stvořitel a Pán světa, slovo Boží a Bůh věčný nesmrtelný ponížil sebe sama, stav se člověkem, aby nám hříšníkům nevěrným věrně sloužil. Přišel veliký lékař, aby ránu naši velikou vyléčil; přišel všemohoucí Pán ne živých usmrcovat, ale mrtvých oživovat a vyvolených od smrti věčné osvobozovat; přišel král světa a nejvyšší kněz, aby zákon Boží skutky svými naplnil; přišel ‹pán› na svět, nikoli, aby panoval, nýbrž aby duši svou na vykoupení mnohým dal; přišel kupec lichvou lakoty nestísněný, nikoli aby statky světa hromadil, nýbrž aby lid hříchu prodaný krví svou od ďábla vykoupil, přišel nejmocnější, aby pod mocí Pilátovou od biskupův, kněží, starších i zákonníků, smrt nejukrutnější a potupnou vytrpěl a z moci ďáblovy nás vyprostil; přišel, nikoliv aby vyvolené ve zkázu uvedl, ale aby je spasil, tak jako sám praví: „Já jsem přišel, aby život měli a hojněji měli," aby měli život svatý v milosti a hojněji měli po smrti v radosti

věčné. Vyvolení moji, ne nadutí, ne děvkáři, ne lakomí, ne zlostní, ne závistiví, ne líní, ne slovu mému i životu odporní, nýbrž vyvoleni moji, kteří slovo moje slyšíce a je ostříhajíce se mnou v milosti trpí.

Tuto hodnost z příchodu Spasitelova hluboko v srdci uvažujíce, nejmilejší, posilňujte srdcí svých v milosti, trpělivosti a ctnosti; ježto příchod Páně ku příštímu soudu se blíží. Posilňujte srdcí svých, nejmilejší, v milosti, trpělivosti a ctnosti, blíží se zajisté soud soudce nejbystřejšího, nejspravedlivějšího a nejhroznějšího; nejbystřejšího, jehož bystrost klamati se nedá, nejspravedlivějšího, jenž ani darem ani strachem ani přízní nakloniti se nedá, s nímž přijdou spravedliví konšelé, apoštolé, s ním zde k nevinné smrti odsouzení; blíží se také soud soudce nejhroznějšího, na nějž nespravedliví nebudou moci pohlédnouti, na jehož pokyn nuceni budou všecky nepravosti své veškerému světu zjeviti, po jehož libosti duše i těla ohněm neustálým páleny budou, jichž chtění věčné zatracení v temnotách ke spolubydlení s ďábly viděti bude, kteří také od něho samého soud spravedlivý uslyší: „Jděte od mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu i andělům jeho."

Ejhle, nejmilejší! obě stránky uvážíce, jeho milost v příchodu prvním a spravedlnost

a hrůzu v příchodu druhém: posilněte srdcí svých v milosti a utrpení, a trpíte-li něco, na tohle pohleďte a pozdvihněte hlav svých, t. j. předsevzetí svých, protože se přibližuje vykoupení vaše, vykoupení od každé bídy, od níž vás na soudě zavolá spravedlivý soudce, řka: „Pojďte, požehnaní otce mého, dědičně vládněte královstvím."

A to vám rovněž i mně dáti rač milosrdný, hrozný i potěšný soudce Pán Ježíš, Bůh i člověk pravý, blahoslavený na věky. Amen.

X.

V téže asi době, někdy v druhé polovici listopadu r. 1412 (ne-li již dříve), jest psán další list Pražanům, v rukopisích označovaný jako „třetí list Pražanům". Nyní dochován jest pouze latinsky — znění však rukopisné značně se liší od prvního vydání r. 1558 (podle něho text někde doplněn); ale ve století XVI. bylo známo ještě znění české, jež snad bylo původní. Hus se v něm zmiňuje o prohlašování kletby proti sobě, čehož se patrně dočkal i v kostelích venkovských.

Palacký (a s ním Mareš, Novotný a j.) kladou list až do r. 1413.

10. List Pražanům.

M. Jan H., kněz a sluha v naději Pána Ježíše Krista, všem věřícím posluchačům slova jeho v Pražské obci: milost vám a pokoj od Boha otce a Pána Ježíše Krista.

Nejmilejší! Snažně vás žádám, abyste z tesknosti neklesali na mysli pro to, že s vámi ne-

jsem, ani pro to, jestliže mě do klatby dávají. Doufám zajisté v milosrdenství Spasitelovo, že mně zároveň i vám toto všecko k dobrému bude napomáhati, jenom hříchův se varujme, a neobtěžujme se pro ty, kteří Bohu a slovu jeho na odpor se stavějí, domnívajíce se, že právě jednají jako Židé, kteří Krista ukřižovali a sv. Štěpána ukamenovali, o nichž Kristus, ba i sv. Štěpán řekl, že „nevědí, co činí". Což pak překáží mi, že teď rouhavě nazpět jdouce, kříž převracejí, o Jidáši zpívají, kameny ke dveřím házejí únavy sobě působíce? A dej Pán, aby sebe do klatby nedali.

A tak vymyslili, aby sprostné lekali a podle libovůle své vodili; ale Pán všemohoucí dá poznání věřícím, co to jest, aby poznali, že výmysl a ne přikázání od Pána. Neboť Pán přikázal, aby za pobloudilé se modlili, a od Boha že tito budou vyobcováni hlásali, ale ne, aby v chrámu Páně rouhavě tak jednali proti těm, kdo jim jsou neškodni. Kameny popadají, nevědouce, co tím naznačují, ale kameny házejí, jak na kožích jejich se píše na památku zatracení věčného Datana i Abirona, kteří v kněžstvo se vpletli, nehodni jsouce.

A tak oním házením všecky kněze označují, kteří v kněžství se vpletli pro bohatství, rozkoše a hodnosti. I zpívají o synech Jidášových, aby byli netrvalí synové Jidášovi;

jsou všickni svatokupci, vyobcovaní od Boha, jenž hledí, nad kterými klatba, jíž sami do klatby dávají, způsobí pád. A poněvadž množství lidí jest v Boží klatbě, proto, nejmilejší, jeho klatby utíkejme a vzývejme milost jeho, aby v požehnání svém nás ráčil zachovati. Jiná aspoň klatba nám nic nebude moci uškoditi, ale spíše požehnání nám udělí biskup nejvýbornější řka: „Jděte, požehnaní otce mého, dědičně vládněte královstvím, vám připraveným od ustanovení světa."

Kteréhož požehnání, nejmilejší, vyžadujme, vyhledávejme, očekávejme, dobře živi jsouce, abychom zároveň v radosti neskonalé na věky zůstali, pro zásluhy Pána našeho Ježíše Krista, který jest Bůh a člověk požehnaný na věky Amen.

XI.

Nejvyššímu soudu zemskému, jenž před vánoci r. 1412 o čtyřech suchých dnech (14.—17. prosince) zasedal pod předsednictvím nejvyššího purkrabího Jana z Hradce v Praze (soud zemský kromě čtyř nejvyšších úředníku zemských tvořilo dvanáct pánu a osm vladyk, vybíraných ze sněmu zemského), Hus poslal z vyhnanství žádost, aby shromážděné panstvo zjednalo svobodu slovu Božímu, slibuje, že se postaví proti svým žalobcům a děkuje zároveň králi za mocnou ochranu.

Tento český list, zachovaný v jediném rukopise vídeňském, psaný ostře a důrazně, měl úspěch. Panstvo se zasadilo, aby král svolal novou synodu kněžskou pro urovnání různic a již v několika nedělích nastala usilovná jednání mezi oběma stranami právě o těch bodech, jež tento list Husův vypočítává.

11. Nejvyššímu soudu zemskému.

Urozeným pánóm i úředníkóm království Českého i jiným pánóm, jenž jsú nynie v Praze

Prospěch ve všem dobrém rač vám dáti milosrdný Pán Bóh!

Páni milí, dědicové svatého království Českého! Před VMtí děkuji milostivému pánu mému králi Václavovi, Římskému i Českému králi, žeť jest držal mě milostivě při kázání slova Božího a při mé pravdě, a že s kniežaty a se pány a s svú radú smířil mě a jiné mistry s knězem Zbyňkem, svaté paměti arcibiskupem pražským, a vyřekl mezi námi, jakož VMt na přiepisu uslyší. Toho vypovědnie netbavše pražští kanovníci, spósobili sú Michala, faráře s. Vojtěcha, aby při předsě vedl proti mně; a tak zjednali sú na mě kletbu, již já k duši pohoršení sě nebojím, ale mile a vesele trpím. Než toho mi žel, že nekáži slova božieho, nechtě aby služby božie nestavili a lidu nezamútili. O važte, milí páni: buď to, že jsem já velmi vinen, protoliž mají pánu Bohu chvály ujieti a lid Boží zamútiti takými kletbami a stavováním služby Božie, nemajíce toho v písmě svatém, aby tak stavovali, když zamyslé. Tisknú a nuzie kniežata, pány, rytieře, panoše i chudú obec, a pohonie jich ven z jich země: a to jest proti

zákonu Božiemu, proti ustavení práv duchovních, i proti ciesařským právóm. Protož milí páni a dědicové království Českého! přičiňte sě k tomu, ať také nehody přestanú, a slovo Božie ať jmá svobodu mezi lidem Božím. A já chci státi, jako vždy sem byl hotov státi i stával sem před knězem Zbyňkem svaté paměti i před jeho úředníky, dokud sě stranú návodem prelátóv i farářóv pražských proti mně nepoložil a do Říma nepohnal. A chci státi přede všemi mistry, preláty i před VMtí, a chci rád slyšeti žalobu na sě a odpoviedati a súd trpěti, jakož slušie na kněze chudého, jedno ať se postaví ten, ktož mi vinu dá. A toho jsem vždy podával, i KMt k tomu jim přivolila, a nikdy nižádný nedal mi viny, než řkúc, že neposlúchám. A já to znám, že ani papeže, ani arcibiskupa chci poslúchati v tom, abych nekázal: neb to jest proti Bohu a proti mému spasení. Viem to, milí páni, že kázání toho také neposlúcháte, že kázal papež, jenž již umřel jest, v své bulle, již jsú kúpili drazě, aby nikdež nebylo kázáno slovo božie v kaplách: neb viem, že mnozí z vás máte kaplky, v nichž vám káží a druhdy i v domiech. U dvora papežova nestál sem, neb sem jměl své poručníky, kteréžto sú bez viny do žaláře sázeli, jenž sú chtěli sě až do ohně zapsati proti každému, ktož by chtěl na mě bludy vésti. A sám také nestál sem, neb sú mi všudy osídla

položili, abych sě do Čech nevrátil. Doufámť VMti, že s Královú Mtí i s Králové učiníte k tomu, což vás všemohúcí Bóh k prospěchu našie země naučiti ráčí. Ten vás také rač v milosti své potvrditi. Amen.

XII.

Podobně jako v listě č. IX. a následujícím Hus, vzpomínaje blížících se vánoc, posílá svým betlemským posluchačům psané kázání, rozjímaje zároveň o výtce, že před svými pronásledovateli uprchl. List, nám nyní dochovaný latinsky v rukopisích (tu jest mylně označován jako „šestý list k Pražanům") a v starém tisku norimberském (1558; tu ve znění značně opět odchylném, podle něhož opraveny některé nedostatky rukopisné), byl snad — jako č. IX. a j. — psán původně česky, a to někdy v druhé polovici prosince r. 1412, krátce před vánoci.

12. List Pražanům

M. Jan Hus, v naději sluha Pána Ježíše Krista, všem milovníkům jeho: hříchův odpuštění, v dobrém posilnění, a po tom spásu věčnou rač vám dáti Bůh otec, požehnaný na věky.

Nejmilejší! Památka narození Páně se blíží; pročež dům svůj uvnitř od hříchův očistěte, pokud vůbec stačíte, slovo Boží pilně a rádi poslouchejte, i utrhačů nejméně dbejte, kteří zakazují, abyste na kázání do Betléma nechodili. Dříve zajisté vás pro mne odváděli; již příčiny nemají, ale tvrdí, že prchám; a to rád jsem učinil, abych řeč a příklad Kristův potvrdil. Řeč, protože řekl: „Kdež by koli vaší řeči v jedné obci nepřijali, utecte do jiné; jdouce také vně obce, vyrazte prach z noh svých na svědectví jim." A jinde praví: „Když se vám budou protiviti v tom městě, utecte do jiného." A kdykoli ho do klatby dávali, a usmrtiti usilovali, několikrát uprchl a zvláště jako píše Jan kap. 10.: „Kdykoli hledali ho jíti, ale on vyšel z rukou jejich. I odšel opět za Jordán na to místo, kdež nejprve Jan křtil a tam pozůstal." Rovněž v kap. 13. píše týž Jan, že dokud ho usmrtiti usilovali: „Již nechodil zjevně mezi židy, ale odšel odtud do krajiny blízko pouště do města, kteréž slulo Efraim, a tam bydlil s učedlníky svými... Židé také hledali ho a rozmlouvali vespolek v chrámě stojíce a mluvíce: Co se vám zdá, že nepřišel k svátku? Nejvyšší totiž knížata, kněží a fariseové byli vydali mandát, jestliže by kdo zvěděl, kde by byl, aby pověděl, aby jej jali."

Ejhle, tak píše Jan. Není tedy divno, že

já po příkladu jeho maličko jsem uprchl, a že hledají a rozmlouvají kněží, podobně i jiní, kde jsem já. Vězte tedy, nejmilejší, že uprchl jsem z naučení Kristova, abych nebyl nepřátelům příležitostí k věčnému zatracení, spravedlivým také příčinou utrpení a strasti rovněž aby pošetilí služby Boží nestavili. Ježto bych však od pravdy ‹ne›utíkal, doufám v Pána, že v téže pravdě zemřít mi dá. A také víte, že bylo Kristovi trpěti, jak sám dosvědčuje, v čase od otce mu vyměřeném. A proto pevně věřte, že, jakož Pán Bůh ráčí se mnou naložiti, stane se to; budu-li tedy hodným usmrcení nalezen, ráčí mne k tomu povolati; jestliže však bude ráčiti, kázání lidu svému prodloužiti ‹dá›. Toto všecko uloženo jest v moci jeho a vůli.

Snad by mne rádi v pražské obci viděli, aby hodinky, mše a ostatní bohoslužby odložiti mohli, ti, jež pícha kázání svaté pro lakomost, zhýřilost a pýchu; avšak vy, horliví následovníci slova Božího, jemuž se přizpůsobujete, rádi pro dobro mne takořka vám nejbližšího s láskou byste viděli. Podobně i já vás rád bych viděl a slovo Boží vám kázal; neboť v tom i jiných kněží má býti nejvyšší píle. Běda kněžím, kteří slova božího nic neváží! Běda, kteří kázati jsou povinni a nekáží! Běda však, kteří kázati a slyšeti brání! Chvála však těm, kteří slyší a

ostříhají je, poněvadž Kristus milosti jim udělí, řka: „Blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho.“ Kteréž blahoslavenství a slyšení rač uděliti vám Bůh otec a syna duch svatý, jediný Bůh věčný, požehnaný na věky. Amen.

XIII.

Skoro zároveň s listem předchozím posílá Hus Pražanům list další, jenž má úplně formu kázání — a byl patrně určen k tomu, aby byl s kazatelny betlemské 25. prosince 1412, o vánoční hod Boží, přednesen posluchačům. Zachován jest latinsky v rukopisích (tu jest označován jako „čtvrtý list Pražanům") i v tisku nejstarším (z r. 1558; zde však je znění odchylné, na mnohých místech správnější a úplnější; jeho opravy jsou otištěny v závorkách (okrouhlých) — a snad, ač není to jisto, byl psán také původně česky. Nedlouho potom však Hus vrátil se do Prahy.

Podle mínění jiných list tento psán byl o vánocích r. 1413.

13. List Pražanům.

(Milost a pokoj Pána našeho Ježíše Krista všem věrným, kteříž v Praze jsou, M. Jan Hus ‹vzkazuje›).

Nejmilejší! Poněvadž od vás nyní odloučen jsem, také že snad mnoho vám kázati jsem nehoden, však přece láska, kterou k vám chovám, nutí mne, abych aspoň některé slovíčko Lásce vaší řekl. Ejhle, nejmilejší, anděl jakýs jakoby dnes pastýřům řekl: „Zvěstuju vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu." A ihned množství andělův hlásalo řkouc: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle."

Toto sobě připomínajíce, nejmilejší, radujte se, že dnes Bůh narodil se jako člověk, aby byla sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle. Radujte se, poněvadž dnes nesmírně veliké narodilo se pachole, aby byla sláva na výsostech Bohu atd., radujte se, poněvadž dnes narodil se smírce, aby smířil člověka s Bohem a andělem a tak, aby byla sláva na výsostech Bohu atd., radujte se, poněvadž dnes narodil se lékař, aby hříšníky od hříchů očistil, z moci ďáblovy vysvobodil a od věčného zahynutí ostříhaje do věčné radosti přivedl, aby byla sláva na výsostech Bohu atd., radujte se radostí velikou, poněvadž dnes narodil se nám král, aby plné království nebeské udělil, biskup, aby požehnání věčné dal, otec příštího věku, aby nás tak jako syny s sebou ustavičně držel, narodil se nám bratr laskavý, učitel rozumný, vůdce jistý, soudce spravedlivý proto, aby

byla sláva na výsostech Bohu atd. Radujte se zločinní, poněvadž narodil se Bůh kněz, jenž komukoli kajícímu odpuštění udílí všech hříchův, aby byla sláva na výsostech Bohu atd. Radujte se, protože dnes chléb andělův, totiž Bůh, stal se pokrmem lidí, aby lačnějící občerstvil tělem svým oslaveným, aby měli pokoj na zemi atd. (Radujte se, ježto se narodil vykupitel světa a spasitel hříšníků . . .) Radujte se, protože narodil se Bůh nesmrtelný, aby člověk smrtelný živ byl na věky. Radujte se, protože všehomíra pán bohatý leží v jeslích [jako] chudý, aby nás nuzné obohatil. Radujte se, nejmilejší, protože naplněno jest, co proroci prorokovali, aby sláva byla na výsostech Bohu atd. Radujte se, protože narodilo se nám nemluvně vší moci a protože syn dán jest nám vší bystrosti a milosti, aby byla sláva na výsostech atd. Nejmilejší, zdaliž z toho malá má býti radost? zajisté že veliká; vždyť praví anděl: Zvěstuji vám radost velikou proto, že narodil se vykupitel ode vší bídy, spasitel hříšníků, vládce věrných svých; narodil se utěšitel zarmoucených, a dán jest nám syn Boží, abychom radost velikou měli, Bůh pak na výsostech slávu a na zemi pokoj lidé dobré vůle. Kterouž dobrou vuli, pokoj, rovněž i radost Bůh dnes narozený nám zároveň račiž uštědřiti. Amen.

XIV.

Na přání krále sešla se v únoru r. 1413 zvláštní synoda kněžská, která měla způsobiti narovnání mezi oběma stranami spornými. K této synodě připravily se proto obě strany dokonale; Hus sám odebral se o vánocích r. 1412 do Prahy a pobyl tu až přes velikonoce; s přáteli, zejména s m. Křišťanem, m. Jesenicem a j., sestavil mnoho drobnějších i rozsáhlejších písemností, českých i latinských, v nichž jednak formuloval a obhajoval mínění své a svých přátel, jednak vyvracel a odmítal návrhy protivníků. Napsal tehdy

14. dobrá zdání synodě pražské,

ale tato mají vesměs ormu aktů úředních, náleží tedy do druhé části naší sbírky, do *obran* Husových. Kromě toho původství Husovo není vždycky jisto (neboť, třebas že jeho jménem byly podávány, mnoho asi v nich pochází také od jeho přátel).

XV.

Synoda, jež měla urovnati spory mezi oběma stranami, rozešla se s nepořízenou — a král svěřil ten úkol zvláštní komisi, jež úřadovala na faře svatomichalské u mistra Křišťana. Spor se konečně točil (Hus po velikonocích, koncem dubna 1413, opustil opět Prahu) hlavně o definici církve; podle theologů byli církví papež s kardinály, kteréž definice nechtěli viklefovci uznati. Hus napsal, jakož i Páleč a Znojma, o celé věci obšírný traktát „o církvi“: před tím však, snad ještě za doby pobytu v Praze, kolem 1. dubna, napsal list Křišťanovi (proto asi, aby Křišťan při jednání měl pevný písemný doklad), formulující hlavní námitky, které z této zásadní odchylky plynou. Zdá se, že před tímto listem i po něm Hus ještě se dorozumíval s Křišťanem ústně; na takový ústní výrok naráží hned úvod listu.

List (latinský) zachován jest v jediném (chatrném) rukopise klementinské knihovny pražské spolu s následujícími dvěma.

15. Psaní m. Jana m. Křištanovi, tehdy rektorovi.

Důstojný pane rektore, otče a mistře ctihodný! Rozštěpení národa, nevěřím, že by mohlo býti uspáno, poněvadž musí se naplniti proroctví Kristovo, který nepřišel, aby pokoj uvedl, ale meč, jímž by rozdělil otce proti synu a matku proti dceři atd.; a proroctví Pavlovo praví, že nebude dokonalý syn nepravosti, dokud nepřijde rozkol. Do pomluvy krále a království, bude-li král dobrý a obyvatelé království aspoň někteří dokud budou dobří, co nám? Když Kristus skrze největší kráčel pomluvu se svými vyvolenými, jimž řekl: „Vypovědíť vás ze všech škol a usmrtí z vás, domnívajíce se, že tím Bohu slouží; a budete v nenávisti všechněm pro jméno mé; vydáni budete od rodičův i příbuzných.“ Což je více, nežli trpěti od Stanislava nebo Pálče. O vítězství však mém nic pro slávu časnou, poněvadž vím, že vítězí, kdo bývá poražen. Látku však roztržky znáte: první jest zatracení artikulův, druhá, jak jste slyšel, olupování odpustkův; a již nad to přidána jest třetí v radě farizeův: předně v tomto bodu, že já s kážícími jsme kněžstvo zkázonosné, bloudící o svátostech; po druhé v tomto kacířském výroku: Nemohou nalezeni ani vyskýtati se na zemi jiní takoví ná-

stupci než papež, jenž jest hlava, a sbor kardinálův, jenž jest tělo církve římské; po třetí v tomto bodě rady: Papež jest hlavou, tělem však sbor kardinálův, jsouce zřejmí, praví nástupci knížete apoštolův; po čtvrté v tomto bodě: Stolice apoštolské, t. j. papeže s kardinály římské církve a preláty jest poslouchati ve všech věcech jakýchkoli, kde nezapovídá se pouhé dobro aniž káže pouhé zlo. Proto v milost Boží doufám, že nikdy tak z ých bludů jsem nerozséval aniž rozseji. Což zajisté může více vynášen býti Antikrist nade všecko, co slúje Bůh, t. j. nad božství a člověčenství Kristovo, než říkati, že nemůže Bůh dáti jiných nástupcův své církvi, než jest papež s kardinály? Kdyby byli položili, že nemůže Bůh dáti jiných horších své církvi než est papež s kardinály, měli by větší patrnost výroku. Myslím tedy, že skrze jejich vynálezky Bůh příležitostně odhalí nám Antikrista s jeho učedlníky. A On dá nám znalost a ducha statečnosti k dorážení na svůdce takové.

XVI.

Téhož rázu jest list, nedlouho po tom Křišťanovi adresovaný, v němž Hus zevrubně rozvíjí a dokazuje své učení — a vyvrací důkazy theologů, důvody z části již dobře známými. Mezi nimi jest oblíbená tehdy historka o tak zvané „papežce Johance“ (papež Jan anglický, vlastně prý dívka Anežka), naprosto nehistorická, o jejíž pravdivosti však byl tehdy přesvědčen nejen Hus, nýbrž i všichni tehdejší theologové katoličtí.

List zachován (latinsky) v témž jediném rukopise klementinském, jako předcházející; v originále jest rozdělen ve dva, podle čehož jej také starší vydavatelé dělili na dvě čísla necelá; že činí celek, ukázal profesor Novotný.

16. Konečná odpověď Husova Křišťanovi.

Pozdravení od Krista Ježíše, pravé hlavy církve, protože v pravdě dává žíti, cítiti a pohybovati se duchovně údům svým, když

on jest, jímž živi jsme, hýbeme se a trváme, jak Pavel prohlásil ve školách athenských s mudrci. (Skutkův apošt. 17.)

Mezi nejpřednější položil jste, pane rektore: chci-li na tom státi, že papež jest hlavou sv. římské církve a kardinálové tělem, a státi na všech výměrech a rozhodnutích sv. římské církve? Věru skrývá se had v trávě. Neboť jestli papež hlavou římské církve a kardinálové tělem, tehdy právě oni jsou celou sv. římskou církví, tak jako celé tělo člověka s hlavou jest člověk; a jeho právě žáci, Antikristovi sluhové, jmenují přezvánním sv. římskou církví papeže s kardinály. Dejme tomu také, že na místě Petrově sídlí Satanáš s dvanácti nejzpupnějšími ďábly vtělený, jehož zásadou a principem jest, že cokoli sám se svým tělem obludným ustanoví, že toho jako víry jest se držeti. Tak zajisté ďábel pokoušeje Krista řekl, že má moc všecka království dáti, jestliže padna bude se mu klaněti. A podivno jest, co chtějí Antikristovi žáci již určovati o svátostech. Zdaž od let 1413 nestála církev bez omezení onoho budoucího? Já vím, že psali (papežské) stolici o radě doktorův a prelátův, a to nechávají k podpisu Antikristovu, aby klamali hořejší návěst připouštějíce a učiniti mohli závěr: ty jsi kacíř! Neboť jde z toho: cokoli ustanoví sv. římská církev, t. j. papež s kardinály, toho jest se držeti jako víry; avšak on se svými ustanovuje, že odpustky od rance a měšce katolické jsou: tedy toho jest se jako víry přidržeti. Ale ty, Huse, kázal jsi proti tomu protivné, tedy odvolej kacířství anebo buď upálen. Rovněž: cokoli ustanoví papež atd.; avšak on ustanovuje, že Hus jest v klatbě tvrdošíjný a tak kacířem: proto musí býti odsouzen. Rovněž cokoli ustanoví papež atd.; ale ustanovuje papež, že závěr doktorův, jinak nepřátel pravdy, učiněný na radnici, jest spravedlivý a svatý: tedy jest se ho držeti. Rovněž: cokoli papež ustanoví, toho jest se držeti: ale on ustanovuje, aby všickni, kdo mají knihy Viklefovy, je dali spáliti a odpřisáhli; tedy jest toho se držeti. Rovněž: cokoli papež ustanoví atd.; ale papež v bulle ustanovil, aby nikde v kaplích se nekázalo: tedy atd. Rovněž: cokoli papež ustanoví, toho jest se držeti: ale Bonifacius s kardinály slavnostně ustanovil, že Václav král český není král Římský, ani Zikmund Uherský: tedy toho jest se držeti. A kdo z nás může vyslíditi, kolik nesmyslů podle vůle vlastní by uzavíral Antikrist? Vidím tedy, že doktorové chtěli by Krista srovnati s Belialem, tak ovšem, že by Kristus neměl pojmenování hlavy sv. církve, tak jako ani nečiní zmínky o Kristovi ve své psané radě. Chtěl bych věděti, zdali papež Liberius kacíř,

podobně Lev kacíř, a papež Jan, který pachole porodil, byli hlavy sv. římské církve? A jestli tomu tak, tehdy na tom nezáleží, aby někdy potom nevěstka neb Antikrist obzvláštní nebyl hlavou svaté římské církve. A tehdy bezpochyby chce Antikrist se rovnati Kristovi: ale jaké srovnání Krista s Belialem? Nestačí jemu a jeho sloužícím, že on jest zástupcem Kristovým, jestli že ovšem plní účinně zákon Kristův, a že oni jsou služebníky církve, vykonávajíce dílo pravidelného hlásání evangelia jako apoštolé nejsvětější praví, že jsou služebníci dáni církvi k vyučování jí zákonu Kristovu. Chtěl bych rád onoho doktora důkaz viděti: co by chtěl dokázati tím, že Kristus byl hlavou církve ve třech dnech, tak jako byl bez pochyby; od počátku totiž vtělení svého byl hlavou církve vnitřně podle lidské bytosti, které ani ve třech dnech neodložil, a následovně byl hlavou církve ve třech dnech, jako osoba v pokolení lidském nejdůstojnější, vynikaje nad anděly a každého člověka a svaté v předpeklí otce, kteří byli všickni údy církve, jež hlava jejich z předpeklí za sebou vzala a potom v slávě postavila; a Panna matka Kristova byla tehdy částečnou církví bojující ve víře a milosti, která více platila než všickni apoštolové a následovně více než všickni s papežem nynější prelátové. A výrok onen doktorův, že katolická církev apoštolská a římská církev totéž jsou: jestliže římská církev klade se tu za obecnou církev, jejíž části jsou apoštolé, tehdy jest to pravda; pakli však římská církev znamená tam totéž co papež s kardinály, tehdy není římská co církev obecná apoštolská, jakož žádná část církve není všeobecnou církví svatou apoštolskou. Chtěl bych, aby mi řekli doktorové, zač béře se tam římská církev, když ‹v kanonech› 24 kvest. 1. kap. „Tato jest víra," praví se pod autoritou Jeronymovou: „Svatá římská církev, která vždycky bez poskvrny zůstala, za prozřetelnosti Páně a za pomoci blahoslaveného apoštola Petra v budoucnosti zůstane beze všeho rouhání kacířův." Neboť nemůže se tam bráti za papeže a kardinály, poněvadž oni více poklésky jsou poskvrněni než jiní, jak dosvědčovali Stanislav a Páleč; a papežové byli kacíři mnozí a velmi oplzlí, i žena předsedala v čele. Jak tedy římská církev, totiž kardinálové s papežem, bez poskvrny vždycky zůstala? O, kdyby spokojeni byli Antikristovi učedlníci, že sv. římská církev jsou všichni věřící svatí křesťané bojující ve víře Kristově, které Petr, biskup římský, ale prvotně Kristus jako biskup učil; a kdyby Řím (možná) s papežem a kardinály se propadl jako Sodoma, ještě trvala by ona církev svatá . . .

Na tom chci státi, že mám papeže za zástupce Kristova v církvi římské, ale nemám víry. Rovněž na tom stojím: Jestli papež předurčen a plní-li svou povinnost pastýřskou, následuje Krista ve mravích, tehdy jest hlavou tak veliké bojující církve, jak velikou řídí; a jestliže tak řídí, jako hlava podle zákona Kristova celou již bojující církev, tehdy jest pravý její náčelník pod archihlavou Pánem Ježíšem Kristem. Pakli však žije Kristovi na odpor, tehdy jest zloděj, lotr vystupující jinudy, a jest vlk dravý, pokrytec a nyní mezi všemi putujícími obzvláštní Antikrist. Mají tedy podle výstrahy Kristovy na pozoru se míti před takovým vlkem a pozor míti na proroctví Krista řkoucího: „Řekl-li by vám kdo: Aj tutof jest Kristus, nevěřte; proč? protože povstanou falešní Kristové, t. j. papežové pod jménem Kristovým, a činiti budou divy veliké; povstanou falešní proroci, jako doktoři papežů, a činiti budou divy veliké a zázraky, tak že by svedeni byli, by možné bylo, také i vyvolení. Blahoslaven, kdo neulekne se jejich hrozeb s nebes blýskajících, t. j. klateb, jimiž děsí spravedlivé a podiv vzbuzují v národech; a zázraků, t. j. z daleka učiněných divů, poněvadž z římské kurie v Praze, přes 200 mil, jakých ani neučinil Šimon kouzelník ani apoštol Petr. Blahoslaven také, kdo uvažuje ohavnost

zpuštění, ana stojí na místě svatém, pověděnou od Daniele proroka. Kdo čte, rozuměj, praví Kristus, hlava církve. Která totiž může býti větší ohavnost zpuštění na místě svatém (t. j. v důstojnosti svaté), než na kte-ém sídlil nejsvětější, nejzbožnější, nejmírnější, nejpokornější, nejchudší, nejpracovitější, nejtrpělivější, nejčistší. Na místě svatém, t. j. ve svatosti, sídlí podle jména nejsvětější, v skutku nejhorší, nejukrutnější, nejmstivější, nejzpupnější, světskými statky nejbohatší, nejlenivější, nejnetrpělivější, nejnečistší? Není-li to ohavnost (abstraktně) zpuštění? Věru na poušti (na místě, ode všech ctností opuštěném) ukazuje se od lžiprorokův Kristus. Prorokoval a napřed napomenul své Kristus Pán: Když uzříte ohavnost na místě svatém; kdo čte rozuměj. A potom: Řeknou-li, aj v zpuštění jest Kristus, nevěřte, neodcházejte, totiž od víry pravé, kterou jsem vám ukázal, řka, že větší jest v království nebeském, kdo jest pokornější, a kdo se povyšuje, nižší. Nevěřte všemu, co řeknou vám lžiproroci ukazujíce, že v Římě sídlí jako hlava osobně Kristus. Blahoslaven, kdo se nepohorší.

Rovněž na tom stojím: cokoli sv. římská církev neb papež s kardinály ustanoví neb nařídí že se má zachovávati neb učiniti dle zákona Kristova, to pokorně jako věrný

křesťan chci v uctivosti míti a uctivě přijímati. Ale nikoli, cokoli papež s kardinály všeobecně určí nebo nařídí; protože již učinil jsem odpor a stojím na odporu, pro který jsem v klatbě, jakož víte podle tohoto.

Ostijský v přednášce o páté knize Dekretalií (v kapitole: „Od nás") tvrdí, že papež tak jako celá stolice římská blouditi bude moci na cestě mravův, tak jako často bloudí v soudě pravdy. Tohoto výkladu směle se držím. Protože když 12 apoštolův od Krista vyvolených a majících Ducha sv. pobloudilo v soudu pravdy a na cestě mravův, jak papež s kardinály by nemohli v soudě pravdy chybovati i na cestě mravův? Stalo se tak, když papež Jan, Anežka žena, a všichni kardinálové, anobrž všichni patřící k církvi římské byli oklamáni v soudě pravdy; když Jan, ona Anežka, řekl, že jest otec nejsvětější, a kardinálové s ostatními totéž potvrdili. Požehnán buď tedy Kristus Ježíš, jenž k našemu naučení a svaté záruce dopustil v své církvi tento čin.

XVII.

K předním viklefovcům anglickým, s jejichž kněžem Wychem Hus navázal styky písemní již r. 1410 (viz svazek I. č. 20), náležel John Oldcastle, lord Cobham, jenž udržoval styky písemné zase se šlechtou viklefskou dvora Václavova, zejména panem Vckšou z Valdštejna, horlivým stoupencem Husovým. Také Hus někdy v této době, snad již v červnu 1413, kdy se opět na čas vrátil do Prahy, psal Oldcastlovi list, vybízející k stálosti v boji za pravdu Boží. Však tento

17. list Oldcastlovi

není nám dochován; soudíme o něm pouze ze zmínky, kterou učinil Oldcastle ve svém listě králi Václavovi (psaném asi v polovici r. 1413).

XVIII.

K nejhorlivějším přátelům Husovým a stoupencům v boji s theology náležel též mistr Jan Kardinál z Rejnštejna, farář v Petrovicích. Tento dne 7. června 1413 směnil svou faru petrovickou s Ondřejem z Brodu, odpůrcem Husovým, za faru (Ondřejovu) v Nebuželích. Hus v tomto listě, někdy v polovici června psaném, tento čin m. Kardinálovi schvaluje, slibuje mu zároveň opis traktátu svého proti Stanislavovi, jejž tou dobou někdy opisovali žáci jeho v Betlémě, a dovozuje zároveň, proč od myšlenek, jichž také v tomto traktátu hájí, nemůže ustoupiti. Posledními slovy svými míní, že král na něm vymohl, aby nekázal, a oznamuje, že se vůli jeho již nepodrobí; naráží tím na brzký svůj druhý návrat do Betléma z vyhnanství.

List (latinský) zachován jest spolu s listy Křišťanovi v jediném rukopise klementinském, jenž jej také nadpisuje jako list Křišťanovi; omyl opravil teprve r. 1898 profesor Novotný.

18. List m. Janu Kardinálovi.

Zdraví od Pána Jezu Krista! Rady fakulty theologické s pomocí Krista Pána nepřijmu i kdybych stál před ohněm sobě připraveným; a doufám, že smrt dříve buď mne nebo ty dva odpadlíky od pravdy pošle do nebe nebo do pekla, dříve než se shodnu s jejich smýšlením. Poznal jsem zajisté oba, že dříve právě vyznávali podle zákona Kristova pravdu, ale strachem zděšeni na pochlebenství papežovi a na lež se obrátili. A Páleč jmenuje nás viklefisty, jako bychom v celé víře křesťanstva bloudili; a Stanislav nazývá nás nevěrci, věrolomci, šílenci a kněžstvem zlořečeným. Avšak takových řečí bych si nevšímal, kdyby jen nesílily ve zlosti Antikrista. Ale doufám s Boží milostí, že bude-li nutno, chci se proti nim až do ohně k upálení postaviti. A jestliže já nemohu osvoboditi pravdy ve všem, aspoň nechci býti nepřítelem pravdy, a ‹chci› smrtí na odpor se stavěti souhlasu. Ať běží svět, jak Bůh mu dovolí běžeti. Lépe jest dobře zemříti, nežli zle živu býti; pro trest smrti nemá se hřešiti; přítomný život skončiti v milosti, jest vyjíti ze strasti; kdo vědomosti přidává, přidává práce; kdo pravdu mluví, hlavu si rozbíjí; kdo smrti se bojí, ztrácí radosti života; nade vším vítězí pravda; vítězí, kdo je usmrcován,

protože žádné jemu neškodí protivenství, jestliže žádná nad ním nepanuje nepravost. Praví zajisté apoštol Petr: „Kdo jest, ježto by vám zle učinil, jestliže budete následovníci dobrého?“ „Blahoslavení jste, když vám zlořečiti budou lidé,“ praví Pravda. „Za největší radost mějte, bratří, kdyžkoli v pokušení rozličná upadnete; blahoslavený muž, kterýž pokušení snáší, nebo když bude zkušen, vezme korunu života.“

To jsou mé zálohy a opory, jimiž zotavuje se duch můj, aby silným byl proti všem protivníkům pravdy. A doktoři oni, o nichž mluvíte, nechtí jednati proti svědomí. Vy víte, jak Páleč mluvil dříve v domě Vašem. A vím jistotně, čeho Stanislav se držel a ve spise o Sentencích napsal o trvání chleba: a mne se tázal, dříve než rozbroj počal, chci-li s ním téhož se držeti. A hle, po tom přisahal a odpřisáhl a po dvou letech, když Štěkna přišel se svým traktátem, dostav strach z arcibiskupa a nedoveda uniknouti, vypověděl pod přísahou, že traktátu onoho nedokončil. A dříve než zavolán byl na dvůr arcibiskupův řekl: „Štěkna mnich musí přede mnou kleknout a prosit, abych odpustil, že se odvážil traktát můj za nové štípení bludův označiti.“ Jakým způsobem tedy mohu jim uvěřiti, že by neradi jednali proti svědomí? A je-li jim bez úrazu pro svědomí, že

nás nazývají nevěřícími, věrolomci, bezrozumnými, od veškeré víry Kristovy bloudícími a kněžstvem zlořečeným? Bůh to suď! O směně Vaší se mi zdá ve svědomí, abyste nijak nepopouštěl; poněvadž doufám, že jste tam štítem proti Antikristovi. Pročež Bůh zařídil podle mého soudu, že, jako u onoho kostela byl farář největší nepřítel slova Božího, tak Vás Bůh naopak zařizuje, abyste byl přítelem slova Božího. O farnících, proč nechtějí, majíce všecko opatření duchovní, rádi souhlasiti, máte v Ezechielově III. kap. jasný výrok na svou omluvu; tam čtěte.

Těm napiši, jež jste jmenoval; traktát až opíší proti spisům Stanislavovým, pošlu Vám. Buďte zdráv v Kristu Ježíši. Myslím, že jsem zhřešil, po vůli královně od kázání upouštěje; a proto již nechci tak hřešiti.

XIX.

Svůj úmysl, vrátiti se opět do Prahy, Hus v polovici června 1413 provedl a zabýval se horlivě českými svými pracemi. Tu ho došla zpráva, jak doktor Jan Sybart, profesor theologie na universitě vídeňské, kacěruje přítele jeho Jeronyma. Ten totiž tou dobou odebral se na Litvu a zastavil se cestou v Krakově u krále polského, všude hlásaje viklefství a také všude stíhán hierarchií. Sybart, který znal Jeronyma ještě z jeho procesu vídeňského, jemuž se Jeronym r. 1410 vymkl jenom útěkem, psal biskupu záhřebskému varovný list před českými duchovními; prý jsou kacíři, rozsévači bludů, mají na jazyku med a v srdci jed atd.

Na tuto pomluvu, namířenou do ciziny, zastal se Hus 1. července r. 1413 zvláštním listem přítele Jeronyma i bratrského národa polského a všech Slovanů vůbec. Ostrý a otevřený list jeho doprovázela o něco později i úřední stížnost university pražské univer-

sitě vídeňské na Sybarta, kterou napsal rektor tehdejší Michal z Malenic (řečený Čížek) a na niž později universita vídeňská rovněž ostře odpověděla.

List (latinský) zachován v několika rukopisích; text následující upraven podle rukopisu klementinského.

19. List Jana Husa za mistra Jeronyma proti Janu Sybartovi,

mistru vídeňskému, sv. bohosloví profesoru.

Aby pozdraven byl, nezasluhuje, kdo těžkými lžemi ve zlou pověst uvádí své bližní, ale pokárání hodným ukazuje se, aby pos znaje lež svou, na cestu lásky rychleji sé vrátil. Ejhle, ty profesore, nikoli svatá theologie, ale pomluvy a špatnosti, prče tvrdíš, že m. Jeronym rozšiřovatelem jeokacířství nikoli nejmenším, o jehož víře nic jistě nevíš, a přidáváš chvastavou lež, že on pro podvrat ke králi Krakovskému a bratru jeho se odebral? Což pak ty jsi zpytatelem srdcí, že na tak velikou vzdálenost mysl člověka poznáváš? Jsi ty zákona Kristova profesor, tak lživě pomlouvaje bližního? Zajisté Antikrist tě naučil tak velikou třeštivost vyznávati. Kde zákon Kristův: Nesuďte a nebudete souzeni? Kde onen: Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, potresci ho mezi sebou

a jím samým? Ejhle, u tebe nepředcházelo laskavé bratra pokárání, ale vyšlo do veřejnosti ostouzení bezprávné. A netoliko sama mistra počestného osmělil jsi se zuby kousavými dotknouti, ale i společností převelikých; nepostačily tobě Čechy pro tvou utrhačnou zlobu, ale i Slovanův království ve věcech školských s ďábelskou zbrklostí osmělil jsi se, ale doufám lživě, kacířství zločinem poznamenati, nijaké nemaje o nikom zkušenosti, ale právě jen tajnosti srdcí soudě, píše, že jsou arcikacíře následovníci, med nosíce v ústech a jed zmijí nezhojitelný chovajíce v srdci (— ejhle, srdce bližního nespravedlivě soudíš —) a že se snaží blouznění proti duchovenstvu štváti. Stojí k souzení Bůh. Budiž tak, že jsi jménem profesor svaté theologie: nevyznáš-li skutkem pravdu, z tohoto zločinu pokání čině, v den soudný bude tobě z každého slova vydati počet soudci nejpřísnějšímu. Sluší-li profesoru haněti osoby v nejistém, neb kacířství na bratry uvalovati, lží po různých krajinách proti bližním shromažďovati? Zajisté špatně vyučen jsi v theologii lásky. Bůh dej tobě ducha pravdy, abys mluvil, co svaté, co pravé před Pánem, a nikoli, co prozrazuje utrhání nebo pomluvu od ducha lži a bludu. Toto ti píši bez pochlebenství, bráně utrhání a pohoršení na bližní rozsívati a žádaje, abys

odtako vých věcí se zdržel, čině pokání toho, čeho jsi se dopustil.

Dáno v oktáv sv. Jana Křtitele skrze mistra Jana Husa, v naději sluhu Ježíše Krista.

XX.

Ale ani v této době dlouho Hus nevydržel v Praze; někdy v červenci opustil opět kapli betlemskou a odebral se na Kozí Hrádek, kde zabýval se hlavně skládáním své Postily české, výkladů na evangelia nedělní. A podobným způsobem psal i do Prahy.

Jeden takový list, latinsky dochovaný, snad v druhé polovici r. 1413 psaný, slove v rukopisích „pátý list k Pražanům"; ale text prvního vydání (r. 1558) se opět značně odchyluje a zdá se, že psán byl původně česky. Také se v nové době podařilo profesoru Sedlákovi nalézti zlomek tohoto staršího českého znění (ten zlomek jest níže otištěn kursivou); doplňky čtení rukopisných podle starého tisku položeny do závorek.

20. List Pražanům.

M. Jan H., neužitečný sluha Boží, všem vyvoleným a horlivým následovníkům Pána

Ježíše Krista i slova jeho, kteří obývají v Pražské obci: milost, milosrdenství a pokoj od Boha otce a Pána Ježíše Krista, Spasitele našeho.

Nejmilejší! Velmi se raduji z toho, že slovo Boží vytrvale slyšíte a že milosrdný spasitel vůdců pravdy vydatných vám uštědřuje. A proto milost, milosrdenství a pokoj všemohoucí rač vám dáti skrze spasitele našeho Pána Ježíše Krista; milost k dobrému, abyste v ní, jako jste dobře počali, dobře pokračovali a užitečně skončili; a milosrdenství, které v paměti majíce rádi přijímejte, poněvadž Buh věčný, dobrota nejvyšší, za nás hříšníky člověkem se státi ráčil, jsa bolestiv, poplván, potupen, od svých odsouzen, opovržlivě zavržen tak, že radou kněží vedeni jsouce, majíce ze dvou vyvoliti, lid obecný místo Ježíše Spasitele nevinného raději loupežníka a vraha vyvolil zločinného a postavil Spasitele na posměch a potupu tak, že volá s nářkem skrze Jeremiáše řka: „Slyšte, snažně žádám, všickni lidé, a vizte bolest mou!" A opět: „O vy všickni, kteříž tudyto jdete, pohleďte a vizte, je-li bolest podobná bolesti mé."

Rovněž volá k otci řka: „Bože! proč jsi mne opustil?" Také volal, když hrozně a potupně na kříži visel a když trpěl rouhání od kněží, kteří kříž obkličivše křičeli a skřek vydávali řkouce: „Doufal v Boha, nechať ho

nyní vysvobodí. Haha, ty, jenž rušíš chrám Boží, sestup nyní s kříže!" On však volal: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?" Volá, abychom milosrdenství jeho nesmírné znamenali, s ním rouhání s láskou trpěli, v potřebě jeho vzývali a vděčni byli z milosrdenství, kterým nás od zatracení věčného vykoupil.

Tak tedy jest milosrdenství vám od Boha otce a Pána Ježíše Krista spasitele, od něhož i pokoj vám. Učil mistr pokojný své učedlníky pokojné, aby do kteréhokoli domu vstoupí, říkali: pokoj vám; a z mrtvých vstav vcházeje k nim říkal: pokoj vám; chtěje také od nich jíti na smrt, říkal jim: pokoj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám. Proto také, nejmilejší, po způsobu jeho pokoj od něho žádám vám; pokoj vám od něho, abyste ctnostně žijíce nepřátely, ďábla, svět a tělo přemáhali; pokoj vám od něho, abyste se vespolek i nepřátely své milovali, pokoj vám, abyste pokojně slova jeho slyšeli; pokoj vám, abyste rozumně mluvili (a od nepřátel se střehli); pokoj vám, abyste prospěšně mlčeti dovedli. Neboť *ktož pokorně slyší, ten sě zlostně nevadí; kto múdře mluví, ten svárlivé přemáhá; ktož užitečně mlčí, ten svědomie nebrzy urazí.* Pročež pokoj vám, milost a milosrdenství (pokoj vám, abyste pokojné svědomí měli), milost, od hříchův zachování,

milosrdenství, ohně věčného sproštění, a pokoj po tomto životě bezcenném v radosti věčné všem vám věřícím věčného odpočinutí od Boha otce a Pána Ježíše Krista spasitele našeho, jemuž buď chvála na věky věkův. Amen.

XXI.

Z téže asi doby pochází list (či jeho zlomek) staročeský, zachovaný v jediném valně porušeném rukopise křižovnickém. Mnoho o době jeho sepsání se vysouditi nedá; proto někteří jej také kladou do r. 1414.

Forma nyní dochovaná není již Husova; některé přídavky pozdější položeny jsou tu do závorek [rohatých]; ale tyto přídavky nejsou jediné; původní zapsání Husovo znělo asi na mnohých ještě místech jinak a kratčeji.

21. List Pražanům.

Milost a pokoj od Pána našeho Ježíše Krista buď s vámi Amen.

Tyto věci praví Pán Bóh v rozdiele svatého Jeremiáše: Stójte na cestách a slyšte, a těžte se o cestách starých, která by byla cesta dobrá, a choďte na nie a naleznete obvlaženie dušem vašim. Stójte na cestách Božích, kteréž sú pokora veliká Pána Jezu Krista, mi-

losrdenstvie, trpělivost, život pracovitý, žalostivý a bolestný, a to až do smrti jeho ohavné; neb on sám milý spasitel die: Učte se ode mne, žeť já tichý sem a pokorný srdcem. A v jiném miestě die: Příklad sem dal vám, aby, jakož já činil sem, aby[ste] i vy činili. A Pán Ježíš poslušen jest byl svého otce milého až do smrti: ovšem my hřiešní viece máme to činiti. Stójte na cestách, ptajíce se pilně, které vedú od věčné smrtí k životu věčnému, a ode všie biedy k věčné radosti. A ta cesta jest čtenie [Pána všemohúcieho] a epištoly apoštolské, starý zákon a také životové svatých, jenž sú položeni v zákoně Božím, jenž svitie svými životy jakožto slunce a měsiec a jiné hvězdy. Protož, najmilejší bratřie a sestry v [Pánu] Bohu milé! prosímť vás pro umučenie syna Božieho, aby[ste] rádi chodili na kázanie, chodiece pilně poslúchali, poslúchajíce srozoměli, srozomějíce zachovali, zachovajíce aby se poznali, poznajíce se právě aby poznali svého najmilejšieho spasitele (neb poznati Boha jest svrchovaná spravedlnost), poznajíce aby[ste] jeho milovali ze všeho svého srdce a ze všie své vóle, a svého bližnieho jako sami se, a milujíce jeho s ním se radovali bez konce. Amen. Neb v tú dvú přikázaní záleží vešken zákon starý i nový. Stójte na cestě a slyšte, aby[ste] pokánie hodné činili, neb

tudy vám se přiblíží královstvie nebeské. Neb pokánie pravé jest zdravie duše, navrácenie ctnosti, jakož svatý Bernard svědčí řka: Ó pokánie, zdravie duše, navrácenie ctnosti, rozptýlenie hřiechov, zkaženie pekla, brána nebes, cesta spravedlivých, nasycenie blahoslavených! Přešťastný člověk, kterýž pokánie svaté miluje a až do konce života svého ostřiehá! Stójte na cestě Boží, bratřie moji milí! ustavičně rostúce v životě svatém, a nepřestávajte dobře činiti, nebo časem svým budete žieti v nebesích nepřestávajíce. Amen.

XXII.

Když šlo o to, aby se v Kostnici sešel sněm církevní, pomýšlel uherský král Zikmund také na to, aby se tam dostavil Hus, ovšem s bezpečným jeho listem průvodním. Věc ujednal s Husem po přání Zikmundově v letě r. 1414 pan Jindřich Lefl z Lažan - Hus zásadně svolil; poslal svou odpověď na nabídku královu po Štěpánu Harnsmeisterovi. Tento

22. list Husův Zikmundovi

se nám nedochoval; víme o něm toliko z definitivní odpovědi Husovy Zikmundovi; viz níže č. XXIX.

XXIII.

Když se Hus odhodlal na cestu do Kostnice, umínil si vyvrátiti dokonale žaloby svých protivníků, čím dál tím více rostoucí. O jedné takové žalobě napsal celou knížku; jakýs kněz kuchmistr totiž obvinil ho, že je horší nežli kterýkoli ďábel. Hus jakémusi panu Ctiborovi, u něhož onen kněz byl kuchmistrem, v této knížce zevrubně vykládá, že tvrzení toto jest nepravdivé. Knížka tato, někdy v letě r. 1414 psaná, má formu listu, ale tento český

23. list panu Ctiborovi

jest vlastně obšírný traktát, zachovaný v necelém starém tisku z r. 1509 — a náleží tedy mezi samostatné práce Husovy, mezi nimiž byl již často otištěn.

XXIV.

K starým odpůrcům Husovým náležel také jakýsi Petr (snad Petr mnich a kazatel u sv. Klimenta, později žalobce Husův), jehož žaloby v této době se Husovi dostaly do rukou. Hus mu toto kacеřování vytkl, jak víme z listu Ondřeje z Brodu, ale jeho

24. list knězi Petrovi

(latinský) je ztracen; víme jen tolik, že Hus v něm píše Petrovi, že žalobci sami s ním obcovali, jako Ondřej z Broda; a „ten tedy, stýkav se s exkommunikovaným, jest sám exkommunikován, zbaven kněžství a úřadu“. (Jinak obsah byl asi podobný, jako u obou následujících.)

XXV.

K horlivým kdysi spolubojovníkům a k ostrým později žalobcům náležel mistr Ondřej z Brodu, jenž vinil Husa také z kacířství, neposlušnosti atd. Na tyto žaloby odpověděl Hus Ondřejovi ostrým listem, poslaným někdy v létě r. 1414 Ondřejovi do Mělníka; vytýkal křivdu, kterou na něm páše; pověděl, že by raději zemřel, nežli se vrátil k starým míněním; jmenoval jistého velmože, jemuž přičítal nynější svou pohanu; vytýkal Brodovi, že cedí komáry a velbloudy pohlcuje, že dbá více nálezků lidských než přikázání božích „snad ze strachu, kde strachu není" (ukazoval, že se interdikt nezachovává stejně proti všem) — a končí přáním, aby se Ondřej vrátil na cestu pravdy.

Na tento list odpověděl Ondřej z Brodu listem rovněž důrazným a velmi obšírným a pojal do něho podstatnou část listu Husova, jenž je ztracen, doslovně. Odtud můžeme pak souditi, že

25. list Husův Ondřejovi z Broda

(latinský) začínal slovy „Bratře nejdražší"... tvrdil dále „raději chci zemříti než se vrátiti" ... „očekávám mučenictví" ... „cedíte komára a velblouda pohlcujete" ... „někteří se připouštějí k svátosti oltářní, jiní odhánějí" ... „Jen pro kárání nevěstí, kterých duchovenstvo, žel, následuje, trpím stíhání a klatbu" ... „Mohlo by ti stačiti, drahý, míníšli že klatba prelátů je spravedlivá, kdybys oznámil lidu, že oni mne klnou a aby mne lid v ničem zlém nepodporoval anebo zloby se mnou se neúčastnil" ... „Jsou-li mi svatí a světice v království nebeském příznivi, podle tvého úsudku jsou odloučeni od společnosti svatých a tak od blaženosti" ... „Hle, já veřejně chodím po městě a dívají se na mne faráři i kněží a všichni vědí, že jsem v Betlémě a přece nestaví služeb božích" ... „Jestliže nepřestaneš týrati věrných, půjdu a budu kázati v městě a pak zastavíš služby boží, jichž bys neměl staviti, ani kdyby všichni ďáblové z pekla přišli do Mělníka" ... „‹nechci poslouchati› však zřízení vynalezených od duchovenstva pyšného, jichž ‹ty se držíš› snad ze strachu, kde strachu není" ... „Chci tě přivolati zpět na cestu pravdy ..."

XXVI.

Podobně ostře ohradil se Hus v téže době proti žalobám, jež na něho přednášel Beneš, kazatel u sv. Víta na hradě pražském. Beneš rovněž jako Ondřej odpověděl durazným listem, avšak nevšímá si tolik výroku Husových jako Ondřej, takže o listu Husově, jenž se nám rovněž nedochoval, dovídáme se daleko méně nežli při listě předchozím. I tento

26. list knězi Benešovi

počínal oslovením „Bratře nejdražší"; i zde Hus praví „víš že jsem klat, poněvadž jsem káral neřesti rozbujnělého duchovenstva." i zde patrně Hus vytýkal, že by spíše držel interdikt pro jednoho schismatika nežli pro tisíc čertů — a vytýkal také „ukvapený soud", kdežto Písmo jej zakazuje: „Nesuďte, abyste nebyli souzeni."

XXVII.

Opatřiv se proti žalobám dalšími obranami (viz o nich v druhé části sbírky) hleděl Hus si opatřiti vysvědčení pravověrnosti. Zvěděv, že 27. srpna 1414 koná se v Praze mimořádná synoda kněžská, oznámil den před tím svůj úmysl státi každému žalobci k odpovědi, zvláštními vyhláškami, jazykem českým, latinským a německým všude rozšiřovanými. Tyto vyhlášky nejsou sice doslovně stejné, ale smysl všech jich jest týž; zde se proto otiskuje jenom vyhláška ve znění českém, zachovaném ve zprávě Mladenovicově.

27. Vyhláška dne 26. srpna 1414.

Já mistr Jan z Husince všemu království Českému ohlašuji, že jsem hotov státi na dvoře kněze arcibiskupově, o ty všěckny nároky, jimiž jsem narčen křivě i naříkán; a to v najbližším žákovstva svolánie. Protož poněvadž v mnohých kútech kacířě mi obrážejí

proti spravedlnosti a právu: na jevo před knězem arcibiskupem vystupte ti a veďte na mě bez strachu, které ste ote mne slýchali kacířství. A buduli shledán v kterém bludu anebo v kterém kacířství, neodmlúvám jako bludný, jako kacieř utrpěti. Pakliť se k tomu žádný zejména, jenžby toho chtěl na mě vésti, nezastaví: tehdyž opět všemu království oznamuji že chci sě k zprávě pravdě ohledánie v Konstancí na obecném sboru a na prohlášeném postaviti, budeli tu papež, před papežem, a před toho sboru žákovstvem. A víli kto na mě co bludného, anebo co kacieřského, chystaj sě tam, aby to vedl tam na mě z jmena svého před prohlášeným sborem: a já za svú pravdu nechci se liknovati, ni malému, ni to velikému řádem odpoviedati. A protož rozvažtež to dobří lidé, ktož spravedlnost milujete, žádámli co proti právu Božiemu aneb lidskému písmem tímto nepravého? Pakliť bych nebyl připuštěn k slyšěnie, tehdy buď svědomo všemu Českému království, žeť to mú vinú nescházi

XXVIII.

Vyhláška předchozí neměla vůbec úspěchu. A když se následujícího dne, 27. srpna 1414, dostavili zmocněnci Husovi Jan z Jesenice, Šimon z Tišnova a j. před dvůr arcibiskupův, žádajíce Husovi anebo sobě přístupu na synodu, aby se o případných žalobách mohlo jednati, maršálek arcibiskupův Šváb ze Švábenic ani jim ani Husovi přístupu nepovolil. A také na synodě ani nikde jinde veřejně se proti Husovi nikdo nepostavil.

O tom o všem podává Hus novou vyhlášku, jenom česky zachovanou, ale nepochybně také latinsky sepsanou, zprávu králi, královně a všemu dvoru. Vyhláška byla přibita na vratech králova dvora staroměstského a otiskuje se zde podle znění ve zprávě Mladenovicově.

28. Vyhláška dne 30. srpna 1414.

Králově Milosti i Králové, radě jich i zprávci dvoru králova [hofmistr], i všemu

dvoru královskému. Já mistr Jan Hus oznamuji i také ohlašuji, že když jsem od jistých lidí dobře zpraven, že listy sú přišly KMti od papeže, kýmkolivěk vypravené já nevědě, v nich sě píše, aby KMt stála o to, aby z své země České vyplel kacieřě rozmnožené; a poněvadž na mě, úfám Bohu bez mého proviněnie, poškřěk jest i s ponukem, aby pro mě neměl Králova Milost utrhánie a Česká země pohaněnie, rozeslal jsem mnoho listóv i rozlépal, poddávaje sě na dvor arcibiskupóv, že chci tu státi k své pravdě najprv ohledánie; a jestli kto v celé této České zemi, jenžby věděl které kacírství, aby sě na dvoře arcibiskupově ohlásil a tu sě z jmena svého proti mně zastavil. A poněvadž žádúcí sě jest nezjevil, a kněz arcibiskup mne a mých poručníkuov státi nedopustil: protož prosím KMti pro spravedlivost, i králové, i jich rady i zprávcě všeho králova dvoru [hofmistr], aby mi ráčili dáti toho spravedlivé svědomie, že sem sě k tomu poddával, o to zevně listy lépal, a že žádný v této zemi o to proti mně sě nezastavil. A přěs to ještě přěsě všecno ohlašuji celé České zemi i jiným zemiem před časem dosti velikým, že chci státi v Konstancí na prohlášeném sboru, budeli tu papež, před papežem a před tiem obecným sborem. A vieli kto na mě které kacírstvo, chystajž sě tam na ten sbor, aby tam před

papežem i přěde vším sborem z jmena svého vedl na mě, které je kdy slýchal ote mne kacierstvie. A budeli na mne které kacierství dovedeno, neodmlúvám jako kacíř utrpěti: jehož ufám u plně milému Bohu, že lidem utrhavým pravdy protivníkóm nepřěpustí nad pravdú svítěziti.

XXIX.

Podobně oznamuje o svých vyhláškách, jejichž opisy (patrně jenom latinské) přikládá, Hus také 1. září r. 1414 králi Zikmundovi v listu, jímž definitivně přijímá nabídku královu, slibuje, že se dostaví na koncil kostnický a žádá pouze „za veřejné a bezpečné slyšení".

List tento (latinský), dochovaný v jediném rukopise vídeňském, zavírá dlouhé jednání, jež kromě pánů Lefla a Mikše Divůčka vedli také pánové Jan z Chlumu a Václav z Dubé, o Husově cestě na koncil kostnický. Vyslanec Zikmundův sám Husa varoval: ale rozhodnutí Husovo, ač těžké a dlouho odkládané, jest pevné: doufá, že „s vůlí Pána Ježíše Krista" v Kostnici zvítězí.

29. List králi Zikmundovi.

Nejjasnějšímu knížeti a pánu, p. Zikmundovi, králi Římskému a Uherskému atd., svému pánu milostivému: prosbu poníženou

s vroucím přáním svého srdce, aby mu hojně přibývalo zdaru, míru a lásky a po správě nynějšího života, aby mu byl darován život věčný ve slávě ‹posílám›.

Nejjasnější kníže a nejmilostivější pane! O přízni, s jakou Vaše Laskavost mne chudičkého nejmilostivěji si všímá, přemítaje vší silou srdce svého, nedovedu tím či oním způsobem odpověděti, ale cítím se zavázán vyprošovati si pro šťastnou vládu Vaší Mti Královské milosrdenství všemohoucího Pána, který po zásluze odměňuje každého. Nedávno poslal jsem odpověď Vaší Jasnosti po Štěpánu Harnsmeisterovi, že podle zprávy p. Jindřicha Lefla z Lažan, jak si přeje Vaše Veličenstvo, zamýšlím poníženě šíji skloniti a jsa od Vás chráněn bezpečným průvodním listem s vůlí nejvyššího Pána přijíti před příští sněm Kostnický. Pročež chtěje toho řádně dojíti, po celé Praze dal jsem vyhlášky latinsky i česky, jichž posílám opis, vyvěsiti a po jiných obcích rozeslati a na kázáních oznamovati. Vaší pak Milosti žádám prose poníženě v Pánu, aby pro čest Boží, prospěch svaté církve, též pro čest království Českého, jehož dědicem aby byla Vaše Jasnost, král králů chtěl a tak způsobil, aby přirozenou náklonností přála si jeho prospěchu a cti: aby na mou osobu tak ráčila rozšířiti svou milost, abych v míru přicházeje v samém obecném

sněmu mohl veřejně vyznati víru, již držím. Neboť jako jsem ničemu neučil v skrytě, ale veřejně, kde se nejvíce scházejí mistři, bakaláři, kněží, páni, rytíři a ostatní lid, tak si přeji ne v skrytě, ale ve veřejném slyšení býti slyšen, vyslýchán, kázati a všem, kteří budou chtíti mne viniti, třeba jich bude sebe více, odpovídati s pomocí ducha Páně. A nebudu se, doufám, báti vyznávati Krista Pána a za jeho zákon nejpravdivější, nastane-li potřeba, vytrpěti smrt. Sám zajisté král králů a pán panujících, Bůh pravý, jsa chudý, tichý a ponížený trpěl za nás nám pozůstaviv příklad, abychom následovali šlépějí jeho; sám, kterýž hříchu neučinil aniž jest lest nalezena v ústech jeho, jenž ponižuje se smrtí svou smrt naši zmařil, zavázal také nás k trpění pokornému a to ne na prázdno, když řekl: Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, nebo jejich jest království nebeské. O tom já, sluha jeho v naději, třeba neužitečný, přemítaje na mysli častěji, chtěl jsem i duchovenstvo i lid přivésti k jeho následování; pročež dostal jsem se v nenávist, ne u všeho lidu, ale u těch, kteří sami Pánu mravy svými se protiví. Byv od nich velmi často poháněn před úřad arcibiskupský, vždycky jsem se ukázal nevinným; konečně byv pohnán před stolici papežskou, nikdy nemohl jsem si vymoci slyšení pomocí zá-

stupců a zastánců svých. A tak jsem se odevzdal do rukou nejspravedlivějšího soudce, pro jehož slávu Vaše Laskavost, doufám, se mi postará o bezpečné a veřejné slyšení s vůlí Pána Ježíše Krista. Útěchy jsem konečně nabyl z toho, co mi oznámil urozený a statečný pán Mikeš Divoký, vzácný posel Vaší Milosti, že tak přátelsky a vytrvale Vaše Výsost mne má v paměti, chtíc ke konci chvalitebnému přivésti věc mou; což také učiní ke cti a slávě krále králů. Psal jsem vlastní rukou na den sv. Jiljí ‹1. září›.

Já mistr Jan Hus,
ponížený prosebník Vašeho Veličenstva
ve jménu Pána Ježíše Krista.

XXX.

Když páni čeští byli 2. října 1414 shromážděni na sněmě spolu s arcibiskupem Konrádem z Vechty v klášteře u sv. Jakuba, žádal jich Hus zvláštním listem o podobné svědectví jako dříve arcibiskupa. List tento, asi český, není nám dochován; ale obsah jeho zachoval jednak Mladenovic, jednak veřejné svědectví, jež dne 7. října t. r. o věci vydali jménem panstva nejv. purkrabí Čeněk z Vartemberka s pány Bockem z Kunštátu i Vilémem z Vartemberka. Podle tohoto (českého) svědectví Hus poslal

30. list pánům na sněmě shromážděným

„prose, aby chom] otázali kněze Konráda, arcibiskupa pražského . . . vieli do něho které kacierstvie aneb který blud, že sě chce najprv zde zpraviti aneb utrpěti, jakož slušie aneb hodné jest, nezpravilli by sě; pakli nevie, aby také to vyznal a dal jemu svědectvie toho pod svú pečetí."

XXXI.

Těžké bylo rozhodnutí Husovo jeti do Kostnice; i z těchto zbytků jeho korespondence lze se o tom přesvědčiti. Ale nejlépe o tom svědčí poslední jeho písemnosti — jsou to jeho závěti, jež zanechal po sobě v Praze.

Těch závětí bylo jistě několik — a jistě také byla mezi nimi závět nástupci v Betlémě, mistru Havlíkovi. Hus jistě učinil poslední pořízení také o své knihovně, o své kazatelně, o koleji litevské atd. Ze všech těch závětí dochovala se nám, ve zprávě Mladenovicově, jen závět žáku a kazateli Martínkovi (Martinovi z Volyně), krásné svědectví vážnosti a opravdovosti Husovy.

Kdy byla psána, jest ovšem těžko říci; obecně se myslí, že 10. října r. 1414, před odjezdem do Kostnice; ale poněvadž Hus opravdově se staral o výpravu do Kostnice již koncem srpna a nevěděl určitě, kdy se vypraví, můžeme vůbec říci, že ji psal v poslední době před svým odjezdem (snad kon-

cem září nebo počátkem října). Zanechal ji (latinsky) zapečetěnou v obálce — a na obálce prosbu, aby jí Martínek neotvíral až po jeho smrti.

31. Závět Martínkovi.

(Prosím tě, abys toho listu neotvíral, leč bys byl tím jist, že jsem mrtev.)

Mistře Martínku, bratře v Kristu nejmilejší! Napomínám tě v Pánu, abys se Boha bál, jeho přikázání zachovával, společenství s ženami se varoval a abys byl opatrný, slyšíš-li zpovědi žen, aby tě pod pokrytstvím žen satan neoklamal. Neboť praví Augustin: ‚Nevěř zbožnosti, vždyť čím zbožnější, tím vilnější a pod rouškou zbožnosti skrývá se uvnitř jed chtíče.' I střez se tedy, abys nepřišel o nenahraditelné panictví, které doufám zachováváš. Pamatuj, že od mládí tvého jsem tě učil sloužiti Kristu Ježíši a, jak bych tě byl naučil, kdybych byl mohl, za jeden den rád, co jsem věděl. Víš také, že jsem zatracoval lakotu a nespořádaný život kněžský, začež z milosti Boží trpím pronásledování, které brzo proti mně bude dovršeno; a nebojím se zahanben býti pro jméno Ježíše Krista. Prosím tě také srdečně, abys nedychtil po obročích; budeš-li nicméně povolán k farářství, čest Boží, spása duší a práce af

tebou vládne, ne majetek prasat neb polností. A staneš-li se farářem, měj se na pozoru, abys neměl mladé kuchařky, abys nevzdělával více příbytek než duši svou; hleď, abys byl vzdělavatelem stánku duchovního, jsa nakloněn chudým a pokorný; a abys neprojídal statků v hodech. Bojím se také, nenapravíš-li života svého upouštěje od krásných šatů a nadbytečných, že těžce budeš pokárán od Pána; jakož i já nešťastný budu pokárán, jenž jsem je míval dav se svésti špatným zvykem a pochvalou lidí, mezi nimiž byl jsem raněn proti Bohu duchem pýchy. A proto, žes mé jednání a kázaní veřejné od mládí svého znamenitě poznal, není mi třeba ti více psáti. Ale prosím tě pro milosrdenství Ježíše Krista, abys mne nenásledoval v žádné lehkomyslnosti, kterous na mně spatřil. Víš, že jsem — bohužel — před kněžstvím svým rád a často hrál v šachy, mařil čas a často jiné i sebe onou hrou nešťastně rozhněval. Pročež, pomíjeje i jiných chyb bezpočetných, odevzdávám se modlitbám tvým k Pánu nejmilostivějšímu za odpuštění, abys si nelenoval již vzývati jeho milosrdenství, aby ráčil život můj říditi a po překonání ničemností nynějšího věku, těla, světa a ďábla, aspoň v den soudný mne usídliti v nebeské vlasti. Buď zdráv v Kristu Ježíši se všemi, kteří ostříhají zákona jeho. Sukni šedivou

kdybys chtěl nech si pro sebe na památku; ale ty se štítíš, myslím, šedivé barvy; tedy dáš ji, komu se ti lépe bude zdáti. Sukni bílou dáš farářovi. Žáku mému Jiřímu či Jiříkovi také dáš kopu grošů nebo šedivou sukni, protože mi věrně sloužil."

VYSVĚTLENÍ SLOV.

Obšírnější výklad o jazyce Husově jest podán ve sv. I., str. 117—118; zde se vykládají jen některá méně známá slova těchto listů. Číslice značí čísla listů.

Behemot, Vehemot (8) = biblické zvíře obrovské, podle obyčejného výkladu „hroch".

Belial (hebr.) (16) = ničema, pak kníže ďáblů, satan.

jedno, jedne (7) = jen(om).

kanon (16) = předpis církevního práva.

nárok (27) = žaloba.

nehoda (8) = nespravnost.

obrážeti (27) = vytýkati.

obvlaženie (21) = osvěžení, odpočinutí.

ostřieš (7) = ostříž; pak hastroš.

poběhnúti (7 . . .) = odpadnouti.

póhon (7 . . .) = žaloba, obeslání.

ponuk (28) = poukaz.

poručník (8, 28) = zástupce.

pošķěk (28) = pověst, pomluva.

pravda (7) = spravedlnost.

pravi (7) = pravím.

přěpustiti, přěpúščeti (7) = dopustiti, dovolovati.

příepis (8) = opis.

puditi (7) = vyháněti.

rozdiel (21) = kapitola.

sentence (18) = vybrané výroky Písma a sv. otců církevních.

sjednávati sě (7) = srovnávati se.

svědomie (28) = vysvědčení.

tlačiti (7) = šlapati.

úfati (7) = doufati.

ústavný (7) = stálý, ustavičný.

zevný (7) = zjevný.

zbožie (7) = statek.

žákovstvo 27) = duchovenstvo.

Vehemot viz B e h e m o t.

VÝKLAD JMEN.

Apoštol (5) = u Husa sv. Pavel.

Beneš (26), kazatel na hradě pražském u sv. Víta, Husův odpůrce a žalobce na koncilu.

Betlém (25 a j.), kaple v Praze na Starém městě, založená 1391 Hanušem z Milheima a Křížem Kramářem pro kázání slova Božího jazykem českým; prvním kazatelem byl m. Protiva, po něm Štěpán z Kolína, jehož 1402 následoval Hus.

Bonifác IX. (16), papež římský (1389—1404), jenž po sesazení Václava s císařství římského r. 1400 uznal jeho odpůrce králem.

z Broda Ondřej (24, 25), mistr, kněz a profesor universitní, přítel zprvu, pak odpůrce a žalobce Husův, zemřel ve vyhnanství jako profesor v Lipsku

Cobham viz O l d c a s t l e.

Colonna viz K o l o n n a.

Ctibor (z Bočí?) (23), neznámý blíže pán český.

Divoký (*Divuček*) *Mikeš* (29), pán český v družině Zikmundově.

Fitosof (1), u Husa pravidelně řecký učenec Aristoteles.

Harnsmeister Štěpán (29), posel Zikmundův k Husovi.

z Hasenburka viz Z b y n ě k.

Havel, Havlík (2), mistr, kněz a druhý kazatel (1413—1415) v Betlémě, odpurce kalicha.

z Hradce viz M a r e k.

Jakub ze Stříbra, obyčejně podle drobnější postavy *Jakoubek* (4), spolužák, přítel a stoupenec Husův, horlivý viklefovec, původce podávání svátosti oltářní pod obojí způsobou († 1429).

Jan XXIII. (3 atd.), papež pisský (1410—1415), vlastním jménem Baltazar Cossa, vynikl jako kardinál legát válečnými skutky, ale také mnohými neřestmi; koncilem kostnickým uvězněn a sesazen.

Jan Zlatoústý (3), patriarcha cařihradský 4. století, světec církve, slavný kazatel, dvakrát pro útoky na císařovnu z města vypovězený.

Jeronym (lat. Hieronymus) (19), slavný přítel a spolumučeník (1416) Husův.

Kardinál viz z R e j n š t e j n a.

Kolonna (3) a j., vlastně Odo de Colonna, kardinál římský, jeden ze soudců Husových v Kostnici, později koncilem zvolen za papeže jako Martin V. (1417—1431).

Konrád z Vechty (29), biskup olomucký, poslední arcibiskup pražský (1413—1431).

Křištan z Prachatic (8, 15, 16), mistr a farář u sv. Michala na Starém městě pražském, slavný přírodozpytec, učitel a později přítel Husův, r. 1412 1413 rektor university, r. 1413 člen komise, jež měla spory náboženské urovnati.

z Lažan Lefl Jindřich (29), pán český, horlivý ochránce Husův.

Marek z Hradce (4), přítel, stoupenec a zástupce Husův, později rektor university a kanovník pražský.

Martin z Volyně, Martínek (2, 31), žák a stoupenec Husův, mistr, kněz a 1411—1413 druhý kazatel v Betlémě.

Michal de Causis (11 atd.), farář od sv. Vojtěcha, prchl později s penězi z Čech do Říma, kde byl u dvora papežova advokátem (odtud název „de Causis" = „soudný"); vedl pře české hierarchie proti Husovi a byl nejurputnější žalobce Husův kostnický.

Mikeš viz Divoký.

Mikuláš z Miličína (2), žák a stoupenec Husův, mistr, kněz a 1418—1428 druhý kazatel v Betlémě.

Oldcastle John, lord Cobham (17), horlivý viklefovec anglický, r. 1418 pro kacířství upálený.

Ondřej viz z Brodu.

Ondřej, biskup pražský (3), byl pro spor s králem Přemyslem I. 1216—1221 ve vyhnanství v Římě.

Ostijský (16), latinsky Henricus Ostiensis, slavný theolog XIII. století.

z Pálče Štěpán (3, 15, 16 atd.), starší vrstevník, pak kolega Husův a přítel; horlivý viklefovec; byl 1409 Husovým zástupcem u dvora papežského v Bologni, byl však pro kacířství zatčen, oloupen a uvězněn; propuštěn zřekl se viklefství a jsa r. 1413 děkanem fakulty theologické vedl se Znojmou boj proti Husovi; byl Husův žalobce na koncilu a zemřel ve vyhnanství v Polsku.

Petr Stefaneschi, kardinál římský titulu „sv. Anděla" (3), soudce Husův, vyřkl nad ním 1412 konečnou klatbu.

Petr kněz (24), mnich u sv. Klimenta, odpůrce a žalobce Husův v Kostnici.

z Plzně Prokop (4), horlivý stoupenec Husův a viklefovec.

Pravda (18) — u Husa často místo Kristus.

z Rejnštejna Jan, řečený *Kardinál* (18), mistr, kněz a farář v Petrovicích, častý posel králův k stolici papežské (odtud „kardinál"), průvodce Husův do Kostnice a vyslanec university pražské na koncilu.

Robert, zvaný Grosseteste, Greathead (3), biskup v Lincolně v Anglii v XIII. stol., měl spory s králem a odvolal se do Říma; byl hlavní autoritou Viklefovou.

Stanislav viz ze Znojma.

Sybart Jan (19), také Sigwart, sedmihradský Němec, profesor theologie na universitě vídeňské.

Šimon viz Tišnov.

Štěkna Jan (18), mnich cisterciák, dříve slavný kazatel v Betlémě, pak profesor university krakovské († 1408), horlivý odpůrce viklefství, žaloval Znojmu i Husa r. 1408 z kacířství

Štěpán viz P á l e č.

z Tišnova Šimon (4), horlivý stoupenec Husův, profesor a rektor pražské university r. 1411.

Václav IV. (11, 28), král český (1378—1419), také římský (r. 1400 sesazený).

Viklef Jan (16 a j.), vlastně John of Wycleffe, nejslavnější theolog anglický (1324—1384), nesmiřitelný odpůrce papežství a církve římské, první autorita Husova; hlavní jeho díla „Dialog" a „Trialog" Hus buďsám přeložil do češtiny anebo se jich překladu účastnil.

Zbyněk Zajíc z Hasenburka (3, 11 atd.), arcibiskup pražský (1403—1411), z počátku veliký Husův příznivec, ustanovil ho svým rádcem a kazatelem při synodách kněžských; na konec se s Husem rozešel, když Hus se domáhal (a domohl toho), aby římskému papeži Řehoři bylo v Čechách odňato poslušenství.

Zdislav ze Zvířetic a z Vartenberka (4), žák a horlivý stoupenec Husův, později mistr v uměních, přední pán český.

Zikmund (22, 30 . . .), král uherský, pak římský a český († 1437), Husův z počátku ochránce, pak odpůrce.

ze Znojma Stanislav, často jen *Staník* (3, 15, 16 atd.), mistr a profesor theologie, učitel, pak kolega Husův, hlavní stoupenec Viklefův, učil remanenci; když však Štěkna r. 1408 jej žaloval u arcibiskupa, odvolal a svůj traktát o těle Kristově přepracoval; stál pak v čele theologické fakulty s Pálčem, vedl zápas s Husem r. 1412—1413, šel i na koncil kostnický, ale na cestě tam r. 1414 v Jindř. Hradci zemřel.

Zvířetice viz Z d i s l a v.

OBSAH.

		Str.
Připomenutí		3
1.	List neznámému knězi (?)	5
2.	M. Mikuláši, Martinu a Havlovi (1412, X.)	11
3.	Odvolání M. J. Husi k Ježíši Kristu (1412, X., 18)	14
4.	Mistrům pražským (1412, X.)	22
5.	(„První list") Pražanům (1412, X.)	25
6.	List Pražanům (1412, XI.—XII.?)	28
7.	Věrným Čechům (1412, XI.—XII.?)	33
8.	Odpověď m. Jana m. Křišťanovi (1412, XI.)	43
9.	(„Druhý list") Pražanům (1412, XI.)	47
10.	(„Třetí list") Pražanům (1412, XI.)	51
11.	Nejvyššímu soudu zemskému (1412, XII.)	54
12.	(„Šestý list") Pražanům (1412, XII.)	58
13.	(„Čtvrtý list") Pražanům (1412, XII.)	62
14.	Dobrá zdání synodě (1413, I.—II.)	65
15.	Psaní m. Jana m. Křišťanovi (1413, IV.)	66
16.	Konečná odpověď Křišťanovi (1413, IV.)	69
17.	List Oldcastlovi (1413, VI.?)	77
18.	List m. Janu Kardinálovi (1413, VI.)	78

19. List Sybartovi za Jeronyma (1413, VII., 1) 82
20. („Pátý list") Pražanum (1413, VII.?) 86
21. List Pražanům (1413—1414?) 90
22. Králi Zikmundovi (1414, VIII.?) . . 93
23. Panu Ctiborovi (1414, VIII.?) . . . 94
24. Knězi Petrovi (1414, VIII.—IX.?) . 95
25. M. Ondřejovi z Broda (1414, VIII.—IX.?) 96
26. Knězi Benešovi (1414, VIII.—IX.?) . 98
27. Vyhláška dne 26. srpna 1414 99
28. Vyhláška dne 30. srpna 1414 101
29. List králi Zikmundovi (1414, IX., 1) . 104
30. List pánům na sněmě (1414, X., 1?) . 108
31. Závěť Martínkovi (1414, IX.—X.?) . 109
Vysvětlení slov 113
Výklad jmen 118

SVĚTOVÁ KNIHOVNA ČÍS. 1201-3.

M. JAN HUS:

LISTY Z KOSTNICE.

(1414—1415.)

— LISTŮ HUSOVÝCH SVAZEK TŘETÍ. —

PODLE PRAMENŮ ČESKÉ VYDAL
A LATINSKÉ PŘELOŽIL

V. FLAJŠHANS.

VLASTNÍM NÁKLADEM VYDAL J. OTTO V PRAZE.

VEŠKERA PRÁVA VYHRAZENA.

Tiskem »Unie« v Praze.

PŘIPOMENUTÍ

Co jsem pověděl v „Připomenutích" při prvním a druhém svazečku Listů Husových, mohu prostě opakovati při tomto posledním, obsahujícím Husovy *listy kostnické*.

Tato část listů Husových, ačkoli obsahuje nejkrásnější kus literárního odkazu Mistrova, jest nám ze všech jeho prací dochována nejhůře. Z 58 textů zde uvedených jsou ztraceny (nejméně) 3 (č. 4, 6 a 7) a 12 jich máme dosvědčeno teprve z tisku XVI. století (jsou to první listy ze žaláře, č. 11—16 a 19—25), 2 texty (č. 18 a 28) máme dochovány jenom v jediném rukopisu, jeden můžeme čerpati z protokolů koncilu (č. 55) — a pro ostatní všechny jest hlavním pramenem sbírka Mladenovicova (jen 16 textů má také vedlejší rukopisy samostatné: č. 1, 3, 5, 8, 11, 17, 32, 37—42, 45, 47 a 51), tedy skoro největší část této korespondence Husovy čerpána jest z pramene jediného, ovšem velmi dobrého a spolehlivého.

Ale tím se nesnáze vydavatelovy nekončí. Neboť nejenom že text jest mnohdy zcela jistě chybný (své konjektury jsem i v tomto svazku omezil jen na evidentní opravy), nejenom že datování listů a jejich adresa, přes veškery zásluhy práce Novotného z r. 1898, jsou stále ještě velmi nejisté — dosti často v této části nalezneme případy, kde vydavatelé rozmanité ty lístky a škartky, ze žaláře zasílané, špatně spojili v texty nyní uvnitř neshodné (na dvou místech jsem se tak snažil text upraviti znovu), nesprávně seřadili a mylně adresovali (i v těch případech na několika místech jsem se pokusil o opravu). Že by však mou knížkou byla již vykonána práce všecka, toho ani já nemyslím.

Znění těchto částí, ač i tu opět jsem hleděl podržeti text Marešův co možno nejvíce (děkuji tu opět p. dv. r. Krskovi a vl. r. Neudertovi za laskavé svolení, abych užil jejich překladů), jest přece mnohem častěji změněno nežli v svazečcích prvních. Je toho příčina jednak v přesnějším a lepším textu (texty české tuto vůbec se zjevují po prvé v přesném znění rukopisném), jednak v tom, že musilo býti, při četných odkazech, hleděno k vyrovnání překladu týchž partií, čeho u Mareše nebývalo dosti šetřeno.

Dosti často přichází v těchto listech případ, že bývají v pozdějších rukopisích přídavky, jejichž původ není dosti jistý. Ty jsem položil do

(závorek). Jindy bývá v latinském textu vložen úryvek český a naopak; takové jinojazyčné vsuvky označuji *kursivou*.

Jinak je zařízení textu i vysvětlivek ponecháno tak, jako v svazečcích dřívějších.

— — —

Komenský v Kšaftu mezi jinými odkazy národu českému poroučí také překlad Písma „z původních jazyků" tak dokonalý, „že málo ještě jest národů, kteříž by tak pravdivě, vlastně i jasně svaté proroky a apoštoly v svém jazyku mluvící slyšeli". Od počátku tisku snažili se Čechové odkaz „epištol" svého prvního „apostola", „M. Jana Husi", míti co nejpravdivější a nejjasnější. A sotva na počátku vzkříšení národa českého zavál první dech svobody, zjevovala se nová a nová vydání „epištol" Husových, českých i (přeložených do češtiny) latinských.

Práce se dařila; sic ještě pořád největší díl našich listů Husových činí sbírka prvních vydavatelů norimberských, kteří s takovou dojemnou láskou a srdečností snesli vše, co mohli nalézti. Ale přece můžeme stopovati neustálý pokrok v práci až do doby nejnovější. Přišla chvíle, kdy na den uplynulo 500 let od oné hodiny, v níž Hus napsal: „Nedajte sebe uhroziti, aby co sem psal, nečtli" — — je tedy čas, aby národ český mohl čísti „epištoly" svého „apoštola" „pravdivě, vlastně a jasně". Není mou zásluhou, že toto vydání jest od 500 let

první, v němž Hus hovoří po prvé svými slovy svému národu — ale jsem rád, že jsem je mohl vydati. „Přijmiž to tedy za svůj klénot, vlasti milá“ — praví Komenský, doporučuje práci svých předků svému národu — a nemám podobně jiného přání, než aby listy Husovy staly se vskutku „klenotem milé vlasti“.

V Praze, dne 24. června 1915.

V. Flajšhans.

I.

Než se Hus odebral do Kostnice, připravil si kromě obran také slavnou *protestaci, osvědčení víry;* a podobných potom i v Kostnici předložil několik při vyšetřování. Takové protestace jeho předložili jeho jménem i páni čeští a polští v Kostnici 31. května 1415 deputovaným koncilu a den potom králi Zikmundovi. Mladenovic ve své zprávě o tomto prohlášení slovanského panstva podává protestaci, již Hus dříve pojal do řeči „o dostatečnosti zákona Kristova k řízení církve“, kterou Hus hodlal na koncilu přednésti. Tato protestace shoduje se doslova s jinou protestací, kterou Hus pojal do druhé řeči své „o vysvětlení své víry“, již rovněž hodlal přednésti v Kostnici — a nepochybně se shodovala také s ostatními, nám dnes nedochovanými. Proto se zde tato protestace překládá podle textu, citovaného panstvem českým a polským (tito věděli sice, že Hus ji uvedl

„při řešení jakési kvestie", ale nevěděli, že to byla řeč „o dostatečnosti zákona Kristova") — a v (závorkách) jsou podány doplňky podle textu druhé řeči „o vysvětlení víry".

1. Protestace.

Ježto nade vše toužím po slávě Boži, prospěchu svaté církve a abych byl věrný úd Pána Ježíše Krista, jenž jest hlava a ženich (oné) svaté církve, kterou vykoupil: proto jakož dříve (častěji) jsem učinil, činím i nyní tuto protestaci, že jsem nikdy zatvrzele neřekl aniž chci budoucně (co) říci, co by bylo na odpor pravdě víry; — konečně že jsem držel, držím a držeti pevně toužím všechnu pravdu víry, tak že dříve než bych chtěl bludu protivného hájiti, spíše bych v naději a s pomocí Páně vytrpěl popravu strašnou smrtí — ano, s podporou Boži pomoci jsem hotov bídný život vydati za zákon Kristův, o němž věřím, vzhledem ke kterékoli jeho částce, že byl dán radou nejsvětější Trojice a svatými lidmi Božími ke spáse pokolení lidského byl vyhlášen.

Věřím nad to jednotlivé články onoho zákona v onom smyslu, v němž blahoslavená Trojice nařizuje, aby byly věřeny, pročež — jakož v odpovědech a aktech školních i na veřejných kázaních jsem se podroboval pře-

často, tak i nyní se podrobuji a budoucně chci se pokorně podrobiti tohoto nejsvětějšího zákona přikázaní, poddanosti i poslušnosti — (dále uznávám všechny výroky svatých doktorů tento zákon věrně vykládající; ctím také všechny obecné a zvláštní sněmy církevní, dekrety, dekretálky a všechny zákony, kanony a konstituce, pokud se shodují výslovně nebo mlčky se zákonem Božím) — hotov jsa odvolati, cokoli povím, budeli mi ukázáno, že jest to na odpor pravé víře a pravdě.

II.

V městech (českých a potom, na cestě, v městech) říšských (v Norimberce, Ulmu, Kostnici a j.) Hus všude dával na dveře kostelní přibíjeti latinské a německé veřejné vyhlášky o své cestě a osobě. Jednu takovou uvádí také Mladenovic, z jehož (latinského) textu je překlad následující. (Srovnej podobné vyhlášky Husovy v srpnu — v díle II., č. 27.)

2. Intimace cestovní.

Mistr Jan Hus již jde do Kostnice ukázati víru, kterou posud držel, nyní drží a až do smrti s pomocí Pána Ježíše Krista bude držeti. Pročež jakož po celém království vyhlásil svými intimacemi a listy, chtě obecné synodě na dvoře arcibiskupa pražského ze své víry vydati počet a před svým odchodem kterémukoli odpůrci dosti učiniti: tak i v tomto slavném a říšském městě vyhlašuje, chceli mu kdo jaký blud či jaké kacířství vytýkati, aby se chystal na koncil, ježto on, m. Jan, kterémukoli odpůrci na tom koncilu ze své víry hotov jest vydati počet.

III.

Jednání se Zikmundem se protahovalo a Hus viděl, že by čekáním na glejt se zdržel. Umínil si proto jeti bez glejtu písemného (pouze v průvodu pánů Václava z Dubé a Jana z Chlumu). Nechtě pak působiti králi a arcibiskupovi obtíží, zřekl se i kázání na rozloučenou a napsal 29. září 1414 svým posluchačům betlemským list (český), jenž však byl uveřejněn až po skutečném jeho odjezdu dne 11. října. List ten jest hojně zachován v rukopisích (datum je latinské) — a byl Husovými nepřáteli hned r. 1414 přeložen falešně do latiny, aby ho proti němu užili v Kostnici. Náleží k nejkrásnějším pracím Husovým a byl přeložen skoro do všech jazyků vzdělaného světa.

3. List rozluční.

(*Dáno l. P. 1414 po svátku sv. Václava na odchodu do Kostnice.*)

Mistr Jan Hus, v naději kněz a sluha Pána Ježíše Krista, všem věrným milým bratřím i

sestrám v Pánu Ježíšovi, jenž sú Božie slovo skrzě mě slýchali a přijeli: milost a pokoj od otce Boha našeho i od ducha svatého, aby bez poskvrny v pravdě jeho přěbývali.

Věrní a milí přietelé! Viete, že sem s vámi po dlúhý čas věrně pracoval, káže vám slovo Božie bez kacieřstvie a bez bludóv, jakož viete, a má žádost byla, jest i bude až do mé smrti vaše spasenie. A byl sem umínil vám kázati před svú jiezdú, nežbych odjel k svolánie do Konstancie, a zjmena vám ohlásiti křivé svědectvie i svědky, jenž sú proti mně svědčili, jež mám všecky popsány i s jich svědectvími; a tiť vám budú ohlášeni, proto, aby, potupieli mě neb na smrt odsúdie, aby vy to vědúce nelekali sě, bych pro které kacieřstvie, jež bych držel, byl odsúzen; a také proto, aby[ste] stáli v té pravdě bez strachu a bez viklánie, kterúž dal vám Pán Bóh skrze věrné kazatele, a skrze mě nestatečného poznati; a třetie proto, aby[ste] sě uměli lstivých a pokrytých kazatelóv varovati. A jižť vypravil sem sě na cestu bez klejtu, mezi velmi veliké a mezi mnohé nepřátely, mezi nimiž najhorší jsú domácí nepřietelé, jakož na svědectví poznáte, a po skonání svolánie zviete, jichž mnoho viece bude, než jest bylo proti našemu milosrdnému vykupiteli biskupóv i mistróv i kniežat světských i zákonníkóv. Ale úfámť svému milostivému, múdrému a

mocnému Spasiteli, že skrze své zaslíbenie a skrze vaši věrnú modlitbu dá mi múdrost a statečnost ducha svatého, abych setrval, a oni aby nemohli mne na křivú stranu uchýliti; ač mi dá pokušenie, haněnie, vězenie neb smrt trpěti, jakož jest sám trpěl, a své najmilejšie slúhy v též podďal, a nám dal příklad, abychom pro něho a pro své spasenie trpěli. On Bóh, a my jeho stvořenie, on Pán a my slúhy, on všeho světa král a my lidičkové nestateční, (on bez hříchu a my hřiešní) on nepotřebný a my potřební: on taký trpěl i proč bychom my netrpěli? Však naše utrpenie v milosti jest naše vyčištěnie ot hřiechóv a ot věčných muk zbavenie a smrt naše jest naše vítězstvie. Jistě věrnému jeho slúze nelze jest ztratiti,když s jeho pomocí setrvá. Protož, milá bratřie i milé sestry, modlte sě snažně, ať mi ráčí dáti setrvánie, a aby mě ráčil ostřiec od poskvrněnie a jestli k jeho chvále a k našemu prospěchu má smrt, ať mi ji ráčí dáti bez strachu zlého podstúpiti; pakli jest k našemu lepšiemu, aby mě vám ráčil navrátiti, i tam i zase veda bez poskvrny: abychom ještě spolu v jeho zákoně sě poučili, a Antikristových sietí něco porušili, a budúcím bratřím po sobě dobrý příklad ostavili. Již snad viece v Prazě mě před smrtí neuzříte: pakli mocný Bóh mě vám ráčí vrátiti, tiem sě veselejie uzříme; a ovšem když v radosti nebeské spolu

sě shledáme. Bóh milosrdný, jenž svým dává pokoj čistý zde i po smrti, jenž jest z mrtvých vyvedl pastýře velikého krvi jeho vylitím, jenž jest našeho spasenie věčné svědectvie, rač vás ve všem dobrém způsobiti, aby plnili jeho vóli v svornosti bez roztrženie, aby majíce pokoj v ctnostech, došli věčného pokoje skrzě Pána našeho Jezu Krista, jenž jest Bóh věčný a člověk pravý z Panny Marie porozený. Jemuž jest chvála a bude na věky se všemi vyvolenými, s nimiž [zde] v pravdě setrvajíc v radosti nebeské budeme přebývati. Amen."

IV.

Když Hus přišel 19. října do Norimberka (viz v listě následujícím), psal mu hned m. Jan Helwel, farář u sv. Vavřince, že už dávno chtěl s ním mluviti; k tomu ovšem Hus — na témže listu — připiskem svolil.

Tento

4. lístek Helwelovi

obsahoval jen slova, aby přišel (Helwel k Husovi) — a není nám dochován.

V.

Cestou do Kostnice lepil Hus všude vyhlášky (viz zde č. 2) a veřejně s kněžími i laiky disputoval. Dne 19. října dorazil po osmidenní cestě, jak bylo obvyklo, do Norimberka — a odtud píše (patrně první) svou zprávu přátelům do Čech, velmi zevrubnou; list poslal asi po některém kupci českém, jichž tehdy v Norimberce bylo stále hojně přítomno. Psán jest latinsky a zachován hlavně ve zprávě Mladenovicově.

5. List přátelům v Čechách.

Pozdravení od Ježíše Krista. Vězte, že jsem nikdy nejel v shrnuté kápi, ale zřejmě s odkrytou tváří. A když jsem vyšel z Čech, nejprve ve městě Bärnau, dříve než jsem přišel, očekával mne farář s kaplany; a když jsem vkročil do světnice, tu ihned nalil mi veliký korbel vína a velmi laskavě přijal se svými soudruhy všecko učení a pravil, že

vždycky byl mým přítelem. Potom v Novém Městě velmi rádi mne viděli všickni Němci. Weydu jsme přešli docházejíce u množství lidu obdivu. A když jsme přišli do Sulzbachu, tam jsme přišli k hospodě, ve které byl soud, land‹ge›richt. Tam konšelům a starším zasedajícím v podloubí jsem řekl: „Ejhle, já jsem M. Jan Hus, o kterém, jak myslím, jste slyšeli mnoho zlého; ptejte se mne tedy.“ A když jsem o mnoha věcech pojednal, velmi příznivě všecko přijali. Pak jsme přešli Herspruk a tu jsme přenocovali v městě Laufu; v něm přišel farář, veliký právník, s kaplany, s nímž jsem rozmlouval, jenž také příznivě všecko přijal. A ejhle, přišli jsme do Norimberka, ve kterém rozhlásili náš příchod kupci, kteří nás předešli; pročež lid stál na ulicích dívaje se a vyptávaje se, který je M. Hus. A před jídlem poslal mi list M. Jan Helvel, farář u sv. Vavřince, píše mi, že by rád se mnou mluvil od dávné doby; oznámil jsem mu na témž listě, aby přišel, a přišel. A protože již jsem napsal prohlášení, chtě je přibíti: zatím p. Václav ‹z Dubé› poslal pro mne, že se sešli měšťané a mistři, chtíce mne viděti a se mnou rozmlouvati: já ihned vstav od stolu odešel jsem tam. A vzkázali mistři, abychom rozmlouvali v soukromí, a já jim řekl: Já káži veřejně i chci, aby poslouchali, kteříkoli budou chtíti. A hned

od té hodiny jsme rozmlouvali před konšely a měšťany až do soumraku nočního. Byl pak tam doktor nějaký Karthusian, který dokazoval báječně. A zpozoroval jsem, že mistru Albertovi, faráři od sv. Sebalda, se nelíbilo, že měšťané mému mínění přisvědčovali. Konečně všichni mistři a měšťané stáli spokojeni.

Také vězte, že žádného dosud nepoznal jsem nepřítele. A v každé hospodě dík em za nocleh dávám Desatero hospodáři a někde je lepím moukou, a hospodyně všecky s muži velmi laskavě mně přijímají. Ani klatby nikde nevyhlašují a všickni chválí intimaci německou. Přiznávám se tedy, že není nepřátelství ke mně většího než u obyvatelů království Českého. A co bych ještě psal? Pan Václav a podobně pan Jan <z Chlumu> velice šetrně a laskavě se mnou zacházejí a jsou jako hlasatelé pravdy, ale správněji bych řekl zastánci pravdy, s nimiž za přispění Páně všecko se děje zdárně. Král je na Rýně, za nímž jde pan Václav z Leštna, a my přímo pojedeme do Kostnice, ke které se blíží papež Jan. Domýšlíme se zajisté, že by bylo bez užitku jíti za králem snad na 60 mil a vraceti se do Kostnice.

Psáno v Norimberce v sobotu před 11 tisíci panen. (20. října 1414).

VI.

Někdy v prvních hodinách svého pobytu v Kostnici psal Hus také starému příteli mistru Jakoubkovi. Byl to nejspíše list, jímž Hus provázel svou kvestii, právě napsanou, o přijímání z kalicha a již poslal příteli přímo. List se dostal do rukou koncilu, zároveň s ostrou odpovědí Jakoubkovou: nám však není dochován. Víme jen tolik, že tento (patrně latinský)

6. list Jakoubkovi

obsahoval stížnost na světský ráz koncilu a že (mimo jiné) Hus psal Jakoubkovi takto: „Nepřátelé moji řekli, že mi nebude dáno slyšení, leč dříve zaplatím dva tisíce dukátů sluhům Antikristovým na výlohy.“

VII.

Hus přijel do Kostnice 3. listopadu r. 1414 a kromě dopisu Jakoubkovi, o němž můžeme souditi, že jej napsal v prvních hodinách svého pobytu, napsal také asi list svým pražským posluchačům, snad český. Neboť v listě následujícím píše, že posílá již „čtvrtý list z cizích krajin" domů, nám však jsou nyní dochovány jen dva (zde č. 5 a 8). Podle toho i tento (český?)

7. list Pražanům

jest nyní ztracen. Snad v něm byla zpráva o další cestě z Norimberka do Kostnice a o příhodě, jež se stala v Biberachu, nedaleko před Kostnicí. Tam totiž pan Jan z Chlumu se účastnil tak horlivě a tak účinně disputac theologických (o poslušnosti papeže, klatbě atd.), že vznikla pověst, jako by byl doktorem theologie. Odtud pak přátelé později (v. č. 22) nazývají pana Chluma žertem „doktorandem bibrašským".

VIII.

O prvních dojmech v Kostnici podává Hus hned nazítří 4. listopadu podrobnou zprávu přátelům v Čechách. Dovídáme se o pověstech (mylná byla pověst, v listu zmíněná, že papež Benedikt XIII., uznávaný jen částí Španělska, jede na sněm) a domněnkách (mylná byla domněnka Husova, že koncil potrvá do velikonoc, neboť zasedal až do 12. dubna 1418), ale také o prvních žalobách a stíháních, jež podniká starý jeho odpůrce Michal de Causis. Nicméně věc jeho dosud stojí dobře a stěžuje si pouze na drahotu v Kostnici a na nedostatek peněz.

Hus podává zprávu tuto přátelům latinsky; jako ostatní tyto listy je zachována ve zprávě Mladenovicově a otištěna hned po prvé r. 1537 (doplňky odtud jsou v závorkách). Jedna věta je česká; ta otištěna (jakož podobně i v dalších listech) *kursivou*. Na konec listu je hříčka slovní, v češtině nepřeložitelná, se slovem latinským „constantia", jež znamená

jednak „stálost, vytrvalost", jednak „Kostnice"; této hříčky slovní užívá pak Hus v listech pozdějších častěji.

8. List přátelům v Čechách.

Pozdravení od Krista Ježíše. Přišli jsme do Kostnice v sobotu po svátku Všech svatých, beze vší úhony, procházejíce městy, přibíjejíce vyhlášky latinské i německé, a bydlíme v Kostnici v ulici blízko hospody papežovy a přišli jsme bez ochranného průvodního listu. A nazejtří Michal de Causis přibil na kostele proti mně, že ty pře jsou proti vyobcovanému a tvrdošíjnému Janu Husovi a podezřelému z bludařství a mnoho jiného. Já však s pomocí Boží si toho nevšímám, věda, že Bůh ho poslal proti mně, aby mi lál pro mé hříchy, na zkoušku, umím-li a chci-li něco trpěti (za jeho jméno). Pan Lacembok s p. Janem Kepkou byli u papeže a mluvili s ním o mně. On odpověděl, že ničeho nechce činiti násilně. Povídá se, ale málo, že Benedikt, papež španělský, jede na sněm. Dnes jsme dostali zprávu, že vévoda Burgundský s vévodou Brabantským ustoupili z pole a že prý král Zikmund byl před třemi dny v Cáchách a že byl korunován, a že prý papež se sněmem naň čeká. A protož

od Kostnice Cáchy jsou 70 mil, myslím, že sotva král přijde do Narození Páně; vedle toho myslím, že bude konec sněmu, nebude-li přerušen, asi kolem Velikonoc. A píce je drahá, postel je za půl dukátu na týden, koně jsou laciní. Který byl koupen v Čechách za šest kop, dává se za sedm dukátů. My s p. Janem poslali jsme koně do jednoho města, totiž do Ravenspurka, na čtyři míle. A myslím, že brzo budu míti nouzi o věci potřebné; proto rozdělte tu starost po přátelích, které vyjmenovati by dlouho trvalo a obtížno by bylo jich se domýšleti. Pan Lacembok dnes jede ke králi a uložil mi, abych před příchodem královým o nic se nepokoušel stran jednání, a doufám, že budu odpovídati ve veřejném slyšení. Pařížských je zde mnoho a Vlachů, ale dosud málo arcibiskupů a biskupů také málo; kardinálů je hojně, jezdí na mezcích; *„ale jsú lacní"*. Když jsem jel na koni do Kostnice, hned jsem slyšel, že jedou, jak jsem jel velikým zástupem, ale sbíhal se veliký zástup. Čechové naši mnozí na cestě ztrávili, cokoli měli na penězích a již trpí bídu; a já velice trpím s nimi a nemohu všem dávati. Koně p. Přibyslava převzal p. Lacembok, kůň však Rabštejnův nad všecky vyniká v síle i bujnosti; a toho jediného mám u sebe, kdyby se událo, že bych někdy ke králi mimo město se vydal. Pozdravujte všech

přátel, žádného nevyjímajíce atd. Toto je čtvrtý dopis z krajin cizích, daný v neděli v noci po svátku Všech svatých v Kostnici. Žádný Čech z rytířů není v Kostnici kromě p. Jana Kepky, který mne vedl a mne chrání skutečně jako rytíř a všude více káže než já, ukazuje mou nevinnost. Dáno v Kostnici. Modlete se k Bohu za vytrvalost v pravdě.

IX.

Následujícího dne (5. listopadu) přinesl pan Václav z Dubé Husovi do Kostnice ode dvora Zikmundova ze Špýru císařský bezpečný průvodní list. Tento pověstný „glejt" Zikmundův zněl takto: „Zikmund, z Boží milosti Římský král vždy rozmnožitel Říše a Uherský, Dalmatský, Chorvatský atd. král, všem a jednotlivým knížatům, církevním i světským, vévodům, markrabím, hrabatům, pánům, šlechticům, vladykům, panošům, rytířům, manům, hejtmanům, mocnostem, vladařům, náčelníkům, celným, výběrčím a úředníkům jakýmkoliv, obcím měst, městeček, vesnic a míst a správcům jejich a našim ostatním a svaté Říše poddaným a věrným, k nimž by přítomné došlo, milost královskou a vše dobré!

Velební, jasní, urození a věrní milí!

Ctihodného mistra Jana Husa, svaté theologie bakaláře zřízeného a mistra umění, okazatele přítomného listu, jdoucího z království

Českého na obecný sněm v městě Kostnici brzy nadcházející, jehož jsme také přijali do své a svaté Říše obrany a ochrany, vám všem a komukoli z vás s plnou přízní doporoučíme, žádajíce abyste ho, až k vám dojde, ráčili a měli laskavě přijmouti, vlídně s ním nakládati a v tom, co se týká rychlosti a bezpečnosti jeho cesty, jak po zemi tak po vodě, okázali mu vůli pomocnou a abyste ho se sluhy, koňmi, zavazadly a jinými jeho věcmi jednotlivými jakýmikoliv cestami, přístavy, mosty, zeměmi, panstvími, okresy, pravomocemi, městy, městečky, hrady, vesnicemi a kterýmikoli místy jinými svými bez kteréhokoli placení dávek, mostného, mýta a zbavivše ho kteréhokoliv jiného břemene platu a každé vůbec překážky *nechali volně jíti, státi, meškati a vrátiti se*, a jemu i jeho lidem, bude-li potřebí, ráčili a měli opatřiti bezpečný a jistý průvod ke cti a vážnosti našeho královského Majestátu.

Dáno ve Špýru, leta Páně 1414, 18. dne Října, království našich Uherského atd. 33, Římského pak 5."

Přinesl i jiné zprávy — a Hus tyto a své zprávy oznamuje následujícího dne opět přátelům do Čech. List jest opět latinský a zachován ve zprávě Mladenovicově, odkud (jako většina) otištěn již r. 1537. Na začátku jeho nalézáme opět známou z předešlého listu hříčkou slovní se slovem „constantia" (= „Kostnice" a „vytrvalost").

9. Přátelům v Betlémě.

Pozdravení od Krista Ježíše. Nejmilejší! Vězte, že si stojím dobře ve všem. Přišel jsem bez ochranného průvodního listu papežova do Kostnice: proste tedy Boha, aby mi dal vytrvalost, protože mnoho protivníků silných povstává proti mně, které zvláště štve prodavač odpustků Pasovský děkan, již probošt, a Michal de Causis, který pořád přibíjí pře proti mně. Ale ničeho z tohoto se nebojím a nestrachuji, doufaje, že po velikém boji veliké je vítězství a po vítězství větší odměna a větší hanba pronásledovatelů. Papež nechce rušiti pře a řekl: „Co já mohu? vždyť to vaši činí." Ale mluvili dva biskupové a jeden doktor s p. Janem Kepkou, abych já mlčky se podrobil. A tak poznávám, že se bojí mého veřejného odpovídání a kázání, kterého doufám z Boží milosti dojdu, až král Zikmund přibude. Zvěstoval mi o něm p. Václav z Leštna, že se velice potěšil, když mu on, urozený p. Václav, řekl, že jedu přímo do Kostnice bez ochranného průvodního listu.

Ve všech městech dobře se nám vedlo, byli jsme poctěni a ohlášení jsme dali latinská i

německá v městech říšských, v kterých jsem měl hovory s mistry. A měl jsem předchůdce, biskupa Bukoveckého, který o jeden nocleh vždy nás předjížděl a hlásal, že mne vezou spoutaného na voze, a aby se přede mnou měli na pozoru, protože prý poznávám myšlenky lidské. A tak, když jsme se přiblížili k nějakému městu, sbíhaly se (k nám) zástupy jako na divadlo. Ale hanbu měl nepřítel ze lži a lid byl rád, když uslyšel pravdu. Jistě Kristus Ježíš je se mnou jako bojovník statečný; proto nebojím se, co činí nepřítel. Žijte svatě, modlete se skroušeně, aby Pán milosrdný stál při mně, háje ve mně až do konce zákona svého. Dáno v noci na den sv. Linharta (6. listopadu).

Myslím, že budu v nouzi o potřeby, protáhne-li se sněm. Proto které máte za přátele, žádejte jich za pomoc; ale nejprve žádejte půjčku. Pozdravujte všecky přátele i přítelkyně pobádajíce je, aby prosili Boha za mne, protože toho jest třeba.

X.

Podobně jako Hus psali nepochybně domů i ostatní Čechové a také průvodčí Husovi. S jejich listy vypravoval asi také Hus listy své.

Jednu takovou zprávu podává, souhlasnou celkem s oběma předchozími zprávami Husovými, pražským přátelům 10. listopadu mistr Jan Kardinál z Rejnštejna, farář v Janovicích na panství p. Jana z Chlumu, jenž jako vyslanec university pražské na koncil jel spolu s Husem na jednom voze. K jeho listu přiložil Hus malý přípisek, jenž obyčejně se pokládá také za část listu Kardinálova, ale nepochybně pochází od Husa. Jest latinský a zachoval jej Mladenovic.

10. Lístek přátelům při dopisu Kardinálově.

„Husa není ještě pečená a nebojí se upečení, protože tohoto roku na sobotu před svátkem Martinským připadá slavná jeho vigilie, kdy se husy nejedí."

XI.

O událostech v Kostnici a o příhodách na cestě do Kostnice byli tedy koncem listopadu Husovi přátelé v Čechách zpraveni celkem dobře; mnoho nového nebylo co oznamovati, poněvadž papež i koncil úmyslně jednání odkládali, čekajíce na příchod krále Zikmunda, jenž se stále protahoval (a do Kostnice přijel teprve 25. prosince 1414).

Tu Hus připomenul si opět, vzpomínaje na blížící se advent, svou povinnost kazatelskou, a jako činil dříve ve vyhnanství, posílá svým věrným posluchačům dne 16. listopadu 1414 opět, česky (jako v č. 3.), krátké kázání, k němuž připojil několik nadějných slov o svém pobytu kostnickém. Zachován jest list tento v rukopise křižovnickém (ve znění velmi porušeném), jenž čerpal již ze zprávy Mladenovicovy; a z Mladenovice byl také záhy (již r. 1537) přeložen do latiny — pak často otiskován i překládán.

II. Věrným Čechům.

(Věrným a v Pánu Bohu milým bratřím i sestrám všem, jenž milují pravdu Pána Jezu Krista!)

Pokoj vám od Pána Boha a od Ježíše Krista, aby hříchóv sě varovali, v jeho milosti přěbývali, v ctnostech prospievali a po smrti v radost věčnú vstúpili.

Najmilejší! prosím vás, aby jsúce živi vedlé zákona Božieho, pilni byli svého spasenie, slyšiece slovo Božie v opatrnosti, aby nedali se sklamati poslóm Antikristovým, jenž hříchy lidu lehčie, z hříchu netreskcí, svým starším pochlebují, hříchóv lidu neoznamují, sami se velebie, z svých skutkóv honosie, moc svú veličie, ale Pána Ježíše Krista v pokořě, v chudobě, v trpědlivosti a v práci následovati nechtie. O nichž prorokoval jest milostivý Spasitel řka: „Vstanú falešní prorokové a svedú mnohé.“ A vystřiehaje své věrné, die: „Varujte se od falešných prorokóv, jenž přichodie k vám v rúše ovčiem, a vnitř jsú vlcie hltaví; po ovoci jich poznáte je.“ Jistě potřěbie jest veliké věrným křesťanóm, aby pilně sě ostřiehali; neb die Spasitel, že i vyvolení byli by svedeni, by to mohlo býti. I protož, najmilejší, bděte, aby lest ďábelská nepodtrhla vás. A tiem buďte pilnějše, čím viece Antikrist sě protiví: súdný den sě

blíží, smrt mnohé trutí, a synóm Božím nebeské sě království blíží. Proněž své tělo krofte, smrti sě nebojte, spolu sě milujte, pamětí, rozumem i volí v Bohu vždycky stójte. Den súdný buď vám před očima hrozný, aby nehřěšili, a radost věčná, aby po nie túžili; umučenie Spasitele našeho, aby s ním a pro něho mile trpěli: neb když jeho umučenie [sobě] ku paměti přivedete, tehdy mile všecka protivenstvie podstúpíte, lánie, haněnie, bitie i vězenie, a bude-li vóle jeho drahá, i smrt tělestnú pro jeho svatú pravdu. Viete, najmilejší, že haněním Antikrist na nás sě osopil a ještě mnohým na vlas je neuškodil, jakožto i mně, ač sě je velmi obořil na mě. Protož prosím vás, aby[ste] snažně Pána Boha prosili, aby mi ráčil dáti múdrost, trpělivost, pokoru i statečnost k setrvání v své pravdě.

Jižť mě jest dovedl do Konstancie beze všie přiekazy; a na všie cestě jeda zjevně jako kněz, a sám sě hlasitě oznamuje lidu ve všech miestech nenalezl sem zjevného nepřietele, aniž bych jich měl mnoho v Konstancí, kdyby české žákovstvo, jenž lanžuje po obrociech a po lakomství, lidí na cestách nesvodili. A úfámť milosrdnému Spasiteli i vašie modlitbě, žeť stanu v pravdě Božie až do smrti. Vězte, žeť sú pro mě nikdiež služby nestavili, ani v Konstancí, v níž jest sám

papež za mne slúžil. Buďtež Pánu Bohu poručeni milosrdnému, Pánu Ježíšovi Bohu pravému, synu čisté Panny Marie, jenž jest nás svú ukrutnú a ohavnú smrtí vykúpil bez našeho zaslúženie od muk věčných, od moci ďáblovy a od hřiecha. Psán list v Konstancí na den svatého Otmara, dobrého slúhy Pána našeho Jezu Krista, jenž jest požehnaný na věky Amen. ‹16. listopadu.›

Mistr Jan Hus, kněz a slúha Boží v náději.

XII.

Naděje Husovy za krátko dočkaly se hrozného zklamání; místo ke dvoru královu a na kazatelnu chrámovou odvedla ho dne 28. listopadu 1414 městská stráž před kardinály — a potom do vězení. Z vězení v domě kanovníka kostnického vsazen pak 6. prosince do žaláře v klášteře dominikánu, těžkého, tmavého a nezdravého, takže upadl do nemoci. Ale přes to nicméně byl proti němu zaveden proces — komise, papežem jmenovaná, žádala od něho odpovědi na články, odpůrci jeho sebrané. A výslechy svědků dály se před ním i v jeho nemoci. Hus vzpomínal zvláště s bolestí na slova, jimiž ho tehdy pozdravil Páleč, řka, že nebylo od věků horšího kacíře nad Husa.

Teprve vjezdem Zikmundovým (25. prosince) do Kostnice se Husovi trochu polevilo. Jednání, jež se o vánocích a po nich mezi králem a koncilem dálo, točilo se také kolem osoby Husovy. V této době, kolem Nového

roku 1415, Hus teprve se mohl obrátiti jednotlivými malými lístky, podloudně strážci z vězení dopravovanými, na své přátele kostnické, v nichž žádal o nejnutnější potřeby a prosil o vyproštění z vězení a přímluvu u krále.

Tyto malé lístky, vesměs latinské, jsou nám dochovány jen v nejstarším tisku z r. 1537, ale namnoze přeházené a mylně spojené. První z nich jest lístek následující, jehož konec první tisk připojil k listu následujícímu; určen jest panu Janu z Chlumu, jehož písař, bakalář Petr z Mladenovic, má Husovi opatřiti psací potřeby a zaslati bibli (patrně tu, kterou Hus s sebou přivezl do Kostnice). List je psán asi krátce před Novým rokem, po vánocích — ale bible, přes opětné prosby, se Husovi až do smrti nedostalo; kniha byla patrně příliš veliká, nebylo možno ji pronésti.

12. Lístek Janovi z Chlumu.

Milostivý pane, opatřete mi biblí a pošlete po tomto dobrém muži. A má-li váš písař Petr inkoust, ať mi dá, a per několik a malý kalamář.

O sluhovi svém Polákovi nic nevím, ani o m. Kardinálovi, leda že slyším, že Vaše Urozenost je zde a že je u krále pána. Pročež zapřísahám, proste Milosti královské i pro

mne i pro všemohoucího Boha, který jej tak nádherně obdařil dary svými, a také proto, aby se ukázala spravedlnost a pravda k slávě Boží a na prospěch církve, aby mne vysvobodil z vězení, abych se mohl připraviti a k slyšení veřejnému přijíti. Vězte, že jsem velmi stonal a dostal klystér, ale již jsem ozdravěl. Prosím, pozdravujte pány české, kteří jsou u dvora páně králova. Psáno mou rukou, kterou zná váš písař Petr.

Dáno v žaláři.

Pomněte husy, vy, přátelé moji.

Včerejší noc skoro celou psal jsem odpovědi na články, které Páleč sestavil — a přímo usiluje o mé odsouzení. Bůh mu odpusť, mne posilni!

XIII.

Podobný lístek, v tisku připojený k následujícímu, posílá Hus snad týž den, snad o něco málo později, opět panu Janovi z Chlumu, jenž neodpověděl na lístek první — Hus sám v tomto lístku napomíná k opatrnosti — ale staral se skutkem u Zikmunda, aby Husovi dostalo se vysvobození z krutého žaláře i veřejného slyšení.

Při výslechu slyšel Hus od Pálče, že pokládá všechny Husovy posluchače za nakažené bludem o remanenci a že vymohl, aby byli hlavní stoupenci Husovi obesláni a donuceni odpřisáhnouti. I o tom se v lístku zmiňuje.

13. Lístek Janovi z Chlumu.

Jiná košile buď mi dána po tomto poslu. Pane Jene, naléhejte s Čechy, aby zrušeno bylo obeslání těch, kteří jsou obesláni, a aby král měl soucit se svým dědictvím a aby ne-

dovoloval, aby darmo bylo sužováno pro jednoho svárlivce.

Dále abych aspoň jednou mohl promluviti ke králi, než budu odsouzen, když jsem po jeho vůli sem přišel a na jeho slib, že se zdráv do Čech vrátím.

Dále článek o odnětí ‹statků› prý je bludařský. Upozorněte krále pána, že bude-li onen článek odsouzen za blud, tu i on sám za to, že odňal biskupům statky časné, ano i otec jeho ‹Karel›, císař a král český, odsouzen bude jako bludař. Dopisu nikomu nedávejte nésti, leč v koho máte důvěru, jako v sebe, i že jej mlčenlivě ponese.

Dále řekněte doktoru Jesenici, aby nikterak nepřicházel, ani M. Jeronym, ani nikdo z našich.

Divím se, že král pán na mne zapomněl a že mi ani slova nevzkazuje. A snad, dříve než s ním slovo promluvím, budu odsouzen. Bude-li to jeho čest, ať hledí sám.

Divím se, že žádný z Čechů nechodí do žaláře, ale snad činí ‹tak› k mému lepšímu. Tento lístek budiž ihned roztrhán.

XIV.

Na přání vyslovené na konec lístku předešlého (jenž v prvotním tisku propleten s tímto a č. 12) navštívil Husa počátkem ledna přítel Jan řečený Bradáček a pověděl mu, jak přátelé, zejména pan Jan z Chlumu, o něho pečují. Hus proto tímto listem panu Chlumovi a ostatním přátelům, zvlášť Bradáčkovi, jenž ho tolik potěšil, děkuje a naznačuje zároveň, že by snad král mohl pro některé artikule Viklefovy, jež dovolují odníti světské statky duchovním, zejména nedbalým a hříšným, býti pány získán. Prosí, aby hleděli přátelé, skrze krále, získati opis obrany proti artikulům, o nichž se zmínil v listě č. 12.

14. Přátelům v Kostnici.

Urozený a milostivý p. Jene, dobrodinče náš milostivý a rázný ochránce, nemrzte se pro mne ani pro škody, které trpíte; Bůh

všemohoucí dá vám více. A prosím, pozdravujte pánů českých. Já o žádném nevím, leda myslím, že pan Václav z Dubé je zde a p. Jindřich Lacembok, který řekl: „*Dobrý muži, nehlúbaj.*“ Máte-li, na čem státi chcete, oznamte mi to.

Jene Bradáčku, pros Boha za mne, nejdražší, s ostatními a učiň, aby král žádal odpovědí mých, které jsou mou rukou podepsány, tak na články, které se Viklefovi připisují, jak na ty, které mně. Ať se opíší odpovědi ty, ale žádnému ven ať se neukáží, a ať se opíší, aby artikule stály dobře oddělené. Bude-li prohlášena má prosba, kterou jsem dal patriarchovi, aby ji sněmu předložil, nevím; myslím, že nepředloží. Zlíbí-li se Bohu, král v jednom nebo ve dvou ‹článcích› nález doktorů pražských by zrušil o odnímání a o Konstantinově darování a o ‹desátcích› almužnách, kterých jsem nechtěl popírati, kdyby měl nějakou pohnutku. Ale bylo by třeba, aby mu byly dány někým ne z našich.

Kdybych já byl na svobodě, řekl bych mu sám: Hleďte, králi, aby se nestalo přenesení vaší věci, které si vážíte, tajně, tak že byste ji už nemohl viděti.

Prosím, aby m. Jan Kardinál byl obezřelý, protože všickni byli pokušitelé, kteří se mu zdáli přáteli. A slyšel jsem od svých vyše-

třovatelů, kteří pravili: Jakýs Jan Kardinál ten haní papeže s kardinály řka: že jsou všickni svatokupci. Ať se drží dvora králova, jak může, M. Kardinál, aby ho nejali, jako i mne. Žádný mi víc neškodí než Páleč; ušetři ho všemohoucí Bůh. On Páleč všech vůdce, *slédník*. I naléhal, aby všickni stoupenci byli obesláni a odpřisáhli. Protože řekl v žaláři, že všickni, kteří chodí na má kázání, věří, že po posvěcení zůstává chléb hmotný.

XV.

Konečně 4. ledna mohl pan Jan z Chlumu — list ten se nám dochoval — oznámiti Husovi s radostí, že král Zikmund vymohl u deputovaných koncilu slyšení; že se o to páni čeští zasadí (a vymohou), aby byl převeden do vězení vzdušného, aby si mohl oddechnouti; vybízí Husa k věrnému setrvání v pravdě Boží a prosí, aby napsal přátelům konečné rozhodnutí o přijímání pod obojí, jež nyní stoupence Husovy rozděluje; na konec oznamuje, že přátelé — zvláště Jesenic — litují, že Hus odpovídal ve vězení komisařům, ale že všichni chválí jeho stálost. Podal Husovi také zprávy o přátelích pražských, z nichž zejmena pan Jindřich z Dubé, řečený Škopek, se radoval, že Hus pevně snáší pronásledování odpůrců pravdy.

Na tento milý list Hus odpovídá zevrubně (snad hned následujícího dne, 5. ledna); vykládá o svých odpovědech předsedovi komise, patriarchovi carihradskému, zmiňuje

se o svých odpovědech na 45 artikulů Viklefových a hlavně o útocích Michala de Causis a Štěpána Pálče. Na dotaz o kalichu odpovídá, že v Kostnici (ještě před uvězněním) napsal spisek „zdaž prospívá věrným laikům přijímati krev Kristovu pod způsobou vína“, hojně v rukopisích dochovaný, často tištěný a záhy do češtiny přeložený. V tomto spisku, jejž poslal patrně Jakoubkovi přímo (v. č. 6), nepřikazoval sice podávati pod obojí, ale dovoloval. Osvědčení (protestace), o níž se zde Hus zmiňuje, je táž jako v č. 1.

15. Odpověď panu Janovi z Chlumu.

Co se týká oddechu, nevím kterak si oddechnouti aneb jinak se chovati, poněvadž nevím, o čem mi bude dáno slyšení. Já žádal jsem s osvědčením před notáři a napsal jsem žádost veškerému sněmu, kterou odevzdal jsem patriarchovi, v níž žádám, abych směl odpovídati na kterýkoli článek, jako jsem odpovídal soukromí a jako jsem vlastní rukou napsal. Aneb bude-li mi dáno slyšení, abych směl odpovídati způsobem školským. Nebo snad mi Bůh zjedná slyšení, abych mohl učiniti kázání.

Doufám od milosti Boží, že nikdy neustoupím od pravdy poznané. Modlete se k Bohu, aby mne zachoval.

O svátosti kalicha máte spis, jejž napsal jsem v Kostnici, v němž jsou obsaženy důvody, a nevím nic jiného říci, než že evangelium a list Pavlův znějí určitě, a že to zachováváno bylo v prvotní církvi. Dá-li se to provésti, pokuste se, aby dovoleno bylo bullou aspoň těm podávati, kteří z pobožnosti by požádali s náležitým šetřením okolnosti.

Pro soukromé odpovídání mé nemusí se přátelé znepokojovati, poněvadž jsem neviděl, jak by věc jinak mohla dopadnouti, když skrze sněm, dříve než jsem byl jat, ujednána byla. A vydána byla bulla od komisařů, která v mé přítomnosti byla čtena, v níž nazýván jsem arcikacířem a svůdcem lidu. Ale doufám, že, co mluvil jsem v domě, hlásáno bude na střechách.

Opět byl jsem tázán den před tím, než jsem viděl bratra svého, Jana Bradatého, na kterýkoli ze 45 článků. A odpověděl jsem s prvou protestací jako dříve. A ptali se na kterýkoli článek jednotlivě, chci-li ho hájiti. A odpověděl jsem, že podrobím se rozhodnutí sněmu, jako dříve jsem prohlásil. A ke každému článku jsem řekl, jako jsem dříve o jednom prohlásil: Tenhle jest pravdivý v tomto smyslu. I řekli: Chceš-li ho hájiti? Odpověděl jsem: Nikoli, nýbrž podrobím se rozhodnutí sněmu.

Hle, Bůh je svědkem, jiná odpověď nezdála se mi tehdy případnější potom, co jsem vlastní rukou napsal, že nechci nic zarputile hájiti, nýbrž hotov jsem od kohokoli dáti se poučiti. Ta otázka učiněna mi byla proto, že někdo jim řekl, že jsem oznámil králi, že chci hájiti tří nebo čtyř článků. Pročež vyptávali se, zdali jsem mu něco oznámil. A řekl jsem, že nikoli, poněvadž nikdy jsem neoznámil tak králi, nýbrž jakož víte atd.

Také Michal tu stál a držel list a podpichoval patriarchu, abych odpovídal na otázky. A mezitím přišli někteří biskupové. Opět navařil Michal něco nového. Bůh dopustil pro hříchy mé, aby on i Páleč povstali <pro mně>, neboť Michal i listy i jiné věci vyšetřuje, a Páleč v články skládá ty staré věci, o nichž jsme mluvili před mnoha lety.

Patriarcha přede všemi mnoho o tom mluví, že mám velmi mnoho peněz.

Pročež jeden arcibiskup mi při slyšení řekl: „Ty máš 70.000 dukátů!“ Michal řekl přede všemi: „Haha, kam přišla plná sukně dukátů? Kolik peněz máš u panstva v Čechách?“ Věru měl jsem ten den těžké soužení.

Jeden biskup řekl: „Tys stanovil nový zákon.“ Jiný biskup řekl: „Ty jsi kázal všecky ty články.“ A já také odpověděl jsem jim

s pomocí Boží dosti tvrdě řka: „Proč mi křivdíte?“

O obeslaných nic mi nepíšete; proč nebyly učiněny nějaké kroky v jich prospěch buď od krále nebo od občanů pražských nebo od obeslaných samých?

XVI.

Snaha Chlumova a ostatních pánů měla aspoň částečný úspěch. Hus byl 9. ledna z tmavého a nezdravého svého žaláře převeden do komůrky blízko refektáře, kde mohl aspoň pohodlně odpovídati k žalobám, jež se stále množily.

Sem také dostal odpověď Chlumovu na svůj předchozí list, jež se nám však nedochovala. Pan Jan připojil také dotazy stran osvědčení a na výtku Husovu, že nepíší nic o obeslaných, odpověděl asi poukazem, že Hus též neodpověděl na zprávu o panu Škopkovi.

List zachován, jako všecky tyto listy, jenom (latinsky) v tisku prvotním z r. 1537.

16. **Odpověď panu Janovi z Chlumu.**

Urozený a milostivý pane, velice jsem se potěšil. Prosím vás také pro Boha, abyste

se nemrzel, že tak d'ouho a tolik pro mne se namáháte, proto že Bůh, pán pravdy a spravedlnosti, jest hotov dáti odměnu.

Ti komisaři chtěli, naléhajíce na mne po několik dní, aby věc má svěřena byla 12 neb 13 mistrům. A já jsem se nechtěl podvoliti. Ale když jsem vlastnoručně napsal odpovědi na 45 artikulů Viklefových i na jiné, které se mi vytýkají, ihned před notáři a komisaři těmi jsem napsal protestaci, že chci státi před celým sněmem a vydati počet z víry, kterou držím.

Artikule, které vytáhli z knihy mé O církvi přidávajíce falešně a ubírajíce, budou spatřeny z milosti Boží i odpověď, kterou jsem napsal v žaláři, žádné knihy nemaje na pomoc.

Důkladnějšího utěšitele za dnů života svého jsem nenašel v nemoci nad Pálče.

Všickni duchovní komory p. papežovy a všickni strážcové se velmi šetrně ke mne chovají. Pán vysvobodil Jonáše z útroby velrybí, Daniela z jámy lvové, tři mládence z peci ohnivé, Zuzanu ze soudu křivých svědků: i mne může pro slávu svého jména a pro kázání slova jeho, ukáže-li se to prospěšným, vysvoboditi. Pakli smrt vzácná před tváří Pána přijde, budiž jméno Páně pochváleno. Kdybych mohl aspoň krále uviděti jednou s našimi Čechy, potěšil bych se.

Velice jsem se zaradoval z novin. Jistě potěšil mne Pán. O zdraví pana Jindřicha Škopka rád jsem slyšel. Biblí mi poslati jest dobré. Nezarmucujte se pro mne. Nebo koho se to týká? Psáno v žaláři o půl noci.

Prosím vás, tohoto věrného přítele mého odměňte, kterému jsem obzvláště zavázán.

XVII.

Sotvůže Hus podal odpověď na hlavní artikule žalobcu, byly mu předloženy další artikule vybrané z jeho knih a z výpovědí svědků. Měl tedy práce — a tuhé — dosti. Nicméně přece na potřhaném, trojúhranném cáru poslal krásný list český svým pražským posluchačům (dne 19., nebo, podle jiného rukopisu, 20. ledna 1415), žádaje jich, aby se zaň modlili. List ten poslali přátelé hned do Prahy a mistr Havlík jej četl a ukazoval v Betlémě volaje: „Haha, Husi již sě papíru nedostává!" — a odtud také zvěděli o něm jeho kostničtí odpůrci. Zachován jest ve zprávě Mladenovicově a v rukopise křižovnickém.

17. List Pražanům.

Bóh s vámi rač býti, aby proti zlosti, proti ďáblu, proti světu a tělu stojíce setrvali.

Najmilejší! Prosím vás já v žaláři sedící, jímž sě nestydím, pro Pána Boha v nádeji trpě, jenž jest navštievil mě milostivě i mocí velikú a opět uzdravil, přěpustil nepřátely velmi tuhé ty, jimž sem já mnoho dobrého činil a srdečně je miloval — prosím vás, prostež Pána Boha za mě, ať se mnú ráčí býti, v němž samém náději mám a v vašie modlitbě, žeť mi dá setrvati v své milosti až do smrti. Ráčí-li mě nynie k sobě pojieti, buď jeho svatá vóle; pakli ráčí vám mě navrátiti, také buď jeho svatá vóle. Jistě třěbať mi jest veliké pomoci; avšak viem, že on nepřepustí na mě nižádného utrpenie ani pokušenie, jedno pro mé i pro vaše lepšie, abychom jsúce zkušeni a setrvajíce, velikú odplatu vzeli.

A vězte, že ten list, kterýž sem vám po sobě ostavil vyjev ven, velmiť jsú jej lživě nepřietelé v latinu přeložili, a artikulóv proti mně a toliko kusóv vydávají, že mám dosti psáti, často odpoviedaje z žaláře. A nenie člověka, jenž by poradil, krome milosrdného Pána Ježíše, jenž jest řekl svým věrným: Dám vám ústa a múdrost, jíž nebudú moci odolati všichni protivníci vaši. O najmilejší! pomněte, že žádostivě pracoval sem s vámi, a vždy žádám vašeho spasenie i nynie jsa v žaláři a u velikém pokušení.

Psán [v Konstancí] v sobotu ten den před sv. Fabianem <19. ledna>.

(Nepochybuji, že o mně nějakou zmínku <v modlitbách svých> učiníte. Amen.)

XVIII.

V jednom rukopise klementinské knihovny pražské uvádí se přípisek, jejž Hus si učinil 21. ledna do svého breviáře, později klášteru ingelheimskému poslaného. Možno též, že jej učinil i na prázdné místo některého listu přátel. Tento

18. přípisek kostnický

zní: „Běžícího léta Páně ‹1415› na den sv. Anežky ‹21. ledna› slavné panny a mučenice, odříkav jitřní hodinky asi o půlnoci v žaláři města Kostnice za času koncilu, jenž skrze zástupce vedl proti mně při o mnohých článcích, do konce jsem přečetl výtahy z knih a nemohl jsem úplně opraviti, protože jsem neměl bible.“

XIX.

List Jakoubkovi poslaný (viz č. 6) dostal se do rukou koncilu; jak nepříjemné to bylo Husovi, když mu jej předseda komise, patriarcha cařihradský, někdy koncem ledna předložil, vidíme z tohoto lístku, v němž si na neopatrnost Jakoubkovu stěžuje Petrovi z Mladenovic. Vzpomíná také předchozího listu Pražanům; list faráře Janovického, na konec zmíněný, jest zpráva přítele m. Kardinála (v. zde č. 10.)

19. Petrovi z Mladenovic.

Z vězení tohoto dosud žádného listu jsem nenapsal, leda onen, jestli jste poslali, aby se za mne modlili. Snad víte o listu, který jsem poslal M. Jakoubkovi, ve kterém jsem psal tak: „Nepřátelé moji mi řekli, že mi nebude dáno žádné slyšení, nezaplatím-li dříve dva tisíce dukátů sluhům antikristovým na útraty.“ A toho listu opis i odpověď M.

Jakuba dlouhou a jak myslím tvrdou, Michal si opatřil. A přišed s patriarchou a s notáři i svědky, při čemž byl M. Mikuláš Stojčín, stál naproti. A jeden z komisařů ptal se mne pod přísahou dávaje mi přečísti můj opis, je-li můj? Odpověděl jsem, že ano. A myslím, že jsem nebyl kromě pozdravení M. Páleč tak zmaten v mysli, jak těmi listy, maje bolest nad ničemností Michala a jeho slídiču a nad M. Jakoubkem, který nejvíce káže, aby se lidé měli na pozoru před pokrytci a sám nejvíce se dává klamati pokrytci a věří pokrytcům; a myslím, že napsal tvrdý list, kterého jsem nepřečetl. Oba totiž opisy byly na jednom listě a myslil jsem na první pohled, že to nebyla odpověď na ‹dopis› můj, ale že to byl opis listu faráře Janovického.

XX.

Spolu s lístkem Petrovi z Mladenovic posílá Hus obsírnější panu Janovi z Chlumu. Vrací se k žádosti své za veřejné slyšení, vypočítává hlavní výtky (tu se dovídáme, že odpůrci měli v rukou známý obšírný spis Husův proti odpustkovým bulám papežským (viz v svazku I. č. 30), ale také opis Husova odvolání ke Kristu (II. č. 3) a překlad listu rozlučního (zde č. 3). Zároveň prosí, aby mu poslali protestaci pro koncil přichystanou (zde č. 1) a žádá, aby po slyšení nebyl již vězněn.

List tento, jakož i předchozí a následující jsou opět známy jenom z prvního (latinského) otisku z r. 1537.

20. List panu Janovi z Chlumu.

Není-li poslán můj list do Čech, schovejte jej a neposílejte, protože by mohl býti na škodu atd.

Dále, nechť se král optá, kdo má býti mým soudcem, protože sněm ani mne nepovolal, ani mne neobeslal, ani nikdy nebyl jsem obžalován před sněmem, a sněm mne uvěznil a zástupce svého proti mně ustanovil.

Dále prosím, urozený a milostivý pane Jene, bude-li mi dáno slyšení, aby byl král přítomen a aby mi blízko něho bylo vykázáno místo, aby mne mohl dobře slyšeti a mi rozuměti. I vy také s p. Jindřichem, s p. Václavem a jinými vůbec, bude-li možná, buďte přítomni a poslouchejte, co Pán Ježíš Kristus, můj zástupce i obhájce i soudce nejmilostivější, dá mi v ústa, abyste, ať umru, ať budu živ, mohli býti pravdivými a schopnými svědky, aby lháři neříkali, že jsem ustoupil od pravdy, kterou jsem kázal.

Dále vězte, že jsem před svědky a zapisovateli ve vězení žádal komisařův, aby mi určili zástupce a obhájce: oni to slíbili a potom dáti nechtěli. Já jsem se svěřil Pánu Ježíši Kristu, aby sám zastupoval i hájil i soudil při mou.

Dále: vězte, že nemají, jak myslím, stížnosti proti mně, než že jsem překážel bulle o zdvižení kříže. A mají spis můj, který byl čten mně do očí; a já jsem jej uznal.

Druhé mají proti mně, že jsem byl tak dlouho v exkomunikaci a konal služby ‹boží› atd.

Třetí, že jsem se odvolal od papeže. Neboť čtli odvolání přede mnou, o kterém s myslí veselou a s úsměvem jsem přede všemi řekl, že je mé.

Čtvrté, že jsem zanechal po sobě list, který byl čten v Betlémě, který velmi zle nepřátelé přeložili a vyložili, ve kterém jsem položil, že odcházím bez ochranného průvodního listu. — Na to vy řeknete, že já jsem neměl, když jsem vyšel, ochranného průvodního listu papežova. Druhé, že jsem nevěděl, zdali bylo vaší povinností se mnou vyjíti, když jsem psal ten list.

Dále, kéž bych mohl míti protestaci vloženou do kvestie, kterou jsem chtěl rozřešiti. A žádost za slyšení váš písař Petr může sestaviti.

Dále, bude-li mi dáno slyšení, aby po něm král pán nedovoloval mne opět strčiti do vězení, abych mohl užívati rady vaší a přátel, a kdyby se Bohu líbilo, něco králi pánu říci pro dobro křesťanstva i jeho.

XXI.

Ale veliké namáhání posledních dní ani v novém, lepším vězení nezůstalo na Husa bez účinku. Rozmenohl se opět těžce a koncem ledna a počátkem února neveděli ani přátelé o něm, ani on o nich. A když se uzdravil, myslil, že již odešli.

Ku jej počátkem března nebo koncem února navštívil mistr Křišťan. Hus tou dobou pracoval o malých traktátech latinských pro své strážce. Dne 12. února složil strážci Jakubovi traktát „o pokání", kolem 1. března složil pro svého strážce Roberta traktátky „o víře, desateru a otčenáši", dále „o hříchu smrtelném", pak 4. března traktátek „o manželství" a 5. března „o svátosti těla a krve Páně"; v téže asi době strážci Jiřímu „o poznání a milování Boha" a „o třech nepřátelích člověka a sedmi hříších smrtelných". Křišťan asi schválil tyto jeho práce, jež Hus opisoval dvojmo — a přinesl mu také list pana z Chlumu, nám nedochovaný. Pan Jan

ho upozorňoval na články žalobní, které předložil koncilu Gerson, kancléř university pařížské; mínil asi, aby Hus na ně odpověděl. Hus vykládá 5. března, proč tak učiniti nemůže, a žádá za výklad snu — byl v těchto dobách trápen horečnými viděními a předpovídal také věci budoucí.

List dochován jest opět jenom v nejstarším tisku — a jest tam rozdělen ve dva; jejich souvislost ukázal po prvé 1898 prof. Novotný. Ale přes to není ještě úplně jisto, není-li posledních pět odstavců list samostatný, jejž první vydavatelé nesprávně roztrhli.

21. List panu Janovi z Chlumu.

Milostivý pane, velice se raduji ze zdraví vašeho nynějšího, z věrné a milostivé vytrvalosti Vaší v namáhání, které pro mne ubohého máte; té vám více než jiným Bůh dopřál, vás mně dal za pomocníka, jak doufám k vašemu dobru v životě přítomném i věčném. Proč ž pro milosrdenství Boží prosím, abyste očekával konec jednání, jako rytíř Ježíše Krista. Jestli pan Jan z Janovic, který se mnou výlohy měl, zdráv, prosím chovejte jej u sebe.

O urozeném panu Václavu z Dubé rád zvídám, jejž prosím pozdravujte modlitbami.

mými v žaláři zavřenými a vyslovte mu díky za věrnou podporu. Všecky jiné věrné Čechy pozdravujte.

Vyčítám si, že vida z nenadání mistra Křišťana, nemohl jsem zadržeti slz, které mi vytryskly, vida věrného učitele svého a obzvláštního dobrodince.

O vás jsem slyšel, že prý jste s celou čeledí svou dávno odešel, ale již utěšila se duše má. Nejdobrotivější Bůh brzy mne potěšuje, brzy zarmucuje, ale doufám, že stále jest se mnou v soužení. Neboť opět strašlivě jsem trpěl kamenem, kteréž nemoci dříve nikdy jsem neměl, a těžkým dávením a zimnicemi. Již báli se hlídači, že zemru, a vyvedli mne ze žaláře.

Články mnohé z pytle lží a jiné z téhož pytle, jakož i ty, na něž máte odpovědi, byly mi teď předloženy. A na váš list neodvažuji se psáti odpovědi na články pařížské, poněvadž bych jich nemohl před hlídači ukrýti; tudíž upustiti od toho, dobré jest pro uvarování nebezpečenství od onoho věrného přítele našeho, kterého vám doporučuji.

Rád bych vás viděl s panem Václavem a mistrem Křišťanem. Myslím, kdybyste promluvili s biskupem místokomořím, že by on dovolil vás vpustiti, ale musíte aspoň vy latinsky mluviti před hlídači, jimž při odchodu „Otec" váš dá zpropitné podle hodnosti vaší.

Neměl jsem odvahy podržeti články u sebe. Spis „o přikázáních Božích" dejte opsati Petrovi. Proti článkům kancléře Pařížského, budu-li živ, psáti budu; pakli zemru, Bůh v den soudný psáti bude zřetelně. Jan Železný, věrný bratr v Kristu, nevím kde jest.

Zda mistr Křišťan s vámi bydlí, nevím; prosím, pozdravujte jej a pana Václava a jiné Čechy věrné.

Nemrzte se, že vydání jsou veliká; uskrovněte se, jak můžete. Jestliže Bůh Husu vysvobodí ze žaláře, způsobí, že toho nákladu pranic nebudete litovati. Dostojte slibům, prosím.

Jestli tu pan Jindřich z Plumlova nebo Ctibor z Boczi (?), prosím, pozdravujte je a všecky <věrné> Čechy.

Zítra bude tomu osm neděl, co Hus dána byla k refektáři.

Vznešený a milostivý pane, ochránce pravdy spolu s panem Jindřichem, stůjte vytrvale, až přijde konec, k němuž Pán Ježíš Kristus učiní se mnou k slávě své a k shlazení hříchů mých. Jej za nejvěrnějšího přítele vám odporučuji a líbí se mi, co jste učinili. Rád bych viděl, aby král pán dal si předložiti odpovědi mé na články Viklefovy. Ó, kéž by Bůh nadchl ústa jeho, aby se zasadil s knížaty o pravdu.

Dnes ukončil jsem jeden traktát „o těle Kristově“ a včera jeden „o manželství“; později dejte je opsati. Navštívili mne nějací rytíři polští, ne však Čechové, jen jeden Čech byl s nimi.

Vyložte sen této noci. Viděl jsem, jak v Betlémě zničiti chtěli všecky obrazy Kristovy a ničili je. Já následujícího dne jsem vstal a viděl jsem mnoho malířů, kteří zhotovili krásnější a četnější obrazy, na které s radostí jsem patřil. A malíři s mnohým lidem mluvili: Ať přijdou biskupové a kněží a nic je nám! A na to mnozí zástupové se radovali v Betlémě a já s nimi. Probudiv pak se, pozoroval jsem, že se usmívám.

Dále: rozhlásili již mnohým lidem, že písmo v Betlémě zničiti chtí. Pošlu Vám opis traktátu, který jsem dvojnásob přepsal.

XXII.

Na list Husův odpověděl Petr z Mladenovic jistě téhož dne (5. března) výkladem snu, jejž podal pan Jan z Chlumu, který se při tom žertovně nazývá „doktorem bibrasským“ (o původu toho názvu viz shora č. 7.). Vykládá, že sen ten znamená, že Hus nejenom po smrti těm, kteří obrazy ničili, na vzdor nové obrazy Kristovy, totiž životy životu Kristovu podobné, vymaluje, nýbrž že ještě v tomto životě bude život Kristův horlivě předkládati a obnovovati. Vykládá tu také jiný sen (jejž Hus měl již dříve a snad Kristanovi vykládal), jak husa v moři sama plujíc zdála se opírati o skálu, což prý znamená pevnou oporu (v Kristovi). Praví také, že přátelé jeho spisy se velice těší, ale vybízí zároveň Husa, aby nechal fantasií a hleděl se raději připraviti na vyvrácení námitek.

Na tento list odpovídá brzy potom (snad již 6. března) Hus Petru z Mladenovic listem (latinským), rovněž jen v prvním vydání tištěném (1537) zachovaným.

22. Petru z Mladenovic.

Dobré potěchy dostalo se mi ze všeho svrchu psaného. Doktor Bibrašský shoduje se u výkladu s míněním mým, ovšem platí známý předpis Katonův: „Na sny nedbej!" jakož i přikázání Boží, abychom se sny neobírali. Nicméně doufám, že život Kristův, který slovem jeho v Betlémě malován byl ode mne v srdcích lidských, který zničiti chtěli v Betlémě nejprve přikazujíce, aby kázáno nebylo v kaplích a v Betlémě, potom, aby Betlém se zemí byl srovnán, že ten život Kristův lépe malován bude od četnějších kazatelů lepších než já k radosti lidu, který miluje život Kristův. A z toho já těšiti se budu, jak praví doktor, probudě se, to jest vstana z mrtvých. A písmo ‹nepomine›, které jest na stěnách v Betlémě, proti němuž Páleč nejvíce horlí, pravě, že skrze ně uvedl jsem bludy do lidu. A týž Páleč nejusilovněji se vynasnažuje, aby smazáno bylo to písmo, a aby mne ponížil co nejvíce, ježto mne nemocí zchváceného před mnohými pozdravil pozdravením nejhroznějším, které, bude-li se líbiti Bohu, později vám povím.

Přemýšlení o námitkách ponechal jsem Pánu Bohu, k němuž jsem se odvolal, jejž vyvolil jsem sobě za soudce, zástupce a obhájce u přítomnosti komisařů výslovně řka: Pán

Ježíš buď mým obhájcem a zástupcem, který vás všecky v brzku bude souditi: jemu odevzdal jsem při svou, jakož i on při svou odevzdal Bohu Otci. On to jest, který řekl, jak uvádí pan doktor Bibrašský: „Neuvažujte" atd. Neboť řekl Kristus: „Protož složtež to v srdcích svých, abyste nebyli pečlivi, kterak byste odpovídati měli; ját zajisté dám vám ústa a moudrost, kteréž nebudou moci odolati ani proti ní ostáti všickni protivníci vaši." A k tomu praví blahoslavený Jeronym: „Jako by zjevně řekl Pán: „Nestrachujte se, neděste se, vy k zápasu přistoupíte, ale já bojuji, vy slova pronášíte, ale já jsem, který mluvím."

A dále praví se: „Budete pak vydáváni i od rodičů a bratří, od příbuzných i od přátel a zabijí ‹některé› z vás." „Menší bolest zlo způsobuje, jehož od cizích zakoušíme. Více však nás ty útrapy souží, které od těch trpíme, na jichž smýšlení jsme spoléhali, poněvadž s pohromou tělesnou svírá nás bolest ztracené lásky." Tak ‹píše› Jeronym. A zřejmá jest bolest má stran Pálče. Věru, doktor Bibrašský jest nad pana Jindřicha a nad mistra Jana z Janovic. Ostatní později, bude-li se Bohu líbiti, ve známost vejde.

Pokynu, který mi dal doktor Bibrašský vzhledem k listům, ať sám šetří, poněvadž praví Kristus: „Nepřátelé člověka jsou do-

mácí jeho.“ Rovněž praví: „Vydáváni budete od rodičů“ atd. Buďte zdrávi a zachovejte stálost v Kostnici všickni, kteří pospolu jste. Pozdravujte, prosím, všecky přátele, ale opatrně, aby se neřeklo: jak víte, že já je pozdravuji?

XXIII.

Kromě Petra z Mladenovic odpověděl na hořejší list Husův (č. 21) také pan Jan z Chlumu sám; vykládá, že věc Husova je na dobré cestě, ale že vznikly průtahy; přátelé že bydlí u vdovy Fidy; list (č. 17), jejž Hus přál si zadržeti, že se již dostal do Čech — a prosí zároveň, aby napsal Hus přátelům něco potěšitelného, výtky jemu že jsou nesprávné.

Hus odpovídá listem přátelům v Kostnici, k němuž přiloženo dvojí veršování o žaláři; omlouvá svou výtku — jí že nemínil pana Jana a lituje, že letos o velikonocích nebude moci přistoupiti k stolu Páně. List jest psán někdy v první polovici března, zachován (ale jen v malých troskách) také v rukopisích, hlavním pramenem jest však proň opět první tisk z r. 1537.

23. Přátelům v Kostnici.

Byv dopisem potěšen toto v odvět příteli píši,
Velryba, jáma, oheň a svědek zahubit s to nebyli

Jonáše, Danjele, mládce tři, Zuzanu, poněvadž byli
Spravedliv, mravný, čisti, ona cudná, naděj majíci
V Pána spravedlivého, jenž chrání v něj doufající.
Laskavě on Husu může také z vězení ohavného
Vysvobodit zavřenou, ač často urazila jeho,
Však vězení ji očišťuje, plakat učí se a káti.
Smích mu ve pláč změňujíc, aby dobře se naučil znáti,
Jak Kristus byl tupen, by viděl, jak křivda se páše
V světle pravém, a uťav hlavu pozdviženou Satanáše,
Smrtí vítězství si dobyl a vešel v život věčný.

Bůh milosrdný zachovejž a posilujž vás v milosti své a dej vám spolu se mnou vytrvalost v Kostnici, poněvadž budeme-li vytrvalými, uzříme pomoc Páně nad sebou. Teprve nyní učím se rozuměti žaltáři, opravdově se modliti, pochopovati pohanění Kristovo a utrpení mučedlníků, poněvadž praví Isaiáš: „Soužení dává pochopení.“ A opět: „Kdo nebyl zkoušen, co ten ví?“

Nerozumím, čeho žádá doktor Bibrašský, o něm nic nemyslí Husa, vzhledem k nedbalosti ve psaní, jen ať zůstane zdráv na těle. Především však zdraví duše buď od Pána v něm posilněno, a doufám, že toto zdraví spolu se zdravím těla v něm bude se vzmáhati a po smrti se všemi svatými šťastně bude dovršeno.

Krátké jsou na žalář litanie, modlitby noční,
Hóry i jednotlivé, vigilie říkati snadné.

Kristus trpěl, trpmež my také, aby útrapy naše,
nic nejsouce aneb jen malé, viny shladily naše.
Buď s námi Kristus, ať nezhltí nás Antikristus.

Radujte se všichni, kteří pospolu jste v Pánu, pozdravujte se vespolek a připravujte se, abyste hodně před svátky velikonočními přijali tělo Páně, jehož jsem já, pokud se ve svátosti přijímá, po delší čas pohřešoval a dosud ještě, pokud se Bohu líbiti bude, pohřešovati budu. A nedivím se tomu, neboť apoštolové Kristovi a mnozí jiní svatí v žalářích a na pouštích rovněž ho neměli.

Raduji se, že spolu stojíte, a že *Železná Brada* se všemi dobrému zdraví se těší. Já též jsem zcela zdráv, jak doufám v Kristu Ježíši, a lépe budu zdráv po smrti, jestliže přikázání Boží do konce zachovám. Ó, kéž by mi Bůh dopřál času, abych psáti mohl proti lžím kancléře Pařížského, jenž tak nerozvážlivě a nespravedlivě před tak velikým množstvím se neostýchal bližního bludařstvím naříknouti. Ale snad Bůh psaní mé mou nebo jeho smrtí předejde a lépe na soudě vše vymezí, než bych já napsal.

XXIV.

Po útěku papežově z Kostnice (20. března) odešli i strážcové Husovi — a Hus úplně v žaláři opuštěn žádá k večeru 24. března, na neděli květnou, přátel za rychlou pomoc. Lístek zachován jen tiskem z r. 1537.

24. Přátelům v Kostnici.

Již všickni strážcové moji odcházejí a nebudu míti co jísti a nevím, co se mi přihodí v žaláři. Prosím, obraťte se s jinými pány na krále, aby nějaký konec učinil se mnou, aby neměl pro mne i hřích i zahanbení.

Rovněž prosím, abyste přišli ke mně s pány českými, poněvadž nutně musím mluviti s vámi.

Urozený pane Jene s panem Václavem a jinými, obraťte se rychle na krále pána, poněvadž v průtahu je nebezpečenství, protož nutno jest, aby se to stalo co nejdříve. Ostatní

věci, kterých bych od vás žádal, rychle a dobře pochopte.

Bojím se, aby mne neodvezl s sebou v noci náčelník dvora papežského, neboť dnes zůstane v klášteře. Biskup Kostnický poslal mi list oznamuje, že nechce míti se mnou co dělati. Totéž učinili kardinálové.

Milujete-li ubohou Husu, postarejte se, aby král od svého dvora dal strážce, nebo mne vysvobodil ze žaláře tohoto večera. Psáno v žaláři, v pozdní hodinu neděle: „Domine ne longe."

XXV.

Žádost Husova nebyla oslyšena; páni ho navštívili a pan Jan z Chlumu došel skutečně ke králi — ovšem marně. Proto Hus mu píše zvláštní lístek večer téhož dne (24. března); nedlouho potom dostavili se zbrojenci biskupa kostnického a odvezli ho do nejkrutějšího žaláře — na Gottlieben.

25. Panu Janovi z Chlumu.

Velice mne potěšila návštěva pánů českých, ale litoval jsem, že jsem nemohl viděti Vás. Mistr Křišťan odešel, aby vyřídil poslání pana Jindřicha k mistru Jesenicovi. Sněm jest ve zmatku pro odchod papežův, jak myslím. Toť důkazem, jak jsem poznal, že při všech činech, které konáme, nebo jsme vykonali, Boha výše klásti jest než rozum lidský, což oni dokonce neučinili, tudíž atd.

Dá-li mně Bůh dobrý konec, nezapomenu na toho přítele věrného. Pakli skončení bude odloženo, doporučuji jej vám.

Poznal jsem, že pan Vilém jest přítel můj. Prosím, poděkujte mu.

Pana Václava z Dubé viděl jsem plakati, když se mnou mluvil. Pan Myška též velmi přátelsky se choval.

XXVI.

Z vězení na Gottlieben nemáme žádných listů Husových vůbec; až teprve, když přiveden k veřejným slyšením před koncil a uvězněn v klášteře bosáků, uvolňuje se jeho styk s okolím. Avšak Hus, opatrný zkušeností, pálí veškeré listy přátel — a tak máme zachovány pouze listy jeho, od této doby ve zprávě Mladenovicově i v hojných jiných rukopisích. První, zdá se, jest list, líčící dojmy z prvního slyšení dne 5. června 1415. Psán jest latinsky a zachován, jako ostatní, ve zprávě Mladenovicově a j.

26. Přátelům v Kostnici.

Bůh všemohoucí dal mi dnes srdce srdnaté a statečné; vyvráceny jsou již články dva. Doufám v milost Boží, že jich bude vyvráceno více. Křičeli téměř všichni (proti mně), jako židé proti Ježíšovi. Dosud nedospěli k prvnímu, totiž abych vyznal, že všecky články

jsou napsány v traktátech ‹mých›. Zle jste učinili, že jste předložili traktát „Proti skrytému protivníku“ s traktátem „O církvi“; nic nepředkládejte než traktát „Proti Stanislavovi“ a „Proti Pálčovi“.

Dobře se stalo, že knížata žádala, aby jim kniha má byla vrácena, neboť někteří křičeli: „Budiž spálen,“ a zvláště Michal de Causis, kterého jsem slyšel. Nepozoroval jsem, že bych ve všem množství kněžstva měl přítele mimo ‚Otce‘ a jednoho doktora polského, kterého znám. Biskupu Litomyšlskému jsem děkoval za vlídné chování, ježto více neřekl než: ‚*A co sem tobě učinil?*‘ Velmi vděčen jsem, že jste články tak sestavili, a dobře by bylo, je uveřejniti a opsati v oné formě atd. Předsedové vyslovili se, že budu míti jiné veřejné slyšení; výkladu o církvi nechtěli slyšeti. Pozdravujte věrné pány a přátele pravdy a modlete se k Bohu za mne, poněvadž toho jest potřebí.

Myslím, že nepřipustí mi svatého Augustina mínění o církvi a údech předurčených a předvěděných a o zlých prelátech. Ó, kéž by mi dáno bylo slyšení, abych mohl odpověděti důvodům jejich, kterými by chtěli potírati články v traktátech obsažené. Myslím, že mnozí, kteří křičí, by oněměli. Jakož bude vůle na nebi, tak se staň. Amen.

XXVII.

Na dopis ten dostal Hus od přátel odpověď, v níž ho ujistili, že traktát „proti skrytému protivníku" (viz díl I., č. 19) ukryli — traktátů ostatních, příliš známých, ovšem ukrýti nemohli.

Hus v tomto listě, ráno 7. června psaném, děkuje za tuto laskavost a vzpomíná také na svou nemoc, kterou přetrpěl na Gottlieben; dokládá zároveň, že protestac, kterých dříve žádal, nyní již nepotřebuje, poněvadž mají koncilníci již jeho spis, k němuž byla protestace připojena (v. č. 1).

List — tak jako předešlý — jest zachován (latinsky) v rukopisích zprávy Mladenovicovy. V rukopisích i v tisku jest spojen s listem č. 48; že jsou to dva listy, ukázal r. 1898 prof. Novotný.

27. Přátelům v Kostnici.

Velmi vděčen jsem, že Skrytý jest skryt atd. Těchto dnů více dobrého jsem pojedl,

než od svátků Velikonočních až k minulému dni nedělnímu. Myslil jsem, že ve sněmě jest větší kázeň a poctivost.

Pán můj Jan buď blahoslaven na věky. Rád bych věděl, jak se daří Bradatému, který nechtěl poslechnouti rady přátel. Od té doby, co mají spis můj, již nepotřebuji toho listu. Opis prvních článků s důkazy zachovejte; jestliže by jich bylo třeba k dokázání některých článků, tu je připojte i k těm a především k onomu článku: „Člověk ctnostný, cokoli koná, koná ctnostně."

Nyní mne souží bolení zubů a na hradě mne soužilo chrlení krve a bolesti hlavy a kámen. To jsou pokuty zasloužené za hříchy a znamení lásky Boží ke mně.

XXVIII.

Někdy před tou dobou, snad na Gottlieben, složil Hus milému svému příteli panu Jindřichu Škopkovi v prázdné chvíli na pergameně list rozluční spolu s několika verši téhož asi obsahu. Ale odeslal mu obé teprve 9. června; v. list č. 30. Jest zachován (česky) v jediném rukopise vídeňském, kdež jej objevil Palacký.

28. List panu Škopkovi.

Urozenému pánu Jindřichovi z Dubé, vérnému a milému pánu mému!

Již tě, pane milý, Pánu Bohu porúčiem, jehož sě boj jako najmocnějšieho pána, jehož miluj jako najlepšieho otce, k němuž vždy myslí, skutky i žádostí najviece tiehni, pro něhož hřiechu sě pilně varuj, pro něho což dobrého móžeš čiň, pro něho protivností světských sě nestrachuj. Onť jest Pán, jenž stojí za škody bez omylu; onť svého slúhy věrného

neochudí, nezemdlí, nepokazí, ale čím mu viece slúží, viece ho zbohatí, posílí a polepší. Onť sám sebe před sluhú zapřieti nemóže, onť slúhy konečně po sobě vně neostaví, neb jest řekl: ‚Kdež jsem já, tu bude i slúh[illegible].‘ Onť nižádnému věrnému slúze odpuštěnie nedává, ač ho nepotřebuje, neb jemu zbožie a ztravy nemóž ubýti. On prvé jest poslúžil slúze, než slúha jemu: on pro slúhu ohavnú smrtí jest umřel a ukrutnú, haněnie trpěv, rúhanie, mrskánie, rvánie i plvánie. O kterak biedný slúha jest, jenž nesmie přiezni, zbožie neb haněnie pro takového Pána pováž.ti! Nevie, že co chce biedně zachovati, to i většie dobré musí potratiti: zde zachová biednú, malú, vrátkú lidí přiezeň, a po smrti upadne ve všech lidí, i ďáblóv i anjelóv nepřiezeň; a tak pro maličkú přiezeň ztratí věčnú radost a přiezeň.

Tu po smrti my shledáme,
počet z skutkóv který dáme,
vážiec málo Boha svého,
chrániec velmě těla svého,
jež po hřiechu přieliš pasem,
slúžiec Bohu jedno hlasem.
Radost věčnú chceme mieti,
jako kočka ryby jiesti,
jichž loviti ráda nechce.
Té sě rovná každý lehce,
smilný, lení i lakomý,
lstivý, lživý i protivný;

pyšný leze také po těch,
již jest řeči dosti o těch.
Z těch, ty, počtu nebuď, pane!
na tě Pán Bóh ať nesáhne.
Pojez sýra s mú pamětí,
tlumok s sedlem rač přijieti,
Bóh odplata rač tvá býti,
dada v cnostech velmě týti,
aby Hus ti pomohl také,
Jindřich, býti viery svaté
a skonati v Bohu Amen.

XXIX.

Pře Husova v podstatě trojím slyšením (5., 7. a 8. června) byla ukončena; a Hus poznal, že jest vše ztraceno, nejen v koncilu, nýbrž také u krále Zikmunda. Jen o čase není ještě v jistotě; neví, kdy koncil od něho požádá odvolání anebo život.

Ví však že tyto dni jsou již poslední. Má poslední útěchu v dopisování s přáteli. Toho nyní si hledí pilně — a z této poslední doby života Husova máme právě nejvíce a nejkrásnějších jeho listů. K nim náleží také tento, zde následující, latinský, v rukopisích zprávy Mladenovicovy dochovaný, k němuž však nalézáme v některých opisích některé přídavky. Ty jsou v překladě položeny dc (závorek). Dojemná slova rozluční na konec listu psal Hus česky.

29. Přátelům v Kostnici.

Pán s vámi! Rady Páně vážím si nad zlato a topas. Pročež doufám od milosrdenství

Ježíše Krista, že mi dá ducha svého k vytrvání v pravdě. Proste Pána; duch zajisté hotov jest, ale tělo mdlé. Pán všemohoucí buď odplatou věčnou pánů mých, kteří vytrvale, pevně a statečně zasazují se o spravedlnost. Jim dá Bůh, aby v království Českém poznali pravdu, <než> aby ji následovali, nutno jest, aby navrátili se do Čech, pominouce lichou slávu a následujíce krále ne smrtelného a bídného, nýbrž krále slávy, který dává život věčný. Ó, jak milé mi bylo podání ruky pana Jana, který neostýchal se ruku podati mně ubohému, tak zavrženému kacíři a spoutanému a takřka ode všech proklatému.

Již snad mnoho s vámi mluviti nebudu. Pročež pozdravujte, kdy se vám bude viděti, všecky věrné Čechy. Páleč v největší nemoci <přišel> ke mně do žaláře, a takto mne pozdravil u přítomnosti komisařů, řka: „Nepovstal nebezpečnější kacíř nad tebe od narození Kristova mimo Viklefa.“ Též řekl, že „všickni, kteří mé kázání navštěvovali, nakaženi jsou tímto kacířstvím: Podstata chleba hmotného trvá v svátosti oltářní“. Tomu jsem řekl: „Ó, mistře, jak těžce jsi mne pozdravil a jak těžce hřešíš! Hle, zemru nebo snad pozdravě se, budu upálen. Jaké tedy odměny dostane se ti v Čechách?“ atd. Toto snad neměl jsem psáti, aby se nezdálo,

že ho zle nenávidím. — (Se svým viatikem nevím jak naložiti.) — Vždy choval jsem v srdci svém slova: „Nedoufejtež v knížatech,“ a opět: „Zlořečený ten muž, který doufá v člověka a kterýž klade tělo za rámě své.“ Pro Boha buďte opatrni v pobytu i při návratu; listů nenoste, knížky po různu skrze přátely posílejte.

Věztež jistotně, že veliký boj jsem měl se sny, abych se jich nedržel; neboť o útěku papeže se mi napřed zdálo, a hned tu noc po vyprávění pan Jan řekl: „Vám papež se navrátí.“ Také zajetí mistra Jeronyma, třeba ne v té způsobě. Všecko žalařování mé, kam veden budu a jak se potom vskutku stalo, jsem viděl, třebas ne v té způsobě. Hadi mnozí častěji se mi zjevili, majíce hlavy i na ocasích, ale žádný nemohl mne uštknouti, a mnoho jiného. To píši, ne že bych se pokládal za proroka a vynášel, nýbrž abych pověděl vám, že pokušení jsem měl na těle i na duši a převeliký strach, abych nepřekročil přikázání Pána Ježíše Krista. Již uvažuji slovo mistra Jeronýma, jenž řekl: „Jestliže přijdu na sněm, myslím, že se nevrátím“. Také mi řekl jakýs dobrý krejčík Ondřej Polák, louče se se mnou: „*Bóh buď s tebú! Zdát mi sě, že sě nevrátíš . . .*“

Milý v Bohu (věrný) a ustavičný rytieři, pane Jene, dajť král ne Uherský, ale nebeský

odplatu věčnú za tvú vieru a práci, kterúž máš se mnú.

(Požádejte prosím krále pána, abych svůj viatikus, komu jsem odkázal, tomu jej mohl dáti. Plášť a sukni ať vezmou takoví, jaké Bůh zná. M. Martinovi mělo by býti dáno na památku atd.)

XXX.

Téhož dne Hus posílá dlouho chovaný list rozlučný s básní panu Jindřichu Škopkovi (viz č. 28); při tom přikládá podle svého mínění pozdrav poslední.

Celou tuto zásilku (list pergamenový s lístkem papírovým) doprovází několika latinskými slovy (zde v závorkách otištěnými) k přátelům v Kostnici, prose o dodání adresátovi.

Lístek ten (český) dochován v rukopisích i ve zprávě Mladenovicově.

30. Panu Jindřichu Škopkovi.

Pane Jindřiše, věrný v Bohu přieteli! Pomni, cos dobrého sě ote mne naučil a plň, aby v radost věčnú skoro přišel. Pomni, žeť sem řekl: „Úfám Bohu, že mi dá věččie pokušenie trpěti.“ Psán list v neděli před svatým Vítem, v čakání smrti. ‹9. června.›

(Panu Jindřichu Škopkovi list pergamenový dodejte, poněvadž jej jemu na památku vždy v žaláři sem choval; také sem složil tu píseň, když sem měl pokdy.)

XXXI.

Koncil slíbil Husovi ještě jedno slyšení; Hus mínil, že bude takové, jako byla první tři slyšení (5., 7. a 8. června), ale koncil mínil jen veřejné odvolání nebo odsouzení, jako se stalo 6. července.

Tohoto slyšení se Hus domáhá zvláštním listem u pana Jana z Chlumu, nejspíše 10. června večer psaným, když ani nebyl předveden ke koncilu ani nedostával zpráv o dni nového toho slyšení. List, jako ostatní, zachován je hlavně v rukopisích zprávy Mladenovicovy (latinsky).

31. Panu Janovi z Chlumu.

Příteli v Kristu nejdražší! Působte k tomu, aby všickni páni obrátili se na krále a na sněm, aby, jakož řekl král a sněm: „V budoucím slyšení napíše se ti krátce a ty na to odpovíš," tak i učinil král a sněm; a k tomu mohou jej i sněm podle slibu jejich poháněti, poněvadž tam s pomocí Boží zřejmě pravdu povím, neboť raději chci, abych na těle ohněm ztráven byl, než abych tak ničemně od nich byl umlčován, aby vědělo všecko křesťanstvo, co jsem řekl konečně. Prosím pány své pro Boha, aby to učinili, bedlivost svou a vytrvalost naposled osvědčujíce. Naděje má v Pánu vždy pevná jest.

Pane Jene, nejmilostivější příznivče a nejvěrnější, Bůh buď odplatou tvou! Prosím, abys neodcházel, leč uvidíš vše skončeno. Ó, kéž byste raději viděli mne na hranici vésti, než tak lstivě rdouženého. Já stále ještě naději chovám, že Bůh všemohoucí může mne vytrhnouti pro zásluhy svatých z rukou jejich. Budu-li zítra veden k slyšení, oznamte mi. Přátely všecky pozdravujte v království prosíce, aby se modlili k Bohu za mne, buduli v žaláři, abych bez zkormoucení pokorně smrt očekával; mistry povzbuďte, aby vytrvali v pravdě, a druhy, pannu Petru s její čeledí, mistra Jesenice, řkouce mu, aby se oženil; Jiříka mého a faráře poprosíte, aby se spokojili, že jsem jim za službu ne dosti se odměnil, poněvadž jsem nemohl, a aby sami pozdravovali přátele a přítelkyně mé v Kristu a aby prosili Boha za mne. Těm, kteří mi zapůjčili peníze, nevím, kdo jim zaplatí mimo Pána Ježíše Krista, pro kterého je zapůjčili. Nicméně

přál bych si, aby někteří bohatší se složili a zaplatili chudším. Ale bojím se, že se na některých splní ‹přísloví:›

„Co s óčí, to z mysli.“

XXXII.

K nejkrásnějším pracím Husovým náleží rozluční list, psaný v noci 10. června, do Čech všem věrným stoupencům jeho, česky. Zachován jest v mnohých rukopisích, přeložen záhy do latiny, tištěn častokrát a převeden nyní skoro do všech jazyků vzdělaného světa.

32. „Věrným Čechóm“.

Mistr Jan Hus, v náději slúha Boží, všem věrným Čechóm, jenž Pána Boha milují a budú milovati, žádost svú vzkazuje, aby Pán Buoh dal jim v své milosti přěbývati i skonati a v radosti nebeské na věky přěbývati. Amen.

Věrní a v Bohu milí páni, panie, bohatí i chudí! Prosím vás a napomínám, aby Pána Boha poslúchali, jeho slovo velebili a rádi slyšeli i plnili. Prosím vás, aby pravdu Boží, kterúž sem z Božieho zákona psal a z řěčí svatých kázal a psal, aby sě té drželi; prosím

také, ačby kto ote mne slyšal na kázaní neb súkromě co proti pravdě Božie, aneb ačbych kde psal (jenž úfám Bohu toho nenie), aby toho nedržal. Prosím také, ač kto viděl jest mé lehké obyčeje v mluvení neb v skutciech, aby sě jich nedržel, ale aby za mě Boha prosil, aby mi ráčil odpustiti. Prosím, aby kněžie dobrých obyčějóv milovali a velebili, a je ctili, a zvlášče, jenž pracují v slově Božím. Prosím, aby sě varovali lstivých lidí a zvlášče kněží nehodných, o nichž die Spasitel, že sú v rúšě ovčiem a vnitř vlci hltaví. Prosím pánóv, aby své chudině milostivě činili a pravějie zpravovali. Prosím měšťanuov, aby své obchody právě vedli. Prosím řemeslníkóv, aby věrně své dielo vedli a jeho požívali. Prosím sluh, aby svým pánóm a paniem věrně slúžili. Prosím mistróv, aby jsúce dobře živi, své žáky věrně učili, najprvé aby Boha milovali, pro jeho sě chválu učili a pro prospěch obcě a pro své spasenie, ale ne pro lakomstvie, ani pro světské zvelebenie. Prosím studentóv i žákuov jiných, aby mistróv svých v dobrém poslúchali i následovali, a aby sě pilně pro Boží chválu a pro spasenie své i jiných lidí učili. Prosím všech spolu, aby pánóm, panu Václavovi z Dubé, odjinad z Leštna, panu Janovi z Chlumu, panu Jindřichovi z Plumlova, panu Vilémovi Zajiecovi, panu Myškovi i jiným pánóm z Čech i z Moravy, i věrným pánóm Polského královstvie děkovali i jich pilnosti vděčni byli, že oni jako Boží stateční obránce a pomocníci pravdy postavili sú sě proti všemu sboru častokrát, i dovodiece i odpoviedajíce k vysvobození mému, a zvlášče pan Václav z Dubé a pan Jan z Chlumu, jimž věřte, což budú praviti; neb sú byli v sboru, když sem já odpoviedal, po několiko dní. Onť vědie, kteří Čechové a kterak mnohé a nehodné věci sú na mě vedli, kterak vešken sbor proti mně křičal, kterak sem já odpoviedal, což sú na mně žádali. Prosím vás také, aby za Královu Milost Římského a Českého krále Pána Boha prosili, i za královú svú, i za pány, aby milý Pán Buoh s nimi i s vámi přěbýval v milosti nynie a potom u věčné radosti. Amen.

Psal sem list tento vám v žaláři v ókovách, čakaje na zajtřie na smrt otsúzenie, maje plnú náději v Bohu, abych pravdy Božie neustupoval, a bludóv, kteréž sú na mě křiví svědkové svědčili, abych sě neodpřísahal. Kterak se mnú Pán Bóh milostivě činí a se mnú jest v divných pokušeních, poznáte, až sě u Boha v radosti s jeho pomocí shledáme. O mistru Jeronymovi, mém milém tovaříši, nic neslyším, než že jest v těžkém vězení čakaje smrti, jako i já, a to pro svú vieru, již jest statečně Čechóm ukazoval; a Čechové

najukrutnější naši nepřietelé dali sú nás jiným nepřátelóm v moc a u vězenie. Prosím, aby za ně Boha prosili. Také prosím vás, zvlášče Pražené, aby na Betlém byli laskavi, dokud Pán Bóh popřěje, aby v něm Božie slovo kázali. Pro to miesto ďábel sě rozhněval a proti němu farářóv a kanovníkóv popudil, spatřiv, že jeho královstvie v tom miestě sě rušilo. Úfámť Pánu Bohu, žeť to miesto zachová do své vóle, a učiní v něm prospěch věččí i skrzě jiné, než skrzě mě nestatečného učinil. Také prosím, aby sě milovali, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli. Dán list v noci pondělí před svatým Vítem, po dobrém Němci. ‹10. června.›

XXXIII.

Přátelé mu asi na listy předchozí odpověděli ihned a poslali také knihu nějakou. A Hus, asi někdy v této době (kolem 13. června), čekaje den ode dne odsouzení a smrti, píše přátelům v Kostnici opětně zoufalou žádost za poslední slyšení, ale ztratil již naději, myslí dokonce, že Zikmund ho z Čech vylákal, aby ho vydal nepřátelům. Prosí, aby mu přátelé neposílali sexternů (knih, v nichž jedna složka papíru měla 12 listů — tedy knih velikých, tlustých), poněvadž hrozí poslům nebezpečenství polapení. List zachován (latinsky) opět hlavně v rukopisích zprávy Mladenovicovy.

33. Přátelům v Kostnici.

(Spasení v Kristu Ježíši!)

Co se týče Petra, jsem spokojen; listů jeho neuschovávám, nýbrž hned je ničím. Nechť se mi neposílají sexterny, protože se obávám

velikého nebezpečenství posla i jiných osob. Prosím ještě pro Boha, aby všichni páni shromáždění žádali krále o konečné slyšení, ježto když on sám řekl ve sněmě, že v nejbližším ‹čase› slyšení mi dáno bude, abych krátce odpověděl písemně: zahanbení jeho veliké bude, jestliže ono slovo pomine. Ale myslím, že jeho slovo je tak stálé, jako ‹slovo› o bezpečném průvodě, o němž mi řekli v Čechách, abych se chránil jeho bezpečného průvodu. A jiní pravili: „Sám tě dá nepřátelům.“ A pan Mikeš Divoký řekl mi před mistrem Jesenicem: „Mistře! věz zajisté, že budeš odsouzen.“ Myslím, že on znal úmysl králův. Soudil jsem, že má smysl pro zákon Boží a pravdu; nyní poznávám, že nehrubě smyslu má; dříve mne odsoudil, nežli moji nepřátelé. Kdyby byl aspoň řídil se způsobem pohana Piláta, jenž vyslechnuv obžaloby, pravil: „Žádné viny nenalézám na tomto člověku,“ aneb aspoň kdyby byl řekl: „Hle, já jsem mu dal bezpečný průvod; jestliže on tedy nechce trpěti rozhodnutí sněmu, já ho nazpět odešlu králi Českému s nálezem vaším a svědectvími, aby ho sám rozsoudil se svým duchovenstvem,“ poněvadž mi tak oh'ásil skrze Jindřicha Lefla a skrze jiné, že mi chce zjednati dostatečné slyšení, a jestliže bych se nepodrobil soudu, že chce mne poslati bezpečna zase zpět.

XXXIV.

Snad zároveň s předchozím Hus posílá 13. června 1415 milému panu Jindřichu Škopkovi opětný rozluční český list (dvě vložky, tištěné *kursivou*, jsou latinské). Zachován jest opět hlavně v rukopisích zprávy Mladenovicovy.

34. Panu Jindřichu Škopkovi z Dubé.

Pán Bóh buď s Tebú, milý pane!

Lístek Tvój přišel ke mně v středu před hodem svatého Víta, jejž sem radostně viděl, ač sem čakal na smrt odsúzenie, sedě v žaláři v ókovách. Prosím, milý pane, aby tak byl živ, jakož zákon Boží velí, a zachoval to, což si ote mne slýchal, a jestli co nehodného, aby nechal. Ale úfám svému Spasiteli, žeť sem nic tebe neučil, což by by'o proti jeho svaté milosti. Mnohoť psáti nemohu, ale krátceť to pravi, aby vždy přikázanie Božie před svú myslí měl, chudině milostiv byl, pýchy nechal, skrovně živ byl, a toto pomně:

Co jsi, cos byl, co budeš, vždy uvažuj;
co mluvíš a kde, o čem, proč, jak, kdy.

Milý pane! pomniž na mě, a pozdrav panie i své čeledi, i známých; neb již, zdá mi sě, mne za živa neuzříš, neb čakám již na smrt odsúzenie. *Dáno ve čtvrtek před dnem svatého Víta.* ‹13. června.›

¦ Bóh s vámi, milí Čechové! i se mnú hřiešným, pro jehož svatý zákon trpím.

Milému panu Jindřichovi Škopkovi.

XXXV.

Jako již dříve Hus v Praze zanechal mistru Martinovi z Volyně svou závět (viz díl II., č. 31), podobně též nyní, 16. června, činí poslední pořízení v listě k témuž Martínkovi. Vzkazuje poslední pozdrav svým přátelům pražským — a na počátku opakuje krátce ještě znovu to, co napsal již v Praze ve své závěti.

List psán jest latinsky a opět dochován ve zprávě Mladenovicově.

35. List mistru Martínkovi.

Mistře Martine, žáku a bratře v Kristu nejmilejší! Živ budiž podle zákona Kristova. Péči vynakládej, abys kázal slovo Boží. Prosím tě pro Boha, roucha skvělého neoblibuj, jakéž jsem já žel! si oblíbil a nosil, žádného nepodávaje příkladu pokory lidu, kterému jsem kázal. Rád čítej biblí a zvláště Nový zákon, a kde nechápeš, ihned utíkej se k vy-

kladatelům, dokud je míti můžeš. Chraň se důvěrných hovorů se ženami a zvláště budiž opatrný ve slyšení zpovědi, abys nedal se lapiti osidlem prostopášnosti, poněvadž doufám, že jsi panic čistý, Bohu zachovaný. Neobávej se zemříti pro Krista, chceš-li žíti s Kristem. On zajisté praví: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duše nemohou zabíti."

Jestliže budou na tebe dorážeti stran přívrženství, řekni: „Myslím, že mistr byl dobrý křesťan; co však psal on a učil pod ohrazením v školách, tomu já ne všemu jsem porozuměl, aniž jsem přečetl." Jak myslím, tak je tomu, co dím; avšak mám naději v milosrdenství Boží a v přispění lidí dobrých, že vás propustí s pokojem, ač Páleč s tovaryši svými o to pracuje, aby všichni přívrženci byli odsouzeni. Věz, že živ jest dosud Pán, který bude moci vás všechny v své milosti zachovati, nepřátele však pravdy usmrtiti a zatratiti do pekla.

Poroučím ti bratry své; nejmilejší, učiň s nimi, jak rozumíš. Pozdravíš, doufám, svatou Petru s Dorou a čeledí, a všechny druhy k Betlému náležející. Kateřinu zvanou Hus, pannu doufám svatou, Jiříka, faráře, paní na Zderaze, Michala z Prachatic, Maříka Kačera, a všechny pravdy milovníky, Ješkovou, pana Řehoře a všechny mistry, Jesenice,

Kubu, oba Šimony, Mikoláše, Havlíka. S knihami ať jest opatrný ten, kdo je má nebo bude míti.

Doktory, mé bratry v Kristu milované, ševce, krejčí a písaře také pozdravuj řka, ať jsou pečlivi o zákon Kristův a pokorně smýšlejí, a ať neužívají výkladů vlastních, nýbrž svatých. Pana Jindřicha Lefla zvláště požádej, aby písaři Jakubovi dal jednu kopu, kterou mu slíbil. Matěje dříve Betlemitu pozdravuj, pana Matěje Chudého zvláště, aby modlil se za mne hříšníka, Jana Vitlina věrného. Syny bratra mého, vidí-li se, obrať k řemeslu, protože se obávám, že nebudou, přijdou-li ke stavu duchovnímu, zachovávati jej tak, jak by měli. Věřitelům, jimž jsem dlužen, tak, jak rozumíš, dej náhradu. Budou-li však pro Boha a lásku mou chtíti odpustiti, dá jim Bůh více. Čemukoli dobrému jsi se naučil ode mne, to drž! Jestliže co nesprávného při mně jsi shledal, to odmítni a pros Boha za mne, aby mne ráčil ušetřiti.

Co jsi, co jsi byl, co budeš, vždy uvažuj! Oplakávej minulé, naprav přítomné, střez se budoucího, totiž hříchů!

Bůh vší milosti nechť posiluje tebe se všemi bratry svrchu jmenovanými a s jinými v své milosti a přivede k slávě, v níž — doufám v milosrdenství jeho — radovati se

budeme všichni zároveň, dříve nežli třicet let času uplyne. Zdráv budiž vždycky v Kristu Ježíši, bratře nejmilejší, se všemi, kteří milují jméno Pána našeho Jezu Krista. Psáno v žaláři, v neděli po svátku sv. Víta. ‹16. června 1415.›

XXXVI.

V týž asi čas (16. června?) posílá podobné poslední pořízení, nejspíše zároveň s listem Martínkovi, bakaláři Petru z Mladenovic; vidíme z něho, jak Hus si vážil služeb tohoto sekretáře páně Chlumova. Viatikus, o kterém Hus činí zmínku, byl nejspíše breviář a po smrti Husově dostal prý se do kláštera v Ingelheimu; koupil prý jej od katů falckrabě Ludvík.

I tento (latinský) list zachován ve zprávě Mladenovicově.

36. List Petru z Mladenovic.

(Spása v Kristu Ježíši!)

Nemám odvahy směle říci se svatým Petrem, jenž mám nesrovnatelně menší horlivost a statečnost než on Petr, že nikdy se nezhorším nad Kristem, byť všickni se zhoršili. Mne totiž Kristus dosud nikdy výslovně blahoslaveným nenazval, aniž mně tak veliké

dary přislíbil a nastává mi protivenství tužší, zarputilejší a od většího počtu lidí. Pročež pravím, že naději v Krista Ježíše chovaje, odhodlán jsem, až uslyším formuli, setrvati při pravdě až do smrti se svatých a vaší pomocí.

Jestliže pan Jan k škodě přijde pro čekání na mne, učiň, milý Petře, opatření, až domů přijdeš, u mincmistra a jeho choti, kteří upřímně přislíbili, a u jiných přátel, které zná farář můj žák; jestliže kůň nějaký zbyl u vozu, panu Janu má zůstati.

Tobě pak misttr Martin, jestliže žije, nebo mistr Křišťan, na kterého spoléhám, opatří čtyři nebo ještě spíše deset kop grošů. Věz, že není peněz, kterých bych já chtěl vážiti nad tvou nejvroucnější, nejpevnější a nejvěrnější lásku, kterou máš ku pravdě, a za tvou službu a za útěchy, kterých jsi mi poskytl v souženích mých. Bůh buď odplatou tvou velikou, poněvadž já nemám, čím bych ti splatil. Jestli se mi podaří v Praze žíti, tu chtěl bych nejinak než jako s vlastním bratrem nebo ještě štědřeji vše s tebou děliti; a návrat můj do Prahy v milosti Páně není nemožný, ale netoužím po něm, leč podle vůle Pána, jenž jest v nebesích. Viatikus, který jsem odkázal mistru Martinovi, nevím, komu připadne, mám jej dosud u sebe. S knihami tak naložte, jak jsem psal mistru Martinovi; některé spisy Viklefovy, které se ti líbiti budou, si vezmi. Nyní největší starost mám o bratry naše, kteří, myslím, souženi budou, jestliže Bůh ruky své nevztáhne, a bojím se, že mnozí se pohorší. Prosím stále ještě, pozdravuj všecky pány české a polské co nejsrdečněji s díkůčiněním, a především pány Václava atd., kteří aby při slyšení byli, toužím. Buď zdráv v Kristu Ježíši!

XXXVII.

Někdy v téže době, po 15. červnu, kdy koncil odsoudil podávání z kalicha a kdy Hus pracoval odpověď na poslední články koncilem mu předložené, nejspíše 16. června, jako oba listy předcházející, Hus se loučí také se svými hlavními dvěma ochránci, panem Janem z Chlumu a Václavem z Dubé.

List tento, latinský, zachován jest v hojných rukopisích a také ve zprávě Mladenovicově; jeho závěrečné dva odstavce byly záhy přeloženy do češtiny a mylně pak pokládány za zvláštní český list Husův.

37. Pánům Janovi z Chlumu a Václavovi z Dubé.

Nejmilostivější páni a pravdy milovníci nejvěrnější a posilovatelé moji, v pravdě mně od Boha seslaní jako andělé! Nemohu plně psáti, jak velice jsem vděčen za vaši stálost a za laskavá dobrodiní, která jste pro-

kázali mně hříšníku, v naději však sluhovi Pána Jezu Krista; avšak přeji si, aby sám Ježíš Kristus, nejdobrotivější náš stvořitel, vykupitel a spasitel, odplatil vám v přítomnosti, dávaje vám sama sebe za odměnu nejlepší v budoucnosti. Pročež napomínám vás pro jeho milosrdenství, abyste dbali zákona jeho a zvláště přikázání jeho nejsvětějších.

Urozený pane Václave! oženě se svatě živ buďte v manželství, zavrhna marnosti světa. A vy, pane Jene, nechav již služeb králů smrtelných, s manželkou svou a hochy doma trvejtež ve službě Boží; vidíte zajisté, kterak běží kolo marnosti světa, brzo jednoho zvedajíc, druhého snižujíc; dávajíc však velmi na krátko povzneseném útěchu, po níž následuje věčný trest v ohni a temnotách.

Již poznáváte řeč duchovních, řkoucích, že jsou pravými a zřejmými náměstky Krista a jeho apoštolů, nazývajících se svatou církví a nejsvětějším sněmem, kterýž nemůže pobloudit: ačtě přece pobloudil, Janu XXIII. dříve se kořе klekaje, líbaje nohy jeho a nejsvětějším ho nazývaje, věda přece, že jest ohavný vrah, němý hříšník, svatokupec a kacíř, jakož se potom při jeho odsouzení vyslovili. Již hlavu církve sťali, srdce církve vytrhli, pramen církve nepřesychající vyčerpali, útočiště církve přehojné bez nedostatku, k němuž každý křesťan musí se utíkati, uči-

nili vůbec nedostatečným. Kdež jest tedy dobré paměti (ušetři ho Bůh!) mistra Stanislava, Pálče a jiných spoludoktorů mínění, kteří diktovali skrze Stanislava, že papež jest hlava církve, jenž ji řídí naprosto postačitelně, že jest srdce církve, jež ji živí duchovně, že jest pramen nepřesychající, plný vážnosti, studnice, z níž se prýští všechna moc k nižším, a útočiště bez nedostatku, nýbrž vůbec dostačující kterémukoli křesťanu, k němuž musí se každý křesťan utíkati? Již stojí věrné křesťanstvo bez papeže, pouhého člověka, majíc Krista Ježíše za hlavu, kteráž je nejlépe spravuje, za srdce, kteréž je duchovně živí dávajíc život milosti, za pramen, kterýž svlažuje je sedmi dary ducha svatého, za studnici, z níž se prýští všelicí potokové milostí, za útočiště velehojné a bez nedostatku, k němuž se já ubohý utíkám, pevně doufaje, že mně ve spravování, oživování a pomáhání nedá nedostatku, nýbrž že mne odmění radostí neskonalou, osvobozujíc mne od hříchů a od vezdejšího bídného života.

Pobloudil také sněm třikrát nebo vícekráte, špatně články z mých knih vytahuje, některé s pokáráním a hanbou zavrhuje, a ještě v posledním opise článků některé zkracuje, jakož zjevno bude těm, kdož pohlédnou v knížky a v ony články. Odkudž plně poučen jsem zároveň s vámi, že ne každý čin, výrok neb nález sněmu od Jezu Krista soudce nejspravedlivějšího, jest schvalován. Blaženi tudíž, kdož zachovávajíce zákon, poznávají, ubíhají a odmítají nádheru, lakotu, pokrytství a lest Antikrista a jeho služebníků, příchodu nejspravedlivějšího soudce očekávajíce v trpělivosti.

Zapřísahám vás pro útroby Jezu Krista, abyste špatných kněží se varovali, dobré však vedle skutků jejich milovali, a pokud na vás jest, zároveň s jinými věrnými pány a rytíři nedopouštěli jich potlačiti; neboť proto vás Bůh nad jiné postavil. Jakož já myslím, bude v království Českém veliké pronásledování oněch, kteří Bohu věrně slouží, jestliže Pán nepřiloží ruky své skrze pány světské, kteréž v zákoně svém více než duchovní osvítil.

Ó, jaká pošetilost! evangelium Kristovo, list Pavlův, jejž — jak praví — nikoliv od člověka, nýbrž od Krista obdržel, a čin Kristův s činy jeho apoštolův a jiných svatých, jako blud zatracovati! totiž o přijímání svátosti kalicha Páně, pro všechny dospělé věrné ustanoveném. Ejhle bludem zovou, že nekněžím věrným volno jest píti z kalicha Páně, a jestliže by který kněz tak píti dal, aby za bludného byl pokládán, a kdyby neustal, jako kacíř byl odsouzen.

Ó, svatý Pavle! ty pravíš všem věrným: „Kolikrát byste koli jedli chléb tento a kalich tento pili, smrt Páně zvěstujte, dokudž nepřijde"; to jest až do dne soudu, ve kterém přijde; a ejhle, již říká se, že zvyk církve římské jest na odpor.

XXXVIII.

Dostav v těchto dnech poslední články žalobné, vybrané z jeho spisů, Hus na ně naposled, dne 18. června předloživ je koncilu, odpověděl. Této odpovědi učinil si opis a tento opis poslal přátelům 20. června s listem, jejž spolu s články (latinsky cvšem) zachoval opět Mladenovic.

38. Přátelům v Kostnici.

A já Jan Hus, vždy v naději sluha Ježíše Krista, napsal jsem odpovědi k článkům na jejich opis, jakož i na tento, podle svého svědomí, z něhož mám Bohu všemohoucímu vydati počet.

K článkům vybraným z mých knih nemohl jsem připsati citátů pro krátkost času, pro nedostatek papíru a pro nebezpečenství atd. A myslím, že v opise prvních článků jsou položeny k výkladu a důkazu některých citáty světců.

Již zbývá buď odvolati, odpřisáhnouti a úžasné pokání podniknouti — anebo býti upálen. Otec a syn a Duch sv., jeden Bůh, v něhož věřím a doufám, dá, s pomocí všech svatých a lidí spravedlivých, ducha rady a statečnosti, abych mohl osidlu Satanovu uniknouti a v jeho milosti na konec zůstati. Amen.

(Všechny články z knížek a z postupu pře takhle byly zodpovídány v odpovědi koncilu; a jak jsou zde krátce zodpovídány, byly předloženy v úterý po sv. Vítu) ‹18. června›.

Psáno ve čtvrtek po svátku svatého Víta mučeníka ‹20. června›, v žaláři, u bratří tak řečených menší nebo *bosáci*.

XXXIX.

V těchto dnech, někdy kolem 20. června, dál se, po poslední odpovědi Husově (viz číslo 38) na články vytýkané, od koncilu silný nátlak na Husa, aby se koncilu podrobil. Nátlak ten dál se mírně i důrazně.

K mírným rádcům náležel člen koncilu, nám neznámý, jejž Hus nazývá „otcem“, který Husovi předložil formuli, již měl prostě podepsati. Formule zněla, že podepsaný (Hus) podle svých dřívějších protestac, třeba se mu mnoho přičítá, nač ani nepomyslil, přece že ve všech bodech se podrobuje milosti koncilu a že odvolá, odpřisáhne i milosrdné pokání podstoupí.

Na tuto formuli, kterou měl prostě podepsati, Hus odpovídá následujícím listem (latinským); list tento i následující, s oběma lístky „otcovými“, vyskýtají se často v rukopisech, ve zprávě Mladenovicově i v protokolech koncilu.

39. Odpověď „Otci".

Všemohoucí Otec, nejmoudřejší a nejdobrotivější, otci mému pro Krista Ježíše milostivě račiž uděliti život slávy věčný! Ctihodný otče, velice vděčen jsem za vaši dobrotivou a otcovskou laskavost. Neodvažuji se podle znění podaného sněmu se podrobiti jednak proto, že by třeba bylo pravdy mnohé zatratiti, kteréž, jak jsem od nich slyšel, nazývají pohoršlivými; jednak proto, že bych musel upadnouti v křivopřísežnictví z odpřisažení, přiznávaje, že jsem držel bludy; z čehož veliké bych dal pohoršení lidu Božímu, jenž ode mne v kázání slyšel opak. Jestliže tedy svatý Eleazar, člověk zákona starého, o němž ‹píše se› v ‹knihách› Machabejských, nechtěl lživě vyznati, že požil masa zákonem zapovězeného, aby proti Bohu nejednal a potomkům špatného příkladu nezanechal: kterak já, kněz zákona nového, třebas nehodný, pro strach před trestem, který rychle mine, měl bych chtíti, těžší hřích čině, přestoupiti zákon Boží? předně odstupuje od pravdy, druhé křivou přísahu čině a třetí bližním pohoršení dávaje. Opravdu prospívá mi více zemříti, než ubíhaje trestu okamžitého, upadnouti v ruce Páně a snad potom v oheň a hanbu věčnou. A poněvadž jsem se ke Kristu Ježíši, nejmocnějšímu a nejspravedlivějšímu soudci,

odvolal, jemu poroučeje při svou: protož stojím k jeho rozhodnutí a nálezu nejsvětějšímu věda, že nikoli podle křivých svědectví ani podle bludných rad, nýbrž podle pravdy a zásluh bude souditi jednoho každého člověka.

XL.

Na list Husův odpověděl „Otec" zvláštním lístkem, v němž vyvracel předně Husovu námitku první o odsouzení pravdy, že by tak činil ne on, nýbrž koncil, pak námitku druhou o křivé přísaze, že by opět spadla na ty, kteří ho k ní přiměli — a ostatní námitky příkladem jiných, kteří odvolali. Dále pak ukazuje, že neopustí pravdy, nýbrž naopak k ní přistoupí a že má učiniti ne podle příkladů starozákonních, nýbrž podle sv. Pavla, jenž se ponížil v koši, aby dále bojoval za Krista; tak i Husa volá Kristus, k němuž se odvolal, slovy: „Ještě větší zápasy pro víru Kristovu budou tobě dány."

Na tyto výklady „Otcovy" podává Hus v listě následujícím svou konečnou odpověď. Jest zachována (latinsky) v týchž pramenech jako předchozí.

40. Konečná odpověď Otci.

Toto všechno žádal ode mne častěji sněm; avšak poněvadž to v sobě zahrnuje, abych od-

volal, odpřisáhl a pokání na se vzal, při čemž musel bych od mnohých pravd odstoupiti; druhé musil bych odpřisáhnouti a tak křivě přísahati, přiznávaje o sobě bludy klamně mi připsané; třetí dal bych z toho pohoršení mnohému lidu Božímu, jemuž jsem kázal, pročež by lépe bylo, aby vložen byl na mne žernov osličí a já ponořen byl do hlubokosti mořské. A čtvrté, jestliže bych to učinil, chtě ujíti hanbě krátké a trestu, upadl bych v hanbu a trest největší, kdybych před smrtí přetěžce se nekál. Pročež pro posílení mé na mysli mi tane sedm mučedníků Machabejských, kteří chtěli spíše na kusy býti rozsekáni nežli pojísti masa proti zákonu Páně. Na mysli mi tane také svatý Eleazar, jenž — jakož se tam píše — nechtěl ‹i› jen říci, že požil masa zapovězeného zákonem, aby nedal potomkům příkladu špatného, nýbrž raději podstoupil mučednictví. Jakž bych tedy já, maje ony před očima a mnohé svaté i světice nového zákona, kteří a které se odevzdali mučení, nechtíce svoliti k hříchu, jenž jsem také tolik let kázal o trpělivosti a stálosti, měl upadnouti ve lži mnohé a křivou přísahu a dáti pohoršení mnohým synům Božím? Odstup, odstup to ode mne, protože Kristus Pán přehojně odmění mne, dávaje pomoc trpělivosti v přítomnosti (a slávu v budoucnosti).

XLI.

O svém konečném rozhodnutí, neodvolati a raději zemříti, Hus uvědomuje 21. června své přátele a užívá té příležitosti k rozloučení se všemi svými příznivci a k srdečným díkům jim všem.

List zachován v hojných rukopisích i ve zprávě Mladenovicově.

41. Českým přátelům.

Toto jest ve jménu Jezu Krista mé konečné rozhodnutí, že nechci články, které správně vytaženy jsou, přiznati za bludné a nechci odpřisáhnouti články, svědky křivými mi připsané, poněvadž odpřísáhnouti jest přiznati se, že jsem bludy nebo blud držel, a od oněch ustoupiti a opak držeti. Neboť ví Bůh, že nikdy nekázal jsem oněch bludů, které smyslili, mnohé pravdy odňavše a klamy připojivše.

Velmi rád však, kdybych věděl o některém ze svých článků, že jest pravdě na odpor, bych jej opravil, odvolal a jeho opaku učil a kázal; ale myslím, že žádný není na odpor zákonu Kristovu a výrokům svatých doktorů, ačkoliv jmenován jest od oněch, jimž se nelíbí, pohoršlivým nebo bludným. Pročež kterýkoli by smysl křivý v některém ze článků podle mého úmyslu byl obsažen, toho se odříkám, všemocnému a nejlepšímu mistru k napravení se poddávaje, spoléhaje v jeho neskončené milosrdenství, že od skrytých hříchů mých sám dobrotivě mne očistí.

Díky činím všem království Českého pánům, rytířům a vladykům, a zvláště králi Václavu a paní králové, své milostivé paní, že mne milovali, laskavě se mnou jednali a péči pro mé osvobození vynaložili.

Děkuji také králi Zikmundovi za vše dobré, které mi prokázal.

Děkuji všem pánům českým a pánům polským, kteří vytrvale a pevně stáli za pravdu a o mé osvobození, jichžto všech spásy si žádám, nyní v milosti a potom ve slávě věčné.

Bůh vší milosti nechť život váš se zdravím duše i těla dovede do Čech, abyste tam Kristu králi sloužíce k životu slávy přišli.

Pozdravte všech přátel, jichž nemohu vypsati a jestliže bych některé psal a jiné ne, zdál bych se jim býti přijímačem osob, a ti,

jichž bych nenapsal, myslili by, že jich nejsem pamětliv, aneb že jich nemiluji, jak bych měl. Psáno v žaláři, v okovách, v pátek před svátkem svatého Jana Křtitele ‹21. června›.

Jan Hus, v naději sluha Ježíše Krista, od jehož naděje nikdy nemohl mne ďábel odloučiti aniž odloučí, s pomocí Otce i Syna i Ducha svatého na věky věkův požehnaného. Amen.

XLII.

Téhož dne (21. června) Hus loučí se s přítelem a kazatelem betlemským, svým nástupcem, knězem Havlem (obyčejně Havlík nazvaným). Vybízí ho zejména, aby se věrně držel kalicha.

List zachován v mnohých rukopisích i ve zprávě Mladenovicově.

42. Knězi Havlíkovi.

Nejmilejší bratře, mistře Havlíku! slova Kristova kazateli! Neodporuj svátosti kalicha Páně, kterýž Kristus sám i skrze apoštola svého ustanovil: proto že žádné písmo není ‹tomu› na odpor, nýbrž jenom zvyk, který, myslím, z nedbalosti se zakořenil. Avšak nesmíme následovati zvyku, nýbrž Kristova příkladu a pravdy. Již sněm, dokládaje se zvykem, odsoudil podávání kalicha, pokud se týče nekněží, jako blud, a aby ten, kdo by je vykonával, jestliže by

nezmoudřel, jako kacíř byl trestán. Ejhle, zlomyslnost! Kristovo ustanovení již odsuzuje jako blud! Prosím pro Boha, abys již neodporoval mistru Jakoubkovi, aby nenastalo rozštěpení mezi věrnými, ze kterého ďábel se těší.

Také se, nejmilejší, připrav k utrpení při přijímání a podávání kalicha a stůj pevně v pravdě Kristově, strachu nedovoleného zanechaje, posilňuje bratry jiné v evangeliu Pána Jezu Krista. Důvody pro přijímání kalicha, které napsal jsem v Kostnici, tobě, myslím, odevzdají. Pozdrav věrných Kristových! Psáno v okovech v předvečer desíti tisíc rytířů ⟨21. června⟩.

XLIII.

O pokusích přivésti Husa i po jeho konečném rozhodnutí k odvolání, podává mistr přátelům v Kostnici zevrubnou zprávu, v níž vykládá také o svém setkání s Pálčem. Datum tohoto listu jest velmi nejisté; Novotný jej klade k 22. červnu, jiní k 2. červenci, jiní do doby mezi oběma těmi dny. Datum pozdější jest pravděpodobnější.

Zachován jest (latinsky) ve zprávě Mladenovicově.

43. Přátelům v Kostnici.

Mnozí již byli vybízeči (mnozí pěstouni, málokteří otcové, jak praví Apoštol), mnohými slovy radící, že mám a mohu svobodně odpřisáhnouti, podřizuje svou vůli církvi svaté, kterouž posvátný sněm představuje. Ale žádný z nich nedovede vhodně vyváznouti, když ho postavím v případ svůj, aby byl sobě jist — kdyžtě nikdy nekázal, ne-

držel a nebránil kacířství, které se mu připisuje — jakým způsobem chtěl by zachovati svědomí, aby odpřisažením nepřiznal, že křivě kacířství držel? A někteří pravili, že odpřisáhnouti nenese v sobě toho, nýbrž jen odvolání kacířství, ať si držené, ať si nedržené; jiní ‹pravili›, že odpřisáhnouti značí popření svědectví, ať jsou pravá, ať křivá. Těm já jsem řekl: „Dobře, já budu přísahati, že jsem nikdy těch bludů dosvědčovaných nekázal, nedržel a nebránil, aniž kázati, držeti a brániti budu.“ A hned odskakují.

Někteří tvrdí, že prý člověk, podrobuje se církvi — předpokládajíc, že jest nevinen — přiznávaje se vinným, zásluhu pokory si získává. A pro to kdosi uvedl nějakého svatého v Životech otců, kterémuž někteří podstrčili k loži knihu, a upomenut byv onen svatý a obviněn, popřel; a když řekli: „Ejhle, vzal jsi a v loži uschoval,“ a shledána byla kniha, on sám dal se za vinného. Kdosi důkaz vedl skrze nějakou světici, kteráž pod šatem mužským bydlila v klášteře, a již vytýkáno bylo, že prý zplodila chlapce z kterési ženy; a ona řekla, že ano, a zachránila chlapce, a později ukázala, že jest žena nevinná. A mnozí jiní způsobové uvedeni jsou. Kterýsi Angličan pravil: „Já pro svědomí své, kdybych byl v případě vašem, chtěl bych odpřisáhnouti; neboť v Anglii všickni mistři,

velmi dobří mužové, kteří byli v podezření smýšlení Viklefova, všichni po řadě na rozkaz arcibiskupův odpřisáhli.“ Posléze, včera setrvali na tom, abych vůbec vzdal se na milost sněmu.

Páleč přišel na mé požádání, poněvadž jsem chtěl se mu zpovídati a požádal jsem komisařův neb rádcův, aby mi dali jeho nebo někoho jiného. A pravil jsem: „Páleč jest hlavní odpůrce; jemu chci se zpovídati; aneb dejte mi jiného způsobilého muže, prosím pro Boha.“ A stalo se. Vyzpovídal jsem se jakémusi mistru mnichu, který mne laskavě a velmi krásně vyslyšel, rozhřešil a radil, avšak nezavázal, jakož i jiní radili.

Páleč přišel a dosti plakal spolu se mnou, když jsem ho požádal, aby mi odpustil, jestliže jsem jaké slovo hanlivé mu řekl, a zvláště, že jsem ho nazval lhářem ve spise. Také jsem mu pravil, že on jest všech „*sléd-ník*“, a nepopřel; a jak při slyšení, když jsem popíral články svědků, povstav řekl: „Tento člověk nebojí se Boha“; to popřel; ale řekl to jistě, a vy jste to snad slyšeli. Řekl jsem mu také, jak v žaláři pravil před komisaři, že „od času narození Kristova žádný kacíř nepsal nebezpečněji proti církvi vyjma Viklefa, nežli ty“ totiž Hus.

Tolikéž řekl, že „všichni, kteří kázání tvé navštívili, nakaženi jsou oním bludem o svá-

tosti oltářní". Popřel řka: „Neřekl jsem, všickni', nýbrž ‚mnozí'." Ale jistě to řekl. A když jsem já ho pokáral pravě: „Ó mistře, jak těžkou křivdu činíš, všechny posluchače mé nazývaje bludnými", (nic neodpověděl). A potom mi radil, jakož i jiní: a vždycky tvrdí, jak mnohá zla skrze mne a skrze mé jsou učiněna. Pravil mi také, kterak mají list, jenž psán jest do Čech, ve kterémž se píše, že jsem já pod nápěvem „*Bóh všemohúcí*" zpíval na hradě dva verše o žaláři.

Pro Boha! chraňtež listů, nedávejtež jich nésti žádnému duchovnímu. Páni ať ⟨je⟩ opatrně ukryjí v nějakých světských nářadích. Oznamte mi, pojedou-li páni s králem. Kristus Ježíš skrze milost svou stále mne udržuje v předsevzetí dřívějším.

XLIV.

Ačkoli žalář Husův od konečného jeho odmítnutí nabídek koncilu byl valně zostřen, jak Hus i v tomto listu naznačuje, přece přátelé byli nyní skoro denně s mistrem ve styku a mistr skoro denně posílá list nebo dva přátelům v Kostnici nebo v Čechách.

Tak píše 23. června panu Janovi z Chlumu krásný list latinský, ve zprávě Mladenovicově zachovaný, jenž však, zdá se, v nynější formě splynul ze dvou, z nichž první část (první tři odstavce) psána byla o něco dříve.

44. List panu Janovi z Chlumu.

Příteli nejmilejší! Vězte, že Páleč radě mi pravil, že prý bych neměl dbáti zahanbení z odpřisažení, nýbrž uvážiti dobro, které vzejde. Jemuž já jsem řekl: „Větší jest zahanbení, býti odsouzenu a upálenu, nežli odpřisáhnouti; jakž tedy já obávám se zahanbení? Avšak řekněte mi radu svou, co vy byste chtěl učiniti, když byste na jisto věděl, že

jste nedržel bludů vám připsaných? Chtěl-liž byste odpřisáhnouti?" A on odpověděl: „Těžké to jest," a začal plakati. Mnoho jiného jsme mluvili, což jsem vytkl.

Michal, chudák člověk, byl několikráte před žalářem s vyslanci, a když já jsem byl s vyslanci, on řekl k strážcům, že „s Boží milostí brzo toho kacíře upálíme, k vůli němuž já mnoho zlatých jsem vydal". Věztež, že tímto psaním nežádám si pomsty na něm, kterouž jsem přenechal Bohu, a prosím zaň Boha snažně.

Ještě vás napomínám, abyste byli opatrni s listy. Michal také zařídil, že nikdo již nevpouští se před žalář; ani manželky strážců se nevpouštějí. Ó svatý Bože, jak široko moc a krutost prostřel Antikrist! avšak doufám, že ukrácena bude moc jeho a více obnažena bude nespravedlivost jeho ve věrném lidu.

Bůh všemohoucí posílí srdce svých věrných, kteréž vyvolil před ustanovením světa, aby přijali nevadnoucí korunu slávy. A nechť zuří Antikrist, jak chce, nebude mocnější naproti Kristovi, jenž ho zabije dechem úst svých, jakož dí Apoštol. A tehdy vysvobozeno bude stvoření od služby porušení, ve svobodu slávy synů Božích, praví Apoštol dokládaje: „My sami v sobě lkáme po vyvolení synů Božích, očekávajíce vykoupení těla svého."

Velice mne potěšuje ono slovo Spasitele našeho: „Blahoslaveni budete, když vás nenáviděti budou lidé" a „Když vás vyobcují a haněti budou, a vyvrhou jméno vaše jako zlé, pro syna člověka radujte se a veselte se; nebo aj! odplata vaše mnohá jest v nebesích" (Luk. VI.). Dobrá, ano nejlepší útěcha, avšak těžká, nikoliv k pochopení, nýbrž k plnému snesení, totiž radovati se v oněch souženích.

Onoho pravidla držel se s apoštoly jiným, Jakub, jenž dí: „Za největší radost to mějte, bratři moji, kdyžkoli v rozličná pokušení upadáte, vědouce, že zkušení víry vaší působí trpělivost, trpělivost pak má dokonalý skutek." Zajisté těžko jest bez kormoucení se radovati a všechnu radost míti v rozličných pokušeních; snadno jest mluviti a vyložiti to, avšak těžko naplniti, kdyžtě nejtrpělivější a nejstatečnější rytíř, věda, že třetího dne zase vstane, smrtí svou přemáhaje nepřátele a vykupuje ze zatracení vyvolené, po večeři poslední zkormoucen jest na duchu a pravil: „Smutná jest duše má až k smrti." O němž dí evangelium, že se počal chvěti, tesknit a smuten býti; ano octnuv se v úzkostech smrtelných, posílen jest od anděla, a jeho pot učiněn jest jako krůpěje krve, 'sbíhající na zemi.

On však přece, takto jsa zkormoucen, pravil svým věrným: „Nermutiž se srdce vaše,

ani strachuj; nermutiž se k vůli mé krátké nepřítomnosti, aniž se strachuj zuřících ukrutnosti, protože i mne míti budete a ukrutnost zuřících přemůžete.“ Pročež k onomu vůdci a králi slávy vzhlédajíce jeho rytíři, zápas měli veliký, prošli ohněm a vodou, a zdrávi učiněni jsou a korunu přijali od Pána Boha, o kteréž Jakub dí v listu obecném: „Blahoslavený muž, který snáší pokušení; nebo když bude zkušen, vezme korunu života, kterouž zaslíbil Pán těm, kdož ho milují.“

Té koruny, doufám pevně, učiní mne Pán účastna spolu s vámi, milovníci pravdy horliví, se všemi, kdož pevně a vytrvale milují Pána Ježíše Krista, kterýž trpěl za nás, nám pozůstaviv příklad, abychom následovali šlépějí jeho. On sám musel trpěti, jakož sám praví, a my musíme trpěti, aby spolu trpěly údy s hlavou, jež dí: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe, a vezmi kříž svůj a následuj mne.“ Ó, nejmilostivější Kriste, táhniž nás slabé za sebou, neboť ty-li nás nepotáhneš, nemůžeme tebe následovati; dej mysl pevnou, aby byla hotova a bude-li tělo slabé, tvá milost předcházej, provázej i následuj, poněvadž bez tebe nic nemůžeme učiniti, a zvláště k vůli tobě na smrt krutou jíti.

Dejž ducha hotového, srdce neohrožené, víru přímou, naději pevnou a lásku dokonalou, abychom za tebe nasadili život svůj trpělivě a s radostí. Amen.

Psáno v žaláři v okovách, v předvečer svatého Jana <23. června> Křtitele, jenž v žaláři a v okovech pro kárání špatnosti jest sťat, kterýž račiž prositi za nás Pána Ježíše Krista. Amen.

XLV.

K nejmohutnějším listům Husovým náleží český list „všem věrným", který Hus psal 24. června v žaláři, dověděv se, že sbor zavrhl jeho spisy všechny. Vědomí křivdy dává Husovi odvahy, aby podrobil koncil, svého soudce, svému soudu po stránce mravní. Je to soud — a odsouzení.

Překrásný tento list, v mnohých rukopisích a také v Mladenovice zachovaný, byl záhy přeložen do latiny a odtud do všech jazyků vzdělaného světa.

45. Věrným Čechům.

Mistr Jan Hus, v náději slúha Boží, všem věrným, jenž Boha a jeho zákon milují a budú milovati, žádost svú, aby v pravdě a v milosti Boží prospievali a do smrti statečně stáli.

Najmilejší! Napomínám vás, aby sě nelekali, ani sě ustrašiti dali proto, že sú mé

knihy k upálení otsúdili. Pomněte, žeť sú svatého Jeremiáše proroctvie, jež jest Bóh kázal psáti, spálili, a však sú toho, což jest prorokoval, neušli, neb po spálení kázal jemu Pán Bóh túž řěč a ješče viece přidav, popsati. Jakož sě stalo: on pravil sedě u vězení a Baruch svatý psal, jenž jest byl jeho písař; toť psáno stojí Jeremie XXXV⁰ neb XLV⁰. Také v knihách Machabeorum psáno jest, že sú spálili zákon Boží a ty, kteříž sú jej měli, mučili; potom v novém zákoně svaté pálili sú s knihami Božieho zákona. Také kardinálové tupili sú a pálili knihy sv. Řehoře, a chtěli sú všechny spáliti, ale Pán Bóh skrze jednoho jeho žáka Petra obránil jest. Také sv. Jana Zlatoústého sbor kněžský dvój za kacieře jest potupil, avšak Pán Bóh milostivý jich lež po smrti sv. Jana jest ukázal.

Tyto věci majíce před očima, nedajte sobě uhroziti, aby co sem psal, nečtli, aneb aby jim knihy své dali k upálení. Pomněte, co jest Spasitel milosrdný nám na výstrahu pověděl (Mat. 24), že před súdným dnem bude také náramné trápenie, že od počátka světa nebylo, ani potom bude tak veliké, že, by to mohlo býti, i vyvolení byli by uvedeni v blud; ale budú dnové ukráceni pro vyvolené.

To pamatujíce, najmilejší, stójte pevně, neb úfám Bohu, žeť sě vás Antikristova

škola lekne a nechá vás u pokoji, a sbor z Konstancie do Čech nepříde; neb mám za to, že prvé mnozí z toho sboru zemrú, než na vás knih dobudú, a z toho sboru rozletie sě po světě jako čápi, a když zima příde, poznajíť, cof sú létě učinili. Znamenajte, žeť sú svú hlavu za kacieřě potupili. Nu, odpovězte, kazatelé, jenž kážete, že papež jest Bóh zemský, že nemóž hřešiti, že nemóž svatokupčiti, jakož pravie juristy, že papež jest hlava všie cierkve svaté, již velmi dobřě zpravuje, že on jest srdce cierkve svaté, již živí duchovně, že on jest studnice, z niež všecka moc teče a dobrota, že on jest slunce cierkve svaté, že on jest útočišče bez nedostatka, k němuž každý křesťan muší sě utiekati. Aj, již jest ta hlava sťata, Buoh zemský svázán, již jest v hřiešiech ohlášen, již jest studnice přěschla, slunce zatměno, srdce vytrženo a útočiště z Konstancie uteklo a již zavrženo, aby nižádný k němu sě neutiekal. Sbor ho potupil za kacieřě, že jest otpustky a biskupstvie a jiné obroky prodával; a ti sú ho odsúdili, z nichž mnozí sú od něho kupovali a druzí mezi jinými kupčili. Tu jest byl Jan, biskup Litomyšlský, jenž jest dvakrát o pražské arcibiskupstvie tržil, ale jiní sú ho předkúpili. Ó, proč sú prvé břevna z svého oka nevyvrhli? Však jich právo die: Jestli kto, že by kterého dóstojenstvie penězmi dobyl, aby ho byl zbaven. Aj prodavač i kupec i litkupník (neb přímluvcě) zevně pohaněni buďte! Svatý Petr pohaněl jest Šimona a proklel, že jest chtěl kúpiti (moc) Ducha svatého za peníze; tito prodavače sú pohaněli a prokleli, a sami kupci a litkupníci sú ostali a také doma prodávají. V Konstancí jest biskup, jenž jest kúpil a druhý, jenž jest prodal, a papež od svolenie penieze vzal. Též jest i v Čechách, jakož vám jest svědomo. Ó by Pán Ježíš byl řekl v sboru: Kto z vás jest bez hřiecha svatokupeckého, ten potup Jana papežě, zdá mi sě, že by jeden po druhém byl vyběhl. I proč sú před ním klekali a jeho nohy líbali a najsvětějším ho otcem nazývali, vědúce, že jest kacieř, mordéř a němý hřiešník, jakož sú naň ty hřiechy vynesli? Proč sú ho kardinálové ku papežství volili, vědúce, že jest tak zlý mordéř, že zabil jest najsvětějšího otce? Proč sú přěpustili jemu svatokupčiti, když jest byl papežem, jsúce rádce proto ustavení, aby dobřě radili? I zdali ti nejsú vinni, jenž sú i sami s ním svatokupčili? Proč dokud jest neutekl z Konstancie, nižádný nesměl jemu nic řieci, než „najsvětějši otče"! Ješče báli sú sě: ale když ho ruka světská popadla z Božieho přěpuščenie aneb vóle, tehdy sú sě spikli, umluvivše, aby nikoli nebyl puštěn. Jistě jižť sě zlost, ohav-

nost a hanba Antikristova oznámila na papeži i na jiných v sboru; již věrné slúhy Božie mohú znamenati z řěči svého Spasitele, co jest mienil, řka: „Když uzříte ohavnost na miestě zpustilém, jenž jest prorokoval Daniel . . . ktož čte, rozuměj.“ Ohavnost veliká jest pýcha, lakomstvie, svatokupectvie; na miestě zpustilém, to jest v dóstojenství, jenž jest pusto (od dobroty), od pokory a od jiných ctností, jakož zřejmě vidíme na těch, jenž držie úřad a dóstojenstvie. Ó, by bylo lzě popsati zlosti, aby věrné slúhy (Boží) se jich ostřiehali! Rád bych, ale úfám Bohu, že dá jiné po mně statečnějšie, i že jsú nynie, jenž lépe oznámie zlost Antikristovu a nasadie svých životóv k smrti pro pravdu Pána Ježíše Krista, jenž dá vám i mně věčnú radost. Amen.

Psán list na sv. Jana Křtitele v žaláři v ókovách v paměti té, že Jan také v žaláři v ókovách pro Boží pravdu jest sfat. <24. června.>

XLVI.

Dověděv se (ale zpráva byla mylná), že byly koncilem zavrženy toliko traktáty, Hus píše následujícího dne (25. června) přátelům, aby jej opravili. Vykládá zároveň, jak byl dotazován, má-li jaké své knihy při sobě — a že podle pravdy řekl, že nemá, ač s sebou přivezl kromě bible své universitní přednášky (z r. 1408—1409) o Sentencích Petra Lombarda. Psán jest latinsky a zachován spolu s listem č. 26; v. t.

46. Přátelům v Kostnici.

Vzhledem k tomu, že toliko traktáty odsoudili, prosím, opravte poslední list český, který jsem dnes poslal, aby lid Boží nemyslil, že všecky knihy mé jsou odsouzeny, jako já jsem se domýšlel podle listu včerejšího. Rád bych viděl, aby žádný dopis psaný v tomto žaláři nikomu nebyl přístupen, ježto dosud není konečně zjištěno, co Bůh se mnou učiní.

Bojím se, aby skrze Oldřicha nějaký list můj nebyl poslán. Ještě prosím pro Boha: opatrně střezte listy i řeči své i činy. Ó, jaké útěchy jsem nabyl z listů vašich i mých; doufám, že skrze milost Boží budou lidem ku prospěchu.

Pokud vím, že vy a páni jste v Kostnici, potud vždy útěchy nalézám i v případě, že bych již na smrt měl veden býti. Opravdu myslím, že mi vás Bůh dal jako anděly, kteří mne slabého a bídného posilují v největších pokušeních, která jak veliká byla, a ještě jsou i budou, ví Bůh všemohoucí, který jest milosrdenství mé a útočiště mé, spasitel můj a osvoboditel můj a veň položil jsem naději svou.

Vyptávali se mne dva vyslaní do žaláře, nemám-li více knih svého sepsání. Odpověděl jsem, že ano. Řekli: „Kde?“ Děl jsem: „V Čechách.“ Ptali se, nemám-li jich zde; řekl jsem, že ne, poněvadž žádného nemám, ač přivezl jsem s sebou ‹spis› o Sentencích, bibli a jiné. Již také jsem slyšel, že žák můj Jan odešel. Řekli: „Máš-li nějaké konkluse?“ Odpověděl jsem: ‚Nemám,‘ jakož pravda jest. Řekli: „Chceš-li odpřisáhnouti a odvolati?“ Děl jsem: „Přijďte na sněm, tam uslyšíte, ježto na sněmě mám státi a jemu odpovídati; co mne pokoušíte? Přišli jste potěšit uvězněného, čili trápit?“ Uslyševše to a několik slov prohodivše, odešli.

Opatrujte knihy, máte-li jaké, já nevím.

Mistru Jesenicovi řekněte, že písař nesprávně změnil svědectví mé o výkladu bully, jakož jste slyšeli, že jsem to řekl veřejně na sněmě.

XLVII.

To, co Hus ukládal přátelům, provedl 26. června sám; napsal nový list o odsouzení svých knih koncilem, o něco málo mírnější, ale přece vždy ještě (spolu s č. 45) jeden z nejmohutnějších, jaké kdy z péra jeho vyplynuly. Podrobuje v něm rovněž tak (jako v č. 45) koncil, své soudce, svému soudu — a odsouzení.

Zachován jest v mnohých rukopisích a ve zprávě Mladenovicově, záhy již a často tištěn, rovněž tak brzy a hojně překládán do latiny a ostatních jazyků evropských.

47. Věrným Čechům.

Mistr Jan Hus, v naději slúha Boží, věrným vším Čechóm, jenž Boha mi ují a budú milovati, žádost svú i modlitbu nestatečnú vzkazuje, aby v milosti Božie přěbývali, v ní (věrně) dokonali a s Bohem na věky přěbývali.

Věrní a v Bohu milí! Ješče mi jest to u mysl padlo, aby znamenali, kterak sbor pyšný, lakomý a vše ohavnosti plný potupil jest knihy mé české, jichž jest ani slyšal ani viděl, a by je slyšal, tehdy by jim nerozuměl, neb v sboru byli sú Vlaši, Francúzi, Engliši, Hišpani, Němci a jiných jazykóv; jedne ačby jim co rozuměl Jan biskup Litomyšlský, jenž jest tu byl, a jiní Čechové nabadači s kapitolú pražskú i vyšehradskú, od nichž pošlo jest pohaněnie pravdy Božie i našie země české, již já mám v náději Božie za zemi najlepšie viery, znamenaje žádost k slovu Božiemu a k óbyčějóm. O by[ste] viděli ten sbor, jenž sě nazývá sborem najsvětějším, a že nemóž poblúditi: jistě spatřili by ohavnost přěvelikú, o niež sem slyšal obecně od Švábóv, že Konstancie neb Kostnice, jich město, za třidcěti let nezbude hřiechóv, které jest spáchal ten sbor v jich městě; a řku viece, že sú sě všichni pohoršili tiem sborem, a plvali sú druzí, vidúce ohavné věci. A já vám pravi, že když sem stál před tiem sborem prvý den, spatřiv, ano nižádného řádu nenie, řekl sem hlasitě, když sú všichni mlčeli, takto: „Mněl sem, by věččie poctivost, dobrota a lepší řád byl v tomto sboru, než jest.“ Tehdy najvyšší kardinál řekl jest: „Kterak mluvíš? na hradě si pokornějie mluvil.“ A já sem odpověděl a řka:

„Neb na hradě nižádný proti mně nekřičěl, ale tuto všichni křičíte.“ A poňavadž takým neřádem šel jest ten sbor, jenž jest viece učinil zlosti než dobroty, věrní a v Bohu milí křesťané! nedajte sebe uhroziti jich vynesením, jenž úfám Bohu jim neprospěje; oniť sě rozletie, jako motýli, a jich ustavenie stane jako pavučina. Mneť sú chtěli ustrašiti, a nemohliť sú Boží moci ve mně přěmoci. Písmem sú proti mně nechtěli jíti, jakož sú slyšěli páni milostiví, jenž sú stáli statečně podlé pravdy, váživše sě vše hanby, Čechové, Moravěné i Poláci, a však zvláště pan Václav z Dubé a pan Jan z Chlumu; neb ti sú tu stáli, jež jest král Sigmund sám pustil v sbor, a slyšěli sú, že když sem řekl: „Žádám naučenie, psalli sem co zle, chci naučen býti,“ tehdy kardinál najvyšší řekl jest: „Poňavadž chceš naučen býti, tof naučenie: máš odvolati, jakož paddesát mistróv svatého písma nalezlo jest.“ Aj, kraššie naučenie! tak by sv. Kateřina, dievka mladá, měla by byla ustúpiti pravdy a viery pána Jezu Krista, protože paddesát mistróv proti ní jest bylo; ale stála jest drahá dievka až do smrti, a mistry jest ku Pánu Bohu přivedla, jichž já hřiešný nemohu přivésti. Tof vám píši, aby věděli, že sú nižádným písmem, ani kterými dóvody mne nepřěmohli, než lstí sú mne hledali a hrózami, aby mě navedli k ódvolání

a k ódpřísahání; ale milostivý Pán Bóh, jehož sem zákon velebil, byl jest se mnú, i jest a úfám bude do skonánie, a zachová mě v své milosti až do smrti.

Psán list v středu po sv. Janu Křtiteli <26. června> v žaláři v ókovách, v čekání smrti, a však pro tajemstvie Božie nesmiem řéci, by toto byl list mój poslední; neb ješče Bóh všemohúcí móž mě zprostiti. (Amen.)

XLVIII.

Spolu s předchozím listem, téhož asi dne (26. června), posílá přátelům další napomenutí k opatrnosti a zároveň vzpomínku, jak na něm koncilníci vymáhali podrobení. Psán latinsky a zachován (hlavně) u Mladenovice.

48. Přátelům v Kostnici.

Ještě pro Boha vás vybízím, aby dopisy nikomu přístupny nebyly a aby nebyly na veřejnost vydány, poněvadž se bojím nebezpečenství pro osoby. Opatrni buďte ve slovích i skutcích. Vít, zůstane-li, musí býti velmi opatrný. Ještě velice jsem rozradostněn slyše, že pán můj milostivý přišel. Spasitel náš Lazara po čtyřech dnech, již smrdícího, životu navrátil, Jonáše po tři dni v rybě ochraňoval a ke kázání opět vyslal, Daniele z jámy lví vytáhl k sepisování proroctví, tři mládence v peci ohnivé od plamene zachránil, Zuzanu již odsouzenou, na smrt se

ubírající osvobodil. Pročež nemohl-li by posud mne ubohého tentokrát od žaláře a smrti osvoboditi, kdyby to bylo k slávě jeho, ku prospěchu věřících a k mému lepšímu? Není ukrácena moc jeho, jenž Petra, který měl již v Jeruzalémě veden býti na smrt, ze žaláře vyvedl skrze anděla, a spadla pouta s rukou jeho. Vždy dějž se vůle jeho, která, přeji si, aby se naplnila na mně pro slávu jeho a pro hříchy mé.

Jakýs doktor řekl mi, cokoliv bych činil, podrobuje se sněmu, že vše jest pro mne dobré a dovoleno, a připojil: „Kdyby sněm vyslovil, že ty máš toliko jedno oko, ačkoliv máš dvě, musíš vyznati se sněmem, že tomu tak jest.“ Jemu jsem řekl: „Byť i celý svět mi to říkal, já maje rozum, jaký nyní mám, nemohl bych toho tvrditi bez odporu svědomí.“ Než když dále o tom se mluvilo, upustil od onoho výroku a pravil: „Pravda, já jsem nedal příliš vhodného příkladu.“

Pán jest se mnou jako udatný válečník. Pán světlo mé a spasení mé, koho se budu báti? Pán síla života mého; koho se budu strašiti? K němu v těchto časích často volám onu antifonu: Pane, násilí trpím, odpověz za mne, nevím, co říci mám nepřátelům svým.

XLIX.

Domnívaje se, že na. ejtří má zemříti, Hus loučí se dojemným listem dne 27. června ráno se svými rytířskými ochránci, pány z Chlumu a z Dubé. Psán jest latinsky — a dochován opět hlavně v rukopisích zprávy Mladenovicovy.

49. Pánům Janovi z Chlumu a Václavu z Dubé.

Nejvzácnější dobrodinci moji a pravdy obráncové! Napomínám vás pro útroby Jezu Krista, abyste již, nechajíce marností tohoto světa, sloužili věčnému králi Kristu Pánu. Nedůvěřujte knížatům, synům lidí, v nichž není spasení, ježto lživí a klamní synové lidí dnes jsou, zítra zahynou, Bůh však trvá na věky, kterýž nikoli pro svou potřebu, nýbrž na prospěch svých má služebníky, jimž co slíbí, drží, co dáti připoví, splní, nikoho bezpečným průvodem neklame, žádného od

sebe věrného sluhy nevzdaluje, neboť praví: „Kdež jsem já, tuť i můj služebník bude.“ Kteréhokoliv sluhu svého onen Pán pánem činí všeho jmění svého, dávaje jemu sebe sama a všechno s sebou, aby bez všeliké tesknosti, bázně, ano bez všelikého nedostatku měl všechno, raduje se se všemi svatými radostí neskonalou. Ó, blaze služebníku onomu, kteréhož až pán onen přijde, nalezl by a on bdí! Blahoslavený sluha, kterýž onoho krále slávy přijme s radostí. Tomu tedy králi služtež, rozmilí páni, v bázni, a on vás — doufám — doprovodí nyní do Čech v milosti své a ve zdraví vašem a potom do života slávy věčného. Buďte zdrávi!

Myslím, že toto jest poslední k vám list, protože zítra, jak myslím, očištěn budu v naději Jezu Krista hroznou smrtí od hříchů. Co mne potkávalo v této noci, nemohu psáti. Zikmund všecko podvodně konal. Bůh kéž ho ušetří a to jenom pro vás; i vy sami slyšeli jste výrok, jejž pronesl. Prosím, žádného nemějte podezření o věrném Vítovi.

L.

Jako se svými ochránci a starým učitelem loučí se Hus také s nejmilejšími svými přáteli a stoupenci v Čechách, s universitou učení pražského, kterou tolik miloval. Dává jim všem, mistrům, bakalářům a studentům, poslední své rady, žádá naposled o přímluvu v modlitbách a doporučí jim na konec m. Havlíka a Petra z Mladonovic.

List zachován jest (latinsky) v mnohých rukopisích (v některých schází dovětek, poslední odstavec) a ve zprávě Mladenovicově; byl často překládán a tištěn.

50. Rozluční list universitě pražské.

Vzácní a v Jezu Kristu rozmilí mistři, bakaláři a studenti university Pražské! Napomínám vás při samém nejmilostivějším Ježíši, abyste se milovali vespolek, vymycovali rozkoly, pilni byli přede vším

cti Boží, mne v paměti chovajíce, kterak jsem vždycky usiloval zdar university ke cti Boží přiváděti, kterak jsem se kormoutíval nad nesváry vašimi a výtržnostmi, kterak jsem národ náš přeslavný chtěl shromážditi v jedno. A ejhle, kterak při některých mých nejmilejších, za něž bych byl nasadil život, stal se mi <tento> příliš trpkým, útržkami, potupami a posléz trpkou smrtí mne skličuje. Odpusť jim Bůh všemohoucí, poněvadž nevědí, co činili; za ně upřímným srdcem prosím, aby jich ušetřil.

Ostatně, rozmilí v Ježíši Kristu, stůjte v poznané pravdě, kteráž nade vším vítězí a mocna jest až na věky. Vězte také, že jsem žádného článku neodvolal, aniž odpřisáhl. Sněm chtěl, abych o všech a o kterémkoli článku vytaženém z knih řekl, že je křivý: nechtěl jsem, leč by písmem ukázali křivost; pročež kterýkoliv by byl smysl křivý v kterémkoli článku, toho se zříkám a poroučím jej nápravě Pána Ježíše Krista, jenž poznává mé upřímné smýšlení, nevykládaje ve smysl křivý, jakéhož já nemám v úmyslu. A vás také napomínám v Pánu, abyste, kterýkoliv byste mohli postihnouti smysl křivý v některém z oněch článků, toho se zřekli, avšak vždy bez porušení pravdy, kteráž se zamýšlí. Proste Boha za mne, a pozdravte se vespolek v svatém pokoji.

Mistr Jan Hus v okovech a v žaláři, již stoje na kraji tohoto života, očekávaje nazejtří hroznou smrt, kteráž — doufám — očistí mé hříchy, neshledávaje na sobě z milosti Boží kacířství žádného, ježto celým srdcem vyznávám kteroukoliv věřitelnou pravdu. Psáno ve čtvrtek v předvečer svatého Petra. ‹27. června.›

Prosím, milujte Betlém a Havla ustanovte na místě mém, neboť doufám, že Pán jest s ním. Amen.

Poroučím vám Petra z Mladoňovic, nejvěrnějšího a nejstálejšího mého utěšitele a posilovatele.

LI.

Téhož patrně dne (27. června) ráno se loučí krátkým, ale srdečným lístkem s mistrem Křišťanem, starým svým učitelem a dobrodincem. Lístek byl psán latinsky a přiložen asi k ostatním dvěma rozlučním; zachován, jako ostatní, ve zprávě Mladenovicově.

51. Rozluční list m. Křišťanovi.

Mistře Křišťane, učiteli můj a dobrodinče obzvláštní! Stůj v pravdě Kristově, přidržuje se věrných, nestrachuj se, poněvadž Hospodin v krátce dá ochranu a rozmnoží počet Kristových věrných. Budiž dobrotiv k chudým, jakos býval vždy; čistotu — doufám — jsi zachoval, lakomství jsi se vystřehl a vystříhej a k vůli sobě nedrž více obročí. Kostel vždy drž, aby věrní utíkali se k tobě jako k dobrotivému otci.

Pozdravte, nejmilejší, mistra Jakoubka a všechny milovníky pravdy. Psáno v okovech, v čekání upálení.

LII.

Zpráva o budoucí popravě se ukázala klamnou; Hus proto posílá pánům z Chlumu a z Dubé večer téhož dne list nový, český (první tak psaný; druhdy jen část pro pana z Dubé bývá česká), v němž vzpomíná také na přítele Jeronyma, rovněž uvězněného.

List zachován v mnohých rukopisích a ve zprávě Mladenovicově; tištěn záhy a často, rovněž tak brzy a hojně překládán do cizích jazyků.

52. Pánům Janovi z Chlumu a Václavu z Dubé.

Buoh s vámi! Měv veliké domněnie z mnohých příčin, psal sem, jako bych měl zajtra skonati. Již opět znamenav prodlenie smrti, píši vám, milostiví a věrní přietelé v Bohu! ještě abych svú vděčnost ukázal, dokud najdéle mohu, maje vždy utěšenie, že mohu k vám mluviti po lístku; a pravím vám, že Pán Buoh vie, proč prodlévá mú smrtí i mého milého bratra mistra Jeronyma, o němž mám naději, že svatě umře bez viny, a že statečnější

se má i trpí, než já nestatečný hřiešník. Dal nám Pán Bóh dlúhý čas, abychom lépe své hřiechy spamatovali a jich statečně želeli; dal nám čas (dlúhý), aby dlúhé a veliké pokušenie sňalo hřiechy veliké a přineslo utěšenie; dal nám čas, abychom pamatovali svého krále Pána Boha Ježíše milosrdného hrozné pohaněnie a smrt ukrutnú jeho vážili a proto tiem milejie trpěli; abychom také pomněli, že nenie s hodóv tohoto světa jíti na hody onoho světa; abychom pamatovali, že skrzě mnohé utrpenie světí sú vešli v nebeské královstvie; někteří po kusu řezáni, jiní vrtáni, jiní vařeni, jiní pečeni, jiní za živa dřěni, za živa pohrabáni, kamenováni, křižováni, mleni mezi žernovy, vláčeni, topeni, páleni, věšeni, po kusu trháni a prvé pohaněni, žalařováni, biti, okováni; a kto muož všecky muky vypsati, kteréž sú i v novém i v starém zákoně světí pro pravdu Boží trpěli! a zvláště ti, jenž sú kněžskú zlost tresktali a proti ní kázali. A divná věc bude, ktož nynie neutrpí, bude-li státi statečně proti zlosti a zvláště proti kněžské, jenž sebe nedá dotknúti. A již jsem tomu rád, že sú mé knížky musili čísti, v nichž jest zlost jich otevřěna; a viem, že sú je pilnějie přečtli, než svaté čtenie, chtiece bludy naleznúti. Dán list ve čtvrtek před vigilií sv. Petra u večer. Amen. ‹27. června.›

LIII.

Poprava Husova odkládala se stále a stále: mnoho v tom také Zikmund působil, jenž hleděl přece stále Husa přiměti k odvolání. Proti svému nadání Hus má ještě stále příležitost s přáteli aspoň písemně se dorozumívati — a této příležitosti chápe se s radostí.

O tom svědčí i tento list ze dne 29. června, jejž Hus posílá opět svým věrným ochráncům, panu Janovi z Chlumu a Václavu z Dubé. Místo panu z Dubé určené Hus píše česky; jinak jest list psán latinsky a zachován opět hlavně Mladenovicem.

53. Pánům Janovi z Chlumu a Václavu z Dubé.

Nejmilostivější dobrodinče, v Jezu Kristu nejmilejší! Ještě z toho, že skrze milost Boží mohu psáti Vaší Milosti, raduji se nemálo. Jakož ze včerejšího listu vyrozuměl jsem, předně, kterak nepravost nevěstky ve-

liké, to jest zlomyslného shromáždění, o kteréž ‹čte se› v Apokalypsi, obnažuje se a obnažena bude, s kterouž nevěstkou smilní králové země; jak tamtéž se praví, smilní duchovně, od Krista a jeho pravdy odpadajíce a souhlasíce se lži Antikristovou, ze svedení, z bázně, aneb z naděje spolku pro získání cti světa. Druhé vyrozuměl jsem z listu, kterak již nepřátelé pravdy počínají se másti. Třetí poznal jsem Vaší Laskavosti horoucí vytrvalost, s jakou směle vyznáváte pravdu, poznav hanebnost nevěstky veliké. Čtvrté s radostí vyrozuměl jsem, že hodláte již konec učiniti marnosti světa a službě namáhavé světské a rytířovati doma Pánu Jezu Kristu; jemuž sloužiti kralovati jest, jakož dí Řehoř, jemuž kdo věrně slouží, samého Ježíše Krista v nebeské vlasti sluhou míti bude, an sám praví: „Blahoslavený služebník ten, kteréhož přijda pán jeho, nalezl by, an tak činí; amen pravím vám, že povstana přepáše se a sloužiti bude jemu.“ Toho nečiní králové světa služebníkům svým, kteříž tak dlouho jenom je milují, jak dlouho jim králům jsou užitečni a potřebni.

Ne tak Kristus, král slávy, jenž apoštoly Petra a Pavla dnes korunoval: Petra ukřižováním a Pavla stětím uváděje do království nebeské vlasti. Byl Petr čtyřikrát žalařován a skrze anděla vyveden, Pavel

třikrát metlami mrskán, jednou kamenován, dvakráte na korábu tonul, dvě leta byl vězněn a mnohonásobně sužován, jenž praví píše: „Nad míru přetíženi jsem byli tak, že se nám stýskalo i živu býti.“ Již přešly tesknosti a trápení, a zbývají neskonalé radosti a život pokojný bez utrpení; již kralují Petr a Pavel s králem nebeským, již obcuji s kůry andělů, již patří na krále svého v slávě, již žádnou nejsou sklíčeni teskností, nýbrž plni jsou nevyslovitelné radosti. Sami tedy slavní mučedníci takto sdružení s králem slávy, nechť ráčí přimlouvati se za nás, abychom posíleni jsouce jejich přispěním, jich slávy byli spoluúčastni, snášejíce pokorně, cožkoliv Pán všemohoucí k našemu lepšímu nám zde ustanoví trpěti. Amen.

Prosím ještě pro Boha, abyste ještě psali, budete-li moci; prosím také, aby paní králová zvláště byla pozdravena a napomenuta, aby byla stálá v pravdě a nehoršila se nade mnou, jako bych byl kacíř. Také si přeji, aby pozdravena byla manželka vaše, již prosím, abyste miloval v Jezu Kristu, protože doufám, že jest ona deerou Boží skrze zachovávání jeho přikázání. Všechněch milovníkův pravdy pozdravujte pro Boha!

Velice se raduji, že pan Václav chce pojmouti manželku a světa marnosti uběhnouti. A opravdu čas jest, poněvadž již mnoho

jezdil po královstvích, mnoho turnajoval, tělo unavil, peníze vydal a duši pohoršil. Pročež již zbývá toto zavrhnouti a v pokoji doma s manželkou sloužiti Bohu a služebníky míti vlastní.

Lépe bude doma Bohu slúžiti, bez hřiechóv a bez práce dobré bydlo mieti, ano jiní slúžie, než pracovati těžce druhdy z nelibosti, životem jistu nebýti a jinému vždy v ruce hleděti. Toto jemu, věrnému mému dobroděj ci, přččteno i ukázáno buď.

Ješče Pán Bóh vždy svú mocí Hus při životě drží, a bude držěti, dokud ráčí, proti pyšnému, lakomému a rozličně hřiešnému sboru, v němž Pán Bóh zná, kto sú jeho.

V den svatých apoštolů Petra a Pavla; dáno před polednem. ‹29. června.›

LIV.

Téhož dne psán jest rozluční list Husovým přátelům v Čechách; jest (mimo latinskou větu Petrovi z Mladenovic) český a zachován opět v rukopisech zprávy Mladenovicovy.

54. Českým přátelům.

Bóh s vámi, a rač vám dáti odplatu věčnú, že ste mi mnoho dobrého činili a ještě činíte pro mě, ač snad mrtvého na těle. Panu Janovi, věrnému a statečnému rytieři a mému dobrému dobrodějci nedajte škodnu býti, prosímť pro Pána Boha, milý paně Petře mincmejstře a paní Anno! Také prosím, aby dobře živi byli a Boha poslúchali, jakož ste slýchali. Králové, mé milostivé panie, děkujte ote mne ze všeho dobrého, jež jest mi činila. Čeledi své pozdravte, i jiných věrných přátelóv, jichž nelze jest popsati. Prosím také všech, aby za mě Pána Boha prosili, u jehož svaté milosti skoro sě shledáme s jeho svatú pomocí. Amen.

Psán list v čakání odsúzenie na smrt v žaláři v ókovách, jež úfám trpím pro Boží zákon. Pro Pána Boha, nedajte hubiti dobrých kněží.

Mistr Hus, v náději slúha Boží.

Petře, příteli nejmilejší, kožich sobě nech na mou památku.

Pane Henrichu Lefl! buď dobře živ s svú manželkú a děkujiť z dobrodějstvie; Bóh buď tvá odplata!

Věrní přítelé, pane Lidhéři s paní Margaretú, s panem Skóčkem, s Mikéškú i s jinými: daj vám Pán Bóh věčnú odplatu za práce i za jiné dobroděnstvie, kteréž ste měli se mnú!

Věrný a milý mistře Křišťane, buď Pán Bóh s tebú!

Mistře Martínku, učedlníče, pomni, co sem tě věrně učil!

Mistře Mikuláši, kněže Petře králové i jiní mistři i kněžie, buďte slova Božieho pilni!

Kněže Havlíku, kaž slovo Božie!

A všech prosím, aby byli ustavični u Božie pravdě.

LV.

Dne 1. července 1415 dostavila se vyšetřující komise Husova, s předsedou Janem z Wallenrodu, arcibiskupem rižským, naposled do vězení Husova, aby si vyžádala jeho odpověď konečnou. Hus ji dal ústně i písemně, jak následuje.

55. Poslední osvědčení koncilu.

Já Jan Hus v naději kněz Ježíše Krista. Pro bázeň, že bych urazil Boha a křivě přísahal, nemohu se článků, z kterých mne křiví svědkové obviňují, odpřisáhnouti, neboť jsem jich nekázal, netvrdil a nehájil. Co se týká kusův, z mých spisů podle pravdy sebraných, zamítám nepravý jejich smysl, jestli že co do sebe mají, ale každého článku nesmím odpřisáhnouti, ježto by se nedělo bez urážky Boží a bez úrazu doktorův svatých. A kdyby možná bylo, aby hlas můj po všem světě byl slyšán, jako každá lež a každý hřích můj

v den soudný zjeven bude, chtěl bych milerád vše křivé a bludné, což jsem kdy myslil neb mluvil, před celým světem odvolati. Tak dím a píši o své vůli a bez nátlaku. Psáno vlastní rukou 1. července ‹1415›.

LVI.

Dne 5. července dostavili se na rozkaz Zikmundův ochráncové Husovi, pan Jan z Chlumu a Václav z Dubé, spolu se čtyřmi biskupy naposled do vězení Husova, aby ještě jednou ho vyzvali k odvolání. Krásným způsobem dával tu Chlum Husovi na vůli odvolati, ví-li, že chybil, anebo státi za pravdu až do smrti. Hus volil, jako vždy, smrt.

Věda, že nyní skutečně jen několik hodin ho dělí od hranice, chtěl všemu křesťanstvu naposled oznámiti, proč jednal tak, jak jednal. Toto osvědčení však není dokončeno ani definitivně upraveno; proč, nevíme. Zachováno jest (latinsky), jako kus následující, ve zprávě Mladenovicově.

56. Věrným Kristovým.

Já mistr Jan Hus, v naději sluha Ježíše Krista, srdečně žádaje, aby věřící Kristovi po skonání mém nebrali ze smrti mé příle-

žitost k pohoršení, mne jaksi za zatvrzelého kacíře pokládajíce a za svědka bera Ježíše Krista, pro jehož zákon přál jsem si zemříti, na paměť přátelům pravdy toto píši:

Předně, že v slyšeních soukromých velmi četných a potom ve veřejných slyšeních sněmu jsem osvědčoval, že chci se podrobiti poučení, opravení, odvolání a trestu, bude-li ukázáno, že jsem něco napsal, učil nebo v odpovědi řekl, co by bylo pravdě na odpor. A že padesát doktorů, jak sami jistili, od sněmu vybraných, častěji pokáraných ode mne pro klamný výtah článků, i při veřejném slyšení sněmu nechtělo dáti mi soukromého poučení, ba ani se mnou nechtělo jednati pravíce: ‚Ty musíš se poddati rozhodnutí sněmu.‘ A že sněm, když ve veřejném slyšení uváděl jsem písmo Kristovo nebo svatých doktorů, buď se posmíval aneb říkal, že špatně rozumím, a tvrdil, že nevhodně se dovolávám doktorů.

Kterýsi pak kardinál nejpřednější ve sněmu a od sněmu zmocněný, při veřejném slyšení vybrav lístek řekl: „Hle, jeden mistr svatého bohosloví předložil mi tento důkaz, mluvte o něm.“ Byl pak to důkaz o bytnosti obecné, jejíž jsoucnost ve věcech božských jsem připustil. Potom, když on nemohl dále, ačkoliv platí za nejmohutnějšího doktora bohosloví, vyložil jsem mu o stvo-

ření bytnosti všeobecné, t. j. že bytí prvně stvořené přiděleno bylo jednotlivým stvořením, z čehož on dokazovati chtěl trvání chleba hmotného; ale byv jasně z neznalosti předmětu usvědčen, umlkl. A hned jeden doktor anglický počal důkaz vésti a ten podobně nemohl dále.

A jiný doktor anglický, který mi řekl při soukromém slyšení, že chtěl Viklef všecku vědu zbořiti a že v každé své knize, i v logické, chyby napsal, povstal a počal důkaz vésti o zmnožování těla Kristova v hostii, a nemoha dále v důkazu, když mu říkali, aby mlčel, řekl: „Hle, on lstivě sněm šálí, dejte pozor, aby se neošálil sněm, jako skrze Berengara byl ošálen.“ A když on umlkl, kdosi s křikem počal vykládati o stvoření bytí všeobecného, ale množství křičelo. Já pak stoje žádal jsem, aby mi bylo dáno slyšení, řka k němu: „Dokazujte statečně, já rád chci odpovídati.“ A on podobně nemohl dále a mrzutě podotkl: „Je to kacířství.“

Jak veliký pak křik, jaké zlehčování, posměch a rouhání nastalo proti mně od tohoto shromáždění, vědí páni Václav z Dubé a Jan z Chlumu, a Petr, jeho písař, nejvytrvalejší rytíři a pravdy Páně milovníci. Pročež i já takovým křikem často byv zahrnut, řekl jsem tato slova: „Myslil jsem, že v tomto sboru jest větší poctivost, zbožnost a řád.“ A potom poslouchali všickni, poněvadž král přikázal zjednati ticho. Kardinál pak, sněmu předsedající, řekl: „Tys na hradě mluvil pokorněji.“ Já jsem děl: „Poněvadž na mne tehdy nikdo nekřičel, nyní však všickni křičí naproti mně.“ A dodal: „Hle, sněm žádá od tebe, chceš-li se podrobiti poučení.“ Řekl jsem: „Chci velmi rád podle svých osvědčení.“ A on pravil: „Nuž to měj za poučení, že doktoři tvrdí, že články ze spisů tvých vyňaté jsou bludny a že máš je odvolati a toho se odpřisáhnouti, co skrze svědky jest dotvrzeno.“ Král pak řekl: „Hle, napíše se ti to krátce a ty odpovíš.“ A kardinál pravil: „Tak se stane v nejbližším slyšení.“ A ihned zdvihl se sněm. Jak veliká jsem potom vytrpěl pokušení, ví Bůh. Atd.

LVII.

Krátce potom (asi večer, dne 5. července 1415) Hus zvěděl, že zítřejší sezení koncilu dá mu posledně na vybranou — odvolati anebo že hned bude odveden na smrt. Píše proto, snad nedokončiv předchozího osvědčení světu křesťanskému, panu Chlumovi naposled — opakuje takřka, co mu řekl před několika hodinami ústně, znovu písemně a jemným způsobem („kdybych více nepsal *pro nějakou příhodu*“) naznačuje, že to jsou slova jeho poslední.

57. Panu Janovi z Chlumu.

Zítra o hodině 6. mám odpovídati; předně, chci-li připustiti, že kterýkoli článek, vyňatý ze spisů mých jest bludný, a že jej přísežně odvolávám a opak budu kázati; druhé, chci-li vyznati, že jsem kázal ony články, které od svědků jsou potvrzeny; třetí, že je přísežně odvolávám. Jestliže Bůh podle milosti své přivede krále k slyšení,

rád bych viděl, aby slyšel, která slova nejmilejší Spasitel vloží v ústa má. Kdyby mi dali péro a papír, odpověděl bych, jak doufám z pomoci Boží, písemně takto: „Já, Jan (Hus, v naději) sluha Kristův, nechci připustiti, že kterýkoli článek, vyňatý ze spisů mých je bludný, abych nezavrhl mínění svatých doktorů a zvláště svatého Augustina. Druhé nechci vyznati, že články, křivými svědky mně přisouzené, jsem tvrdil, kázal a je držel. Třetí nechci přísežně odvolati, abych křivě nepřísahal.“

Pro Boha, chovejte listy mé opatrně a dbejte, aby rovněž opatrně do Čech byly dopraveny, aby veliká nebezpečenství pro osoby nenastala. Kdybych již nepsal Lásce Vaší pro nějakou příhodu, zapřísahám vás, chovejte se všemi přátely mne v paměti, a modlete se, aby mi dal Bůh vytrvalost spolu s bratrem mým, v Kristu milým mistrem Jeronymem, poněvadž myslím, že rovněž smrt vytrpí, jak jsem vyrozuměl od zástupců ‹sněmovních›.

LVIII.

„Kdyby mi dali péro a papír“ — praví Hus v posledním listě — „odpověděl bych písemně takto.“ Péra a papíru se mu ovšem při posledním výslechu, dne 6. července 1415, nedostalo; ale slova jeho poslední při této slavnostní příležitosti před římským králem a sborem všeho křesťanstva shodují se i s výrokem v předešlém listě uvedeným i se všemi jeho předcházejícími protestacemi. Uvedli jsme na počátku první jeho protestaci kostnickou, klademe sem na konec, třebas byla pronesena jen ústně (a dochována zprávou Mladenovicovou) tuto poslední. Když byl naposled vyzván čtyrmi biskupy, po provedeném odsouzení, aby odvolal, odpověděl:

58. Protestace poslední.

„Hle tito biskupové mne vybízejí k tomu, abych odvolal a odpřisáhl; bojím se tak učiniti, abych nebyl lhářem před tváří Páně

a abych neublížil svědomí a Boží pravdě, ježto nikdy jsem nedržel těch článků, které proti mně falešně svědčí, ale spíše naopak jsem učil, psal a kázal — a také proto, abych nepohoršil tak velikého množství, jemuž jsem kázal — a také jiných věrných kazatelů slova Božího . . .“

— — — — — — — — — — — —

Byl pak odsvěcen, vydán moci světské, přiveden na hranici a upálen.

VYSVĚTLENÍ SLOV.

(Obšírnější výklad o jazyce Husově jest podán ve sv. I., str. 117—118; zde se vykládají pouze některá méně známá slova listů předchozích; číslice označují čísla listů.)

ač (3, 28 . . .) = jestliže.

Antikrist (3, 6, 11 . . .) = odpurce Kristův podle bible; *Antikristovy sieti* (6) jsou klatba a stavení bohoslužby; *Antikristova škola* (45) jest koncil.

bakalář (9, 50 . . .) = nejnižší stupeň akademických hodností; *bakalář zřízený* = ten bakalář, jenž hodlá se státi mistrem theologe.

dekrét (1) = soubor církevních předpisů; míněna zvlášť kniha Graciánova „Decretum" z XII. stol.

dekretálky (1) = sbírky papežských předpisů, sebrané naposled ve XIII. stol.

doktor (1, 15, 35 . . .) = u Husa často tolik jako „otec církevní".

Domine ne longe (24) = Pane ne daleko ‹buď se svým milosrdenstvím›, citát ze žalmu XXXIV, 19, zpívaný na neděli květnou.

druzí (47) = někteří.

dukát (6 . . .), u Husa často ‚zlatý', zlatý peníz velikosti a ceny asi našeho nynějšího dukátu (11 až 12 korun), ovšem tehdy mnohem větší kupní síly.

Engliš (47) = Angličan.

exkomunikace (19) = vyobcování, prokletí.

glejt viz k l e j t.

haha (15 . . .) = ahá!

Hišpan (47) = Španěl.

hod (34) = svátek; *s hodóv na hody* (52) = s posvícení na posvícení.

hóry (33) = hodinky (církevní).

hrad (47 . . .) = u Husa Gottlieben.

intimace (2, 5 . . .) = vyhláška.

jedne (47) = jen.

již (11) = teď, nyní.

jurista (45) = profesor církevního práva.

kanon (1) = předpis církevního práva.

karthusian (5) = mnich přísného řádu církevního, založeného sv. Brunem.

klejt (z něm. „Geleit") (3) = průvodní list.

konkluse (46) = závěry; míní se tím kvestie, v. t.

konstituce (1) = ustanovení církevní.

kopa (grošů) (8, 35, 36 . . .) = 60 stříbrných grošů, jednotka vyšší, podle níž počítáno; za doby Husovy měla asi cenu dvou dukátů (= 24—25 korun), ovšem daleko vyšší sílu kupní.

krašší (47) = nejkrásnější, tuze hezký!

kvestie (6, 20 . . .) = úvaha o nějaké sporné otázce, zvláštním způsobem sestavená; Hus takovou úvahu pro koncil si připravil o postačitelnosti zákona Kristova.

lacný (8) = laciný, všední; bývá čteno nesprávně ‚lační'.

lanžovati (11) = toulati se.

lění (28) = líný.

litkupník (45) = dohazovač; Hus nazývá „prímluvčě".

mincmejstr (36, 52) = m., náčelník královské mincovny.

mordéř (45) = vrah.

nabadač (47) = štváč.

neřád (47) = nepořádek.

nesměti (28, 45) = neodvažovati se.

nikdiež (11) = nikde.

notář (14, 19 . . .) = písař.

obrok (11, 45 . . .) = obročí, beneficium, prebenda.

obyčej (32 . . .) = mrav.

odpuštěnie (28) = propuštění.

ovšem (3) = docela, úplně.

patriarcha (14, 15, 19 . . .) = u Husa patriarcha cařihradský Jan, předseda první vyšetřující komise koncilu.

písař (12, 45 . . .) = tajemník, sekretář.

podtrhnúti (11) = poraziti, oklamati.

považiti (28) = odvážiti se.

pravi (47) = pravím.

přěpustiti (17) = dopustiti, dovoliti.

přěpuščenie (45) = dovolení.

přiekaza (11) = překážka.

proněž (11) = pročež.

protestace (1, 15, 16, 20 . . .) = osvědčení, veřejné prohlášení atp.

roztrženie (3) = rozkol.

sentence (40) = výroky Písma, otců církevních atd., pak zvláštní soubor, sestavený v XII. stol. PetremLombardem.

skoro (54) = brzo, rychle.

slédník (14, 43) = slídič; v starém tisku omylem ‚následník'.

studničě (45) = pramen.

svolánie (3) = koncil; slovo Husovo.

Švábové (47) = jižní kmen německý.

tlačiti (32) = šlapati.

traktát (21, 26) = (vědecká) rozprava.

tresktati (11) = kárati.

trutiti (11) = namáhati se.

úfati (3, 11) = doufati.

ustavenie (47) = ustanovení.

vážiti sě (47) = odvážiti se.

viatikus (29, 36) = breviář.

zbožie (28) = statek, bohatství.

zbýti (47) = zbaviti se.

zlost (17, 45) = zloba, nešlechetnost.

ztrava (28) = náklad.

žák (32, 45) = klerik, student akademický.

žákovstvo (11) = klerus, duchovenstvo.

VÝKLAD JMEN.

(Jmena biblická sem nejsou pojata; číslice opět označují čísla listů.)

d'Ailly Pierre (56 a j.), latinsky Petrus ab Alliaco, „orel Francie", jeden z nejslavnějších theologů té doby, vedl spolu se Zabarellou hlavně jednání koncilu s Husem; Hus ho nazývá „kardinál najvyšší".

Albert (5), vlastně Albrecht Fleischmann, farář u sv. Sebalda v Norimberce.

Anna z Frimburka (36, 54), choť mincmistra Zmrzlíka, ctitelka Husova.

Apoštol (44), u Husa sv. Pavel.

Augustin (26), vlastně Aurelius Augustinus, světec a „učitel církve", biskup Hipponský ve 4. století, přední autorita Husova.

Barbatus viz Bradáč.

Betlém (21, 22, 32, 50), kaple na Starém městě pražském, založená 1391 Hanušem z Milheima a Křížem kramářem pro kázání slova Božího jazykem českým; Hus nastoupil r. 1402 po slavném Štěpánu z Kolína, po něm kázal Havlík; s Husem byli v Betlémě ještě m. Martin, Mikuláš z Miličína a j. Zrušena r. 1786.

Betlemita viz Matěj.

Boční viz Ctibor.

Bradáček (*Bradatý*) Jan (14, 15, 21, 23, 27), zvaný také „Jan Železný", „Železná Brada", latinsky Johannes Barbatus', farář v Krumlově, přítel Husův (viz list sv. I, č. 21), navštívil Husa první v žaláři, staral se pak o něho, byl přítomen při jeho odsouzení i smrti, o čemž pak podal zprávu m. Jakoubkovi.

Cato viz Kato.

de Causis viz Michal.

Ctibor z Boční (?) (21), pán český, příznivec Husův, snad týž, jemuž Hus psal list v II. sv., č. 23.

Divoký, Mikeš (33), také Divůček, pán český ve službách krále Zikmunda, vyjednával s Husem o cestě do Kostnice (v. sv. II., č. 29).

Dóra (35), řečená z Betléma, jedna z pobožných panen, jež bydlily při Betlémě.

z Dubé Jindřich viz Škopek.

z Dubé Václav, odjinad z Leštna (5 a často), pán český, spolu s panem Janem z Chlumu věrný průvodčí a ochránce Husův v Kostnici.

z Frimburka viz Anna.

Gerson Jan (21, 23, 27), kancléř pařížské university, jeden z nejslavnějších theologů francouzských, příkrý odpůrce Husův na koncilu.

Havlík, Havel (35, 42, 50, 54), mistr, kněz a druhý kazatel (1413—1415) v Betlémě, odpůrce kalicha.

Helwel Jan (4, 5), mistr, farář u sv. Vavřince v Norimberce, disputoval s Husem při jeho cestě Norimberkem.

Hus viz Kateřina.

z Chlumu Jan (5 a často), řečený Kepka, pán český, hlavní a nejvěrnější průvodčí a ochránce Husův v Kostnici.

z Chlumu Jindřich viz Lacembok.

Chrysostom viz Jan Zlatoustý.

Chudý viz Matěj.

Jakub písař (35).

Jakub, Jakoubek ze Stříbra (6, 19, 35, 42, 51), důvěrně také *Kuba* zvaný, spolužák, přítel, stoupenec a nástupce Husův v Betlémě, horlivý viklefovec, původce kalicha, hlavní autorita mistru pražských († 1429).

Jan XXIII. (37, 45 a j.), původně kardinál Baltazar Cossa, po smrti Alexandra V. (jejž prý otrávil) pisským kardinaly volený papežem (1410—1415), svolal koncil Kostnický a předsedal mu z počátku; vida však, že se koncil a Zikmund obracejí proti němu, uprchl 20. března 1415 z Kostnice a koncil rozpustil. Ale byl zajat, uvězněn a sesazen (29. května); 3. června pak uvržen do žaláře na Gotlieben, odkud v téže době Hus přiveden k výslechům do Kostnice. (V. sv. I. č. 3 atd., sv. II. č. 15, 23 atd.).

Jan Zlatoústý (45), patriarcha carihradský 4. stol., světec církve, slavný kazatel, přední autorita Husova.

Jan, biskup Litomyšlský (26, 45, 47), později biskup Olomucký, zvaný „železný" nebo „kladivo Husitů", mocný a příkrý odpůrce Husův i jeho stoupenců.

Jan, žák Husův (46).

Jan viz také Bradáček, Jesenice, Kardinál.

Janovice viz Kardinál.

Jeronym (lt. Hieronymus) (22), světec církve, překladatel bible do latiny kolem r. 400, oblíbená autorita Husova.

Jeroným z Prahy (13, 29, 32, 52, 57), slavný přítel a spolubojovník Husův; přišel do Kostnice za Husem, prchl sice na radu přátel ale byl na hranicích českých zajat, 23. května 1415 přiveden v poutech do Kostnice, donucen později k odvolání; ale vida, že zůstane v žaláři, přiznal se znovu k Husovi a upálen 30. května 1416.

z Jesenice Jan (13, 25, 29, 33, 35, 46), doktor práv, právní zástupce a horlivý stoupenec Husův. Jemu byly obecně připisovány urážlivé poznámky k jedné bule papeže Jana XXIII.; Hus, jemuž koncil tyto poznámky 8. června přičítal, pověděl, že neví, kdo je sepsal, ale že se říká, že tak učinil Jesenic; písař však slova Husova změnil tak, jakoby Hus byl označil Jesenice autorem; o tom Hus se zmiňuje v listě pánům.

Ješková (35), nějaká zevrubněji neznámá ctitelka Husova u Betléma.

Jindřich viz Lacembok, Letl, Plumlov, Škopek.

Jiří(k) (31, 35), žák a stoupenec Husův.

Kačer viz Mařík.

kardinál nejvyšší viz *d'Ailly*.

Kardinál z Rejnštejna, Jan (10, 12, 14, 19, 21, 22), mistr, kněz a farář v Janovicích, přítel Husův a průvodce v Kostnici; Hus mu

psával (viz list sv. II., č. 18) a často se ho dotazoval. Byl vyslancem university pražské na koncilu, ale musil pak koncil opustiti.

Kateřina Alexandrinská (47), světice a mučenice 3. stol., jež podle legendy obrátila padesát učenců na víru křesťanskou, kteří ji měli obrátiti k pohanství.

Kateřina, řečená Hus (35), nejspíše Kateřina z Pasovař, 1402—1407 spolumajitelka domu vedle kaple betlémské, jedna z pobožných šlechtičen.

Kato (22), vlastně Cato Dionysius, skladatel mravoučných veršíku ve 4. stol.

Kepka viz C h l u m.

Konstancie, Kostnice (2 atd.), svobodné říšské město, nynější Konstanz v Badensku, na jezeře bodamském; Hus podržel cizí název pro hru slovní se jmenem „constantia = stálost". Biskupem v Kostnici (24) byl tehdy markrabě Otto von Röttel.

Konstantin I. (14), první křesťanský císař římský († 337), prohlásil poprvé r. 313 spolu s Liciniem, tehdy spolucísařem, svobodu křesťanství. Bylo mu připisováno později obdarování papeže Silvestra („donace Konstantinova") světským panstvím, při čemž prý byl slyšán hlas s nebe: „Dnes byl vlit jed v církev Kristovu".

král viz V á c l a v, Z i k m u n d.

králová viz Ž o f i e.

Kryštan z Prachatic (21, 25, 36, 51, 54), mistr a od r. 1406 farář u sv. Michala na Starém městě pražském, hvězdář a přírodozpytec, učitel a později přítel Husův, 1412—1413 rektor university, 1413 člen komise, jež měla

vyrovnati spory stran (viz II. sv., č. 8, 15 a 16); hlavní ochránce viklefovců mezi faráři pražskými; 1415 navštívil Husa v Kostnici, byl zatčen, propuštěn a vrátil se v březnu 1415 do Prahy († 1439).

Kuba viz J a k o u b e k.

Lacembok (8, 14, 20, 22 . .), vlastně Jindřich z Chlumu, řečený L., jeden z průvodčích a ochránců Husových na koncilu; 1. července 1416 odpřisáhl se před sněmem nauky Husovy.

z Lažan Jindřich, řečený *Lefl* (33, 35, 54), pán český, jenž choval Husa 1414 na svém hradě Krakovci.

Leštno viz z D u b é.

Lidhér (54), pán český, s chotí Markétou stoupenec Husův.

Litomyšl, biskup viz J a n.

Mařík z Býkve, řečený *Kačer* (35), měšťan pražský, 1400—1408 místopisař desk zemských, ctitel Husův.

Marg(a)réta (54), choť pana Lidéře, ctitelka Husova.

Martin z Volyně, řečený *Martínek* (29, 35, 36, 54), žák a stoupenec Husův, mistr, kněz a 1411—1413 druhý kazatel v Betlémě; jemu Hus zanechal odcházeje svou závěť (viz sv. II., č. 31).

Matěj řečený *Chudý* nebo *Betlemita* (35), původně kněz v Betlémě, pak po vzoru Husově po Praze chudým lidem svátostmi posluhující († 1415).

Michal de Causis (8 atd.), farář u sv. Vojtěcha v Jirchářích (odtud název „M. z Smradař"),

prchl později se státními penězi z Čech do Říma, kdež se stal advokátem u kurie papežské a posléze zástupcem českého duchovenstva ve sporu proti Husovi; byl nejzuřivější odpůrce Husův v Kostnici.

Michal viz také z Prachatic.

Mikeš viz Divoký.

Mikéška (54), pražský ctitel Husův.

Mikuláš viz z Miličína, ze Stojčína.

z *Miličína* Mikuláš (35, 54), žák a stoupenec Husův, kněz a 1418—1428 druhý kazatel v Betlémě.

mincmistr viz Zmrzlík.

z *Mladenovic* (*Mladoňovic*) *Petr* (12, 17 atd., často), bakalář, od r. 1417 mistr v uměních, tajemník páně Chlumův v Kostnici; sepsa zevrubnou zprávu o Husově utrpení a smrti obšírnější latinskou, kratší českou; odtud často pak nazýván „Husovým evangelistou".

Myška Václav z Hrádku (25, 32), pán český při dvoře Zikmundově v Kostnici, Husův stoupenec.

Nové Město. Neustadt (5), město bavorské, kudy Hus jel do Kostnice.

Oldřich (46), jeden ze strážců vězení Husova.

Ondřej Polák (12, 29), látař, sluha Husův.

otec (39, 40) — neznámý člen koncilu Husovi nakloněný; podle některých kardinál Jan z Brogny, podle jiných polský doktor Pavel Vladimirovič atd.

z *Páleč Štěpán* (12, 15 atd.), starší vrstevník, pak kolega Husův a přítel; horlivý viklefovec, byl 1409 Husovým zástupcem u dvora papežského v Bologni, byl však pro kacířství

zatčen, oloupen a uvězněn; propuštěn zřekl se viklefství a jsa r. 1413 děkanem fakulty theologické vedl se Znojmou boj proti Husovi; byl Husův žalobce na koncilu a zemřel ve vyhnanství v Polsku.

Pařížský kancléř viz Gerson.

Pasovský děkan viz Tiem.

Petr viz z Mladenovic, Zmrzlík.

Petr, kněz králové (54), stoupenec Husův.

Petra z Říčan (31, 35), majitelka domu (1410 až 1418) proti kapli betlémské, horlivá ctitelka Husova.

z *Plumlova* Jindřich (21, 32), moravský pán při dvoře Zikmundově, stoupenec Husův.

Polák viz Ondřej.

z *Prachatic* Michal (35), pražský notář, stoupenec Husův.

z *Prachatic* viz také Křišťan.

Přibyslav (8), pán český zevrubněji neznámý, jenž Husovi věnoval na cestu do Kostnice koně.

z *Rabštejna* Jan (8), pán český, ještě r. 1418 vzpomínaný, jenž Husovi daroval na cestu do Kostnice koně.

Řehoř I., Veliký (45, 53), papež římský (590 až 604), světec a učitel církve, oblíbená autorita Husova.

Řehoř (35), snad mistr Ř. Lévův z Prahy, stoupenec Husův.

z *Rejnštejna* viz Kardinál.

z *Rokycan* Šimon (35), mistr v uměních, horlivý viklefista a stoupenec Husův.

Skóček (54), Husův stoupenec pražský.

Stanislav viz ze Znojma.

ze Stojčína Mikuláš (19), mistr v uměních, žák a stoupenec Husův; snad totožný s *Mikéškou*.

ze Stříbra viz Jak(o)ubek.

Šimon viz z Rokycan, z Tišnova.

Škopek, vlastně *Jindřich z Dubé* (16, 28, 29, 34), pán český, i s chotí horlivý stoupenec Husův.

Štěpán viz Páleč.

Tiem Václav (9), probošt Pasovský, prodavač odpustků v Praze r. 1412, pak žalobce Husův v Kostnici.

z Tišnova Šimon (35), mistr, profesor a r. 1411 rektor pražské university, horlivý stoupenec Husův.

Václav viz z Dubé.

Václav IV. (32, 41), král český (1378—1419), také římský (r. 1400 sesazený).

Viklef Jan (16, 21 a j.), vlastně John of Wycleffe, nejslavnější theolog anglický (1324 až 1384), nesmiřitelný odpůrce papežství a církve římské, první autorita Husova; hlavní jeho díla „Dialog" a „Trialog" Hus buď sám přeložil do češtiny anebo se jich překladu účastnil.

Vilém viz Zajíc.

Vít (48). Husův strážce a posel.

Vitlin (*ův*) Jan (35) Husův stoupenec v Praze.

Zajíc Vilém z Hasenburka na Libochovicích (25, 32)), pán český v družině Zikmundově, horlivý stoupenec Husův.

na Zderaze paní (35), neznámá jinak ctitelka Husova.

Zikmund (8, 41 . .), král uherský, pak římský a český († 1437), Husův z počátku ochránce, pak odpůrce.

Zlatoústý viz Jan Zl.

Zmrzlík, vlastně *Petr ze Svojšína*, řečený Z. (36, 54), nejvyšší mincmistr královský, spolu s chotí horlivý stoupenec Husův.

ze Znojma Stanislav, často jen *Staník* (37, 26), mistr a profesor theologie, učitel, pak kolega Husův, hlavní stoupenec Viklefův, učil remanenci, když však Štěkna r. 1408 jej žaloval u arcibiskupa, odvolal a svůj traktát o těle Kristově přepracoval; stál pak v čele theologické fakulty s Pálčem, vedl zápas s Husem r. 1412—1413, šel i na koncil kostnický, ale na cestě tam r. 1414 v Jindř. Hradci zemřel.

Železná Brada viz Bradáček.

Železný Jan viz Bradáček

Žofie (32, 41, 54), královna česká, druhá manželka Václava IV., příznivkyně Husova.

OBSAH.

	Str.
Připomenutí	3
1. Protestace (1414, IX.—X.)	7
2. Intimace cestovní (1414, X.)	10
3. List rozluční (1414, 29. IX.)	11
4. Lístek m. Helwelovi (1414, 19. X.)	15
5. List přátelům v Čechách (1414, 20. X.)	16
6. List m. Jakoubkovi (1414, XI.)	19
7. List Pražanům (1414, XI.)	20
8. List přátelům v Čechách (1414, 4. XI.)	21
9. Přátelům v Betlémě (1414, 5. XI.)	25
10. Lístek přátelům při dopise Kardinálově (1414, 10. XI.)	29
11. Věrným Čechům (1414, 16. XI.)	30
12. Lístek p. Janovi z Chlumu (1414, XII.)	33a
13. Lístek p. Janovi z Chlumu (1414, XII.)	37
14. Přátelům v Kostnici (1415, I.)	39
15. Odpověď p. Janovi ze Chlumu (1415, 5. I.)	42
16. Odpověď p. Janovi z Chlumu (1415, I.)	47
17. List Pražanům (1415, 19. I.)	50
18. Přípisek kostnický (1415, 21. I.)	52
19. Petrovi z Mladenovic (1415, I.)	53
20. List p. Janovi z Chlumu (1415, I.)	55
21. List p. Janovi z Chlumu (1415, 5. III.)	58
22. Petru z Mladenovic (1415, 6. III.)	63

COLUMBIA UNIVERSITY
0026057808

11260971